

- Zarząd Miasta Kielce -
Prezydent Miasta Kielce

Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Miasta Kielce

uchwalone uchwałą Nr 580/2000 Rady Miejskiej w Kielcach
z dnia 26 października 2000 r.
wraz ze zmianami:

- Nr 1 wprowadzoną uchwałą Nr XXXIV/674/2004 Rady Miejskiej w Kielcach w dniu 9 grudnia 2004 r.
- Nr 3 wprowadzoną uchwałą Nr VIII/162/2007 Rady Miejskiej w Kielcach w dniu 26 kwietnia 2007 r.
- Nr 5 wprowadzoną uchwałą Nr XXIV/539/2008 Rady Miejskiej w Kielcach w dniu 29 maja 2008 r.
- Nr 4 wprowadzoną uchwałą Nr XXVIII/648/2008 Rady Miejskiej w Kielcach w dniu 3 października 2008 r.
- Nr 6 wprowadzoną uchwałą Nr XL/986/2009 Rady Miejskiej w Kielcach w dniu 17 września 2009 r.
- Nr 8 wprowadzoną uchwałą Nr XL/987/2009 Rady Miejskiej w Kielcach w dniu 17 września 2009 r.
- Nr 9 wprowadzoną uchwałą Nr XLI/1017/2009 Rady Miejskiej w Kielcach w dniu 19 października 2009 r.
- Nr 2 wprowadzoną uchwałą Nr LIII/1285/2010 Rady Miasta Kielce w dniu 9 września 2010 r.
- Nr 7 wprowadzoną uchwałą Nr X/233/2011 Rady Miasta Kielce w dniu 19 maja 2011 r.
- Nr 11 wprowadzoną uchwałą Nr LVIII/1037/2014 Rady Miasta Kielce w dniu 20 marca 2014 r.
- Nr 12 wprowadzoną uchwałą Nr LXVII/1217/2014 Rady Miasta Kielce w dniu 6 listopada 2014 r.
- Nr 15 wprowadzoną uchwałą Nr ..... Rady Miasta Kielce w dniu ..... r.*

Tekst Studium

TOM I-szy

Kielce 2000, 2004, 2007, 2008, 2009, 2010, 2011, 2013, 2014, *2022*

Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Miasta Kielce zostało przyjęte Uchwałą nr 580/2000 Rady Miejskiej w Kielcach z dnia 26 października 2000 r., a następnie zmienione Uchwałą Nr XXXIV/674/2004 Rady Miejskiej w Kielcach z dnia 9 grudnia 2004 r. (zmiana nr 1 Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Miasta Kielce nie wprowadzająca zmian do tomu I), Uchwałą Nr VIII/162/2007 Rady Miejskiej w Kielcach z dnia 26 kwietnia 2007 r. (zmiana nr 3 Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Miasta Kielce), Uchwałą Nr XXIV/539/2008 Rady Miejskiej w Kielcach z dnia 29 maja 2008 r. (zmiana nr 5 Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Miasta Kielce), Uchwałą Nr XXVIII/648/2008 Rady Miejskiej w Kielcach z dnia 3 października 2008 r. (zmiana nr 4 Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Miasta Kielce), Uchwałą Nr XL/987/2009 Rady Miejskiej w Kielcach z dnia 17 września 2009 r. (zmiana nr 6 Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Miasta Kielce), Uchwałą Nr XL/987/2009 Rady Miejskiej w Kielcach z dnia 17 września 2009 r. (zmiana nr 8 Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Miasta Kielce) oraz Uchwałą Nr XLI/1017/2009 Rady Miejskiej w Kielcach z dnia 19 października 2009 r. (zmiana nr 9 Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Miasta Kielce).

W dniu 20 października 2005 r. Rada Miejska w Kielcach podjęła Uchwałę nr LI/965/2005 w sprawie przystąpienia do zmiany nr 2 Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego miasta Kielce.

Zmiana nr 2 Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego miasta Kielce dotyczy terenu w południowo-wschodniej części miasta – „Dyminy” (w rejonie ulic Ściegiennego, Kalinowej, Sukowskiej – do granic administracyjnych miasta). Wszelkie uzupełnienia i zmiany w tekście oraz na załączniku graficznym odnoszą się wyłącznie do tego obszaru. Z tego też powodu w przedmiotowej zmianie Studium nie wpisywano ograniczeń jakie mogą wynikać dla tego terenu z tytułu położenia w odległości około 1 km od obszaru NATURA 2000.

W celu dostosowania dokumentu studium do aktualnych przepisów, dopisane zostały dla obszaru objętego zmianą ustalenia zgodnie z wymogami Ustawy o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym z dnia 27 marca 2003 r. oraz przepisami szczególnymi.

SPIS TREŚCI

TOM I

ZAŁOŻENIA METODYCZNE I DANE OGÓLNE.....5

I-1.	USTAWOWY ZAKRES STUDIUM UWARUNKOWAŃ I KIERUNKÓW ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO GMINY.....	5
I-2.	PODSTAWY FORMALNO - PRAWNE OPRACOWANIA STUDIUM	7
I-3.	PRZEBIEG PRAC NAD STUDIUM.....	7
I-4.	ELEMENTY OPRACOWANIA	9
I-5.	ZESPÓŁ AUTORSKI.....	11

II. UWARUNKOWANIA ZEWNĘTRZNE DO KSZTAŁTOWANIA KIERUNKÓW I POLITYKI ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO MIASTA KIELCE 14

II-1.	POŁOŻENIE I POWIĄZANIA Z OTOCZENIEM.....	14
II-2.	UWARUNKOWANIA ZWIĄZANE Z PEŁNIENIEM FUNKCJI OŚRODKA METROPOLITALNEGO I SUBREGIONALNEGO,.....	15
II-3.	UWARUNKOWANIA ZWIĄZANE Z KIERUNKAMI POLITYKI PRZESTRZENNEJ PAŃSTWA NA TERENIE MIASTA I W JEGO OTOCZENIU	16
II-4.	MIEJSCE KIELC W SYSTEMIE TERENÓW CHRONIONYCH REGIONU ŚWIĘTOKRZYSKIEGO	20

III. UWARUNKOWANIA WEWNĘTRZNE DO KSZTAŁTOWANIA KIERUNKÓW ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO I POLITYKI PRZESTRZENNEJ MIASTA KIELCE 22

III-1.	UWARUNKOWANIA WYNIKAJĄCE ZE STANU ŚRODOWISKA PRZYRODNICZEGO, ORAZ ROLNICZEJ PRZESTRZENI PRODUKCYJNEJ.....	22
III-1.1.	CHARAKTERYSTYKA POŁOŻENIA GEOGRAFICZNEGO I WALORÓW KLIMATYCZNYCH	22
III-1.2.	BUDOWA GEOLOGICZNA I ZASOBY SUROWCÓW MINERALNYCH.	25
III-1.3.	RZEŻBA TERENU	29
III-1.4.	CHARAKTERYSTYKA WÓD POWIERZCHNIOWYCH I PODZIEMNYCH	30
III-1.5.	ZASOBY ROLNICZEJ PRZESTRZENI PRODUKCYJNEJ	36
III-1.6.	SYSTEM PRZYRODNICZY	37
III-1.7.	TERENY LEŚNE	40
III-1.8.	FUNKCJONOWANIE I OCHRONA PRZYRODY	42
III-1.9.	ZAGROŻENIE W FUNKCJONOWANIU ŚRODOWISKA PRZYRODNICZEGO	54
III-2.	UWARUNKOWANIA WYNIKAJĄCE ZE STANU ŚRODOWISKA KULTUROWEGO ORAZ WALORÓW KRAJOBRAZOWYCH	60
III-2.1.	ZARYS HISTORYCZNY ROZWOJU PRZESTRZENNEGO MIASTA.....	60
III-2.2.	GŁÓWNE ZESPOŁY I OBIEKTY ZABYTKOWE	74
III-2.3.	OCENA WALORÓW KRAJOBRAZOWYCH MIASTA	84
III-2.4.	SYSTEM OCHRONY ŚRODOWISKA KULTUROWEGO.....	87
III-2.5.	ZAGROŻENIA DLA STANU ŚRODOWISKA KULTUROWEGO	91
III-3.	UWARUNKOWANIA ZWIĄZANE Z DOTYCHCZASOWYM ROZWOJEM STRUKTURY FUNKCJONALNO-PRZESTRZENNEJ MIASTA, KOMUNIKACJI I INŻYNIERII MIEJSKIEJ.....	94
III-3.1.	CHARAKTERYSTYKA STRUKTURY FUNKCJONALNO-PRZESTRZENNEJ – WALORYZACJA PRZESTRZENI MIEJSKIEJ	94
III-3.2.	CHARAKTERYSTYKA UKŁADU KOMUNIKACYJNEGO.....	108
III-3.3.	CHARAKTERYSTYKA SYSTEMU ZAOPATRZENIA W WODĘ.....	121
III-3.4.	CHARAKTERYSTYKA SYSTEMU ODPROWADZANIA ŚCIEKÓW SANITARNYCH	136

III-3.5.	CHARAKTERYSTYKA SYSTEMU ODPROWADZANIA WÓD OPADOWYCH	142
III-3.6.	CHARAKTERYSTYKA SYSTEMU CIEPŁOWNICZEGO	147
III-3.7.	CHARAKTERYSTYKA SYSTEMU GAZOWNICZEGO.....	154
III-3.8.	CHARAKTERYSTYKA SYSTEMU ZASILANIA ELEKTROENERGETYCZNEGO.....	159
III-3.9.	CHARAKTERYSTYKA SYSTEMU TELEKOMUNIKACJI	165
III-3.10.	GOSPODARKA ODPADAMI	166
III-3.11.	CMENTARNICTWO	170
III-3.12.	BARIERY ROZWOJU PRZESTRZENNEGO MIASTA	172
III-4.	UWARUNKOWANIA ZWIĄZANE Z ROZWOJEM FUNKCJI SPOŁECZNO-GOSPODARCZYCH.	173
III-4.1.	CHARAKTERYSTYKA MIESZKALNICTWA.....	173
III-4.2.	CHARAKTERYSTYKA ROZWOJU INFRASTRUKTURY SPOŁECZNEJ W ZAKRESIE KULTURY, EDUKACJI, OPIEKI ZDROWOTNEJ, REKREACJI I SPORTU	176
III.4.2.1.	Kultura i usługi sakralne	176
III.4.2.2.	Budynki kultów i organizacje religijne	182
III.4.2.3.	Edukacja.....	184
III.4.2.4.	Opieka zdrowotna	194
III.4.2.5.	Rekreacja.....	200
III.4.2.6.	Sport.....	203
III-4.3.	CHARAKTERYSTYKA PRZEMYSŁU, RZEMIOSŁA I USŁUG PONADPODSTAWOWYCH.....	207
III.4.3.1.	Przemysł, rzemiosło i usługi ponadpodstawowe z wyłączeniem handlu	207
III.4.3.2.	CHARAKTERYSTYKA HANDLU.....	212
III-4.4.	CHARAKTERYSTYKA ROLNICTWA I LEŚNICTWA	222
III-4.5.	TURYSTYKA	229
III-4.6.	UWARUNKOWANIA WNIKAJĄCE Z PRZESŁANEK DEMOGRAFICZNYCH.....	234
III-5.	UWARUNKOWANIA WYNIKAJĄCE ZE STRUKTURY WŁASNOŚCI I UŻYTKOWANIA	241
III-6.	UWARUNKOWANIA ZWIĄZANE Z PRZYJĘTYMI KIERUNKAMI ROZWOJU SPOŁECZNO- GOSPODARCZEGO	244
III-6.1.	UWARUNKOWANIA DLA ROZWOJU PRZESTRZENNEGO WYNIKAJĄCE ZE „STRATEGII ROZWOJU MIASTA”	244
III-6.2.	UWARUNKOWANIA WYNIKAJĄCE Z ZAŁOŻEŃ POLITYKI EKOLOGICZNEJ.....	245
III-7.	GŁÓWNE PROBLEMY ROZWOJU PRZESTRZENNEGO – ZAGROŻENIA I SZANSE WYNIKAJĄCE Z UWARUNKOWAŃ ZEWNĘTRZNYCH I WEWNĘTRZNYCH.....	248

*15 IV. POTRZEBY I MOŻLIWOŚCI ROZWOJU MIASTA KIELCE.....252

IV-1.	ANALIZY EKONOMICZNE.....	252
IV-2.	UWARUNKOWANIA ŚRODOWISKOWE.....	254
IV-3.	ANALIZY SPOŁECZNE.....	259
IV-4.	PROGNOZY DEMOGRAFICZNE, W TYM UWZGLĘDNIAJĄCE MIGRACJE W RAMACH KIELECKIEGO OBSZARU FUNKCJONALNEGO (KOF).....	262
IV-5.	MOŻLIWOŚCI FINANSOWANIA PRZEZ MIASTO KIELCE WYKONANIA SIECI KOMUNIKACYJNEJ I INFRASTRUKTURY TECHNICZNEJ, A TAKŻE INFRASTRUKTURY SPOŁECZNEJ, SŁUŻĄCYCH REALIZACJI ZADAŃ WŁASNYCH MIASTA	263
IV-6.	BILANS TERENÓW PRZEZNACZONYCH POD ZABUDOWĘ.....	266

Załącznik Nr B-1 do Uchwały Nr 580/2000 Rady Miejskiej w Kielcach z dnia 26 października 2000 r.

- **Uwarunkowania przyrodnicze**

Załącznik Nr B-2 do Uchwały Nr 580/2000 Rady Miejskiej w Kielcach z dnia 26 października 2000 r.

- **Uwarunkowania kulturowe**

Załącznik Nr B-3 do Uchwały Nr 580/2000 Rady Miejskiej w Kielcach z dnia 26 października 2000 r.

- **Uwarunkowania wynikające z istniejącego sposobu zagospodarowania**

---

*15 Zmiana Nr 15 wprowadzona uchwałą Nr ..... Rady Miasta Kielce z dnia ..... r.

ROZDZIAŁ I. ZAŁOŻENIA METODYCZNE I DANE OGÓLNE

I-1. Ustawowy zakres studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy

Ustawa z dnia 7 lipca 1994 r. o zagospodarowaniu przestrzennym [V-2.1.] (Dz. U. z 1999 r., Nr 15, poz. 139 z późniejszymi zmianami) określa zakres oraz sposoby postępowania w sprawach przeznaczenia terenów na określone cele i ustalenia zasad ich zagospodarowania przy założeniu zrównoważonego rozwoju jako podstawowej zasady tych działań, nakazując uwzględnić w zagospodarowaniu przestrzennym zwłaszcza:

- wymagania ładu przestrzennego urbanistyki i architektury,
- walory architektoniczne i krajobrazowe,
- wymagania ochrony środowiska przyrodniczego, zdrowia, oraz bezpieczeństwa ludzi i mienia, a także wymagania osób niepełnosprawnych,
- wymagania ochrony dziedzictwa kulturowego i dóbr kultury,
- walory ekonomiczne przestrzeni i prawo własności,
- potrzeby obronności i bezpieczeństwa państwa.

Ustalenia przeznaczenia i zasad zagospodarowania terenu należy do zadań własnych gminy.

Art. 6 cytowanej ustawy określa tryb i zakres, a także rangę studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy. I tak:

- w celu określenia polityki przestrzennej gminy, rada gminy podejmuje uchwałę o przystąpieniu do sporządzania studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy, zwanego dalej "studium",
- Zarząd gminy sporządza studium, uwzględniając ustalenia strategii rozwoju województwa, zawarte w planie zagospodarowania przestrzennego województwa,
- Zarząd gminy przedkłada studium do zaopiniowania organom właściwym do uzgodnienia projektów miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego i innym jednostkom określonym w ustawie.
- w studium uwzględnia się uwarunkowania wynikające z:
  - dotychczasowego przeznaczenia, zagospodarowania i uzbrojenia terenu,
  - występowania obiektów i terenów chronionych na podstawie przepisów szczególnych,
  - stanu i funkcjonowania środowiska przyrodniczego i kulturowego, w tym stanu rolniczej przestrzeni produkcyjnej,
  - prawa własności gruntów,
  - jakości życia mieszkańców,
  - zadań służących realizacji ponadlokalnych celów publicznych.

w studium określa się w szczególności:

- obszary objęte lub wskazane do objęcia ochroną na podstawie przepisów szczególnych,
- lokalne wartości zasobów środowiska przyrodniczego i zagrożenia środowiskowe,
- obszary rolniczej przestrzeni produkcyjnej, w tym wyłączone z zabudowy,
- obszary zabudowane, ze wskazaniem w miarę potrzeby, terenów wymagających przekształceń lub rehabilitacji,

- obszary, które mogą być przeznaczone pod zabudowę, ze wskazaniem w miarę potrzeby obszarów przewidzianych do zorganizowanej działalności inwestycyjnej,
- obszary, które mogą być przeznaczone pod zabudowę mieszkaniową wynikającą z potrzeby zaspokajania potrzeb mieszkaniowych wspólnoty samorządowej,
- kierunki rozwoju komunikacji i infrastruktury technicznej, w tym obszary, na których będą stosowane indywidualne i grupowe systemy oczyszczania ścieków, a także tereny niezbędne do wytyczania ścieżek rowerowych,
- obszary, dla których sporządzanie miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego jest obowiązkowe na podstawie przepisów szczególnych lub ze względu na istniejące uwarunkowania,
- obszary przewidziane do realizacji zadań i programów wynikających z polityki zawartej w planie zagospodarowania przestrzennego województwa.

Studium uchwała rada gminy.

Studium nie jest przepisem gminnym i nie stanowi podstawy do wydania decyzji o warunkach zabudowy i zagospodarowania terenu.

Studium uwzględnia również przepisy ustaw związanych z ustawą o zagospodarowaniu przestrzennym [V-2.1.]. W szczególności dotyczy to ustaw:

- ochronie i kształtowaniu środowiska,
- ochronie przyrody,
- lasach,
- prawo wodne,
- ochronie gruntów rolnych i leśnych,
- oraz innych wraz z zarządzeniami wykonawczymi do ustaw, szczegółowo wymienionych w cz.V.

Ponadto w studium uwzględniono następujące przepisy prawa miejscowego ustanowione przez Wojewodę kieleckiego, ^{*7}Wojewodę Świętokrzyskiego oraz Sejmik Województwa Świętokrzyskiego:

- Nr 12/95 z dnia 29 września 1995 r. w sprawie ustanowienia obszarów chronionego krajobrazu w woj. kieleckim,
- Nr 17/96 z dnia 2 grudnia 1996 r. w sprawie utworzenia Chęcińsko – Kieleckiego Parku Krajobrazowego,
- Nr 25/98 z dnia 19 listopada 1998 r. w sprawie zatwierdzenia planu ochrony Chęcińsko – Kieleckiego Parku Krajobrazowego.
- *Nr 75/2005 z dnia 14 lipca 2005 r. w sprawie Chęcińsko – Kieleckiego Parku Krajobrazowego, wydane na podstawie ustawy o ochronie przyrody z dnia 16.04.2004r.); ^{*6}zmienione Rozporządzeniem Nr 5/2009 Wojewody Świętokrzyskiego z dnia 28.01.2009r. (Dz. Urz. Woj. Święt. nr 42 poz. 617), ^{*2}oraz:
- Rozporządzenie Nr 83/2005 Wojewody Świętokrzyskiego z dnia 14 lipca 2005 r. w sprawie Chęcińsko-Kieleckiego Obszaru Chronionego Krajobrazu (Dz. Urz. Woj. Świętokrzyskiego Nr 156, poz. 1944);
- Uchwałę Nr ^{*7} ~~XXXIX/921/2009 Rady Miejskiej w Kielcach z dnia 23 lipca 2009 r.~~ ~~XLI/729/10 Sejmiku Województwa Świętokrzyskiego z dnia 27 września 2010 r. w sprawie wyznaczenia Kieleckiego Obszaru Chronionego Krajobrazu (Dz. Urz. Woj. Świętokrzyskiego~~

^{*}Zmiana wprowadzona uchwałą NrVIII/162/2007 Rady Miejskiej w Kielcach z dnia 26 kwietnia 2007 r.

^{*6} Zmiana Nr 6 wprowadzona uchwałą Nr XL/986/2009 Rady Miejskiej w Kielcach w dniu 17 września 2009 r.

^{*2} Zmiana Nr 2 wprowadzona uchwałą Nr LIII/1285/2010 Rady Miasta Kielce w dniu 9 września 2010 r.

^{*7} Zmiana Nr 7 wprowadzona uchwałą Nr X/233/2011 Rady Miasta Kielce z dnia 19 maja 2011 r.

^{*7}Nr 460, poz. 3322 2010 r., Nr 293, poz. 3020).

▪ ^{*15} Plan Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Świętokrzyskiego (Uchwała Nr XLVII/833/14 Sejmiku Województwa Świętokrzyskiego z dnia 22 września 2014 r. w sprawie uchwalenia zmiany Planu Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Świętokrzyskiego zwanej dalej Planem Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Świętokrzyskiego), zmiana Planu Zagospodarowania Przestrzennego Województwa (Uchwała Nr XXVII/377/20 Sejmiku Województwa Świętokrzyskiego z dnia 28 grudnia 2020 r.).

W studium wykorzystano pomocniczo:

- obowiązujące plany miejscowe wymienione w pkt.V-7,
- plany urządzenia lasów,
- uwagi i opinie nadesłane na wniosek o materiały wyjściowe, w tym pisma:
  - Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków z dnia 30 grudnia 1998 r. i 4 kwietnia 1998 r.,
  - Wydziału Rozwoju Regionalnego i Zagospodarowania Przestrzennego z dnia 29 czerwca 1998 r.,
  - Wydziału Rozwoju Regionalnego i Zagospodarowania Przestrzennego z dnia 29 czerwca 1998 r.,
  - Zarządu Świętokrzyskich i Nadnidziańskich Parków Krajobrazowych z dnia 29 kwietnia 1998 r.,
- Opracowania archiwalne oraz publikacje dotyczące obszaru miasta (wg wykazu bibliografii.)

^{*4}Dla obszaru objętego zmianą Nr 4 Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Miasta Kielce uwzględniono opracowania wymienione w tekście Studium, tom II, rozdział VII, pkt VII-1.57 – VII-1.62.

I-2. Podstawy formalno - prawne opracowania Studium

W celu opracowania studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Rada Miejska w Kielcach podjęła uchwałę Nr 226/95 z dnia 30 czerwca 1995 r. w sprawie przystąpienia do sporządzania Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Miasta Kielce.

Opracowanie Studium powierzono Miejskiej Pracowni Urbanistycznej, przekształconej w 1999 r. w Referat Planów Zagospodarowania Przestrzennego w Wydziale Mieszkalnictwa, Urbanistyki i Architektury.

Studium zostało ukończone pod kierunkiem głównego projektanta mgr inż. arch. Reginy Kozakiewicz Opalka legitymującej się uprawnieniami urbanistycznymi Nr 1426/94.

I-3. Przebieg prac nad studium

Podjęcie już w 1995 r. uchwały o przystąpieniu do sporządzania Studium miało na celu uruchomienie prac badawczych poprzedzających opracowanie. I tak pod kątem potrzeb Studium zostały opracowane m.in. następujące opracowania:

- Koncepcja przebudowy rzeki Silnicy w aspekcie przywrócenia jej do II klasy czystości,
- Studium krajobrazowe dolin Silnicy i Sufragańca w ramach "Studium ekohydrologicznego rzek Bobrzy, Silnicy i Sufragańca",

---

^{*4} Zmiana Nr 4 wprowadzona uchwałą Nr XXVIII/648/2008 Rady Miejskiej w Kielcach z dnia 3 października 2008 r.

^{*7} Zmiana Nr 7 wprowadzona uchwałą Nr X/233/2011 Rady Miasta Kielce z dnia 19 maja 2011 r.

^{*15} Zmiana Nr 15 wprowadzona uchwałą Nr ..... Rady Miasta Kielce z dnia ..... r.

- Studium krajobrazowe rejonu ulicy Bernardyńskiej w Kielcach,
- Koncepcja programowa przebudowy drogi ekspresowej Piotrków Trybunalski - Kielce - Barwinek,
- Studium planu przestrzennego przystosowania m. Kielce dla potrzeb osób niepełnosprawnych
- Kielce w systemie osadniczym kraju. Funkcje metropolitalne miasta i regionu kieleckiego,
- Raport o stanie rodziny i społeczeństwa miasta Kielc,
- Raport z badań socjologicznych pn.: "Terazniejszość i przyszłość Kielc".
- Synteza miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego 8 gmin podmiejskich skupionych wokół Kielc oraz miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego miasta Kielce w aspekcie wzajemnych powiązań,
- Strategia rozwoju miasta Kielce "Kielce 2015",
- Zdjęcia lotnicze,
- Przyrodniczo - ekologiczne warunki zagospodarowania przestrzennego obszaru zlewni rzeki Lubrzanki - w aspekcie planowania ekorozwoju Kielc i przyległych gmin,
- Studium ekohydrologiczne rzek: Bobrzy, Silnicy i Sufragańca ze szczególnym uwzględnieniem dolin i koryt w aspekcie panowania przestrzennego,
- Prognozy ruchu dla m. Kielce,
- Studium transportowe dla m. Kielc - cz.. I - zagadnienia komunikacji zbiorowej,
- Optymalizacja układu komunikacji miejskiej w Kielcach,
- Pomiary ankietowe ruchu tranzytowego przechodzącego przez Kielce,
- Koncepcja kanalizacji deszczowej na obszarze m. Kielce,
- Woda dla m. Kielce - zasoby wodne i ich ochrona,
- Dokumentacja hydrologiczna terenów ochronnych ujęcia komunalnego wody Kielce - Białogon,
- Projekt stref ochronnych ujęć wód podziemnych z utworów dewońskich na terenie Zakładów Drobiarskich i Fabryki Domów w Dyminach,
- Master plan ciepłownictwa miasta Kielce,
- Założenia polityki ekologicznej dla miasta Kielce,
- Prognoza demograficzna dla Kielc – „Fundacja na Rzecz Poprawy Funkcjonowania Miast I Gmin” – Warszawa 1998 r.

Szczegółowy wykaz opracowań znajduje się w pkt.VI-1.

Pierwsza faza obejmowała zebranie materiałów badawczych, a także informacji i opinii organów, instytucji i podmiotów gospodarczych w sprawie rozwoju miasta.

Druga faza to analizy i przetwarzanie danych - efektem są odrębne opracowania dotyczące waloryzacji przestrzeni miejskiej w aspekcie przyrodniczym i kulturowym, ocena warunków życia mieszkańców w aspekcie zaspokajania potrzeb określających godziwe warunki życia, odpowiadających społecznym potrzebom i oczekiwaniom.

Trzecia faza - prace syntetyczne, przedstawienie zebranych danych o mieście w formie uwarunkowań zakończonych opracowaniem generalnych założeń strategii rozwoju miasta Kielce poprzez określenie:

- głównych problemów rozwoju miasta,
- głównych szans rozwoju miasta,

- podstawowych celów zagospodarowania wynikających z uwarunkowań rozwoju i trendów społecznych

Czwarta faza - obejmowała opracowanie kierunków zagospodarowania przestrzennego miasta Kielce. W tej fazie przeprowadzono konsultacje środowiskowe oraz spotkania z komisjami Rady Miejskiej

Piąta faza – opiniowanie studium przez właściwe organy i instytucje

I-4. Elementy opracowania

A. TEKST STUDIUM

Uchwaleniu podlega część tekstowa obejmująca:

- Rozdział III niniejszego opracowania – „Uwarunkowania wewnętrzne do kształtowania kierunków zagospodarowania przestrzennego i polityki przestrzennej miasta Kielce” – załącznik Nr A-1
- Rozdział IV niniejszego opracowania – „Kierunki zagospodarowania przestrzennego miasta Kielce” – załącznik Nr A-2

B. CZĘŚĆ GRAFICZNA

obejmująca pięć map w skali 1:10 000:

Uchwaleniu podlega Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Miasta Kielce w granicach administracyjnych miasta.

- Nr B-1. - Uwarunkowania przyrodnicze – załącznik Nr B-1
- Nr B-2. - Uwarunkowania kulturowe – załącznik Nr B-2
- Nr B-3. - Uwarunkowania wynikające z dotychczasowego sposobu zagospodarowania przestrzennego miasta – załącznik Nr B-3
- Nr B-4. - Kierunki zagospodarowania przestrzennego – załącznik Nr B-4
- Nr B-5. - Kierunki rozwoju infrastruktury technicznej – załącznik Nr B-5

C. DOKUMENTACJA STUDIUM

C.1. Dokumenty formalno-prawne

C.1.1 Uchwała o przystąpieniu do sporządzenia Studium,

C.1.2. Komplet opinii wraz z informacją w sprawie sposobu uwzględnienia uwag nieuwzględnionych

C.1.3. Uchwałę w sprawie uchwalenia Studium

C.1.4. Projekt Studium – tekst (2 tomy) + 5 map w skali 1:10 000 opatrzone pieczętkami organów opiniujących

C.2. Dokumenty związane z procesem sporządzania studium

C.2.1. Zawiadomienia o przystąpieniu do opracowania Studium oraz inne pisma związane z pozyskiwaniem materiałów wyjściowych

C.2.2. Zawiadomienia o udostępnieniu do opiniowania projektu Studium

C.2.3. Odpowiedzi na zawiadomienia jw., stanowiące zbiór informacji i danych do materiałów wyjściowych

C.2.4. Notatki i protokoły z posiedzeń i spotkań związanych z prezentacją projektu Studium

C.2.5. Inne dokumenty związane z procesem sporządzania Studium

D. ELEMENTY STUDIALNE

D.1. Mapy

D.1.2. Uwarunkowania zewnętrzne

D.1.3. Mapa struktury własności gruntów miasta Kielce, skala 1:10 000

D.1.4. Mapa struktury użytkowania gruntów miasta Kielce, skala 1:10 000

D.1.5. Inwentaryzacja urbanistyczna bezpośrednia, skala 1:10 000

D.1.6. Plansza bilansowa, skala 1:20 000

D.1.7. Waloryzacja przestrzeni miasta, skala 1:20 000

D.1.8. Systemy terenów zieleni, skala 1:20 000

D.1.9. Zagrożenia środowiska przyrodniczego i kolizje wynikające z dotychczasowego zagospodarowania przestrzennego miasta, skala 1:20 000

D.1.10. Usługi kultury i sakralne, skala 1:10 000

D.1.11. Usługi edukacji, skala 1:10 000

D.1.12. Tereny i obiekty sportu i rekreacji, skala 1:10 000

D.1.13. Tereny i obiekty turystyczne, skala 1:10 000

D.1.14. Usługi zdrowia, skala 1:10 000

D.1.15. System transportowy Kielc, - stan istniejący – powiązania międzyregionalne, skala 1:20 000

D.1.16. System transportowy Kielc – stan istniejący – sieć i urządzenia obsługi, skala 1:20 000

D.1.17. System transportowy Kielc – stan istniejący – komunikacja zbiorowa, skala 1:20 000

D.1.18. Podstawowy układ komunikacyjny (stan realizacji układu), skala 1:20 000

D.1.19. Kierunki rozwoju systemu transportowego – sieć i urządzenia obsługi, skala 1:20 000

D.1.20. System zaopatrzenia w wodę, stan istniejący i uwarunkowania, skala 1:20 000

D.1.21. System kanalizacji sanitarnej i deszczowej, stan istniejący i uwarunkowania, skala 1:20 000

D.1.22. System ciepłowniczy i zaopatrzenia w gaz, stan istniejący i uwarunkowania, skala 1:20 000

D.1.23. System zasilania elektroenergetycznego i telekomunikacji stan istniejący i uwarunkowania, skala 1:20 000

D.1.24. Powiązania miejskich systemów infrastruktury technicznej z systemem zewnętrznymi, stan istniejący, skala 1:50 000

D.1.25. Plansza wniosków do planów miejscowych,

skala 1:25 000

D.2. ZDJĘCIA

D.2.1. Zdjęcia lotnicze Kielc

D.2.2. Dokumentacja fotograficzna (panoramy, widoki, szczegóły)

I-5. Zespół autorski

mgr inż. arch. Regina Kozakiewicz-Opalka – główny projektant

upr. urb. 1426/94

mgr inż. arch. Anna Remi-Krawczyk

upr. urb. 692/88

mgr inż. arch. Zenon Rodak

upr. urb. 1202/91

mgr inż. arch. Aneta Czarnecka

mgr inż. arch. Artur Hajdorowicz

mgr inż. arch. Dariusz Anisiewicz

mgr inż. arch. Jacek Nowakowski

mgr inż. Andrzej Michno

inż. Maria Wrana

mgr inż. Jacek Sztechman

mgr inż. arch. Ewa Nowak

mgr inż. arch. Krystyna Kuźmuk

inż. Władysław Boberek – Kierownik Referatu Planów Zagospodarowania
Przestrzennego

Współpraca: mgr inż. architekt krajobrazu Jadwiga Skrobacka

Konsultacje metodologiczne:

mgr inż. arch. Janusz Korzeń

upr. urb. 305/88

Zespół projektowy zmiany studium Nr 3:

mgr inż. arch. Małgorzata Przybysz-Ławnicka członek OUI Nr, KT-252
mgr Maria Mierzwa
mgr inż. arch Anna Jaśkiewicz-Mróz

URZĄD MIASTA KIELCE

BIURO PLANOWANIA PRZESTRZENNEGO
REFERAT PRAC STUDIALNYCH I ANALIZ

Zespół projektowy zmiany Nr 4 Studium:

mgr inż. arch. Anna Remi-Krawczyk, członek OIU Nr, KT-192, upr. urb. 692/88
mgr inż. arch. Artur Hajdorowicz, członek OIU Nr, KT-281
mgr inż. arch. kraj. Maria Wierzchowska

Zespół projektowy zmiany Nr 6 Studium:

mgr inż. Marian Reterski Nr Upr. 1279/92 członek OIU Nr.WA-171

mgr inż. arch. Robert Warsza członek OIU Nr.WA- 391

mgr inż. arch. Anna Nalewajczyk

URZĄD MIASTA KIELCE

BIURO PLANOWANIA PRZESTRZENNEGO
REFERAT PRAC STUDIALNYCH I ANALIZ

Zespół projektowy zmiany Nr 9 Studium:

mgr inż. arch. Anna Remi-Krawczyk, członek OIU Nr, KT-192, upr. urb. 692/88
mgr inż. Kama Kotowicz

Zmiana nr 2 Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego
Miasta Kielce wykonana została przez zespół Instytutu Rozwoju Miast w Krakowie:

mgr inż. arch. Agnieszka Rozenau-Rybowicz - członek Okręgowej Izby Urbanistów nr KT-358
mgr Dorota Szlenk-Dziubek - członek Okręgowej Izby Urbanistów nr KT-152

dr Lilianna Skubicka
mgr inż. Teresa Mądry
dr inż. Tadeusz Kopta
mgr Ireneusz Wójcik
mgr Jakub Biegun

URZĄD MIASTA KIELCE

BIURO PLANOWANIA PRZESTRZENNEGO
REFERAT PRAC STUDIALNYCH I ANALIZ

Zespół projektowy zmiany Nr 7 Studium:

mgr inż. arch. Anna Remi-Krawczyk, członek OIU Nr, KT-192, upr. urb. 692/88
mgr inż. Maria Wierzchowska-Bańka
mgr inż. Dominika Kowalska-Jamrożek
mgr Magdalena Serbian

URZĄD MIASTA KIELCE

BIURO PLANOWANIA PRZESTRZENNEGO
REFERAT PRAC STUDIALNYCH I ANALIZ

Zespół projektowy zmiany Nr 11 Studium:

mgr inż. arch. Anna Remi-Krawczyk, członek OIU Nr, KT-192, upr. urb. 692/88
mgr inż. Kama Kotowicz

PRACOWNIA PROJEKTOWA ARCHITEKTONICZNO – BUDOWLANA
JERZY PARTYKA

Zespół projektowy zmiany Nr 12 Studium:

mgr Rafał Kozieł , członek OIU Nr, KT-326 , kierownik zespołu ,
mgr inż. arch Jerzy Patyka , mgr Anna Grzegorzczak , inż. Jakub Kowalski

URZĄD MIASTA KIELCE

*WYDZIAŁ URBANISTYKI I ARCHITEKTURY
BIURO PLANOWANIA PRZESTRZENNEGO*

Zespół projektowy zmiany Nr 15 Studium:

mgr inż. arch. Artur Hajdorowicz - główny projektant
mgr inż. Monika Czekaj
mgr inż. arch. Aneta Grodzińska
mgr inż. Maria Wierzchowska-Bańka
mgr inż. arch. Marcin Kowalski
mgr Paulina Moskal
mgr inż. arch. Magdalena Walczak
mgr Sylwia Tomaszewska
mgr inż. Piotr Głowacki

ROZDZIAŁ II. UWARUNKOWANIA ZEWNĘTRZNE DO KSZTAŁTOWANIA KIERUNKÓW I POLITYKI ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO MIASTA KIELCE.

II-1. Położenie i powiązania z otoczeniem

Kielce położone są w centrum południowej części polski, w obszarze Wyżyny Małopolskiej, w jej części zwanej Wyżyną Kielecką, w granicach mezoregionu Gór Świętokrzyskich.

Zbiegają się tu i krzyżują ważne szlaki drogowe o znaczeniu ponadregionalnym, tj. droga Nr 7 Gdańsk - Warszawa - Kielce - Kraków - Chyżne, oraz drogi Nr 73 Wiśniówka -Kielce - Busko Zdrój - Tarnów i Nr 74 Łódź - Piotrków Trybunalski - Kielce - Lublin. Przecinają się tu także ważne szlaki kolejowe, łączące się z magistralą kolejową Warszawa - Kielce - Kraków.

Miasto charakteryzuje się wyjątkowym położeniem na siedmiu wzgórzach, w centrum szerokiej kotliny, której osią jest rzeka Silnica. Dominują nad nimi charakterystyczne wzgórza Telegrafu, góry Wierzejskiej, Pierścienicy oraz Karczówki. Zaniechane kamieniołomy Ślichowice, Wietrznia, Kadzielnia z zachowanymi unikatowymi odsłonięciami budowy geologicznej wyznaczają unikatowy szlak krajobrazowy o dużej roli edukacyjno - poznawczej i dużych walorach estetycznych.

Kielce w obecnych granicach administracyjnych obejmują obszar 10.940 ha (109,4 km²). Zamieszkuje je 212.383 mieszkańców.

Jest to największe miasto Staropolskiej Aglomeracji Miejsko-Przemysłowej, siedziba władz Województwa Świętokrzyskiego, jeden z większych ośrodków przemysłowo - produkcyjnych, usługowo - handlowych oraz kulturalno - naukowych Polski centralnej. Miasto stanowi ważny węzeł komunikacji kolejowej i drogowej w tej części kraju i główne centrum rozrządu ruchu turystycznego w regionie Gór Świętokrzyskich.

II-2. Uwarunkowania związane z pełnieniem funkcji ośrodka metropolitalnego i subregionalnego.

Główne funkcje Kielc - miasta pełniącego rolę centralnego ośrodka województwa świętokrzyskiego to:

- funkcja usługowa ośrodka, związana z administracją, handlem, kulturą, ochroną zdrowia, turystyką oraz nauką i szkolnictwem wyższym, obsługującego potrzeby całej aglomeracji i rejonu świętokrzyskiego,
- funkcja przemysłowa, związana z przemysłem maszynowym, produkcji materiałów budowlanych, spożywczym i wyspecjalizowanym rzemiosłem,
- funkcja mieszkaniowa,
- funkcja komunikacyjna o znaczeniu międzyregionalnym,

Do wiodących instytucji nadających Kielcom rangę ponadregionalną należą m.in. Urząd Wojewódzki i jego agendy stanowiące administrację zespoloną, Urząd Marszałkowski, Kieleckie Centrum Kultury, Centrum Biznesu EXBUD, Staropolska Izba Przemysłowo - Handlowa, Świętokrzyska Agencja Rozwoju Regionalnego S.A., Centrum Targowe Kielce, Centrum Onkologii i Centrum Kardiologii, Muzeum Narodowe, Kuria Diecezjalna, Wojskowe Centrum Szkolenia dla Potrzeb Sił Zbrojnych ONZ, osiem wyższych uczelni, teatr, filharmonia i sieć muzeów oraz liczących się w kraju i zagranicą osiem przedsiębiorstw notowanych na Warszawskiej Giełdzie Papierów Wartościowych..

Kielce stanowią główny ośrodek osadniczy regionu, są głównym miastem koncentrującym zatrudnienie w sektorze usług oraz w przemyśle. Obok Końskich, Skarżyska Kamiennej, Starachowic, Ostrowca Świętokrzyskiego wyznaczają Kielecki region metropolitalny.

Procesy zachodzące w strukturze zatrudnienia, w kierunku przewagi sfery usługowej nad produkcyjną, ograniczenia rozwoju ilościowego na rzecz rozwoju jakościowego, rozwój naukowej bazy innowacyjnej, imprez międzynarodowych (targi) - świadczy, że procesy metropolizacji Kielc i regionu kieleckiego zostały rozpoczęte, a w niektórych dziedzinach są zaawansowane.

II-3. Uwarunkowania związane z kierunkami polityki przestrzennej państwa na terenie miasta i w jego otoczeniu

W "Koncepcji polityki przestrzennego zagospodarowania kraju Polska 2000 plus" stanowiącej wykładnię polityki przestrzennej państwa na obszarze województw - Kielce zostały zaliczone do grupy 13-tu "krajowych ośrodków równoważenia rozwoju", które powinny uzupełniać dynamizujące oddziaływanie 8 największych w Polsce ośrodków metropolitalnych, przede wszystkim na obszarach, które z przyczyn obiektywnie uwarunkowanych nie osiągnęły jeszcze zadowalających społecznie parametrów rozwoju gospodarczego i cywilizacyjnego.

W odróżnieniu od ośrodków krajowych położonych w obszarach zapóźnienia cywilizacyjnego i długotrwałej recesji, przewidywanych do objęcia priorytetowymi działaniami wspomagającymi państwa, rozwój Kielc bazował będzie na skoordynowanych w czasie, własnych przedsięwzięciach wspomaganych jedynie przez państwo w sytuacjach społecznie niezbędnych i efektywnych ekonomicznie, których rozwiązanie wykracza poza możliwości lokalne i regionalne.

Jak wynika z dotychczasowych prac nad wojewódzkim systemem osiedleńczym, prowadzonych w ramach sporządzanego aktualnie "Planu zagospodarowania przestrzennego województwa świętokrzyskiego", oddziaływanie Kielc, stanowiących główne ogniwo tego systemu, nie ogranicza się tylko do obecnego obszaru, ale obejmuje w znaczących dziedzinach obszary i ośrodki sąsiadujące. Dotyczy to w szczególności usług metropolitalnych jak: szkolnictwo, funkcje targowe, kulturalne, konferencje, lotnisko; zaplecza naukowo-badawczego, sądownictwa, a także jednostek gospodarczych o ponad wojewódzkim oddziaływaniu.

Kielce są jednocześnie głównym ośrodkiem kształtującej się Aglomeracji Staropolskiej oraz wyodrębniającego się z tego obszaru "Białego Zagłębia". Spełniają również funkcje regionalnego centrum turystycznego. O rosnącej roli integracyjnej miasta świadczy fakt wytworzenia się w strefie jego bezpośredniego oddziaływania obszaru podwyższonej aktywności gospodarczej charakteryzującego się najwyższą na Kielecczyźnie koncentracją drobnej przedsiębiorczości, ale także nawarstwianiem się problemów urbanizacyjnych i ekologicznych.

Głównym celem wojewódzkiej polityki przestrzennej wobec Kielc będzie wspomaganie i wzmacnianie aktywizującego oddziaływania ośrodka na całą strukturę osiedleńczą regionu i stopniowej "dyfuzji" czynników aktywizacji do subregionalnych i lokalnych "ogniw równowagi" zgodnie z przestrzennymi, społecznymi i ekonomicznymi kryteriami rozwoju. Efektywność tego procesu w zasadniczej mierze zależeć będzie od warunków przestrzennych stworzonych dla rozwoju przedsiębiorczości mieszkańców oraz przyciągania inwestorów z zewnątrz, a także od skutecznej polityki kreacyjnej samorządu, zwłaszcza w aspekcie wykorzystania szans rozwojowych dotyczących podniesienia walorów i pozycji Kielc w rankingu atrakcyjności inwestycyjnej.

Zgodnie z przyjętą w "Studium wojewódzkim" zasadą dynamicznego równoważenia rozwoju ośrodków osadniczych, kształtowanie przestrzeni miejskiej winno być realizowane z uwzględnieniem:

- ekorozwoju zapewniającego ochronę wartości przyrodniczych i kulturowych (jego wdrażanie musi się jednak dokonywać przy respektowaniu realiów ekonomicznych oraz społeczno-socjologicznych);
- polaryzacji i różnicowania struktury gospodarczo-przestrzennej rozumianych jako dążenie do jak najszybszego i sprawnego wykorzystania możliwości i predyspozycji rozwojowych obszarów i zasobów atrakcyjnych gospodarczo;
- przyspieszenia kształtowania regionalnej i metropolitalnej struktury usługowej umożliwiającej tworzenie interdyscyplinarnych środowisk wielkomiejskich kształtujących pożądane wzorce społeczne i oddziaływujących innowacyjnie na otoczenie;
- eliminowania ograniczeń i barier rozwojowych ze szczególnym naciskiem na rozwiązania perspektywiczne i podnoszące walory inwestycyjne obszarów;

- aspektów obronnych i poprawy bezpieczeństwa mieszkańców.

Równoważenie rozwoju przestrzennego miasta wymaga respektowania i wdrażania następujących kierunków i zasad zagospodarowania:

Sfera ekologiczna:

- zapewnienie warunków przestrzennych dla ochrony walorów środowiska przyrodniczego i przywracania utraconej równowagi ekologicznej,
- umożliwienie powiązania obszarów czynnych przyrodniczo z zewnętrznym systemem ochronnym,
- dążenie do zgodności struktury oraz intensywności zabudowy z naturalną chłonnością i odpornością ekosystemów,
- eliminowanie zagrożeń obiektów dziedzictwa kulturowego przy jednoczesnym powiązaniu funkcjonalno-przestrzennym skupisk tych obiektów z krajobrazem naturalnym,
- tworzenie warunków dla ochrony i rozwoju terenów zielonych wewnątrz i wokół miasta;

Sfera gospodarcza:

- przygotowanie atrakcyjnej oferty terenów pod rozwój funkcji gospodarczych, w tym w szczególności bazującej na zasobach gruntów komunalnych,
- kształtowanie elastycznych struktur przestrzennych podatnych na dalszy rozwój bez barier i ograniczeń,
- minimalizowanie transportochłonności oraz oszczędne gospodarowanie przestrzenią;

Sfera społeczna:

- dążenie do proporcjonalnego rozmieszczenia ludności w stosunku do miejsc pracy i pojemności układów osadniczych,
- usprawnienia relacji przestrzennych między ośrodkami zamieszkania, pracy, usług i władzy,
- poprawa dostępności do usług wojewódzkich i metropolitalnych, ze szczególnym uwzględnieniem dostępności komunikacyjnej (dojazd, parkingi);

Obronność i bezpieczeństwo publiczne:

- zwiększenie substytucyjności systemów infrastruktury technicznej oraz tworzenie systemów awaryjnych,
- dążenie (w miarę możliwości) do sukcesywnej dekoncentracji funkcji przemysłowych, administracyjnych, obsługi biznesu i infrastruktury społecznej,
- zmniejszenie prawdopodobieństwa i ewentualnych skutków awarii oraz klęsk żywiołowych.

Zasoby przyrodnicze i kulturowe miasta i terenów przyległych predestynują Kielce do znacznie szerszego rozwoju funkcji turystycznej

W "Studium zagospodarowania przestrzennego województwa świętokrzyskiego" miasto Kielce wstępnie zostało uznane za ośrodek turystyczny o znaczeniu krajowym. Rangę tę uzasadniają:

- korzystne położenie na tle kraju względem największych skupisk ludności oraz względem ważnych ciągów komunikacji o znaczeniu krajowym i międzynarodowym;

- bliskość obszarów szczególnie nadających się do rozwoju zagospodarowania turystycznego (Góry Świętokrzyskie, projektowany zbiornik "Chęciny" oraz rozległe i przydatne do rozwoju turystyki obszary leśne);
- duże nagromadzenia w mieście i okolicy zabytków kultury materialnej.

Obszary bezpośrednio przylegające do miasta, w krajowej czterostopniowej klasyfikacji turystycznej zaliczono do I i II kategorii terenów o walorach wypoczynkowych.

Wzmacnianie rangi Kielc jako ośrodka turystycznego wiąże się z dalszą rozbudową infrastruktury turystycznej oraz z gruntowną poprawą estetyki miasta.

Infrastruktura techniczna

Dużą szansą rozwojową Kielc jest ich położenie w ważnym węźle ciągów komunikacyjnych (drogowych i kolejowych), zapewniające połączenie z dużymi aglomeracjami miejskimi i miastami wojewódzkimi. Kielce obsługują połączenia na kierunku Warszawa - Kraków, Tarnów (N-S) oraz Lublin - Kraków, Katowice, Opole, Wrocław, Jelenia Góra, Częstochowa (E-W).

W "Koncepcji polityki przestrzennego zagospodarowania kraju" Kielce zaliczono do miast zagrożonych deficytem wody. Woda pitna dla miasta (używana również dla celów przemysłowych) ujmowana jest z dwóch zbiorników wód podziemnych (GZWP nr 417 i 414). Czerpane ilości wody (55 tys. m³/dobę) obejmują wszystkie studnie wiercone podstawowe oraz awaryjne i zaspokajają obecnie potrzeby miasta oraz okolicznych terenów wiejskich położonych w dorzeczu rzeki czarnej Nidy. Dalsze intensywne użytkowanie tych zbiorników może jednak stanowić zagrożenie dla miasta, a zwłaszcza dla środowiska przyrodniczego. Nadmierne czerpanie wód z ujęć w Dolinie Białogońskiej powoduje już bowiem zagrożenie minimalnych przepływów na rzece Bobrzy, a zczyrpywanie wód z ujęć w Zagnańsku zakłóciło stosunki wodne w zlewni zbiornika Zagnańsk - GZWP 414.

Należy zwrócić uwagę na zagrożenia zanieczyszczeniem zasobów wód podziemnych związane w szczególności z szybkim zmniejszaniem się terenów infiltracji (w wyniku nadmiernej presji na zabudowę tych terenów), z brakiem warstw osłonowych i z niedostatecznym wyposażeniem w kanalizację sanitarną.

Uwzględniając powyższe należy brać pod uwagę perspektywiczne zasilanie miasta Kielce i gmin przyległych w wodę z ujęcia powierzchniowego **na rzece Białej Nidzie** (projektowany zbiornik "Chęciny"). Wielofunkcyjny zbiornik wodny uwzględniony w "Koncepcji polityki przestrzennego zagospodarowania kraju" dodatkowo może wpłynąć na wzrost aktywności gospodarczej miasta i jego okolic oraz znacznie podnieść ich atrakcyjność inwestycyjną.

*¹⁵ Na podstawie art. 18 pkt 3 ustawy z dnia 5 czerwca 1998 roku o samorządzie województwa oraz art. 42 ust. 1 ustawy z dnia 27 marca 2003 roku o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym Sejmik Województwa Świętokrzyskiego przyjął Plan Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Świętokrzyskiego (Uchwała Nr XLVII/833/14 Sejmiku Województwa Świętokrzyskiego z dnia 22 września 2014 r. w sprawie uchwalenia zmiany Planu Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Świętokrzyskiego zwanej dalej Planem Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Świętokrzyskiego).

Uchwałą Nr XXVII/377/20 z dnia 28 grudnia 2020 r. Sejmik Województwa Świętokrzyskiego, przyjął zmianę Planu Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Świętokrzyskiego, dotyczącą opracowania „Planu Zagospodarowania Przestrzennego Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Ośrodka Wojewódzkiego”.

Cele, zasady i kierunki wojewódzkiej polityki w wymiarze przestrzennym określone w Planie Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Świętokrzyskiego tworzą podstawy

---

*¹⁵ Zmiana Nr 15 wprowadzona uchwałą Nr ..... Rady Miasta Kielce z dnia ..... r.

zintegrowanego systemu zarządzania województwem, łączącego instrumenty gospodarki przestrzennej z instrumentami rozwoju społeczno-gospodarczego.

Na podstawie art. 11 ust. 1-1da i art. 18 pkt 2 ustawy z dnia 5 czerwca 1998 r. o samorządzie województwa oraz art. 9 pkt 3 i art. 14 ust. 5 ustawy z dnia 6 grudnia 2006 r. o zasadach prowadzenia polityki rozwoju w związku z art. 24 ust. 2 ustawy z dnia 15 lipca 2020 r. o zmianie ustawy o zasadach prowadzenia polityki rozwoju oraz niektórych innych ustaw Sejmik Województwa Świętokrzyskiego w dniu 29 marca 2021 roku podjął Uchwałę Nr XXX/406/21 w sprawie przyjęcia Strategii Rozwoju Województwa Świętokrzyskiego 2030+. To najważniejszy i podstawowy dokument samorządu województwa określający obszary, cele i kierunki polityki rozwoju regionu, stanowiący punkt wyjścia do przygotowania pozostałych regionalnych dokumentów strategicznych i operacyjnych.

II-4. Miejsce Kielc w systemie terenów chronionych regionu świętokrzyskiego

Ochrona przyrody

Kielce położone są w obrębie trzonu paleozoicznego Gór Świętokrzyskich, a tereny o niezwykle bogatych walorach przyrodniczych, które otaczają miasto ze wszystkich stron, przenikają w kilku miejscach przez jego granice. Obszary te poddane są zróżnicowanym formom prawnej ochrony przyrody. Od południa i zachodu przylega do granic miasta (częściowo w granicach miasta) Chęcińsko-Kielecki Park Krajobrazowy^{*7} (*Wzgórza Chęcińsko-Kieleckie należą do Specjalnych Obszarów Ochrony Siedlisk w ramach tworzonej sieci Natura 2000*)¹, natomiast od północy i wschodu Podkielecki Obszar Chronionego Krajobrazu.^{*4} *W granicach miasta znajduje się Kielecki Obszar Chronionego Krajobrazu, częściowo w granicach miasta położony jest Chęcińsko Kielecki Obszar Chronionego Krajobrazu. W granicach miasta znajduje się*^{*4} *4-5 rezerwatów przyrody i 46*^{*15} *48 50 pomników przyrody. Planowane jest utworzenie 2 dalszych rezerwatów. Cenne pod względem przyrodniczym obszary położone na obrzeżach miasta stanowić będą barierę rozwojową, ale równocześnie podnoszą jego atrakcyjność dla osadnictwa, w tym również przedsiębiorczości. Szczególną uwagę należy zwrócić na zagrożenia ważnych dla miasta dolin rzek Bobrzy i Lubrzanki.*

Zgodnie z przyjętym w "Studium wojewódzkim" systemem ochrony przyrody nawiązującym do koncepcji krajowej sieci ekologicznej (ECONET - PL) obszar Chęcińsko - Kieleckiego Parku Krajobrazowego oraz obszary położone na północ od Kielc wchodzi w skład węzła ekologicznego o znaczeniu międzynarodowym. Natomiast położony w niewielkim oddaleniu od miasta Cisowsko - Orłowiński Park Krajobrazowy wraz z otaczającymi terenami stanowi węzeł ekologiczny o randze krajowej. Elementami wiążącymi te obszary będą m.in. wymienione wyżej doliny rzek zagrożone silną presją urbanizacyjną. Dolina Bobrzy i Sufragańca wraz z występującymi na tych terenach kompleksami leśnymi wchodzi w skład węzła ekologicznego o znaczeniu międzynarodowym, stanowiąc jednocześnie łącznik ekologiczny między Suchedniowsko - Oblęgarskim Parkiem Krajobrazowym i Chęcińsko - Kieleckim Parkiem Krajobrazowym. Tereny wzdłuż rzeki Lubrzanki uznane zostały natomiast za regionalny korytarz ekologiczny łączący węzły ekologiczne o randze międzynarodowej i krajowej w bezpośrednim sąsiedztwie wschodniej granicy miasta. Potrzeba wzmożonej ochrony opisanych powyżej obszarów wzrasta ze względu na znajdujące się na tych terenach zbiorniki wód podziemnych - istniejące i potencjalne źródła zasilania miasta w wodę (GZWP - 417 i 418).

Do podstawowych zagrożeń środowiska przyrodniczego w Kielcach zaliczyć należy złą jakość wód powierzchniowych oraz pogarszający się bilans tych wód. Pozaklasowe wody Bobrzy poniżej ujścia rzeki Silnicy mają ponadto znaczny wpływ na jakość wody na całej długości rzeki Nidy, a tym samym na jakość środowiska naturalnego wzdłuż jej biegu. Niska jakość wody w rzekach płynących przez Kielce, stanowi także zagrożenie dla zasilanych z nich zbiorników wód podziemnych, znajdujących się w obrębie miasta lub w jego bezpośrednim sąsiedztwie.

Ochrona dziedzictwa kulturowego

Teren miasta Kielce zaliczany jest do obszarów gmin województwa o bardzo dużym nasyceniu **zabytkami nieruchomymi (powyżej 300)** oraz o bardzo dużym nasyceniu zabytkami **ogółem (powyżej 700)**, przy czym w obu kategoriach klasyfikowany jest w województwie na pierwszym miejscu. W skali byłego województwa kieleckiego jest to zarazem obszar najwyższej koncentracji

---

^{*4} Zmiana Nr 4 wprowadzona uchwałą Nr XXVIII/648/2008 Rady Miejskiej w Kielcach z dnia 3 października 2008 r.

^{*7} Zmiana Nr 7 wprowadzona uchwałą Nr X/233/2011 Rady Miasta Kielce z dnia 19 maja 2011 r.

^{*15} *Zmiana Nr 15 wprowadzona uchwałą Nr ..... Rady Miasta Kielce z dnia ..... r.*

---

¹ według stanu na dzień 30 października 2009 r.

zabytków najwybitniejszych i wybitnych (także w byłej klasyfikacji grupy "0" – o znaczeniu międzynarodowym i grupy "1" - o znaczeniu krajowym).

Występuje tu bardzo dużo miejsc pamięci, istnieją miejsca historyczne. Tu grupuje się również względnie najwięcej zasobów zabytkowego krajobrazu kulturowego, w tym komponowanego, który może i powinien być objęty ochroną jako rezerwaty kulturowe i pomniki historii, a ponadto jako strefy ochrony konserwatorskiej.

Kielce - miejsce w kulturze kraju i świata

- Ośrodek dóbr biskupów krakowskich od XII wieku do ich sekularyzacji w roku 1789 - oddziałujący na wielkie obszary północnej części Kielecczyzny, od XVI wieku inicjator pierwszych w Polsce wielkich inwestycji przemysłowych (huty, kuźnie, itp.) - początek unikatowego Staropolskiego Okręgu Przemysłowego.
- Miejsce związane z tradycjami powstania kościuszkowskiego (pobyt Kościuszki, płyta Bartosza Głowackiego), powstania listopadowego, spisku ks. Ściegiennego, powstania styczniowego, pierwszych bojów legionów Piłsudskiego, walk partyzanckich okresu II wojny światowej i późniejszej opozycji powojennej.
- Miejsce urodzenia, nauki, pobytu lub działalności wybitnych postaci (osobistości) historycznych, w tym biskupi krakowscy; pisarze - Walery Przyborowski, Stefan Żeromski, Witold Gombrowicz, Gustaw Herling-Grudziński, itd.; naukowcy i działacze gospodarczy - Stanisław Staszic, Jan Czarnocki, itd.; wojskowi i politycy - powstańcy, Józef Piłsudski, dowódcy partyzantki.
- Miejsca martyrologii - teren masowych egzekucji na Stadionie z okresu II wojny światowej, więzienie kieleckie, miejsce głośnego w świecie pogromu Żydów w 1946 r. (ciągle żywe w pamięci nie tylko środowisk żydowskich).
- Miejsce założenia i działalności pierwszej w kraju wyższej uczelni technicznej, której tradycje kontynuuje krakowska AGH.
- Pierwszy w Polsce park publiczny, zachowany zespół przestrzenny Wzgórza Zamkowego o międzynarodowej randze kulturowej.

Załącznik Nr A-I
do Uchwały Nr 580/2000 Rady Miejskiej w Kielcach z dnia 26 października 2000 r.
wraz ze zmianami wprowadzonymi uchwałami Rady Miejskiej w Kielcach:

Zmiana Nr 3 – uchwała Nr VIII/162/2007 z dnia 26.04.2007 r.
Zmiana Nr 5 – uchwała Nr XXIV/539/2008 z dnia 29.05.2008 r.
Zmiana Nr 4 – uchwała Nr XXVIII/648/2008 z dnia 03.10.2008 r.
Zmiana Nr 6 - uchwała Nr XL/986/2009 z dnia 17.09.2009 r.
Zmiana Nr 8 - uchwała Nr XL/987/2009 z dnia 17.09. 2009 r.
Zmiana Nr 9 – uchwała Nr XLI/1017/2009 z dnia 19.10.2009 r.
Zmiana Nr 2 – uchwała Nr LIII/1285/2010 z dnia 09.09.2010 r.
Zmiana Nr 7 – uchwała Nr X/233/2011 z dnia 19 maja 2011 r.
Zmiana Nr 11 – uchwała Nr LVIII/1037/2014 z dnia 20 marca 2014 r.
Zmiana Nr 12 – uchwała Nr LXVII/1217/2014 z dnia 6 listopada 2014 r.
Zmiana Nr 15 – uchwała Nr ..... z dnia ..... r.

ROZDZIAŁ III. UWARUNKOWANIA WEWNĘTRZNE DO KSZTAŁTOWANIA KIERUNKÓW ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO I POLITYKI PRZESTRZENNEJ MIASTA KIELCE

III-1. Uwarunkowania wynikające ze stanu środowiska przyrodniczego, oraz rolniczej przestrzeni produkcyjnej.

Warunkiem zrównoważonego społeczno-gospodarczego rozwoju miasta jest realizacja zasady ekorozwoju, czyli gospodarowania zrównoważonego z ochroną środowiska przyrodniczego. W tym celu przedstawia się stan istniejących zasobów i zagrożeń środowiska w zakresie i formie odpowiadającej zadaniom, jakie studium ma do spełnienia. Informacje dotyczące środowiska przedstawiono w formie syntetycznej na mapie pn. „Uwarunkowania przyrodnicze oraz kolizje wynikające z dotychczasowego sposobu zagospodarowania przestrzennego miasta” Istniejące uwarunkowania dotyczą zasobów wód, gleb, szaty roślinnej, krajobrazu, form ochrony przyrody, istniejących systemów zieleni miejskiej oraz kolizji wynikających z dotychczasowego sposobu zagospodarowania przestrzennego miasta.

III-1.1 Charakterystyka położenia geograficznego i walorów klimatycznych.

Położenie geograficzne

Miasto Kielce położone jest na obszarze Wyżyny Środkowomająolskiej w granicach mezoregionu Gór Świętokrzyskich. Przeważająca część Miasta leży w lokalnej kotlinie, którą wyznaczają:

- od północy pasmo Masłowieckie ze wzniesieniem do 317 m. n.p.m. – góra Buk w rejonie Skrzetli,
- od wschodu wododział rzek Lubrzanki i Silnicy z lokalnymi wzniesieniami w rejonie Szydłówka (310 m. n.p.m.) i Zagórza (315 m. n.p.m.),
- od południa pasmo Posłowieckie i Dymińskie z partiami grzbietowymi ukształtowanymi na poziomie 338 –408 m. n.p.m. (góra Telegraf),
- od zachodu lokalny wododział zlewni rzek Silnicy i Sufraganiec, lewobrzeżne dopływy rzeki Bobrzy z wzniesieniem Bruszni (309 m. n.p.m.), Karczówki i rejonu Czarnów – stacja Kielce Herbskie (do 303 m. n.p.m.).

Dno omawianej kotliny wyznacza dolina rzeki Silnicy, ukształtowanej na rzędnej 240 – 300 m. n.p.m., przy czym teren wykazuje, zgodnie z biegiem rzeki ogólny spadek w kierunku południowo – zachodnim.

Położenie miasta w terenie pagórkowatym i górzystym, pod względem krajobrazowym pozwala zaliczyć go do najkorzystniej położonych miast w kraju. W jego granicach znajdują się ochronne lasy jodłowo – bukowe typu regla dolnego, kilka oznakowanych tras turystycznych oraz rezerwy przyrody: Kadzielnia, Karczówka, Ślichowice, Biesak – Białogon, Wietrznia. W bezpośrednim sąsiedztwie miasta położony jest leśny rezerwat Sufraganiec.

Na północnym zboczu Pasma Posłowickiego (góra Pierścienica) i Pasma Dymińskiego (góra Telegraf) istnieją dogodnie warunki dla sportów zimowych. Zbiorniki wodne na rzece Silnicy oraz Lubrzance stanowią bazę dla rekreacji i sportów wodnych.

Miasto Kielce graniczy z następującymi gminami:

- od północy: Miedziana Góra, Masłów
- od południa: Morawica
- od wschodu: Masłów, Górno, Daleszyce
- od zachodu: Sitkówka – Nowiny, Piekoszów

Klimat.

Miasto Kielce znajduje się w wyżynnym regionie klimatycznym śląsko – małopolskim – krainie Gór Świętokrzyskich.

Region kielecki charakteryzuje się umiarkowanym klimatem, przejawiającym się chłodnymi zimami i ciepłym latem, w stosunku do innych obszarów Polski. Jednak trzeba zaznaczyć, że do tego terenu nie wchodzi wszelkie większe wypukłe formy terenowe, a przede wszystkim grzbiety pasm górskich, które charakteryzują się bowiem w ciągu roku surowymi warunkami bioklimatycznymi.

Kielce charakteryzują się następującymi warunkami topoklimatycznymi:

- **średnia roczna temperatura powietrza** w rejonie Kielc zbliżona jest do przeciętnej dla Polski i wynosi $+7,3^{\circ}\text{C}$ (1951 – 67), a $+7^{\circ}\text{C}$ średnia z 1961 – 70 r.
- **okres wegetacji roślin** w rejonie Kielc trwa 265 dni,
- **wilgotność względna powietrza** w mieście zbliżona jest do przeciętnej dla Polski i wynosi 79 % (1951 – 65), a 80 % w latach 1961 – 70,
- **dni pogodne w rejonie miasta** notowane są 35 razy w roku najczęściej w okresie marzec – maj – 11 dni,
- **opady atmosferyczne** – obszar miasta otrzymuje dużo, bo około 724 mm opadu atmosferycznego,
- **kierunki i rozkład wiatru** – w rejonie miasta przeważają wiatry zachodnie (16,6 %) o średniej prędkości do 3,3 m/sek.; znaczny udział mają wiatry o kierunku południowym (12,5 %) i południowo – wschodnim (12,9 %); prędkość wiatrów z tych kierunków dochodzi do 3,1 m/sek; najrzadziej wieją wiatry z kierunku północnego (4,1 %) oraz północno – wschodniego (4,8 %).
- **zbocza o ekspozycji południowej, południowo – zachodniej i południowo – wschodniej** charakteryzują się bardzo dobrymi warunkami klimatycznymi; takie tereny występują w rejonie Karczówki, osiedla „Na Stoku” i „Świętokrzyskiego”, na wschód od Szydłówka oraz na południowych stokach pasma Zgórskiego, Posłowickiego i Dymińskiego; tereny te wyróżniają się najbardziej korzystnymi warunkami topoklimatycznymi dla zabudowy mieszkaniowej i specjalnej oraz sadownictwa,

- **obszary płaskie** charakteryzują się dobrymi warunkami klimatycznymi; tereny te występują w większej części miasta Kielc; charakteryzują się korzystnymi warunkami do zabudowy mieszkaniowej,
- **zbocza o większych nachyleniach i ekspozycji północnej** – charakteryzują się mało korzystnymi warunkami klimatycznymi; tereny te występują w niewielkiej części miasta Kielc; nie są wskazane do zabudowy mieszkaniowej, rekreacyjnej,
- **obszary zabudowane** - charakteryzują się bardziej skonstrastowanym przebiegiem temperatury i wilgotności względnej powietrza, zmniejszonymi prędkościami wiatru oraz zwiększonym zanieczyszczeniem powietrza w stosunku do terenów sąsiednich; w obrębie terenów o intensywnej zabudowie mieszkaniowej nie jest wskazane lokalizowanie obiektów uciążliwych i szkodliwych dla otoczenia,
- **obszary zalesione** – charakteryzują się dużym osłabieniem promieniowania słonecznego, dużą zacisnością, wyrównanym profilem termicznym, podwyższoną wilgotnością względną, a przede wszystkim bakteriostatycznym działaniem olejków eterycznych; lasy występujące na siedliskach świeżych są najbardziej wskazane do wykorzystania rekreacyjnego,
- **doliny rzeczne i jej dopływy oraz tereny o płytkim poziomie wód gruntowych** – charakteryzują się mniej korzystnymi warunkami klimatycznymi; tereny te niewskazane są do wszelkiej zabudowy i lokalizacji miejsc wypoczynku.

Na obszarze miasta Kielce dominują następujące kierunki przemieszczeń przyziemnych mas powietrza:

- kierunek: **pln.-wschód** – **płd.-zachód** związany z grawitacyjnym spływem powietrza oraz wiatrami przychodzącymi z sektora północno – wschodniego (ogółem 30 % wszystkich sytuacji pogodowych w tym 16 % cisze – spływy grawitacyjne i 14 % wiatry z kierunku N, NE i częściowo E),
- kierunek: **wschód** – **zachód** – (57,5 %, w tym 40 % sektor zachodni – NW, W – SW i 17,5 % sektor wschodni),

III-1.2. Budowa geologiczna i zasoby surowców mineralnych.

Ogólna charakterystyka budowy geologicznej

Na obszarze miasta Kielce występują fragmenty 3 dużych regionalnych jednostek geologiczno – strukturalnych:

- Łysogórskiej,
- strefy przejściowej Kielecko – Łagowskiej
- Dymińsko – Klimontowskiej.

Powstałe one w wyniku deformacji kaledońsko – waryscyjskich oraz blokowej tektoniki alpejskiej. Są to elementy strukturalne złożone i genetycznie różnorodne, zbudowane ze skał staro- i młodopaleozoicznych. Głównymi jednostkami fałdowymi wyróżniającymi na obszarze badań, począwszy od północy w kierunku południowym są: skiba (antyklina) Łysogórska, synklina kielecka, antyklina dymińska i synklina bolechowicka. Wymienione jednostki mają przebieg zbliżony do równoleżnikowego.

Głównymi jednostkami geologicznymi są:

Skiba (antyklina) **Łysogórska** zajmująca północną część terenu Kielc; zachodni odcinek tej jednostki zbudowany jest ze skał kambru środkowego.

Antyklina Bukowej Góry obejmuje swym zasięgiem Trójeczną Górę i Górę Wierzejską; zbudowana jest z osadów syluru i dewonu dolnego.

Synklina miedzianogórska zbudowana jest ze skał dewonu górnego i karbonu dolnego.

Antyklina niewachłowska biegnąca od Chełmców po Świnia Górę; zbudowana jest z przefałdowanych osadów syluru i dewonu, nasuniętych w kierunku południowym.

Synklina niewachłowska w swym jądrze ma dolomity dewonu środkowego, kontaktujące tektonicznie z szarogłazami sylurskimi północnego skrzydła synkliny niewachłowskiej.

Antyklina szydlówkowska biegnie od Szydłówka do Domaszowic i Cedzyny; w jej jądrze odsłaniają się szarogłazy sylurskie.

Synklina szydlówkowska zbudowana z silnie przefałdowanych wapieni dewonu górnego.

Antyklina kielecka w jądrze której występują dolomity dewonu środkowego odsłaniające się na południe od Szydłówka.

Synklina kielecka stanowi rozległy element tektoniczny w obrębie którego położone jest centrum Kielc.

Antyklina dymińska zbudowana jest z przefałdowanych osadów kambru dolnego i syluru.

Synklina gałęzicko – bolechowicka obejmuje południe miasta; w swym jądrze ma ona osady permu i karbonu dolnego (Bolechowice, Kowala), a w skrzydłach utwory dewonu górnego i środkowego.

Charakterystyka skał osadowych z punktu widzenia ich przydatności dla budownictwa w kolejności stratygraficznej wygląda następująco:

- **Kambr** – osady te budują Pasma Masłowieckie, Zgórskie, Posłowickie i Dymińskie tworząc grunty skaliste korzystne dla budownictwa,

Sylur – osady te występują w antyklinie Bukowej Góry, w rejonie Niewachłowa, północnych stoków Świniej Góry, Szydłówka, Piasków, Cedzyny, Pasma Posłowickiego, Bukówki i Mójczy; grunty te charakteryzują się średnio dobrymi warunkami budowlanymi,

Dewon – reprezentowany jest przez piaskowce i łupki oraz skały węglanowe (wapienie, margle i dolomity),

Dewon dolny – skały dewonu dolnego występują na obszarze antykliny Bukowej Góry, budując wzniesienia ciągnące się od Miedzianej Góry do Masłowa (Góra Trójeczna, góra Wierzejska, góra Domaniówka); grunty te są bardzo dobre dla budownictwa,

Dewon środkowy – skały te występują w pasie od Dąbrowy do Miedzianej Góry, w rejonie Kostomłotów, na zachód od Niewachłowa i na wschód od Szydłówka, wapienie dewonu środkowego w postaci wapieni masywnych budują wzniesienia koło Górek Szczukowskich, Janowa (Podzamecka Góra), Białogonu (Stokowa Góra, Góra Marmurek, Góra Brusznia, Góra Czarnowska i Góra Dalnia, Karczówka), występują w rejonie Wietrzni i Mójczy oraz okolicach Sitkówki, Posłowic i Dymin; grunty te zaliczają się do dobrych dla budownictwa

Dewon górny – skały tego okresu występują w okolicach Kostomłotów, Czarnowa (Ślichowice), budują południowe stoki wzgórza położonego na wschód od Szydłówka, wapienie skaliste i masywne tworzą wychodnie ciągnące się pasem od Karczówki przez Kadzielnię, Psie Górki, Wietrznię do g. Moczydła w Jaworzni, w strefie przypowierzchniowej wapienie występują też w rejonie Domaszowic Rządowych, seria łupkowo – wapienna występuje w rejonie Czarnowa (Ślichowice) oraz rozciąga się od Kadzielni wzdłuż ulicy Krakowskiej i Bohaterów Warszawy do Zagórza,

Karbon – występuje na niewielkim obszarze w rejonie ul. Piekoszowskiej i ulicy Karczówkowskiej oraz na południowym zboczu g. Wierzejskiej; są to grunty przydatne dla budownictwa,

Perm – występuje w rejonie Niewachłowa, Czarnowa, północnych stoków Góry Karczówki i Góry Czarnowskiej oraz w rejonie Dobromyśla; są to grunty przydatne dla budownictwa,

Trias – osady triasu budują wzgórza na zachód od Niewachłowa (góra Świnia), w rejonie Szczukowskich Górek (Janowa Góra i Machnowica) oraz w rejonie Nałęczowa; warunki budowlane na wymienionych gruntach są dobre lub dostateczne, w przypadku wzrostu nachylenia zboczy i występujących przypowierzchniowych wód gruntowych.

Czwartorzęd – osady najmłodsze reprezentowane są przez plejstocen i holocen, które tworzą nieciągłą pokrywę w formie płatów na całym obszarze,

Plejstocen – tworzą osady lodowcowe i wodnolodowcowe, peryglacjalne, deluwialne i zastoiskowe, zlodowacenia południowopolskiego, rzeczno – lodowcowe zlodowacenia środkowopolskiego oraz rzeczne i eoliczne zlodowacenia północnopolskiego; Są to grunty o różnym stopniu przydatności do budownictwa.

Holocen – reprezentowany jest przez osady aluwialne rzeczne (piaski i mułki), grunty bagienne w postaci torfów i namulów torfiastych oraz grunty antropogeniczne (nasypy); osady rzeczne i bagienne wstępują w obrębie dolin rzecznych i stanowią grupę gruntów słabonośnych, nieprzydatnych do bezpośredniego posadowienia budynków; na obszarach gruntów antropogenicznych w wyniku zniwelowania terenów, przekopania i nadsypania występują nasypy mineralno – gruzowe o zróżnicowanych własnościach fizyko – mechanicznych.

Zasoby surowców mineralnych.

Miasto Kielce w swoich granicach administracyjnych i na obszarach przyległych posiada dużą różnorodność skalnych formacji geologicznych.

Wychodnie wapieni dewońskich położone między Karczówką, Górą Stokową i Białogonem należały niegdyś do największych obszarów kruszconych w Górach Świętokrzyskich, gdzie zachowały się

liczne pozostałości po eksploatacji żyłowych złóż rud ołowiu (galeny), wydobywanych tutaj od XVII do XIX w.

Rudy żelaza eksploatowano w XVIII i XIX w w kopalni „Włodzimierz” położonej na terenie osiedla „Na Stoku”.

W okresie od XVI do XIX w w Białogonie funkcjonowała huta przerabiająca rudy miedzi i ołowiu z okolicznych kopalń.

Surowce skalne (głównie węglanowe i krzemionkowe) wydobywano i przerabiano już od XVII w., jednakże główne zainteresowanie tymi kopalninami nastąpiło po II wojnie światowej.

Wraz z rozwojem budownictwa wzrastało zainteresowanie surowcami skalnymi.

Największe kopalnie funkcjonowały na Kadzielni i Ślichowicach. Obecnie znaczenie tych kopalin spadło, stąd na obszarze miasta ich eksploatacja została zaprzestana.

Ostatnie działające wyrobiska to piaskownie: w Jarząbku (do 1993 r.), przy Batalionów Chłopskich (do 1994 r.) oraz Sukowskiej (do 1998 r.).

Ze względu jednak na bezpośrednie sąsiedztwo Kielc, rejon ten ma nadal duże znaczenie w produkcji surowców skalnych.

Zróznicowanie i okruszcowanie utworów było podstawą rozwoju eksploatacji surowców mineralnych i skalnych, które do dnia dzisiejszego stanowią ważny element oblicza gospodarczego miasta i regionu.

W bezpośredniej okolicy miasta prowadzona jest nadal eksploatacja wapieni i dolomitów dewońskich oraz kambryjskich i dewońskich piaskowców kwarcytowych, piasków wodnolodowcowych, żwirów, łupków oraz ilów.

Znaczącym obiektem są Zakłady Przemysłu Wapienniczego „Trzuskawica” w Sitkówce k/Kielc, który eksploatuje złożę wapienia dewonu środkowego o zasobach udokumentowanych (żywe) „Trzuskawica” na podstawie wydanej przez Ministra OŚZNiL koncesji na wydobywanie nr 198/93 z dnia 06-09-1993 r. Granice terenu i obszaru górniczego ustalone zostały decyzją Ministra OŚZNiL z dnia 14-11-1997 r. zn. GK/wk/MM/4231/97. Koncesję ważną jest do 31.10.2003 r.

Obszar górniczy dla tego złoża, o nazwie - „Posłowice – Na Stole”, ma powierzchnię 8 885 404 m², a teren górniczy, o nazwie - „Trzuskawica”, ma powierzchnię 18 423 100 m². Powierzchnia złoża wynosi 403,5 ha. Zasoby geologiczne złoża wg stanu na 31.12.1998r wynoszą:

- w kat. B – 334 983 tys. ton,
- w kat. C₁ – 347 592 tys. ton,

Złożę wapienia dewonu środkowego o zasobach udokumentowanych „Janów” leży przy zachodniej granicy miasta w okolicy Zalesia .

Powierzchnia złoża wynosi 25,02 ha.

Zasoby geologiczne złoża wg stanu na dzień 31.12.1998 r. wynoszą 31 336 tys. ton.

Złożę piasków o zasobach udokumentowanych „Dyminy” położone jest w odległości 700m od zabudowy ul. Sukowskiej.

Powierzchnia złoża wynosi 0,39 ha.

Zasoby geologiczne złoża wg stanu na dzień 31.12.1998 r. wynoszą 4 tys. ton.

Złożę mułków czwartorzędowych o zasobach zarejestrowanych „Posłowice” przylega do południowej granicy Chęcińsko – Kieleckiego Parku Krajobrazowego.

Powierzchnia złoża wynosi 3,33 ha.

Zasoby geologiczne złoża wg stanu na dzień 31.12.1998 r. wynoszą 637 tys. ton.

Stosownie do przepisów art. 53 ustawy – Prawo geologiczne i górnicze [V-4.9.] oraz ustawy o zagospodarowaniu przestrzennym [V-2.1.], istnieje obowiązek opracowania miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego w granicach utworzonego terenu górniczego.

III-1.3. Rzeźba terenu

Dzisiejsza rzeźba Kielc charakteryzuje się równoległym i naprzemianległym układem wzniesień i obniżeń. Różnice wysokości, zawierającą się w granicach od 260 do 406m. npm.

Miasto położone jest na zachodnim krańcu Doliny Kielecko – Łagowskiej, rozdzielającej Góry Świętokrzyskie na część północną i południową. Oś doliny stanowi rzeka Silnica – lewy dopływ Bobrzy, wpadająca z kolei do Czarnej Nidy

W obrębie miasta występują pasma i grzbiety:

- Pasma **Kadzielniańskie** z istniejącym rezerwatem geologicznym „Kadzielnia” (otoczonym dawnym wyrobiskiem górniczym) oraz rezerwatem krajobrazowym „Karczówka”,
- **Pasma Dymińskie, Posłowickie** oraz **fragment Zgórskiego** porośnięte lasami bukowo – jodłowymi,
- Zachodnia część Grzbietu Szydłowskiego,
- Na północy miasto sięga do zalesionego **Pasma Dąbrowskiego**.

Równolegle do wzniesień Pasma Masłowskiego przebiegają doliny strukturalne, utworzone na wychodniach skał mniej odpornych, jak łupki i wapienie margliste.

Od Kajetanowa w kierunku wschodnim biegnie Dolina Wilkowska, z której bierze początek rzeka Lubrzanka. W południowo zachodniej części tej Doliny wypływa również rzeka Silnica.

Poprzecznie do ciągów wzniesień płynie do Bobrzy rzeka Sufraganiec.

Na południe od wzniesień ciągnących się od Miedzianej Góry do Dąbrowy biegnie dolina wyerodowana w wapieniach dewońskich i łupkach karbońskich.

Równolegle, od strony południowej zaznacza się niższe pasmo Wzgórz Szydłowskich, z najwyższym wzniesieniem Świna Góra (346 m. npm.).

Na zboczach pasm wzniesień i wzgórz zaznaczają się niekiedy załomy i stoki erozyjne w partiach szczytowych w Paśmie Zgórsko – Posłowicko – Dymińskim. Powierzchnie denudacyjne występują również na wychodniach skał przedczwartorzędowych. Są to obszary o znacznych spłaszczeniach, na których w drobnych zagłębieniach odbywa się sedymentacja zmywanego przez wody atmosferyczne materiału z sąsiadujących wzniesień. Pokrywy osadów wodnolodowcowych, najczęściej w formie piasków, rozciągają się na dużych przestrzeniach, głównie w obrębie dolin.

Taras akumulacyjny – erozyjne występują w dolinach rzecznych, szczególnie w dolnych odcinkach dolin rzek Bobrzy i Lubrzanki. Powstały one przez zasypanie dolin osadami piaszczystymi, rzecznyymi i deluwialnymi, pochodzącymi z rozmycia starszych osadów wodno – lodowcowych zlodowacenia południowo – polskiego.

Późniejsza erozja i denudacja spowodowały rozczłonkowanie i częściowe usunięcie pokryw tarasowych. Zachowały się one we wschodnim zboczu doliny rz. Lubrzanki k/ Cedzyny oraz w dolinie rz. Bobrzy k/ Szczukowskich Górek, Białogonu i Zalesia.

Duże zmiany w rzeźbie terenu wystąpiły w wyniku odkrywkowej eksploatacji kopalni: rud metali i głównie surowców skalnych. Powstały głębokie kamieniołomy i hałdy urobku kopalnianego lub odpadów przemysłowych. W granicach miasta eksploatacja kopalni została zaniechana, a dawne kamieniołomy – Kadzielnia i Ślichowice zostały częściowo zagospodarowane^{*7} i łącznie z byłym kamieniołomem „Wietrznia” od wielu lat funkcjonują jako rezerwaty przyrody nieożywionej.

---

^{*7} Zmiana Nr 7 wprowadzona uchwałą Nr X/233/2011 Rady Miasta Kielce z dnia 19 maja 2011 r.

III-1.4. Charakterystyka wód powierzchniowych i podziemnych

Wody powierzchniowe

Na obszarze miasta Kielce występują następujące formy wód powierzchniowych:

- rzeki i cieki,
- zbiorniki wodne i podmokłości.

Obszar miasta Kielce położony jest w całości w północnej części zlewni Nidy – lewobrzeżnego dopływu Wisły.

Przepływające przez teren miasta rzeki:

- Bobrza z Sufragańcem,
- Silnicą,
- Chodcza,
- Lubrzanka –

zasilają Nidę pośrednio, poprzez Czarną Nidę, płynącą na południe od granic Kielc.

Bobrza posiada swoje źródła w rejonie Zagnańska. W obrębie miasta Kielce początkowo tworzy na znacznym odcinku jego zachodnią granicę, a następnie skręca w rejonie Białogonu ku SW przełamując się w rejonie Słowika przez Pasma Zgórsko – Posłowickie, by opuścić teren badań w Sitkówce. Ogólna długość Bobrzy wynosi ok. 49,0 km (w tym na terenie miasta ok. 16,0 km).

Średni przepływ mierzony na wodowskazie w Słowiku wynosi ok. 1,5 – 2,0 m³/sek, przy znacznych sezonowych wahaniami poziomu wody w rzece, dochodzących do 2 – 2.5 m. Głównymi dopływami Bobrzy na obszarze Kielc są Sufraganiec (mający zlewnię w NW części miasta), oraz Silnica przepływająca przez centrum miasta. Cieki te wypływają z południowych stoków Pasma Masłowieckiego. Bardzo atrakcyjne gatunki roślin występują na odcinku Bobrzy pomiędzy stawami na Białogonie a Szczukowicami. Tu na szczególną uwagę należy zwrócić na oczka i zakola starorzeczy wypełnione wodą. Wykształcają się w nich płaty roślinności wodnej i bagiennej a zwłaszcza niezwykle malowniczy i piękny zespół „lilii wodnej” Myriophyllo – Nupharetum z obecnością rzadkich gatunków rdestnic, wywłóczka, grążela żółtego, grzybienia białego, osoki aloesowatej i in.

Dolina Białogońska jest obszarem dawnych stawów białogońskich, który był terenem w pełni zasługującym na objęcie go ochroną rezerwatową, albo uznania go za użytek ekologiczny. Przed zlikwidowaniem Stawów Białogońskich występowały tu najlepiej zachowane zbiorniki wodne i bagienne w Górach Świętokrzyskich.

Lubrzanka której zlewnia zajmuje E i NE część terenu miasta, ma swój obszar źródłowy w okolicach Barczy i Jaworza po północnej stronie Pasma Masłowskiego. Ogólna długość Lubrzanki wynosi ok. 33,5 km (w tym w obrębie miasta ok. 9,5 km). Średni przepływ rzeki na wodowskazie w Cedzynie wynosi ok. 0,9 – 1,0 m³/sek, przy sezonowych wahaniami stanu zwierciadła do 2,0 m.

Lubrzanka przyjmuje na terenie Kielce kilka niewielkich dopływów bez nazwy, często prowadzących wodę okresowo.

Do wartości w skali ponadregionalnej w obrębie zlewni rzeki Lubrzanki można zaszeregować:

- bogatą strukturalnie rzeźbę terenu z licznymi odsłonięciami skał wieku paleozoicznego,
- złoża piaskowców kwarcytowych kambru środkowego rejonu Wiśniówki oraz dewonu dolnego Bukowej Góry,
- naturalne lub półnaturalne lasy górskie, na siedliskach żyznych i bardzo żyznych,
- Radostową – słynną „Górę Domową” utrwaloną w literaturze przez Stefana Żeromskiego,

Do wartości w skali regionalnej na obszarze zlewni Lubrzanki można zaszeregować następujące zasoby przyrody i kultury:

- rozwinięta, o dużym stopniu naturalności sieć rzeczna Lubrzanki i jej dopływów,
- łągi, łąki połęgowe, młaki, zabagnienia i torfowiska w dolinach rzecznych,
- zasoby kilku wapieni blocznych wieku dewońskiego,
- kompleksy lasów na siedliskach lasowych i borowych,
- walory krajobrazowo – krajoznawcze,

Do wartości o znaczeniu lokalnym na obszarze zlewni Lubrzanki są:

- lasy gospodarcze,
- gleby klasy II i III chronione dla użytkowania rolniczego,
- złoża kopalin pospolitych

Zlewnia **Chodczy** najmniejszego z omawianych dopływów Czarnej Nidy – wciśnięta jest wąskim klinem pomiędzy zlewnie Bobrzy i Lubrzanki w południowej części miasta.

Chodcza wypływa z południowych stoków Gór Posłowskich i spływa na południe w kierunku Czarnej Nidy dnem rozległej, słabo zaznaczającej się w krajobrazie doliny.

Zlewnia **Silnicy** zajmuje powierzchnię 46,68km², obejmuje swym zasięgiem środkowy fragment Pasma Masłowskiego Gór Świętokrzyskich od północy, a północną część Pasma Dymińskiego od południa. W centralnej części Zlewni położone jest miasto Kielce z jego najbardziej uciążliwymi z punktu widzenia łączności hydrologicznej cechami, zwartą zabudową i zakładami przemysłowymi oraz sieciami dróg.

Zlewnia **Sufragańca** zajmuje powierzchnię 61,74 km² rzeka wypływa ze stoku Góry Krzemionki na wys. 350 m. n.p.m. Znaczną jej część zajmują tereny podmiejskie pokryte luźną zabudową, polami, łąkami.

Zlewnia Silnicy i zlewnia Sufragańca charakteryzują się „wadami” funkcjonowania przyrodniczego tzn. hydrologicznego i biologicznego. Występują bariery dla spływu powierzchniowego i podziemnego w postaci zwartej zabudowy i dróg oraz linii kolejowych.

Na obszarze dolin rzek Silnicy, Sufragańca i niewielkiego fragmentu Bobrzy w granicach miasta i strefy podmiejskiej Kielc – stwierdzono występowanie 939 gatunków roślin naczyniowych. Uwzględniono gatunki rodzime trwale zadomowione, antropofity oraz rośliny przejściowo zaliczone lub dziczące z upraw. Zasoby florystyczne tego terenu uznać można za wyjątkowo bogate.

W biegu rzeki Silnicy daje się zauważyć dwa charakterystyczne pod względem stanu zachowania roślinności odcinki. Odcinek górny od źródeł do zalewu na Szydłótku oraz odcinek dolny od zalewu do ujścia do Bobrzy. W odcinku górnym wykształcają się różnorodne zbiorowiska leśne, torfowiskowe i wilgotnych łąk. W krajobrazie dolin dominują lasy łąkowe, niskich grądów i fragmenty olsów. Dna dolin oprócz formacji leśnych – bagiennych lasów olchowych zajmują otwarte zbiorowiska wilgotnych łąk z grupy Molinion oraz fragmenty torfowisk przejściowych. Wymienionym zbiorowiskom towarzyszy wiele gatunków chronionych, rzadkich, zagrożonych: ciemiężca zielona, lilia złotogłów, tojad dziobaty, czosnek niedźwiedzi, storczyk szerokolistny i storczyk plamisty, mieczyk dachówkowaty, rosiczka okrągłolistna, kruszczyk szerokolistny, podkolan biały.

Bardzo podobny przebieg i rozwój szaty roślinnej można zaobserwować na rzece Sufraganiec. Ładniejsze partie doliny Sufragańca z obecnością atrakcyjnych gatunków i półnaturalną szatą roślinną wykształcają się w dolnym biegu rzeki w okolicach Pietraszek i Białogonu. Tu łąki są już mocno wilgotne, ich użytkowanie ma charakter sporadyczny, toteż wykształcają się zbiorowiska ze związku Molinion i obecnością gatunków szuwarowych i bagiennych.

Zbiorniki wodne i podmokłości

Innymi formami występowania wód powierzchniowych na terenie miasta są zbiorniki wodne i podmokłości.

Większe przepływowe zbiorniki wodne powstały na głównych ciekach: na Bobrzy w rejonie Białogonu, na Silnicy w północnej części miasta (Szydłówek), na Lubrzance w Cedzynie i Mójczy. Spełniają one w różnym stopniu funkcje rekreacyjno – retencyjne wyrównując stany przepływu wód w rzekach. Podmokłości są zjawiskiem częstym, tam gdzie pod powierzchnią terenu występuje warstwa osadów małoprzepuszczalnych.

Charakterystyczną cechą wód powierzchniowych na terenie miasta jest niewielkie zwiększanie się ilości prowadzonej przez ciek wody w stosunku do przyrostu powierzchni zlewni. Z jednej strony jest to efektem specyfiki budowy geologicznej, tj. ogólnie dość korzystnych warunków infiltracji wód opadowych, krążących lub stagnujących w skalnych zbiornikach wodonośnych. Z drugiej strony – działalność człowieka wykorzystującego zasoby tych zbiorników prowadzi do powstawania rozległych powierzchniowo lejów depresyjnych obniżających poziom wód gruntowych, co powoduje drenowanie wód powierzchniowych, a nawet zanikanie całych cieków.

Wody podziemne.

Skomplikowana budowa geologiczna obszaru miasta Kielce stwarza bardzo zróżnicowane terytorialnie i strukturalnie warunki gromadzenia się i krążenia wód podziemnych. Wodonośność skał paleozoicznych cechuje się znaczną rozpiętością – od utworów praktycznie bezwodnych – do wysoko wydajnych zbiorników wodonośnych.

Na obszarze Kielc występują następujące piętra i poziomy wodonośne:

- piętro dewońskie w którym:
  - wychodnie dewonu dolnego to głównie iłowce, mułowce, łupki, zlepieńce i piaskowce , o ogólnie średnio i mało korzystnych warunkach gromadzenia się wód, głównie w stropowych partiach zwietrzelin ilasto – gliniastch ;
  - dewon środkowy reprezentowany jest przez skały wapienno – dolomityczne, często spękane i skrasowaciałe, w których gromadzą się duże ilości wód na głębokościach generalnie poniżej 8-10 m ppt. ; skały te są w zasadzie słabo przepuszczalne, jednakże o dużym ich zbiornikowym znaczeniu decyduje ich spękanie oraz intensywnie rozwinięte krasowe; dzięki licznym szczelinom i kanałom krasowym przebiegającym na znacznych przestrzeniach, komiunikują się ze sobą zasoby infiltrujące w bardzo odległych obszarach;
  - podobne warunki występują w silnie skrasowaciałych wapieniach płytowych i rafowych dewonu górnego; ilaste i margliste osady tego piętra , reprezentujące famen tworzą na ogół poziom izolujący mało przepuszczalny dla wód infiltrujących

- piętro czwartorzędowe, w którym występują dwa poziomy wodonośne: **poziom czwartorzędowy w dolinach rzecznych** (rzeka Bobrza z Silnicą i Sufragańcem oraz Lubrzanka), są to piaski i żwiry tworzące poziom wodonośny przykryte bądź przewarstwione wkładkami pylasto – gliniastymi, mułkami i torfami; **poziom czwartorzędowy na wysoczyźnie** (obszary wyniesione ponad dna dolin),

- piętra triasowe i permskie są nierozdzielone, występują w nich dwa użytkowe poziomy wodonośne: **poziom środkowotriasowy** o wodach szczelinowych i szczelinowo – krasowych w wapieniach i marglach, nierozdzielone, **poziomy dolnotriasowe i górnopermski** o wodach szczelinowych i szczelinowo – porowych w warstwach

piaskowców, mułowców, zlepieńców i lokalnie wapieni marglistych rozdzielonych często nieciągłymi warstwami ilów i ilowców,

- piętro karbońskie jest reprezentowane przez **poziom dolnokarboński**; utwory karbonu dolnego są niewodonośne; pewne ilości wody mogą się jednak gromadzić w ich stopowej zwietrzalej partii i biorą udział w płytkim krążeniu wód podziemnych.

Obszar miasta według regionalizacji hydrogeologicznej kraju położony jest w obrębie Głównego Zbiornika Wód Podziemnych GZWP Nr 417 – Kielce, wymagającego szczególnej ochrony.

GZWP nr 417 - Kielce, położony jest w obrębie utworów triasowych, permskich i dewońskich i obejmuje środkową i północną część obszaru miasta. Wg dokumentacji hydrologicznej [V-1.19] – zasoby dyspozycyjne wód podziemnych (stan na dzień 30-10-1994r) wynosiły – 1.800,0 m³/h.

Zbiornik ustanowione ma strefy ochronne [V-5.7.]

- ONO - obszary najwyższej ochrony,
- OWO - obszary wysokiej ochrony,
- OZO - obszary zwykłej ochrony.

Łączna powierzchnia ONO, OWO, OZO wynosi 121, 9 km²

W obszarach najwyższej ochrony (ONO):

zabrania się:

- lokalizacji nowych obiektów przemysłowych potencjalnie uciążliwych dla wód podziemnych,
- wprowadzania nieoczyszczonych ścieków do ziemi i wód powierzchniowych,
- rolniczego wykorzystywania ścieków,
- budowy nowych osiedli o zabudowie zwartej, jeśli ta zabudowa powoduje ograniczenie infiltracji opadów atmosferycznych na powierzchni większej niż 40 % osiedla,
- zakaz eksploatacji i dokumentowania nowych złóż surowców skalnych występujących poniżej zwierciadła wód podziemnych,
- lokalizowania nowych ferm hodowli zwierząt,
- lokalizowania wysypisk i wylewisk odpadów komunalnych i przemysłowych,
- lokalizowania mogiłek środków ochrony roślin i przeterminowanych nawozów sztucznych,
- lokalizowania mogiłek zwierząt,
- lokalizowania nowych magazynów produktów ropopochodnych, nowych stacji paliw i rurociągów do ich transportu,
- lokalizowania magazynów substancji chemicznych,
- budowy nowych wodociągów wiejskich i osiedlowych w mieście bez kanalizacji zbiorowej lub lokalnych oczyszczalni ścieków

nakazuje się:

- likwidację (ewakuację) obiektów, które już spowodowały bardzo duże zagrożenia dla jakości wód podziemnych,
- modernizację obiektów które już spowodowały zanieczyszczenie wód podziemnych, stanowiących zagrożenie duże i średnie,
- lokalizowania nowych zakładów przemysłowych poza terenami wyznaczonymi do zabudowy przemysłowej, w przypadku likwidacji zakładów istniejących na terenach obecnej zabudowy przemysłowej, teren powinien być przeznaczony na inne cele lub inwestycje nie

zaliczane do mogących spowodować pogorszenie stanu środowiska (zgodnie z obowiązującymi przepisami),

- utworzenie i prowadzenie wokół obiektów, stwarzających zagrożenie duże i średnie lokalnego monitoringu wód podziemnych ; zasięg i zasady funkcjonowania poszczególnych sieci monitorujących powinny być dostosowane indywidualnie dla poszczególnych obiektów,
- prowadzenie monitoringu jakości wód GZWP w ramach monitoringów krajowego (PIG), regionalnego (RZGW i wojewódzkiego). Nakaz ten dotyczy szczególnie monitoringu regionalnego i wojewódzkiego, ponieważ formalne zasady oraz środki finansowe na ich funkcjonowanie nie są określone w sposób zabezpieczający ich stałe funkcjonowanie,
- w szczególnych przypadkach (określonych indywidualnie dla niektórych obiektów) prowadzenie badań zanieczyszczenia gruntów.

W obszarach wysokiej ochrony OWO:

zabrania się:

- lokalizacji nowych, uciążliwych dla środowiska dużych obiektów przemysłowych; w przypadku obiektów średnich i małych o zezwoleniu na lokalizację decydować będą organy administracji państwowej w oparciu o obligatoryjnie opracowaną „ocenę oddziaływania na środowisko”,
- wprowadzenia ścieków nie spełniających wymogów Rozp. Min. OŚZN i L z dnia 5 listopada 1991 r. (Dz. U. Nr 116 poz. 503) do ziemi i wód powierzchniowych,
- lokalizowania bezściółkowych ferm hodowli zwierząt, o ile przewiduje się gospodarcze wykorzystanie gnojowicy do nawożenia gruntów rolnych,
- lokalizowania wysypisk i wylewisk odpadów komunalnych bez odpowiednich zabezpieczeń,
- lokalizowania dużych mogielników środków ochrony roślin i przeterminowanych nawozów sztucznych,
- lokalizowania mogielników zwierząt,
- lokalizowania nowych magazynów produktów ropopochodnych, dużych stacji paliw o łącznej pojemności 200 tys. litrów i rurociągów do ich transportu,
- lokalizowania magazynów szkodliwych substancji chemicznych,
- budowy nowych wodociągów wiejskich i osiedlowych w mieście bez kanalizacji zbiorowej lub lokalnych oczyszczalni ścieków.
- nakazuje się:
- modernizację obiektów, które już spowodowały zanieczyszczenie gruntu i wód podziemnych i stanowią dla GZWP zagrożenie duże i średnie,
- rekultywację gruntów i oczyszczenie wód podziemnych stanowiących zagrożenie duże,
- utworzenie i prowadzenie wokół obiektów, stwarzających zagrożenie duże i średnie, lokalnego monitoringu wód podziemnych ; zasięg i zasady funkcjonowania poszczególnych sieci monitorujących powinny być dostosowane indywidualnie dla poszczególnych obiektów,
- prowadzenie monitoringu jakości wód GZWP w ramach monitoringu krajowego (PIG), regionalnego (RZGW i wojewódzkiego); Nakaz ten dotyczy szczególnie monitoringu regionalnego, ponieważ formalnie zasady oraz środki finansowe na ich funkcjonowanie nie są określone w sposób zabezpieczający ich stałe funkcjonowanie

W stosunku do pozostałego obszaru GZWP Kielce - OZO (tzw. Obszar zwykłej ochrony) należy stosować zakazy, nakazy i zalecenia wynikające z obecnie stosowanych ustaw i rozporządzeń (np. prawo wodne, prawo geologiczno – górnicze, strefy ochronne ujęć wody i inne).

GZWP nr 418 – Gałęzice –Bolechowice -Borków położony jest w obrębie utworów środkowodeńskich w synklinie gałęzicko – bolechowicko – borkowskiej na południowym obrzeżu Kielc, od Miedzianki po Słopiec. We wschodniej części zbiornika, w rejonie Sukowa i Marzysza, udokumentowano i zatwierdzono zasoby eksploatacyjne wód podziemnych w ilości 626 m³/h. Zbiornik 418 nie posiada określonych stref ochronnych.

Dla obszaru GZWP nr 418 obowiązują zakazy, nakazy i zalecenia jak dla obszaru GZWP Kielce .

Wnioskuje się o sporządzenie dokumentacji hydrogeologicznej dla zbiornika nr 418 w celu rozpoznania zasobów tego zbiornika.

***¹¹III-1.4.1. Wody powodziowe**

Na Załączniku Nr B – 1 do Uchwały Nr 580/2000 Rady Miejskiej w Kielcach z dnia 26 października z późniejszymi zmianami przedstawiono, ze względu na skalę opracowania (1:10 000), zgeneralizowany, orientacyjny zasięg tarasów zalewowych. Do 2013 roku powstał szereg opracowań dotyczących ryzyka i zagrożenia powodziowego wyznaczających zasięg zalewu wód Q1%, wykonanych w oparciu o nowsze dane geodezyjne i hydrologiczne. Najbardziej aktualną dokumentacją, pozytywnie zaopiniowaną i zalecaną przez RZGW w Krakowie jest opracowanie pn.: „Wykonanie koncepcji ochrony przeciwpowodziowej w zlewni Bobrzy, Silnicy, Sufragańca i Lubrzanki na obszarze miasta Kielce” (2011 rok). Powyższe opracowanie proponuje się uwzględnić przy sporządzaniu miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego.

---

*¹¹ Zmiana Nr 11 wprowadzona uchwałą Nr LVIII/1037/2014 Rady Miasta Kielce z dnia 20 marca 2014 r.

III-1.5. Zasoby rolniczej przestrzeni produkcyjnej.

Warunki glebowe.

Na obszarze miasta Kielc występują gleby, które charakteryzują się bardzo dużym zróżnicowaniem typologicznym i rodzajowym. Pod względem rolniczo – bonitacyjnym przeważają gleby słabe i najslabsze.

Ta znaczna różnorodność gleb jest spowodowana złożoną budową geologiczną, urozmaiconą morfologią terenu, jak również specyficznymi warunkami klimatycznymi.

Najlepsze gleby (klasa III i IIIa – kompleks przydatności rolniczej 3 i 4) na terenie miasta Kielc występują w okolicach Zagórza, Domaszowic Rządowych i Nowego Folwarku. Są to gleby brunatne, wylugowane i kwaśne, wytworzone z piasków słabogliniastych lekkich i mocnych oraz częściowo ze skał wapiennych. obszary gleb klasy IIIa i IIIb podlegają prawnej ochronie przed zmianą sposobu ich użytkowania.

Gleby klas bonitacyjnych IVa i IVb (5 i 8 kompleks przydatności rolniczej miejscami kompleks 4) występują w zwartych powierzchniach na obszarze między Nowym Folwarkiem a Os. Świętokrzyskim, w rejonie Domaszowic Rządowych, na płu-zach. od obwodnicy Warszawa – Kraków w rejonie Niewachłowa II wokół wsi Kostomłoty II, rejonie ulic Piekoszowska – Malików, w rejonie Zagórza, Dymin, Mójczy oraz Wietrzni. Są to gleby bielcowe właściwe i pseudobielcowe wytworzone z piasków gliniastych i piasków luźnych oraz pyłów zwykłych i utworów lessowatych leżących na podłożu gruntów zwięzłych, takich jak glina lekka i średnia, a także częściowo bezpośrednio na podłożu skalnym. Zgodnie z Ustawą o ochronie gruntów rolnych i leśnych [V-3.3.] obszary gleb klasy IV również podlegają prawnej ochronie przed zmianą sposobu ich użytkowania.

Gleby V i VI klasy bonitacyjnej (6,7,9 kompleks przydatności rolniczej) wykształcone zostały na glinach lekkich, piaskach luźnych i skałach osadowych o spoiwie niewęglanowym tworząc rędziny brunatne, gleby brunatne właściwe i rędziny deluwialne oraz gleby bielcowe i pseudobielcowe. W warunkach niskiego poziomu agrotechnicznego gleby te szybko ulegają degradacji.

Gleby V i VI klasy bonitacyjnej wytworzone z gleb pochodzenia organicznego, zajmują ok. 0,5 % powierzchni miasta Kielce. Są to głównie gleby murszowo-torfowe, gleby madowe (powstałe w wyniku powodzi), gleby glejowe.

Na terenie miasta większe kompleksy gleb pochodzenia organicznego znajdują się w obrębie:

- doliny rzeki Bobrzy Białogonie,
- doliny rzeki Sufraganiec – Niewachłów, Czarnów,
- doliny rzeki Lubrzanka,
- doliny rzeki Silnica – fragment doliny rzeki u ujścia do Bobrzy oraz odcinek górny od północnej granicy miasta.

Pokłady torfu występują na głębokości od 1,0 m.

Zgodnie z Ustawą o ochronie gruntów rolnych i leśnych [V-3.3.] obszary gleb pochodzenia organicznego podlegają ochronie prawnej przed zmianą sposobu ich użytkowania.

III-1.6. System przyrodniczy

System przyrodniczy miasta Kielce ma układ pierścieniowo-pasmowy, przy czym układ zieleni miejskiej charakteryzuje się strukturą pasmowo-klinową

Na układ pierścieniowo – pasmowy składa się pierścień otaczających miasto terenów otwartych w postaci zieleni wysokiej i korytarze ekologiczne będące dolinami rzek łączącymi duże obszary terenów zielonych z tzw. „zielenią wewnątrzsiedlową” oraz terenami zieleni miejskiej.

Elementem łączącym pierścienie i pasma są zbiorowiska zieleni pól i łąk.

Na pierścień otaczających miasto terenów otwartych składa się:

- Chęcińsko –Kielecki Park Krajobrazowy,
- Podkielecki Obszar Chronionego Krajobrazu,
- ^{*4}Chęcińsko-Kielecki Obszar Chronionego Krajobrazu,
- ^{*7}Kielecki Obszar Chronionego Krajobrazu (w części).

Na pasma omawianego układu składają się korytarze ekologiczne dolin rzek:

- Bobrzy z Sufragańcem,
- Silnicy na odcinku Górnym i dolnym,
- Lubrzanki

Zieleń miejską budują:

- parki miejskie,
- parki osiedlowe,
- zielone skwery,
- zazielenione ciągi przyuliczne,
- tereny ogródków działkowych,
- zieleń cmentarna,
- system terenów rekreacyjnych wzdłuż Silnicy na odcinku od zalewu do rezerwatu „Kadzielnia”,
- tereny niezagospodarowane stanowiące tzw. zieleń nie urządzoną,
- zieleń towarzysząca zabudowie jednorodzinnej, wielorodzinnej i innym obiektom usługowym

Prawidłowo skonstruowany system zieleni miejskiej ma decydujące znaczenie:

- ekologiczne jako bank genów dla odtworzenia zdegradowanych zasobów przyrody miasta,
- klimatyczne – jako główne obszary zasilające miasto w czyste, chłodne powietrze napływające z kompleksów leśnych poprzez otwarte tereny pól,
- rekreacyjne – jako tereny wielofunkcyjnych miejsc wypoczynkowych.

Ukształtowanie systemu terenów zielonych na obszarach nie zainwestowanych związane jest przede wszystkim:

- z zachowaniem wielkości i wartości ekologicznej istniejących terenów otwartych przeciwdziałając ich zabudowie i powstawaniu barier (nasypy, drogi, wykopy),

---

^{*4}Zmiana Nr 4 wprowadzona uchwałą Nr XXVIII/648/2008 Rady Miejskiej w Kielcach z dnia 3 października 2008 r.

^{*7}Zmiana Nr 7 wprowadzona uchwałą Nr X/233/2011 Rady Miasta Kielce z dnia 19 maja 2011r.

- z odtworzeniem lub wzbogacaniem wartości ekologicznej, które uległy degradacji,

Ukształtowanie systemu terenów zielonych na obszarach zainwestowanych związane jest przede wszystkim:

- z zachowaniem istniejących obszarów węzłowych (parki, zieleńce, zadrzewienia, łąki),
- z odtworzeniem zasobów dla zapewnienia ciągłości przestrzennej i podniesienia wartości ekologicznej (nowe zadrzewienia, parki, „otwarcie dolin rzecznych”,
- z dopuszczeniem innych funkcji, pod warunkiem zapewnienia udziału powierzchni biologicznie czynnej gwarantującej ciągłość przestrzenną i funkcjonalną Systemu

Oprócz obszarów prawnie chronionych, do najbardziej cennych przyrodniczo terenów, stanowiących do dziś naturalne ekosystemy charakteryzujące występowaniem unikatowej roślinności, różnorodnością florystyczną, wielością zagrożonych i ginących w kraju gatunków roślin i zwierząt należą:

- **Wzgórza w rejonie Białogonu** - Obejmuje zalesione wzgórza w północno - zachodniej części Pasma Kadzielnianskiego (G. Brusznia, G. Marmurek oraz G. Stokowa). Teren cenny pod względem walorów krajobrazowych i przyrodniczych, pokryty prawie w całości roślinnością leśną o zróżnicowanej strukturze fitocenotycznej (bór sosnowy, bór mieszany, grąd, ciepłolubne zbiorowiska okrajkowe nawiązujące do świetlistej dąbrowy). Wybitne walory florystyczne: w składzie runa oraz na obrzeżach lasów liczne gatunki podlegające ustawowej ochronie oraz rzadkie i ginące w kraju i regionie.
- **Góra Telegraf** - obejmuje część Pasma Dymińskiego. Cały obszar pokryty lasami (drzewostany urozmaicone z dużym udziałem buka oraz jodły) o charakterze boru mieszanego, w partii grzbietowej ładu. W składzie florystycznym runa liczne gatunki podlegające ustawowej ochronie, rzadkie elementy flory, w tym przedstawiciele elementu górskiego. Stare wyrobiska po nieczynnym kamieniołomie zasiedla kilkanaście gatunków paproci.
- **Słowik** - obejmuje wschodnią część Pasma Zgórskiego (G. Zielona, G. Patrol, G. Słowikowska). Tereny te ze względu na urozmaiconą rzeźbę (związaną z występowaniem lessu) oraz naturalną szatą leśną cechują się wybitnymi walorami krajobrazowymi. Obszar projektowanego rezerwatu pokryty jest w całości lasami. W składzie drzewostanu dominuje buk. Interesujące zbiorowiska leśne o charakterze ładu, w różnym stopniu nawiązują do buczyn (np. buczyny storczykowej, żyznej buczyny górskiej). W ruinie liczne gatunki chronione, ginące oraz zagrożone (w skali kraju i regionu) Na uwagę zasługuje występowanie roślin storczykowatych rosnących masowo.
- **Góra Kolejowa** -. obejmuje zachodni, skraj Pasma Posłowickiego (Wzgórze Góra Kolejowa). Teren porośnięty lasem o charakterze ładu. Runo bogate z udziałem licznych roślin chronionych.
- **Góra Biesak** - Obejmuje południowo-zachodnią kulminację Pasma Posłowickiego (północne zbocza Góry Biesak). Na zasobnych glebach brunatnych wytworzonych ze zwietrzliny łupków oraz piaskowców kambryjskich dominują lasy gradowe. W ich drzewostanach dominuje jodła oraz buk. W warstwie runa występują gatunki chronione oraz liczni przedstawiciele elementu górskiego. Stwierdzono liczne przestoje buka o rozmiarach drzew pomnikowych.
- **Dolina Sufragańca z Potokiem Sufragańczyk i pobliskim lasem na Górze Buk**. Obejmuje obszar doliny rzeki Sufraganiec z Potokiem Sufragańczyk oraz zalesionym terenem Góry Buk, położonym na północ od osiedla Skrzetle i przylegającym do doliny Potoku Sufragańczyk. Całość stanowi interesujący fragment krajobrazu miasta, o zróżnicowanych

typach ekosystemów (łąkowe o różnym stopniu wilgotności i użytkowania, zarostowe, szuwarowe, błotne, wodne oraz leśne). z powyższym wiąże się różnorodność i bogactwo florystyczne z gatunkami ustawowo chronionymi i zamieszczanymi na regionalnych i krajowych "czerwonych listach". Istotne jest też ochronne i wypoczynkowe znaczenie obszarów zalesionych tego fragmentu miasta.

- **Dolina rzeki Bobrzy** (na całym odcinku w granicach Kielc). Obszar zlokalizowany w zachodniej części miasta wraz, z ujściem Sufragańca i Silnicy, na znacznym odcinku położony wzdłuż granicy Chęcińsko -Kieleckiego Parku Krajobrazowego, stanowi cenny przyrodniczo fragment w krajobrazie Kielc. Charakteryzuje się zróżnicowaniem roślinności (torfowiskowa, łąkowa, szuwarowa i bagienna, wodna, zaroślowa i inne) i stosunkowo dużą - jak na obszar miejski - różnorodnością gatunkową roślin. Spotyka się tu wiele gatunków prawnie chronionych oraz zamieszczanych na regionalnych i krajowych "czerwonych listach". Wraz z obszarami leśnymi ciągnącymi się wzdłuż doliny, obszar ten należy do najbardziej interesujących obiektów przyrodniczych Kielc.
- **Dolina rzeki Silnicy na północnym odcinku od Zalewu Kieleckiego do granic i poza granicami miasta.** Spośród dolin rzecznych występujących na obszarze Kielc, szata roślinna doliny Silnicy jest najbardziej przekształcona przez człowieka. Pomimo to fragment doliny Silnicy na odcinku od Zalewu Kieleckiego do źródeł charakteryzuje się bogactwem florystycznym, zróżnicowaniem ekosystemów (łąkowe, szuwarowe, bagienna, wodne) oraz obecnością gatunków chronionych oraz zamieszczanych na krajowych i regionalnych "czerwonych listach".
- **Dolina Lubrzanki w granicach miasta** wraz z ujściem do zalewu w Cedzynie. Dolina Lubrzanki wraz z przylegającym kompleksem leśnym stanowi malowniczy krajobraz okalający fragment wschodniej granicy Kielc. Spotyka się tutaj roślinność łąkową o różnym stopniu wilgotności, wodną szuwarową i bagienną, zarostową. Charakteryzuje się bogactwem florystycznym oraz występowaniem gatunków chronionych i zagrożonych wyginięciem w regionie i kraju. Ponadto, obszar ten jest znakomitym miejscem rekreacyjnym dla mieszkańców Kielc.
- **Piaski I** - wilgotna łąka trzęślicowa. W składzie florystycznym występują obficie gatunki podlegające całkowitej ochronie (między innymi goryczka wąskolistna).
- **Piaski II** - zbiornik wodny z przylegającymi zbiorowiskami roślinnymi typu szuwarowego oraz wilgotnych łąk. Interesująca flora typowa dla siedlisk mokrych z udziałem gatunków rzadkich oraz podlegających ochronie.

III-1.7. Tereny leśne

Ogólna powierzchnia lasów w granicach administracyjnych miasta wynosi 2.470 ha, z tego:

- lasy państwowe zajmują 1.721 ha,
- lasy niepaństwowe zajmują 267 ha,
- lasy komunalne zajmują 91 ha,
- lasy Skarbu Państwa zajmują 271 ha,
- lasy wspólnot gruntowych zajmują 120 ha.

Wszystkie lasy w obrębie miasta Kielce są lasami ochronnymi.

Nadzór nad gospodarką leśną sprawuje Nadleśnictwo Kielce.

Lasy znajdujące się w obrębie miasta Kielce położone są w VI Małopolskiej Krainie Przyrodniczo-leśnej, Dzielnicy Gór Świętokrzyskich.

Siedliskowe typy lasu i przyjęte dla nich gospodarcze typy drzewostanów przedstawiono poniżej:

Tabela:

Typ siedl. lasu		Bśw	Bw	BMw	BMw	LM św	LMw	OI	BMw yż	LMw yż	Lwyż
Gosp. typ d- stanu		So	So	Jd-So	So	Jd-So	So-Db	OI	Jd-So	Bk-Jd	Bk-Jd
Gatunki Głównie	Gat.	So	So	So	So	So	Db	OI	So	Jd	Jd
	Udz.	8	8	6	7	4	5	8	5	5	6
	Gat.			Jd		Jd	So		Jd	Bk	Bk
	Udz.			3		3	3		3	3	3
Gatunki Domiesz.	Gat.	Brz i in.	Brz	Db, Bk i in.	Św., Db i in.	Db, Bk	Św, Jd i in.	Brz, Jw. Wz i in.	Bk, Md i in.	Md, So, Jw.	Md, Jw. i in.
	Udz.	2	1	1	3	2	2	2	2	2	1
	Gat.		Św i in.			Md i in.					
	Udz.		1			1					

Charakterystyka poszczególnych typów siedlisk przedstawia się następująco:

- lasy mieszane – występują na obszarze miasta Kielce w większych kompleksach w szczytowych partiach Pasma Posłowskiego oraz na fragmentach Pasma Masłowskiego; dominującym gatunkiem jest jodła i sosna z udziałem brzozy, osiki i dębu,
- lasy świeże – na obszarze miasta Kielce występują praktycznie we wszystkich kompleksach leśnych towarzysząc bezpośrednio siedliskom lasu mieszanego; dominującym gatunkiem jest sosna i jodła; w mniejszych skupiskach występują również lite buczyny i dąbrowy (Zgórsko – Zalesie),
- lasy boru świeżego – występują w zwartych obszarach w międzyrzeczu Bobrzy i Sufragańca oraz na płn. Stokach Pasma Posłowskiego; w kompleksach tych przeważa sosna różnego wieku z domieszką brzozy i dębu; runo i podszyty jest zróżnicowane i dominuje w nim głównie jałowiec oraz świerk z tzw. posadzeń,
- lasy boru mieszanego świeżego – występują w sąsiedztwie siedlisk boru świeżego na podłożu nieco wilgotniejszym; drzewostan buduje głównie sosna,

- lasy wilgotne – które są reprezentowane przez bory wilgotne, bory mieszane wilgotne, lasy wilgotne, lasy mieszane wilgotne i bór bagienny – nie stanowią na badanym obszarze większych zwartych skupisk; występują w obszarach obniżonych, gdzie ma miejsce stałe lub okresowe nadmierne uwilgotnienie podłoża

Z analizy siedlisk lasów występujących na obszarze miasta Kielc wynika, że większość lasów charakteryzuje się siedliskami średniożyznymi, żyznymi i bardzo żyznymi.

Głównym komponentem drzewostanów tych siedlisk jest sosna z domieszką dębu i świerka oraz jodła z domieszką buka, modrzewia i świerka.

Bogactwo występujących siedlisk i drzewostanów, sprawiło, że prawie całość powierzchni lasów w obrębie miasta Kielce objęta została obszarową ochroną prawną – Chęcińsko Kielecki Park Krajobrazowy.

Tak prawnie określona funkcja lasów ogranicza ich eksploatację gospodarczą, a stwarza korzystne warunki dla rozwoju turystyki. Podstawowym dokumentem prawnym, który reguluje zasady prowadzenia gospodarki leśnej w lasach wszystkich kategorii własności jest ustawa z dnia o lasach [V-4.1.].

W przypadku lasów stanowiących własność Skarbu Państwa gospodarkę leśną reguluje również Zarządzenie Nr 11 Dyrektora Generalnego Lasów Państwowych z dnia 14 lutego 1995 r. w sprawie doskonalenia gospodarki leśnej na podstawach ekologicznych [V-5.5]. Postanowienia tego zarządzenia są w pełni respektowane przez wprowadzenie do planów urządzenia lasów.

III-1.8. Funkcjonowanie i ochrona przyrody.

Na terenie miasta Kielce ^{*4} i terenach przylegających do jego granic występują różnorodne obszarowe i indywidualne formy ochrony przyrody funkcjonujące w ramach Wielkoprzestrzennego Systemu Obszarów Chronionych (WSOCh) w województwie świętokrzyskim:

- Podkielecki Obszar Chronionego Krajobrazu,
- Chęcińsko –Kielecki Park Krajobrazowy ^{*4} ~~wraz z otuliną,~~
- ^{*6}Chęcińsko-Kielecki Obszar Chronionego Krajobrazu,
- Kielecki Obszar Chronionego Krajobrazu,
- Rezerwaty,
- Pomniki przyrody.
- Użytek ekologiczny.

Podkielecki Obszar Chronionego Krajobrazu

Tereny wschodnie miasta Kielce, małymi fragmentami, zgodnie z rozporządzeniem Wojewody Kieleckiego w sprawie ustanowienia obszarów chronionego krajobrazu w województwie kieleckim [V-6.1], ^{*4} ~~włączone zostały w obręb graniczą z terenem~~ Podkieleckiego Obszaru Chronionego Krajobrazu.

Na tym obszarze wszelkie działania gospodarcze i organizacyjne powinny dążyć do poprawy czystości środowiska przyrodniczego (głównie w celu ochrony wód powierzchniowych i wglębnych); w tym zwłaszcza w oparciu o przepisy szczególne:

- zabrania się budowy lub rozbudowy obiektów wpływających szkodliwie na środowisko,
- zabrania się nawożenia i nawadniania ściekami gruntów,
- zabrania się wykorzystywania osadów ściekowych w celach nieprzemysłowych,
- uzależnia się prowadzenie robót polegających na regulacji wód, budowie wałów przeciwpowodziowych, wykonywaniu robót melioracyjnych, odwodnieniach budowlanych, a także innych robót ziemnych zmieniających stosunku wodne – od decyzji wojewody ustalającej warunki prowadzenia tych robót, wydawanej na podstawie przedstawionej przez wnioskodawcę oceny oddziaływania na środowisko, sporządzonej przez biegłego z listy wojewody.

Chęcińsko –Kielecki Park Krajobrazowy ^{*4} ~~wraz z otuliną~~

Południowo – zachodnia część miasta Kielce wchodzi w obręb Chęcińsko – Kieleckiego Parku Krajobrazowego wraz z otuliną [V-6.2].

W granicach Kielc powierzchnia Chęcińsko – Kieleckiego Parku Krajobrazowego wynosi ^{*4} ~~2 300 ha~~ 2 450 ha, powierzchnia otuliny – ~~1 090 ha~~ 1 863 ha, razem ~~3 390 ha~~ 4 313 ha, co stanowi ~~31,1%~~ 39,4% ogólnej powierzchni miasta.

W 1996 r. dla Chęcińsko – Kieleckiego Parku Krajobrazowego został opracowany plan ochrony, zatwierdzony Rozporządzeniem Nr 25/98 z dnia 19 listopada 1998 r. [V-.6.3.] , ^{*} ~~który stracił ważność w związku z wejściem w życie ustawy o ochronie przyrody z dnia 16.04.2004 r., na podstawie której wydano Rozporządzenie Nr 75/2005 Wojewody Świętokrzyskiego z dnia 14.07.2005 r. w sprawie Chęcińsko-Kieleckiego Parku Krajobrazowego, .~~ ^{*6} ~~zmienione~~ Rozporządzeniem Nr 5/2009 Wojewody Świętokrzyskiego z dnia 28.01.2009r.

---

*Zmiana wprowadzona uchwałą NrVIII/162/2007 Rady Miejskiej w Kielcach z dnia 26 kwietnia 2007 r.

^{*4}Zmiana Nr 4 wprowadzona uchwałą Nr XXVIII/648/2008 Rady Miejskiej w Kielcach z dnia 3 października 2008 r.

^{*6} Zmiana Nr 6 wprowadzona uchwałą Nr XL/986/2009 Rady Miejskiej w Kielcach z dnia 17 września 2009 r.

Ustalenia wyżej wymienionych Rozporządzeń określają szczegółowe cele ochrony oraz zakazy i są wiążące przy ustaleniu zasad zagospodarowania na terenie parku. ^{*4} ~~i jego otuliny.~~

^{*6} Obszar dawnej otuliny Chęcińsko-Kieleckiego Parku Krajobrazowego stanowi obecnie Chęcińsko-Kielecki Obszar Chronionego Krajobrazu. Obszar ten został wprowadzony w drodze Rozporządzenia 83/2005 Wojewody Świętokrzyskiego z dnia 14 lipca 2005r. Ustalenia wyżej wymienionego rozporządzenia określają szczegółowe cele ochrony oraz zakazy i są wiążące przy ustaleniu zasad zagospodarowania na terenie parku i jego otuliny.

Na obszarze Chęcińsko – Kieleckiego Parku Krajobrazowego ^{*6} ~~wraz z otuliną~~ na obszarze miasta Kielce ^{*6} zgodnie z ^{*6} Rozporządzeniem 75/2005 Wojewody Świętokrzyskiego, ^{*6} zmienionym Rozporządzeniem Nr 5/2009 Wojewody Świętokrzyskiego z dnia 28.01.2009r. obowiązują:

*zakazy:

- przeznaczania terenów leśnych na cele nieleśne,
- zmniejszania powierzchni lasów pełniących funkcje ochronne,
- likwidowania i niszczenia zadrzewień śródpolnych, przydrożnych i nadwodnych, jeżeli nie wynikają z potrzeby ochrony przeciwpowodziowej lub zapewnienia bezpieczeństwa ruchu drogowego lub wodnego lub budowy, odbudowy, utrzymania, remontów lub naprawy urządzeń wodnych,
- zabudowy terenów zalewowych,
- uruchamiania w Parku nowych obiektów eksploatacji i przetwórstwa kopalin na skalę przemysłową, decyzje o uruchomieniu nowych obiektów w otulinie muszą być oparte na wynikach ocen oddziaływania na środowisko Parku,
- lokalizowania dużych oczyszczalni ścieków (powyżej 200 000 RLM) i tzw. rejonowych składowisk odpadów stałych na terenie Parku i jego otuliny,
- lokalizowania bezściołowych ferm hodowli zwierząt,
- wprowadzania na teren Parku nowych tras napowietrznych linii energetycznych ponad te, które są już ujęte w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego,
- zagęszczania istniejącej w Parku sieci dróg krajowych i wojewódzkich
- lokalizowania na obszarach GZWP nowych systemów wodociągowych bez równoczesnego rozwiązania problemów odprowadzenia i oczyszczania ścieków,
- ~~zabrania się wykorzystywania osadów ściekowych w celach nieprzemysłowych,~~
- realizacji przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko w rozumieniu art.51 ustawy z dnia 27 kwietnia 2001 r. - Prawo ochrony środowiska ^{*6} (Dz.U. Nr 62, poz. 627, z późn. zm.), (tekst jednolity Dz. U. z 2008 r. nr 25, poz. 150 z późniejszymi zmianami);
- ^{*4} umyślnego zabijania dziko występujących zwierząt, niszczenia ich nor, legowisk, innych schronień i miejsc rozrodu oraz tarlisk i złożonej ikry, z wyjątkiem amatorskiego połowu ryb oraz wykonywania czynności w ramach racjonalnej gospodarki rolnej, leśnej, rybackiej i łowieckiej,
- ^{*6} ~~wykonywania prac ziemnych trwale zniekształcających rzeźbę terenu, z wyjątkiem prac związanych z zabezpieczeniem przeciwpowodziowym lub przeciwosuwiskowym lub budową, odbudową, utrzymaniem, remontem lub naprawą urządzeń wodnych,~~

---

^{*}Zmiana wprowadzona uchwałą NrVIII/162/2007 Rady Miejskiej w Kielcach z dnia 26 kwietnia 2007 r.

^{*4}Zmiana Nr 4 wprowadzona uchwałą Nr XXVIII/648/2008 Rady Miejskiej w Kielcach z dnia 3 października 2008 r.

^{*6} Zmiana Nr 6 wprowadzona uchwałą Nr XL/986/2009 Rady Miejskiej w Kielcach z dnia 17 września 2009 r.

- dokonywania zmian stosunków wodnych, jeżeli zmiany te nie służą ochronie przyrody lub racjonalnej gospodarce rolnej, leśnej, wodnej lub rybackiej,
- likwidowania, zasypywania i przekształcania zbiorników wodnych, starorzeczy oraz obszarów wodno-błotnych,
- wylewania gnojowicy, z wyjątkiem nawożenia własnych gruntów rolnych,
- prowadzenia chowu i hodowli zwierząt metodą bezściółkową.

*ograniczenia:

- zabudowy na obszarze enklawy Parku „Karczówka Szczukowskie Górki” i w jej otoczeniu
- zabudowy na takich obszarach jak: grunty orne o klasach bonitacyjnych III i IV, obszary źródliskowe, korytarze ekologiczne,
- zmiany stosunków wodnych, regulacji rzek i potoków,
- wydobywania skał, minerałów i torfu,
- niszczenia gleby lub zmiany sposobu jej użytkowania,
- melioracji osuszających

*Szczególne cele ochrony:

- *zapewnienie cennych biocenoz z chronionymi i rzadkimi gatunkami flory i fauny,
- zachowanie różnorodności geologicznej, w tym obszarów występowania krasu,
- racjonalne wykorzystywanie zasobów złóż kopalin,
- zachowanie naturalnych fragmentów ekosystemów wodnych (rozlewisk i starorzeczy),
- zachowanie populacji roślin, zwierząt i grzybów objętych ochroną gatunkową,
- zachowanie siedlisk zagrożonych wyginięciem, rzadkich i chronionych gatunków roślin, zwierząt i grzybów, w tym w szczególności muraw kserotermicznych i torfowisk,
- zachowanie układów i obiektów zabytkowych, a także licznych miejsc pamięci narodowej,
- preferowanie zabudowy nawiązującej do regionalnej tradycji i otaczającego krajobrazu,
- zachowanie wartości historycznych, kulturowych i etnograficznych,
- zachowanie istniejących punktów i ciągów widokowych,
- ograniczenie negatywnego wpływu działalności gospodarczej na krajobraz.

*~~6~~ wymogi architektoniczne dla obszarów miejskich:

- zharmonizowanie kolorystyki elewacji i dachów,
- porządkowanie estetyki parterów,
- porządkowanie luk w zabudowie,
- poprawa walorów estetycznych przestrzeni publicznej; placów, ulic i skwerów,
- wysokość zależy od rozwiązań funkcjonalnych i technicznych ale należy dążyć do dostosowania gabarytów do otoczenia ,
- dążenie do zmiany proporcji zabudowy na podłużne układy brył,
- stonowana kolorystyka elewacji oraz zalecane kolory dachów: czerwony, brązowy, czerwono-brązowy, zielono-brązowy,

---

*Zmiana wprowadzona uchwałą NrVIII/162/2007 Rady Miejskiej w Kielcach z dnia 26 kwietnia 2007 r.

*~~6~~ Zmiana Nr 6 wprowadzona uchwałą Nr XL/986/2009 Rady Miejskiej w Kielcach z dnia 17 września 2009 r.

- niestosowanie jako detalu architektonicznego i wykończeniowego materiałów takich jak stłuczka szklana, porcelanowa, lusterka,
- zagospodarowanie zielenią – w tym wysoką – działek.

~~*⁶ dla obiektów usługowych, usługowo – produkcyjnych :~~

- ~~wysokość zależy od rozwiązań funkcjonalnych i technicznych ale należy dążyć do dostosowania gabarytów do otoczenia,~~
- ~~dachy dwuspadowe lub czterospadowe o jednakowym nachyleniu połaci (nie dotyczy zadaszeń dystrybutorów stacji benzynowych),~~
- ~~kolorytyka elewacji stonowana, a kolory dachów jak w zabudowie mieszkaniowej,~~
- ~~w otoczeniu zieleni izolacyjna w postaci ciągów skomponowanych z drzew i krzewów.~~

Na całym obszarze Chęcińsko – Kieleckiego Parku Krajobrazowego ^{*6} ~~i jego otuliny~~ nie można stosować dachów płaskich, kopertowych, asymetrycznych, pulpitytowych, uskokowych. Z tych zaleceń mogą być wyłączone jedynie budynki usługowe i produkcyjne o większych od otaczających zabudowań – kubaturach, w przypadkach uzasadnionych względami technologicznymi wynikającymi z funkcji obiektów.

^{*4} Powyższe ustalenia nie są wiążące dla miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego jako pochodzące z nieobowiązującego Planu Ochrony Chęcińsko-Kieleckiego Parku Krajobrazowego.

Ustalenia ^{*6} ~~*Rozporządzenia Rozporządzeń: Nr 75/2005, zmienionego Rozporządzeniem Nr 5/2009 Wojewody Świętokrzyskiego z dnia 28.01.2009r. oraz ^{*6} 83/2005 Wojewody Świętokrzyskiego z dnia 14.07.2005r. ^{*6} w sprawie Chęcińsko – Kieleckiego Parku Krajobrazowego~~ są wiążące dla miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego jak również w bieżącej działalności inwestycyjnej.

^{*4} Chęcińsko – Kielecki Obszar Chronionego Krajobrazu

Rozporządzenie Nr 83/2005 Wojewody Świętokrzyskiego z dnia 14 lipca 2005 r. (Dz. Urz. Wojew. Świętokrzyskiego, Nr 156, poz. 1944) zawiera opis granic ChKOChK oraz ustalenia w zakresie czynnej ochrony ekosystemów i istniejących zakazów.

Na terenie ChKOChK ustala się następujące działania w zakresie czynnej ochrony ekosystemów:

- zapewnienie bioróżnorodności ekosystemów, a w szczególności najcenniejszych zbiorowisk łąk i torfowisk,
- zachowanie naturalnych fragmentów obszarów wodnych i wodno-błotnych,
- zachowanie tworów i składników przyrody nieożywionej.

Na terenie ChKOChK zakazuje się:

- zabijania dziko występujących zwierząt, niszczenia ich nor, legowisk, innych schronień i miejsc rozrodu oraz tarlisk, złożonej ikry, z wyjątkiem amatorskiego połowu ryb oraz wykonywania czynności związanych z racjonalną gospodarką rolną, leśną, rybacką i łowiecką,

---

^{*}Zmiana wprowadzona uchwałą NrVIII/162/2007 Rady Miejskiej w Kielcach z dnia 26 kwietnia 2007 r.

^{*4} Zmiana Nr 4 wprowadzona uchwałą Nr XXVIII/648/2008 Rady Miejskiej w Kielcach z dnia 3 października 2008 r.

^{*6} Zmiana Nr 6 wprowadzona uchwałą Nr XL/986/2009 Rady Miejskiej w Kielcach z dnia 17 września 2009 r.

- likwidowania i niszczenia zadrzewień śródpolnych, przydrożnych i nadwodnych, jeżeli nie wynikają one z potrzeby ochrony przeciwpowodziowej i zapewnienia bezpieczeństwa ruchu drogowego lub wodnego lub budowy, odbudowy, utrzymania, remontów lub naprawy urządzeń wodnych,
- ~~*² wykonywania prac ziemnych trwale zniekształcających rzeźbę terenu, z wyjątkiem prac związanych z zabezpieczeniem przeciwpowodziowym lub przeciwsuwiskowym lub utrzymaniem, budową, odbudową, naprawą lub remontem urządzeń wodnych~~
- dokonywania zmian stosunków wodnych, jeżeli służą innym celom niż ochrona przyrody lub zrównoważone wykorzystanie użytków rolnych i leśnych oraz racjonalna gospodarka wodna lub rybicka
- likwidowania naturalnych zbiorników wodnych, starorzeczy i obszarów wodno-błotnych.

***²Kielecki Obszar Chronionego Krajobrazu**

został ustanowiony uchwałą ~~*⁷Nr XXXIX/921/2009 Rady Miejskiej w Kielcach z dnia 23 lipca 2009 r. (Dz. Urz. Woj. Świętokrzyskiego, Nr 460, poz. 3322). Nr XLI/729/10 Sejmiku Województwa Świętokrzyskiego z dnia 27 września 2010 r. (Dz. Urz. Woj. Święt. z 2010 r., Nr 293, poz. 3020).~~ Część obszaru KOChK obejmuje teren od skrzyżowania ulic Ściegiennego i Sukowskiej w Dyminach.

Najważniejszą funkcją terenu jest ochrona wód powierzchniowych w rzece Lubrzance, ochrona GZWP Kielce i Gałężice – Borków oraz strefy ochrony pośredniej ujęć.

Uciążliwe jest oddziaływanie komunikacji, a szczególnie przecinającej teren ulicy Ściegiennego, z czym wiążą się problemy zanieczyszczeń, hałasu, a także barier ekologicznych utrudniających funkcjonowanie powiązań przyrodniczych.

W granicach obszaru wydziela się cztery strefy krajobrazowe różniące się zakresem działań ochronnych, obejmujące:

- A - tereny dolin rzecznych i cieków wodnych, narażone na zalewanie wielkimi wodami oraz pełniące funkcje korytarzy ekologicznych pomiędzy obszarami chronionymi,
- B - tereny ekosystemów leśnych, muraw kserotermicznych, istniejącej i planowanej do urządzenia zieleni miejskiej, cmentarzy i ogrodów działkowych,
- C - tereny rolne, tereny istniejącej i planowanej zabudowy, rekreacji, sportu i wypoczynku wraz z zielenią towarzyszącą,
- P - parki.

Na obszarze objętym zmianą nr 2 studium wyznaczona zostały strefy A, B i C.

~~*⁷Na obszarze objętym zmianą Nr 7 Studium wyznaczona została strefa C.~~

~~*¹¹Na obszarze objętym zmianą Nr 11 Studium została wprowadzona granica KOChK obejmująca strefy krajobrazowe A i C.~~

~~*¹²Na obszarze objętym zmianą Nr 12 Studium została wprowadzona granica KOChK obejmująca strefy krajobrazowe A i C.~~

~~*²Na terenach stref krajobrazowych KOChK oznaczonych literami A, B ^{*⁷}i P ustala się następujące działania w zakresie czynnej ochrony ekosystemów:~~

- ~~• zachowanie istniejących i utworzenie nowych form ochrony przyrody na obszarze KOChK; ^{*¹¹}~~
- zachowanie cennych biocenoz z chronionymi i rzadkimi gatunkami flory i fauny;
- ochrona stanowisk chronionych gatunków roślin, zwierząt i grzybów;

^{*²}Zmiana Nr 2 wprowadzona uchwałą Nr LIII/1285/2010 Rady Miasta Kielce z dnia 9 września 2010 r.

^{*⁷}Zmiana Nr 7 wprowadzona uchwałą Nr X/233/2011 Rady Miasta Kielce z dnia 19 maja 2011 r.

^{*¹¹}Zmiana Nr 11 wprowadzona uchwałą Nr LVIII/1037/2014 Rady Miasta Kielce z dnia 20 marca 2014 r.

^{*¹²}zmiana Nr 12 wprowadzona uchwałą Nr LXVII/1217/2014 Rady Miasta Kielce z dnia 6 listopada 2014 r.

- zachowanie wyróżniających się tworów przyrody nieożywionej;
- zachowanie w stanie zbliżonym do naturalnego dolin rzek;
- utrzymanie ciągłości i trwałości ekosystemów leśnych oraz zwartych zadrzewień śródpolnych i zakrzewień występujących w ewidencji gruntów jako tereny oznaczone symbolem Lz,
- ^{*2}kształtowanie i rozwój terenów zieleni celem stworzenia ciągłości systemu przyrodniczego miasta dla poprawy warunków życia mieszkańców, wypoczynku i rekreacji;
- zachowanie korytarzy ekologicznych w systemie powiązań przyrodniczych;
- ochrona krajobrazu poprzez ochronę i eksponowanie walorów krajobrazowych i otwarcie widokowych zarówno w ujęciu wewnętrznym jak i zewnętrznym.

^{*2}Na terenach stref krajobrazowych KOChK oznaczonych literami A i B ^{*7}i P **zakazuje się**:

- zabijania dziko występujących zwierząt, niszczenia ich nor, legowisk, innych schronień i miejsc rozrodu oraz tarlisk, złożonej ikry, z wyjątkiem amatorskiego połwu ryb oraz wykonywania czynności związanych z racjonalną gospodarką rolną, leśną, rybacką i łowiecką;
- likwidowania i niszczenia zadrzewień śródpolnych, przydrożnych i nadwodnych, jeżeli nie wynikają one z potrzeby ochrony przeciwpowodziowej i zapewnienia bezpieczeństwa ruchu drogowego lub wodnego lub budowy, odbudowy, utrzymania, remontów lub naprawy urządzeń wodnych;
- wykonywania prac ziemnych trwale zniekształcających rzeźbę terenu, z wyjątkiem prac związanych z zabezpieczeniem ^{*7}przeciwsztormowym, przeciwpowodziowym lub przeciwosuwiskowym lub utrzymaniem, budową, odbudową, naprawą lub remontem urządzeń wodnych;
- dokonywania zmian stosunków wodnych, jeżeli służą innym celom niż ochrona przyrody lub zrównoważone wykorzystanie użytków rolnych i leśnych oraz racjonalna gospodarka wodna lub rybacka;
- likwidowania naturalnych zbiorników wodnych, starorzeczy i obszarów wodno-błotnych.
- lokalizowania obiektów budowlanych w pasie szerokości 100 m od linii brzegów rzek, jezior i innych zbiorników wodnych, z wyjątkiem urządzeń wodnych oraz obiektów służących prowadzeniu racjonalnej gospodarki rolnej, leśnej lub rybackiej.

^{*2}Na terenach stref krajobrazowych KOChK oznaczonych literą C ustala się następujące działania w zakresie czynnej ochrony ekosystemów:

- kształtowanie i rozwój terenów zieleni celem stworzenia ciągłości systemu przyrodniczego miasta dla poprawy warunków życia mieszkańców, wypoczynku i rekreacji;
- ochrona krajobrazu poprzez ochronę i eksponowanie walorów krajobrazowych i otwarcie widokowych zarówno w ujęciu wewnętrznym jak i zewnętrznym.

Rezerваты

W obrębie miasta Kielce zostały utworzone następujące rezerваты przyrody:

- rezerwat krajobrazowy (częściowy) pod nazwą „Karczówka” – obszar lasu o pow. 27,29 ha [V-5.3],
- rezerwat geologiczny (ściśły) pod nazwą „im. Jana Czarnockiego – Ślichowice” o pow. chronionej 0,55 ha [V-5.1.],

---

^{*2}Zmiana Nr 2 wprowadzona uchwałą Nr LIII/1285/2010 Rady Miasta Kielce z dnia 9 września 2010 r.

^{*7}Zmiana Nr 7 wprowadzona uchwałą Nr X/233/2011 Rady Miasta Kielce z dnia 19 maja 2011 r.

- rezerwat geologiczny (ścisty) pod nazwą „Kadzielnia” o pow. rzeczywistej 2,4 ha i pow. rezerwatu 0,60 ha [V-5.2.],
- rezerwat przyrody nieożywionej (częściowy) pod nazwą „Biesak – Białogon” o pow. 13.08 ha [V.5.4.],
- rezerwat przyrody pod nazwą „Wietrznia im. Zb. Rubinowskiego” o pow. 17,95 ha [V-6.4.].

Dla rezerwatu „Karczówka” został opracowany plan gospodarczy rezerwatu na lata 1974 – 1984 przez R. Zaręba, W. Rosa, E. Stępień w 1974 r. [VI-1.31.].

Rezerwat „Karczówka” położony jest ok. 2 km na zachód od centrum miasta Kielce.

Obejmuje dominujące nad otoczeniem wzniesienie Karczówka, na którego szczycie znajduje się zabytkowy klasztor. Wzniesienie zbudowane jest z wapieni organogenicznych dewonu środkowego i górnego, w których występują rudy ołowiu niegdyś intensywnie wydobywane. Na obszarze wzniesienia występują liczne ślady górnictwa: zapadliska w miejscu szybów, tzw. Szpary, hałdy itp., obecnie zarośnięte lasem i wtopione w krajobraz wzniesienia. Panującym zespołem leśnym jest świetlista dąbrowa, w której brak jest naturalnych drzewostanów.

Występuje tu znaczna ilość gatunków zielnych termo – i kserofilnych rzadko spotykanych. W drzewostanie porastającym wzniesienie w obrębie rezerwatu dominuje sosna

W rezerwacie zabronione jest:

- normalne użytkowanie lasu (czynności gospodarcze winny być dostosowane do potrzeb ochrony przyrody),
- zbiór owoców, nasion drzew i krzewów,
- pozyskiwanie żywicy, zbiór ziół o raz innych roślin,
- zbiór ściółki oraz wypas zwierząt gospodarczych,
- niszczenie lub uszkodzenie drzew i innych roślin,
- niszczenie gleby i wydobywanie skał i innych minerałów,
- polowanie i chwytanie i zabijanie zwierząt,
- zanieczyszczanie terenu i wzniesienie ognia,
- umieszczanie tablic i napisów i innych znaków,
- wznoszenie budowli, urządzeń komunikacyjnych i techn.,
- przebywanie poza miejscami wyznaczonymi.

Zakazy o których mowa wyżej nie dotyczą:

- prowadzenia badań naukowych,

prowadzenia akcji ratowniczej,

wykonywania zabiegów ochronnych, hodowlanych i pielęgnacyjnych nie ujętych w planie ochrony, o ile wynikają one z potrzeby likwidacji nagłych zagrożeń chronionej przyrody,

planowanego zagospodarowania obszaru wyrobisk dla celów dydaktycznych i turystycznych.

Wykonywanie czynności wymienionych w pkt. 1, 3 i 4 wymaga zgody Wojewody.

Dla rezerwatu „im Jana Czarnockiego – Ślichowice” zostało sporządzone opracowanie naukowe rezerwatu przez Z. Rubinowskiego, Z. Kowalczewskiego, T. Wróblewskiego w 1974 r. [VI-1.33.]

Rezerwat jest położony w zachodniej części miasta – os. Ślichowice na wzgórzu Ślichowica.

Rezerwat obejmuje wąski filar skalny pozostawiony pomiędzy dwoma nieczynnymi kamieniołomami, stanowiący jednocześnie szczytową partię wzgórza. Filar zbudowany jest z górnodewońskich wapieni płytowych. Odsłonięcia w ścianach filaru prezentują zbadany szczegółowo rep arowy profil tych osadów i typową litologię.

W wapieniach występują szczątki fauny i wtrącenia oraz konkretne siarczków, miejscami leje i szczeliny krasowe. Największe znaczenie naukowe ma odsłaniający się w obu ścianach filaru przekrój poprzeczny, przez antykinalną część pochylonego fałdu tektonicznego.

Obszar rezerwatu porośnięty jest roślinnością zielną i krzewami z relikdami roślinności kserotermicznej w tym chronioną wisienką stepową .

W rezerwacie zabronione jest:

- eksploatacja kopalni i użytkowanie górnicze,
- uszkodzanie i zanieczyszczanie terenu, niszczenie gleby i wzniesienie ognia,
- zbiór i niszczenie roślin, wypas zwierząt,
- rycie i umieszczanie napisów i znaków,
- wznoszenie budowli i zakładów przemysłowych,
- budowa urządzeń komunikacyjnych i innych,
- przebywanie poza miejscami wyznaczonymi.

Zakazy o których mowa wyżej nie dotyczą:

1. prowadzenia badań naukowych,
2. prowadzenia akcji ratowniczej,
3. wykonywania zabiegów ochronnych, hodowlanych i pielęgnacyjnych nie ujętych w planie ochrony, o ile wynikają one z potrzeby likwidacji nagłych zagrożeń chronionej przyrody,
4. planowanego zagospodarowania obszaru wyrobisk dla celów dydaktycznych i turystycznych.

Wykonywanie czynności wymienionych w pkt. 1, 3 i 4 wymaga zgody Wojewody.

Dla rezerwatu „Kadzielnia” zostało sporządzone opracowanie naukowe rezerwatu przez Z. Rubinowskiego, Z. Kowalczewskiego, T. Wróblewskiego w 1974 r. [VI-1.32].

Rezerwat położony jest w południowej części miasta .

Najwyższa część wyniosłego, skalnego cypla, wznosi się pośrodku rozczłonkowanego, nieczynnego kamieniołomu Kadzielnia. Skalkę i ściany kamieniołomu budują dewońskie wapienie stromatorowo – koralowcowe przykryte wapieniami marglistymi. Odsłonięcia te mają podstawowe znaczenie naukowe, prezentują bowiem wielokrotnie badany i opisywany klasyczny profil wapieni stromatorowo – koralowcowych w facji „rafowe” oraz wapieni famanu. W odsłonięciu opisano szereg interesujących zjawisk geologicznych: szczątki fauny, żyłową mineralizację kruszcowo – kalcytową, zjawiska tektoniczne, przykłady krasu – jaskinie.

W obrębie Skalki Geologów zachowały się relikty roślinności naskalnej

- muraw kserotermicznych.

W rezerwacie zabronione jest:

- uszkodzanie i zanieczyszczanie terenu, niszczenie gleby i wzniesienie ognia,

- niszczenie gleby i pozyskiwanie kopalin,
- zbiór ziół, innych roślin lub ich części,
- umieszczanie tablic, napisów i innych znaków,
- wznoszenie budowli, urządzeń komunikacyjnych i techn.,
- przebywanie poza miejscami wyznaczonymi.

Zakazy o których mowa wyżej nie dotyczą:

1. prowadzenia badań naukowych,
2. prowadzenia akcji ratowniczej,
3. wykonywania zabiegów ochronnych, hodowlanych i pielęgnacyjnych nie ujętych w planie ochrony, o ile wynikają one z potrzeby likwidacji nagłych zagrożeń chronionej przyrody,
4. planowanego zagospodarowania obszaru wyrobisk dla celów dydaktycznych i turystycznych.

Wykonywanie czynności wymienionych w pkt. 1, 3 i 4 wymaga zgody Wojewody.

Dla rezerwatu „Biesak – Białogon” została sporządzona dokumentacja projektowa rezerwatu przez Z. Kowalczewskiego w 1977 r. [VI-1.34.]

Rezerwat znajduje się ok. 6 km na południe od centrum Kielc i około 1,5 km na południowy – wschód od osiedla Kielce – Białogon u podnóża Pasma Posłowskiego.

Rezerwat obejmuje dawny kamieniołom wraz z otaczającym go obszarem leśnym. W kamieniołomie odsłaniają się skały kambru dolnego.

W ściankach kamieniołomu bardzo interesujące zjawiska tektoniczne, przede wszystkim anormalne zaleganie skał kambru na skałach ordowiku, wynikające z tektonicznego nasunięcia skał kambru na ordowik. Kamieniołom jest częściowo zalany wodą co podnosi jego walory krajobrazowe. W otoczeniu kamieniołomu znajduje się las z drzewostanami sosnowymi i mieszanymi.

Tereny poeksploatacyjne zarastają stopniowo sosną i brzozą z samosiewu.

W rezerwacie zabronione jest:

- wycinanie drzew i pobieranie użytków drzewnych,
- zmiana stosunków wodnych,
- zbiór ziół leczniczych, innych roślin oraz owoców i nasion,
- pozyskiwanie ściółki, wypas zwierząt gosp.,
- niszczenie gleb, pozyskiwanie kopalin, kamienia,
- zanieczyszczenie wody i terenu, wzniesienie ognia zakłócanie ciszy,
- stosowanie wszelkich środków chemicznych,
- niszczenie drzew i innych roślin,
- polowanie, chwytanie, płoszenie, zabijanie zwierząt,
- niszczenie gniazd, wybieranie jaj,
- umieszczanie tablic, napisów i innych znaków,
- wznoszenie budowli, urządzeń komunikacyjnych i techn.,
- kąpiel oraz pływanie łodziami,
- przebywanie poza miejscami wyznaczonymi,

Zakazy o których mowa wyżej nie dotyczą:

1. prowadzenia badań naukowych,
2. prowadzenia akcji ratowniczej,
3. wykonywania zabiegów ochronnych, hodowlanych i pielęgnacyjnych nie ujętych w planie ochrony, o ile wynikają one z potrzeby likwidacji nagłych zagrożeń chronionej przyrody,
4. planowanego zagospodarowania obszaru wyrobisk dla celów dydaktycznych i turystycznych.

Wykonywanie czynności wymienionych w pkt. 1, 3 i 4 wymaga zgody Wojewody.

Rezerwat przyrody pod nazwą „Wietrznia im Zb Rubinowskiego” zajmuje obszar o powierzchni 17,95 ha. Celem ochrony rezerwatowej jest zachowanie ze względu naukowych i dydaktycznych zespołu wyrobisk odsłaniających profile wapieni dewońskich (m.in. ciemne wapień ziarniste, jasne wapień grubodetryczne, płytowe wapień bitumiczne i łupki margliste, wapień gruzłowe). Ponadto odsłonięcia te są stanowiskiem niezwykle bogatych i dobrze zachowanych skamieniałości fauny dewońskiej.

Na obszarze rezerwatu zabrania się:

- pozyskiwania, niszczenia lub uszkodzenia drzew i innych roślin, z wyjątkiem przypadków uzasadnionych potrzebami gospodarstwa rezerwatowego ujętych w planie ochrony,
- zbioru wszystkich dziko rosnących roślin, a w szczególności owoców, nasion i grzybów, z wyjątkiem zbioru nasion na potrzeby hodowli lasu,
- polowania, chwytania, płoszenia i zabijania dziko żyjących zwierząt, niszczenia nor i legowisk zwierzęcych, gniazd ptasich i wybierania jaj,
- wysypywania, zakopywania i wylewania odpadów i innych nieczystości, innego zanieczyszczenia wód i gleby oraz powietrza,
- wydobywania, usuwania i przemieszczania skał i minerałów,
- niszczenia gleby lub zmiany sposobu jej użytkowania,
- zakłócania ciszy
- palenia ognisk,
- stosowania środków chemicznych,
- zmiany stosunków wodnych,
- umieszczania tablic, napisów, ogłoszeń reklamowych i innych znaków nie związanych z ochroną rezerwatu, z wyjątkiem znaków związanych z ochroną porządku i bezpieczeństwa,
- wstępu na teren rezerwatu, poza miejscami wyznaczonymi przez Wojewodę,
- ruchu pojazdów poza drogami publicznymi; zakaz nie dotyczy służby ochrony przyrody.

Zakazy o których mowa wyżej nie dotyczą:

1. prowadzenia badań naukowych,
2. prowadzenia akcji ratowniczej,
3. wykonywania zabiegów ochronnych, hodowlanych i pielęgnacyjnych nie ujętych w planie ochrony, o ile wynikają one z potrzeby likwidacji nagłych zagrożeń chronionej przyrody,
4. planowanego zagospodarowania obszaru wyrobisk dla celów dydaktycznych i turystycznych.

Wykonywanie czynności wymienionych w pkt. 1, 3 i 4 wymaga zgody Wojewody.

Pomniki przyrody

Na obszarze Miasta Kielce ustanowiono ^{*4} 46 ^{*15} 48 50 pomników przyrody ^{*15}, ~~obejmują one~~. Ich szczegółowy wykaz podano w Aneksie (rozdz. ^{*15} ~~VI-1~~, VII-1.)

^{*15} ~~W zasadach ochrony pomników przyrody obowiązuje:~~

- ~~• ^{*4}uzgodnienie z Wojewódzkim Konserwatorem Przyrody podejmowania wszelkiej działalności w obiektach ochrony przyrodniczej i w ich ochronnym otoczeniu.~~
- ~~• Zakaz wycinania, niszczenia, uszkodzania, zrywania pączków, kwiatów, owoców liści, liści, nacinania, rycia napisów i znaków, wchodzenia na drzewo, umieszczania tablic oraz wszelkich znaków i przedmiotów z wyjątkiem napisów o ochronie obiektu,~~
- ~~• Zakaz zanieczyszczenia terenu, niszczenia gleby, wzniesienia ognia oraz wnoszenia jakiegokolwiek obiektów budowlanych w bezpośrednim sąsiedztwie pomnika.~~

Ustanowienie pomnika przyrody następuje w drodze uchwały rady gminy (po uzgodnieniu z regionalnym dyrektorem ochrony środowiska), która określa nazwę i położenie obiektu, sprawującego nadzór, szczególne cele ochrony, w razie potrzeby ustalenia dotyczące jego czynnej ochrony oraz zakazy właściwe dla pomnika przyrody.

W stosunku do pomnika przyrody mogą być wprowadzone następujące zakazy (na podstawie ustawy o ochronie przyrody):

- 1) niszczenia, uszkodzania lub przekształcania obiektu lub obszaru;
- 2) wykonywania prac ziemnych trwale zniekształcających rzeźbę terenu, z wyjątkiem prac związanych z zabezpieczeniem przeciwsztorowym lub przeciwpowodziowym albo budową, odbudową, utrzymywaniem, remontem lub naprawą urządzeń wodnych;
- 3) uszkodzania i zanieczyszczenia gleby;
- 4) dokonywania zmian stosunków wodnych, jeżeli zmiany te nie służą ochronie przyrody albo racjonalnej gospodarce rolnej, leśnej, wodnej lub rybackiej;
- 5) likwidowania, zasypywania i przekształcania naturalnych zbiorników wodnych, starorzeczy oraz obszarów wodno-błotnych;
- 6) wylewania gnojowicy, z wyjątkiem nawożenia użytkowanych gruntów rolnych;
- 7) zmiany sposobu użytkowania ziemi;
- 8) wydobywania do celów gospodarczych skał, w tym torfu, oraz skamieniałości, w tym kopalnych szczątków roślin i zwierząt, a także minerałów i bursztynu;
- 9) umyślnego zabijania dziko występujących zwierząt, niszczenia nor, legowisk zwierzęcych oraz tarlisk i złożonej ikry, z wyjątkiem amatorskiego połowu ryb oraz wykonywania czynności związanych z racjonalną gospodarką rolną, leśną, rybacką i łowiecką;
- 10) zbioru, niszczenia, uszkodzania roślin i grzybów na obszarach użytków ekologicznych, utworzonych w celu ochrony stanowisk, siedlisk lub ostoi roślin i grzybów chronionych;
- 11) umieszczania tablic reklamowych.

^{*4}Ustanowione w stosunku do pomników przyrody zakazy nie dotyczą prac wykonywanych na potrzeby ochrony przyrody, ^{*15} oraz realizacji inwestycji celu publicznego ^{*15} (po uzgodnieniu z organem ustanawiającym pomnik przyrody), zadań z zakresu obronności kraju w przypadku zagrożenia bezpieczeństwa państwa, likwidowania nagłych zagrożeń bezpieczeństwa publicznego i prowadzenia akcji ratowniczych.

Wszelkie działania ochronne i konserwatorskie spoczywają na prawnych właścicielach tych obiektów.

^{*4} Zmiana Nr 4 wprowadzona uchwałą Nr XXVIII/648/2008 Rady Miejskiej w Kielcach z dnia 3 października 2008 r.

^{*15} Zmiana Nr 15 wprowadzona uchwałą Nr ..... Rady Miasta Kielce z dnia ..... r.

Użytek ekologiczny

Na północ od rezerwy „Wietrznia im. Zb. Rubinowskiego” znajduje się użytek ekologiczny – „oczko wodne” ustanowiony rozporządzeniem Wojewody Świętokrzyskiego Nr 62/99 z dn.13 grudnia 1999 r. [V-6.5.] W rozporządzeniu uznano za podlegający ochronie jako użytek ekologiczny zbiornik wody o pow. ok. 1,0 ha

Użytek ekologiczny o którym mowa wyżej podlega szczególnej ochronie prawnej polegającej na:

- polowania, wędkowania, rybołówstwa, chwytania płoszenia i zabijania dziko żyjących zwierząt, niszczenia gniazd ptasich, wybierania jaj,
- pozyskiwania, niszczenia lub uszkodzania drzew i innych roślin,
- wysypywania, zakopywania i wylewania odpadów lub innych nieczystości, innego zanieczyszczania wód i gleb oraz powietrza,
- koszenia roślinności szuwarowej porastającej brzegi,
- zmiany stosunków wodnych,
- zbioru dziko rosnących roślin albo ich części,
- umieszczania na obszarze objętym ochroną tablic, napisów, ogłoszeń reklamowych i innych znaków nie związanych z ochroną obszaru, z wyjątkiem znaków związanych z ochroną porządku i bezpieczeństwa,
- wstępu na obszar chroniony, z wyjątkiem jego właścicieli, posiadaczy, zarządców, jak też domowników i pracowników z wyjątkiem sytuacji, kiedy prowadzenie akcji ratowniczej takiego dostępu lub wstępu wymaga,
- budowy lub rozbudowy obiektów budowlanych, linii komunikacyjnych, urządzeń lub instalacji.
- Wszelka działalność mogąca naruszyć istniejące ograniczenia i zakazy w granicach użytku ekologicznego wymaga Uzgodnienia z Wojewódzkim Konserwatorem Przyrody.

III-1.9. Zagrożenie w funkcjonowaniu środowiska przyrodniczego

Zagrożenia środowiskowe.

Zagrożenia środowiskowe są to zagrożenia powstałe w wyniku współczesnych procesów geomorfologicznych i klęsk żywiołowych (erozja, osuwiska, sufozja, powódzie, wichury, gradobicie itp.).

Do podstawowych zagrożeń środowiskowych mających miejsce na terenie miasta Kielce można zaliczyć;

- erozję wodną ;
- zagrożenie powodzią.

Jednym z najważniejszych zagrożeń degradujących gleby jest erozja. Erozja gleb jest jedną z głównych form erozji wodnej występujących na zboczach i stokach wzniesień. Głównym elementem klimatycznym wpływającym na występowanie erozji wodnej jest wielkość i natężenie opadów. Na wielkość erozji w znacznym stopniu wpływają również spływy roztopowe zwłaszcza w obszarach o rzeźbie wyżynnej. Najważniejszymi elementami rzeźby wpływającymi na występowanie i nasilenie procesów erozyjnych są:

- nachylenia i długość zbocza,
- ekspozycja i rozczłonkowanie powierzchni terenu.

Uwzględniając łącznie wszystkie wymienione czynniki należy stwierdzić, że gleby w rejonie Zgórska i Posłowic podlegają erozji dość intensywniej przy silnej ich podatności na procesy erozyjne (lessy).

Zdecydowanie większość gruntów ornych na badanym terenie znajduje się w grupie o zagrożeniu średnim i słabym.

Dla rzek Bobrzy, Silnicy i Sufragańca zostało opracowane studium ekohydrologiczne w którym między innymi przeanalizowano doliny i koryta tych rzek w aspekcie planowania przestrzennego. Opracowanie to zawiera obliczenia zasięgów występowania obszarów zalewowych dla wody $Q_{ww1\%}$ i $Q_{ww10\%}$ z podaniem rzędnej zwierciadła wody. Z zestawienia tabelarycznego danych dotyczących charakteru akceptacji ze względu na istniejące i projektowane zagospodarowanie terenu w zlewni rzeki Silnicy, Sufragańca wynika, że stosunkowo niewiele jest obszarów nieakceptowanych w planach miejscowych [VI-1.19., VI-1.20.]

Niemniej jednak są takie tereny w planach miejscowych miasta Kielce, które są przeznaczone do zabudowy i są w zasięgu wody $Q_{ww1\%}$ i $Q_{ww10\%}$

Zagrożenia antropogeniczne.

Drugim rodzajem zagrożeń występujących na terenie miasta Kielc są

Do nich należą:

- hałas,
- zanieczyszczenie powietrza atmosferycznego,
- zanieczyszczenie gleb,
- zanieczyszczenie wód powierzchniowych i wglębnych,
- degradacja lasów,
- bariery stanowiące zapory dla swobodnego przepływu powietrza,
- ^{*7}zabudowa terenów aktywnych biologicznie, cennych z punktu widzenia spójności systemu przyrodniczego miasta.

---

^{*7}Zmiana Nr 7 wprowadzona uchwałą Nr X/233/2011 Rady Miasta Kielce z dnia 19 maja 2011 r.

Hałas

Źródłami hałasu na terenie miasta Kielc są:

- ruch pojazdów drogowych,
- kolej,
- zakłady przemysłowe.

Najwyższy poziom hałasu powodowanego przez pojazdy, odnotowany w skali powyżej 75 dB zarejestrowano w porze dziennej w ciągu ulic IX Wieków Kielc, Krakowskiej, Łódzkiej. Przekroczenie poziomu 70 – 75 dB w godzinach nocnych występuje także w pobliżu takich arterii tranzytowych miasta jak: Tarnowska, Piotra Ściegiennego, 1 – Maja, Sandomierskiej, Warszawskiej, Manifestu Lipcowego. Trudna sytuacja występuje w ciągu ulic o zwartej i wysokiej zabudowie. Duże natężenie hałasu występuje w części centralnej miasta, szczególnie w ciągach ulic Źródłowej, Seminaryjskiej, Ogrodowej, Żytniej, Żelaznej, Czarnowskiej i Paderewskiego.

Hałas kolejowy jest uciążliwy szczególnie w porze nocnej, kiedy obniża się wyraźnie poziom tła akustycznego.

W nocy również polepszają się warunki rozchodzenia się dźwięków w środowisku i przejazdy pociągów są słyszalne w odległości kilku kilometrów.

Hałas przemysłowy występuje jedynie w porze nocnej w rejonie Skrzetli, Piaski oraz wokół Fabryki Łożysk Tocznych „Iskra”.

Zanieczyszczenie powietrza atmosferycznego oraz gleb

Zanieczyszczenia powietrza atmosferycznego oraz gleb jest spowodowane następującymi czynnikami:

- przemysł,
- spalanie scentralizowane,
- komunikacja.

Ważnym źródłem zanieczyszczeń jest przemysł, zlokalizowany od strony przeważających kierunków wiatrów. Na południowy zachód od miasta zlokalizowane są Zakłady Cementowo – Wapiennicze „Nowiny” i Zakłady Przemysłu Wapienniczego „Trzuskawica” w Sitkówce. Również w samym mieście, największe emitory zanieczyszczeń zlokalizowane są na zachód od obszarów mieszkaniowych (elektrociepłownia i największe zakłady przemysłowe). Doprowadza to do sytuacji, w której tereny zabudowy miejskiej znajdują się w paśmie przepływu najbardziej zanieczyszczonych mas powietrza.

Wielkości emisji z terenu Kielc i Sitkówki – Nowin (1996 r. w Mg)

Tabela nr2

Obiekt	Pył	SO ₂	No _x	CO
Kielce	1 720	3 488	2 456	2 412
W tym EC Kielce	467	1 402	993	95
Sitkówka – Nowiny	1 519	1 155	1 501	593
W tym ZCW Sitkówka – Nowiny	452	b.d.	b.d.	b.d.

Porównując te wartości z innymi miastami w Polsce należy stwierdzić, że Kielce należą do grupy miast o średnim zagrożeniu emisją zorganizowaną, a wielkości emisji nie odbiegają od sytuacji w tej grupie ośrodków miejskich.

Najistotniejszymi źródłami zanieczyszczeń powietrza są obecnie kotłownie i paleniska domowe służące zaspokojeniu potrzeb mieszkańców oraz zakładów produkcyjnych.

Odbywa się ono w dwóch odmiennych systemach:

- spalania scentralizowanego (któremu towarzyszy tzw. wysoka emisja zanieczyszczeń),
- spalania indywidualnego (z towarzyszeniem tzw. niskiej emisji).

Spalanie scentralizowane odbywa się w kotłowniach miejskich, a uzyskana tą drogą energia cieplna rozprowadzana jest systemem ciepłociągów do odbiorców. System ten bazuje w dużej mierze (w ok. 80%) na spalaniu paliw stałych, przy niewielkim udziale gazu i paliw płynnych, znacznie mniej uciążliwych dla środowiska.

Spalanie indywidualne odbywa się w małych kotłach c.o., obsługujących zwykle jedno bądź kilka jednostek mieszkalnych. Podobnie jak w spalaniu scentralizowanym przeważa tu spalanie paliwa stałego (węgiel, koks).

Na terenie Kielc przeprowadzone były badania w zakresie zanieczyszczenia gleb metalami ciężkimi. Przeprowadzone badania zawartości ołowiu w glebie w wybranych lokalizacjach wykazały, że przekroczenie norm nastąpiło w próbkach pobranych z parku przy ul. Ogrodowej, z ogrodu działkowego przy ul. Krakowskiej oraz na gruntach rolnych w rejonie Słowika i Dąbrowy. Podwyższoną ilość ołowiu i kadmu w glebie stwierdzono także w próbkach pobranych z ogródków działkowych przy ul. Bohaterów Warszawy im. Stefana Żeromskiego. Stosowane przez prowadzących badania ostre kryteria sprawiają, że prowadzi to do zasygnalizowania przekroczeń norm występowania metali ciężkich w glebie, ale nie stwarza sytuacji alarmowej.

Badania na zawartość produktów naftowych w glebie, z próbek pobranych w rejonie ul. Krakowskiej, Ściegiennego, Sandomierskiej i Warszawskiej (przy stacjach paliw i warsztatach mechanicznych), wykazały występowanie znacznych stężeń produktów ropopochodnych w glebie, co stanowi bardzo istotny problem, gdyż zagraża jakości wód pitnych. Przyczyną tego jest nieszczelność zbiorników paliw, niewłaściwy proces rozlewu paliwa, porzucanie zanieczyszczeń opakowań, brak odpowiednio sprawnej i wyposażonej kanalizacji deszczowej, nieprawidłowe procesy technologiczne w zakładach mechanicznych, w tym nieprawidłowa gospodarka odpadami.

Podstawowym zagrożeniem dla gleb ornych i użytków zielonych znajdujących się w zasięgu emisji pyłów z przemysłu cementowego i wapienniczego jest nadmierna ich alkalizacja. Stopień oddziaływania pyłów cementowo – wapiennych na gleby uzależniony jest od ilości opadających pyłów, odległości od emitorów, kierunku wiatrów, rodzaju pyłów oraz naturalnych właściwości fizyko – chemicznych gleb, a zwłaszcza pojemności kompleksu sorpcyjnego i zdolności buforowych.

Analizy z 1995 r. ukazują wyróżniająco duży udział gleb alkalicznych w gminie Sitkówka – Nowiny (78%). Na terenie miasta Kielce gleby kwaśne i lekko kwaśne zajmują 39% ogólnej powierzchni. Z porównania wyników badań do stanu wyjściowego, zarejestrowanego w latach 1957 – 1965 wynika, że na terenach miasta nastąpiło wyraźne zwiększenie się odczynu pH w glebach.

Zanieczyszczenie wód powierzchniowych i podziemnych

Głównymi źródłami zanieczyszczeń wód w Kielcach są:

- Ścieki komunalne, odprowadzane w sposób zorganizowany do oczyszczalni bądź też bezpośrednio do cieków wodnych; ocenia się, że do tej grupy należy około 70% ścieków z terenu miasta, powodujących wzrost zanieczyszczeń z grupy biogenów ; relatywny wpływ tych zanieczyszczeń zostanie zniwelowany po zakończeniu modernizacji oczyszczalni oraz po rozbudowie sieci kolektorów.
- Ścieki przemysłowe, powstające w wyniku nieodpowiedniej gospodarki wodą w przedsiębiorstwach produkcyjnych związanej z brakiem urządzeń oczyszczających, bądź

ich niewłaściwą eksploatacją; głównym efektem zanieczyszczeń tego typu jest wzrost stężeń wskaźników fizyko – chemicznych,

- Zanieczyszczenia obszarowe, spowodowane głównie splukiwaniem przez wody deszczowe zanieczyszczeń z placów i ulic oraz z terenów upraw rolnych, położonych na obrzeżach miasta;
- Ścieki bytowo – gospodarcze, odprowadzane bez oczyszczania z budynków mieszkalnych; szczególnie nasilenie tego typu zrzutów dotyczy obszarów o zabudowie zagrodowej, z doprowadzonym wodociągiem, bez towarzyszących systemów kanalizacyjnych;
- Zanieczyszczenia ropopochodne, związane przede wszystkim z magazynowaniem i dystrybucją paliw; są one szczególnie trudne do neutralizacji.

Obszar miasta położony jest w całości w północnej części rzeki Nidy – lewobrzeżnego dopływu Wisły. Przepływające przez teren miasta oraz jego najbliższe otoczenie rzeki takie jak: Bobrza z Sufragańcem, Sufragańczykiem i Silnicą, Choczka oraz Lubrzanka z Zajązkową Strugą zasilają Nidę pośrednio przez Czarną Nidę płynącą na południe od Kielc. Charakterystyczną cechą tych rzek jest niewielka ilość prowadzonej przez nie wody w stosunku do przyrostu powierzchni zlewni oraz wyraźny wzrost zanieczyszczeń na terenach zurbanizowanych. Jest to m. in. efekt specyfiki budowy geologicznej terenów Kielc, ogólnie dość korzystnych warunków infiltracji wód opadowych, krążących lub stagnujących w skalnych zbiornikach podziemnych.

Rzeka Silnica pełniła od średniowiecza rolę odbiornika wszelkiego rodzaju ścieków z terenu Kielc. Obecnie jest również głównym odbiornikiem wód deszczowych oraz częściowo ścieków z obszaru zainwestowanego Kielc. Analiza składu fizyko – chemicznego wód tej rzeki, a w szczególności metali ciężkich, substancji ropopochodnych i detergentów pozwala na stwierdzenie, że rzeka Silnica jest kolektorem wód deszczowo – przemysłowych. Wpływ na występujące zanieczyszczenia jej wód mają m. in.: nielegalne opróżnianie zbiorników bezodpływowych ze ściekami sanitarnymi (zwłaszcza w górnym odcinku rzeki), zrzucanie wód deszczowych z ulic, skutki krzyżowania się węzłów sanitarnych z kolektorami ściekowymi, zrzucanie nieczystości z terenów zakładów przemysłowych. W ich efekcie, poniżej centrum Kielc (w Białogonie) Silnica w rejonie prowadzi wody pozaklasowe ze względu na obecność zawiesiny, azotynów, fosforu ogólnego, miana Coli oraz ChZT - Cr

Rozwój przestrzenny miasta, asfaltowanie licznych placów oraz gęsta sieć dróg powoduje zmniejszenie powierzchni chłonnych dla infiltracji wód opadowych lub roztopowych, wskutek czego wzrasta potrzeba kanalizowania tych wód w sieci deszczowej i odprowadzania do odbiornika, jakim jest uregulowana Silnica. Badania wód gruntowych pod rzeką wykazują większy stopień zanieczyszczenia i degradacji niż wód powierzchniowych. Jest to m.in. efekt kumulacji zanieczyszczeń poprzez rozsączkowanie wód w podłożu doliny. Przy ocenie stanu zanieczyszczeń wód w dolinie Silnicy wskazać należy, że erozja rzeczna w węźle dawnego Stawu Białogońskiego (w ujściowym odcinku rzeki) zagraża zlokalizowanym tu ujęciom wód podziemnych.

Rzeka Bobrza jest głównym odbiornikiem zanieczyszczeń pochodzących z zachodniej części miasta. Rzeka to dopływając do granic miasta prowadzi wody w III klasie zanieczyszczeń zarówno pod względem fizyko – chemicznym jak i bakteriologicznym. Na terenie Kielc (poniżej Dobromyśla) prowadzi już wody pozaklasowe ze względu na azotyny, zawiesinę, azot amonowy, fosforany, fosfor ogólny oraz miano Coli. Stan czystości tej rzeki pogarsza się zwłaszcza poniżej zrzutu ścieków komunalnych z Oczyszczalni Miejskiej w Sitkówce. Rośnie tu koncentracja zanieczyszczeń z grupy biogenów, których dopuszczalne normy są wielokrotnie przekroczone. Zrzut tych ścieków przewyższający wielkość przepływu w rzece, pomimo zachowania warunków pozwolenia wodno – prawnego w zakresie podstawowych zanieczyszczeń przez oczyszczalnię, wpływa zdecydowanie negatywnie na jakość wód Bobrzy.

Rzeka Sufraganiec z Sufragańczykiem przejmując wody opadowe z terenu Kielc dwoma odprowadzeniami, z których jedno wyposażone jest w podoczyszczalnię w Jarząbku. Ponadto jest ona odbiorcą ścieków sanitarnych z północno – zachodnich części miasta (Niewachlowa) oraz ścieków technologicznych. Rzeka nie była dotąd objęta stałym monitoringiem wód płynących, prowadzonym przez WIOŚ. Próbkę analiz jej wód pozwalają zaliczyć je okresowo do II klasy czystości według kryterium fizyko – chemicznego oraz III klasy według kryterium bakteriologicznego.

Lubrzanka na całej swej długości prowadzi wody w III klasie czystości zarówno pod względem fizyko – chemicznego jak i bakteriologicznym. Decydują o tym przede wszystkim wartości stężeń ChZT – Cr, zawiesiny azotynów i miano Coli. Można przypuszczać, że ciek Zajączkowa Struga – dopływ Lubrzanki odprowadza zanieczyszczenia typu komunalnego oraz z pól uprawnych i działek pracowniczych, przyczyniając się do podwyższenia niektórych wskaźników.

Inną formą występowania wód powierzchniowych na terenie Kielc są także zbiorniki wodne i podmokłości . Większość zbiorników wodnych ma pochodzenie antropogeniczne. Są to: „Zalew Kielce” na Silnicy w północnej części miasta, staw na terenie Parku Miejskiego oraz dawna piaskownia Mójcza, oczka wodne na terenie kamieniołomów Wietrznia i Biesak- Białogon, okresowe oczka w kamieniołomach Kadzielnia i Ślichowice i osadniki Bełkowa i Elektrociepłowni. Na Bobrzy w rejonie Białogonu, znajdował się zbiornik, który po awarii na początku lat 90 – tych został opróżniony. Liczne ekspertyzy wskazują na zasadność jego odtworzenia . Dokładne badania jakości wód zbiorników prowadzone są tylko na zalewie Kielce. Parametry jakości wody kształtują się na poziomie II i III klasy.

Wodonośny zbiornik dewońskich skał węglanowych, w obrębie tzw. Doliny Białogońskiej, należy do systemu Głównych Zbiorników Wód Podziemnych (GZWP) i stanowi podstawę zaopatrzenia miasta w wodę.

Znaczny stopień degradacji wód powierzchniowych i gruntowych w dolinach rzek: Silnicy, Bobrzy, Sufraganiec grozi zanieczyszczeniem wód podziemnych.

Najbardziej zagrożone jest ujęcie wody w rejonie Białogonu, gdzie prowadzi się eksploatację od lat 30 –tych. Prowadzi się szereg prac badawczych dla identyfikacji zanieczyszczeń gruntów i wód powierzchniowych na terenie niemal wszystkich zakładów przemysłowych, zlokalizowanych w obszarze doliny Białogońskiej. Udokumentowano w nim zanieczyszczenia wód produktami ropopochodnymi, azotem amonowym, siarczanami oraz wielopierścieniowymi węglowodorami aromatycznymi.

Zagrożenia stanu czystości wód zarówno powierzchniowych jak i głębinowych występują głównie w obszarach miasta wyposażonych w sieć wodociągową, lecz nie uzbrojonych w kanalizację sanitarną. Są to rejony Wschód, Zalesie, Białogon, Niewachłów. Na tych obszarach ścieki bytowo – gospodarcze odprowadzane są do zbiorników bezodpływowych (zbiorniki te na ogół nie posiadają wymaganej szczelności), bądź nawet bezpośrednio do gruntu (kontrole wykazały istnienie takich odprowadzeń w wielu gospodarstwach), wykryto także ustępy suche bez uszczelnień zbiorników na fekalia, a także gnojowniki wykonane bezpośrednio na gruncie.

Degradacja lasów

Dla lasów z obszaru miasta Kielce określono następujące czynniki powodujące ich degradację:

- przemysł górniczy odkrywkowy i przemysł cementowo – wapienniczy,
- niekorzystne oddziaływanie elektrociepłowni,
- stała presja dużej aglomeracji jaką są Kielce.

Przy wydobywaniu kopalin głębokimi metodami odkrywkowymi następuje wyraźne działanie pośrednie polegające na zaburzeniu stosunków wodnych w glebie i jego wpływie na dalszy rozwój

zieleni wysokiej. Tylko drzewa młode, zwłaszcza liściaste mają większe szanse na przetrwanie i dostosowanie się do zmienionych warunków bytowania.

Poważnym problemem jest zapylenie pyłami wapienno – cementowymi, wydobywanymi się z emitorów cementowni i wapienników oraz ich wpływu na gleby i bezpośrednio na roślinność. Jest to głównie proces mechanicznego zatykania aparatu oddechowego rośliny i uszkodzenia miększu. Zdecydowanie najbardziej podatne na ten rodzaj zagrożenia są podatne gatunki iglaste, zwłaszcza jodła, świerk i sosna.

Wszystkie lasy w promieniu 10 km od miasta zgodnie z prawem mają status lasów ochronnych grupy I. Te kompleksy powinny posiadać odpowiednią otulinę – rodzaj strefy izolacyjnej oddzielającej las od miasta. Często strefę taką stanowią grunty użytkowane rolniczo.

Bariery stanowiące zapory dla swobodnego przepływu powietrza.

Na obszarze miasta Kielce występują niekorzystne relacje zachodzące między istniejącą zabudową a systemem terenów zielonych i otwartych. Tereny te nie tworzą jeszcze w pełni wykształconego i spójnego systemu jak i nie zapewniają w swej strukturze przestrzennej skutecznie działających mechanizmów poziomej wymiany powietrza.

W tym zakresie do elementów sytuacyjnych ograniczających drożność tego układu zaliczyć należy:

- nadmierne przewężenie na odcinku śródmiejskim ciągu terenów towarzyszących dolinie rzeki Silnicy, która stanowi główny kanał grawitacyjnych spływów powietrza,
- wysoką zabudowę wprowadzoną w obniżenia dolinne lub niskie partie wododziałowe na podstawowych kierunkach przewietrzania miasta jak osiedle na osi Karczówka – Zamek, zabudowa w rejonie ulicy 1000 – lecia Państwa Polskiego, duży zwarty zespół terenów przemysłowo – składowych położony w północnej części miasta blokujący grawitacyjne szeroko frontowe spływy powietrza w zalesionej części Pasma Masłowskiego,

III-2. Uwarunkowania wynikające ze stanu środowiska kulturowego oraz walorów krajobrazowych.

III-2.1. Zarys historyczny rozwoju przestrzennego miasta.

Historia rozwoju przestrzennego miasta skupia się wyłącznie na obszarze najwartościowszym pod względem kulturowym tj. śródmieściu jako przestrzeni stanowiącej o tożsamości organizmu miejskiego.

XI-XVI w.

Miasto powstało w średniowieczu, przy starej drodze, której śladem prowadzą dzisiejsze ulice: Bodzentyńska i Piotrkowska, w widłach rzeki Silnicy, która ograniczyła je od zachodu i wpadającego doń strumienia, który w przeszłości wyznaczał granice Kielc od północy.

Pierwsza osada, której ślady z XI-XIII wieku odkryto w rejonie Al. IX Wieków Kielc zajmowała wyłaniający się z mokradeł cypel na prawym brzegu w/w strumienia. U schyłku XI w. Lub na początku XII wieku we wschodnim krańcu osady wzniesiono drewniany kościółek Św. Wojciecha.

W połowie XII wieku rejon Gór Świętokrzyskich wraz z Kielcami został przekazany przez księcia biskupom krakowskim. Z czasem dobra biskupie podzielono na cztery klucze, a ośrodkiem jednego z nich zostały Kielce. Miało na to wpływ m.in. ufundowanie w 1171 r. kolegiaty Najświętszej Marii Panny, którą zbudowano na południe od osady, na skalistym wzniesieniu. Efektem powyższego było powstanie w końcu XII wieku ośrodka administracyjno - kościelnego, który z czasem przekształcił się także w odrębną kościelną dzielnicę.

Po wybudowaniu kolegiaty zaczęła funkcjonować droga prowadząca do niej od strony osady. Jej śladem jest dzisiaj wschodnia pierzeja rynku i ulica Duża. Uformowane wówczas rozwidlenie dróg, widoczne nadal w kształcie rynku, zostało utrwalone przez osadnictwo jeszcze przed lokacją miasta.

Z biegiem czasu osada przemieściła się z rejonu kościoła Św. Wojciecha w pobliże wzniesienia na którym stała kolegiata. W ten sposób przy wspomnianym rozwidleniu dróg wykształciła się osada targowa, która otrzymała prawa miejskie.

Dokładna data lokacji Kielc nie jest znana. Na podstawie analiz historycznych przyjmuje się że miało to miejsce w XIII wieku.

Nadanie przywileju lokacyjnego nie doprowadziło do wykształcenia regularnego planu miasta. Mieszkańcy Kielc utrzymywali się głównie z rolnictwa, co nie sprzyjało procesom urbanizacyjnym. Miasto było małe, ograniczone wyłącznie do posesji przyrynkowych (kościół Św. Wojciecha leżał wówczas poza granicami miasta). Zabudowa była w całości drewniana, toteż obecnie jedyną pozostałością tych czasów jest sam kształt urbanistyczny rynku i jego najbliższych okolic.

Ośrodkiem zabudowy kościelnej na sąsiednim wzgórzu był murowany z kamienia romański kościół kolegiacki. Otaczający go teren użytkowany był na cele cmentarne.

Przed kolegiatą, na północnym stoku wzniesienia, powstał plac (Obecnie Plac Panny Marii) rozgraniczający zabudowę kościelną od mieszczącej . Wzdłuż drogi ciągnącej się po wschodniej stronie kolegiaty (ul. Jana Pawła II) i drogi prowadzącej z placu przed kościołem w stronę rzeki (ul. Kapitulna) pobudowano siedziby kanoników - kanonie. Południowo - zachodnią część wzgórza zajęły spichrze, budynki gospodarcze i siedziba zarządcy klucza dóbr biskupich. Tu również stał, odnotowany w XVI wieku dwór biskupi. U stóp wzniesienia, po jego zachodniej stronie, rozlewał się wielki staw, którego skarłala pozostałością jest obecny staw w parku.

XVI-XVIII w.

W XVI wieku i pierwszej połowie XVII w. Wykształcił się w okolicach Kielc ośrodek przemysłu metalurgicznego i górniczego, przynoszący biskupom krakowskim ogromny dochód. Z inicjatywy biskupów już w XVI wieku pojawiły się w okolicach Kielc pierwsze rodziny przedsiębiorców, które uruchomiły przemysł górnico - hutniczy. W końcu XVI wieku kardynał Jerzy Radziwiłł sprowadził z Olkusza grupę górników, którzy uruchomili kopalnię na Miedzianej Górze. Okoliczności te sprawiły, że na miejsce budowy Pałacu Biskupiego wybrano Kielce.

Istotny wpływ na życie gospodarcze miasta miał również przyznany mu w 1573 roku przywilej propinacyjny, tj. prawo do wyrobu oraz sprzedaży piwa i gorzałki. Pierwszą inwestycją z tego czasu był murowany i piętrowy ratusz z wieżą wzniesiony na środku rynku w połowie XVI wieku (nie zachowany).

Do poważniejszych przedsięwzięć należała też budowa tuż poza granicami miasta, przy drodze prowadzącej do wsi Zagórze, kościoła Św. Leonarda. Przebito wówczas przejście w południowo - wschodnim narożniku rynku, które przedłużyło do miasta drogę wiodącą do kościoła (obecna ulica Św. Leonarda).

Zapewne w czasach budowy zamku biskupiego wytyczono z narożnika południowo - zachodniego rynku drugą ulicę wiodącą w stronę zabudowy kościelnej na wzgórzu (ul. Mała). Mimo tych zmian urbanistycznych miasto nadal było ograniczone do kwartałów przyrynkowych. W 1540 roku na jego zabudowę składały się zaledwie 84 wyłącznie drewniane domy mieszczańskie. Rynek i ulice wyprowadzone z narożników rynku (dzisiejsze ulice: Bodzentyńska, Leonarda, Duża, Mała, Piotrkowska, Kozia) uzupełniały biegnące po zatyłkach posesji drogi (obecnie ulice: Wesoła, Orla, Leśna). Przed rogiem miasta wykształciły się przedmieścia: od wschodu Przedmieście Bożęckie w rejonie kościoła Św. Wojciecha i od zachodu przedmieście Warszawskie w sąsiedztwie rzeki, obok ujścia strumienia, który opływał miasto od północy. Powyżej ujścia strumienia rozlewał się spory staw, zwany Rdzawym. Dolina Silnicy była wówczas bardzo zabagniona, ograniczając rozwój miasta po stronie zachodniej.

W wyżej opisanym kształcie miasto przetrwało do końca XVIII wieku. Wzrosła w tym czasie ilość posesji (w 1789 roku było 269 posesji mieszczańskich wraz z tymi, które usytuowane były na przedmieściach) dzięki zagęszczeniu zabudowy, a nie poszerzeniu granic miasta. Domy w rynku i wschodniej pierzei ul. Dużej poprzedzały podcienia. Kilka murowanych kamienic wystawionych w rynku w XVIII wieku i kilkanaście domów mieszczańskich opatrzonych w murowane piwnice, bądź lamusy, czy murowane sklepy od frontu stanowiło wyjątek.

Poważniejsze inwestycje budowlane były prowadzone z funduszy biskupów i zlokalizowano je poza granicami miasta: w połowie XVIII wieku zbudowano murowaną łaźnię nad Silnicą. W miejsce drewnianego wybudowano murowany kościół Św. Wojciecha, a u schyłku tego stulecia wzniesiono z funduszy biskupa Kajetana Sołtyka klasztor przy kościele Św. Leonarda (zburzony w czasach współczesnych).

W odróżnieniu od miasta lokowanego w XIII wieku, które niewiele zmieniło się od średniowiecza, wielkim przemianom uległo wzgórze, na którym stała kolegiata. W okresie XVI - XVIII w. Wzniesiono tam zespół monumentalnych budowli kościelnych o spójnej strukturze przestrzennej. Zespół ten po większej części zachowany do dnia dzisiejszego, stanowi najcenniejszy zabytek na terenie Kielc.

Najpoważniejszą inwestycją na wzgórzu była w 1 połowie XVII budowa z inicjatywy biskupa Jana Zadzika rezydencji biskupiej. Pałac otoczony murami tworzył zamek 9stał przyjęło się określać w Kielcach wzgórze, na którym on stoi, mianem zamkowego).

W latach 1637 - 1641, na wprost kolegiaty, zbudowano okazały pałac, usytuowany między dziedzińcem a ogrodem. Po uzyskaniu dodatkowego terenu w 1641 r. poszerzono obszar zamku w

kierunku północnym. Po zachodniej stronie pałacu założono ogród włoski, w którym, w sąsiedztwie murów stanęły budowle ogrodowe. Poza obrębem murów, przy placu przed kościołem, wystawiono murowany zajazd, po stronie zaś południowej zamku wzniesiono kompleks drewnianych stajen. W sąsiedztwie zamku, od zachodu stanął browar z gorzelnia. Kompleks zamkowy połączono drogą - kalwarią z kościołem na Karczówce. Powstała w ten sposób piękna barokowa oś widokowa (zniszczona niestety przez wysoką współczesną zabudowę).

Drugi, XVIII-wieczny etap rozwoju przestrzennego kompleksu kościelnego na wzgórzu związany jest ściśle z osobą biskupa Konstantego Felicjana Szaniawskiego. To z jego inicjatywy w 2 ćwierci XVIII w. Doszło do budowy seminarium, szkoły, wikariatu, połączenia nowo wzniesionego kompleksu szkolnego z kolegiatą i pałacem ciągiem krytych ganków, rozbudowy zamku oraz przebudowy wschodniej części kolegiaty.

Inwestycje poczynione w obrębie zamku przez Szaniawskiego, a kontynuowane przez jego następców, wiązały się z jednej strony z potrzebą stworzenia krytej komunikacji z pałacem, z drugiej strony zmierzały do powiększenia reprezentacyjnego charakteru dziedzińca i poprzez poszerzenie terenu zamku od południa do usprawnienia jego funkcji. O ile budowa skrzydła południowego wynikała z potrzeby stworzenia bezpośredniej komunikacji z kolegiatą, o tyle decyzja o wzniesieniu bliźniaczego skrzydła po drugiej stronie dziedzińca była już podyktowana względami reprezentacyjnymi.

W latach 1719-1728 przebudowano również kolegiatę. Była to w zasadzie kontynuacja jej rozbudowy z XVI/XVII wieku. Zburzono romańska część kościoła, a na jego miejsce przedłużono nawy i wystawiono nowe prezbiterium z apsydą. Wybudowana około połowy XVII w. Dzwonnicę podwyższono i wybudowano nowe bramy prowadzące na cmentarz. W 3 ćwierci XVIII na cmentarzu wystawiono kaplice ogrójkową i figurę Najświętszej Marii Panny, a na placu przed cmentarzem - figurę Św. Jana Nepomucena.

Najpoważniejszą inwestycją biskupa Szaniawskiego była budowa seminarium, które dobudowano od południa do kościoła Św. Trójcy, likwidując funkcjonujący tu do tej pory przytułek zwany wówczas szpitalem. Kompleks seminarium powiększono o gmach szkoły i budynek wikariatu wzniesione po stronie północnej kościoła Św. Trójcy. Zamek, kolegiatę i kompleks szkolny połączył kryty ganek wsparty na arkadach (rozebrany w XIX w.), który zintegrował wymienione zespoły w jeden organizm.

Ustawa Sejmu Czteroletniego z 1789 roku, na mocy której dobra biskupów krakowskich, w tym również zamek w Kielcach przejął skarb Rzeczypospolitej, otworzyła nowy rozdział w dziejach tej dzielnicy.

1800 - 1830

Po trzecim rozbiórze Polski Kielce weszły w skład utworzonej przez Austriaków Galicji zachodniej. W dniu 24 maja 1800 roku wybuchł groźny pożar, który w ciągu trzech godzin strawił niemal całe miasto. Wykorzystując okazję jaką stworzyła odbudowa spalonego miasta, dokonano korekty układu komunikacyjnego. Austriacy sporządzili pierwszy pomiar Kielc i dokonali regulacji niektórych ulic. Stworzono wówczas przejście od zatyłków północnej pierzei przyrynkowej w kierunku rynku, tworząc załączek dzisiejszej ulicy warszawskiej. Podobnie połączono drogę idącą po tyłach posesji zachodniej pierzei rynekowej z rynkiem (ul. Leśna). Stworzono komunikacje od ul. Małej do Dużej, a dalej do ul. Wesołej. Powstał w ten sposób pierwszy odcinek obecnej ulicy Sienkiewicza. Spaloną drewnianą zabudowę na terenie miasta lokacyjnego zastąpiono murowaną. Były to parterowe domy frontowe, często podpiwniczone, jedno-, bądź dwutraktowe, z sienią przejazdową prowadząca włąb podwórza. Kilka takich kamieniczek zachowało się do dziś (przy ulicach: Bodzentyńskiej, Małej i Dużej).

Austriacy wprowadzili przepisy zakazujące chowania zmarłych na cmentarzach przykościelnych. Toteż w początkach XIX wieku założono cmentarz poza granicami miasta (dzisiejszy Cmentarz Stary).

Okres wojen napoleońskich charakteryzuje zubożenie miasta, do czego przyczyniły się podatki i kontrybucje. W 1816 roku przeniesiono stolicę województwa krakowskiego do Kielc.

Władze miejskie umieszczono w wykupionej jeszcze przez Dyрекcję Górnictw mieszczańskieg kamienicy w rynku. Niektóre urzędy, np. pocztę, lokowano w wydzierżawionych kamienicach mieszczańskich. Ruch ten i ogólne ożywienie wymiany towarowej i usług, a także napływ kapitału miały wpływ na mieszczan, którzy zaczęli zabudowywać puste place. Ta druga fala inwestycji mieszczańskich dokończyła odbudowę miasta po pożarze w 1800 roku. Wykrystalizowana na przestrzeni stuleci struktura Wzgórz zamkowego, jednorodność funkcji, własności i kształtu przestrzennego poddana została procesowi demontażu. Sekularyzacja części biskupiej, w której rozmieszczono różne instytucje państwowe (m.in. Szkołę Akademiczną - Górnictw, sąd, więzienie), podporządkowanie szkoły władzom świeckim, zawężyło „terytorium” kościelne do kolegiaty, zabudowy kanonicznej i seminarium. Podjęto działania zmierzające do „otworzenia” Wzgórz zamkowego, a jednocześnie do przystosowania poszczególnych jego elementów do nowych funkcji. Zburzono mury i bramę prowadzącą z placu Panny Marii na dziedziniec zamkowy. Pałac pobiskupi zajęty przez urzędy państwowe był nadal połączony gankami z kolegiatą i seminarium. W 1829 roku zburzono więc część ganków prowadzących do kolegiaty, a w 1847 roku zlikwidowano dalszy ich odcinek, łączący pałac z terenem przykościelnym.

Znaczącą przemianą w krajobrazie Wzgórz zamkowego było założenie w 1830 roku parku miejskiego na terenie dawnego biskupiego ogrodu kuchennego, który sąsiedował od południa z kompleksem gospodarczej zabudowy zamku.

1830 - 1866

Sporządzono aktualny pomiar miasta, który powstał w wyniku szeroko zakrojonej akcji porządkowania i regulowania układów przestrzennych miast w Królestwie Polskim. Plan sporządził geometra Marian Potocki (w 1821 r. i druga, poprawiona wersję w 1823 r.). Wykreślony na pomiarze projekt regulacji miasta, obierając za element kompozycji XVIII-wieczny gmach Leonarda, proponował formę placu na planie koła z wyprowadzonymi zeń promieniście pięcioma ulicami. Ośią tego układu była zaprojektowana dzisiejsza ulica Sienkiewicza, której niewielki fragment już istniał. Projekt zrealizowany został tylko częściowo. Najwcześniej przedłużono w kierunku wschodnim, utworzona po 1800 r. obecną ulicę Sienkiewicza. Pierwszym wystawionym przy przedłużonej ulicy budynkiem był zabudowany w 1824 roku gmach hipoteki. W jego sąsiedztwie zbudowano piętrową kamienicę, do której w 1830 roku z ul. Dużej pocztę. Dalszy ciąg pierzei uformował wystawiony w 1837 r. kościół ewangelicki i piętrowy dom pastora.

W latach 1833 - 1834 zbudowano szosę z Warszawy do Krakowa, przechodząca przez Kielce. Podążając śladem wyznaczonym przez austriacką regulację i wykreślonym również w projekcie regulacji miasta z 1823 r. wyprowadzono z rynku ulicę, łącząc nową drogę z układem komunikacyjnym miasta (obecna ul. Warszawska). Jednocześnie poszerzono wylot nowej ulicy o plac, na który przeniesiono z południowo - zachodniego narożnika rynku barokową figurę św. Tekli.

W ramach akcji porządkowania miasta wyburzono podcienia w rynku, skanalizowano przepływające przez miasto ciek wodne i wybudowano ulice. U wylotu ulic przy granicach miasta pobudowano murowane rogatki. Zainstalowano pierwsze latarnie uliczne.

W latach 1837 - 1842 na terenie Przedmieścia Bożęckiego wybudowano nowy szpital obecnie ul. Kościuszki.

1866 - 1870

Najpoważniejsze zmiany w układzie przestrzennym miasta Kielc zaszły po powstaniu styczniowym. Po upadku powstania, na podstawie ukazu z 31 grudnia 1866 roku podzielono Królestwo Polskie na

dziesięć nowych guberni. Z terytorium dotychczasowej guberni radomskiej wydzielono gubernie kielecką.

Wraz z Rządem Gubernalnym sprowadziły się do Kielc i inne urzędy administracji carskiej. Po stłumieniu powstania stacjonował tu liczny garnizon wojskowy. W latach 60 XIX wieku rozpoczął się swobodny, nie skrępowany żadnymi zakazami, napływ ludności żydowskiej do Kielc. Postanowiono więc zbudować nową dzielnicę w sąsiedztwie Wzgórza Zamkowego. Toteż w 1867 roku, wskazując na nieaktualność planu z 1823 roku władze guberni podjęły decyzję o dokonaniu aktualnego pomiaru Kielc. Sporządził go inżynier Witold Krassowski w 1872 roku.

Powiązanie projektowanej dzielnicy ze Wzgierzem zamkowym, gdzie w pałacu pobiskupim ulokowano władze guberni, doprowadziło do poważnych przekształceń w kościelnej zabudowie. Na wprost kolegiaty, na wywłaszczonych wówczas terenach dwóch dawnych kanonii, pomiędzy dzisiejszymi ulicami: Jana Pawła II a Wesołą utworzono plac (obecnie pl. Żeromskiego). Na placu tym, w latach 1867-1870 wzniesiono cerkiew prawosławną, górująca odąd nad miastem. Aby efekt ten pogłębić, w trakcie remontu pałacu, przysposobianego na przyjęcie administracji gubernialnej, zdjęto barokowe hełmy z wież i zastąpiono je niskimi graniastymi daszkami, aby nie stanowiły konkurencji dla wysoko podniesionych kopuł cerkiewnych. Aby otworzyć widok na cerkiew od strony obecnej ulicy Jana Pawła II wyburzono dopiero co wyremontowaną Bramę Krakowska i zachowana część ganków. Na osi cerkwi, po jej wschodniej stronie zaprojektowano nową dzielnicę.

W ten sposób związano budowaną głównie z myślą o administracji carskiej dzielnicę mieszkaniową z siedzibą władz guberni na Wzgórzu zamkowym. Funkcje łącznika pełniła cerkiew Wozniesieńska. Projekt nowej dzielnicy został ukończony około 1867 r. i był zapewne dziełem architekta gubernialnego Franciszka Ksawerego Kowalskiego, który prowadził prace przy wznoszeniu cerkwi, a także probostwa prawosławnego (zwanego popówką), które już w 1867 r. zbudowano na rogu ul. Wesołej i nowej ulicy wytyczonej na osi cerkwi (obecnie ul. Mickiewicza)

Teren, na którym wytyczono nową dzielnicę od zachodu ograniczała istniejąca ulica Wesoła, a od północy obecna ul. Sienkiewicza, która dochodziła po stronie wschodniej do placu przed XVIII-wiecznym gmachem Leonarda, wówczas szpitalem wojskowym (wyburzonym za naszych czasów pod budowę nowego teatru). Na przedłużeniu ul. Sienkiewicza ciągnęła się w kierunku wschodnim droga do Zagórza (obecna ulica Zagórska). W sąsiedztwie szpitala, na kształt odgałęzienia od opisanej drogi ciągnęła się w kierunku południowo - wschodnim droga prowadząca do Sukowa. Na wysokości tego rozwidlenia wytyczono w kierunku południowym ulicę, która stanowić miała wschodnią granicę nowej dzielnicy (obecna ul. Żeromskiego). Na wysokości zaś dzisiejszego skrzyżowania ulic Jana Pawła II i Ogrodowej przewidziano ulicę, która zamknęła projektowaną dzielnicę od południa (obecna ulica Seminaryjska). W drugim etapie budowy dzielnicy poszerzono w kierunku południowym (do obecnej ulicy Prostej).

Siec nowych ulic została zaprojektowana w układzie szachownicowym, z dużymi prostokątnymi kwartałami. Osią całego układu była ulica wyprowadzona od placu na którym zbudowano cerkiew nazwana od wezwania cerkwi ulicą Wozniesieńską. Centrum stanowił prostokątny plac - nowy rynek (dziś Plac Wolności) który miał przylegać od południa do ul. Wozniesieńskiej. Ulice wyprowadzone na przedłużeniu wschodniego i zachodniego boku rynku umożliwiły doń dostęp od południa i północy (obecnie ulice: Hipoteczna, Słowackiego, Ewangelicka i Śniadeckich).

Wydano na tyle łagodne przepisy budowlane, by zachęcić inwestorów. Zawiązano komitet budowy nowej dzielnicy, do którego wszedł również architekt gubernia lny Franciszek Kowalski. Projekt nowej dzielnicy został zatwierdzony przez gubernatora w 1870 r. Każdy z właścicieli parcel otrzymał odrębny plan własności nałożony na projekt ogólny. Do początków XX w. Nowa dzielnica została zabudowana. Nowy rynek spełniał (zgodnie z założeniami) głównie funkcje handlowe.

1870 – 1895

W latach 70 XIX w. Zaszły również zmiany przestrzenne, (choć w ograniczonym zakresie) w części miasta skupionej wokół starego rynku. W 1873 r. wybuchł tu pożar, który strawił gmach magistratu i sąsiednie kamienice. Poszerzono sąsiadujący z rynkiem odcinek ul. Leśnej. Wykupiono część spalonych posesji i rozszerzono odcinki ul. Piotrkowskiej i Koziej opodal rynku.

W 1874 r. poszerzono fragment ul. Sienkiewicza pomiędzy ulicami Dużą i Małą, a 1887 r. odcinek pomiędzy ulicami Dużą a Wesołą.

W XIX wieku długi działki, ciągnące się od rynku i ulic dawnego miasta lokacyjnego do dróg na tyłach posesji (dawniej nazywanych zatyłkami), uległy poprzecznym podziałom. Wznoszone na tych wydzielonych posesjach domy ustawione były frontem do dawnych zatyłków. W ten sposób wyłoniły się obecne ulice: Wesoła, Leśna, Silniczna, Orla. Ich znaczenie rosło wraz z włączeniem ich w układ komunikacyjny miasta. Szczególnie ul. Wesołej która z chwilą połączenia jej z ul. Bodzentyńską (jeszcze w 1 ćw. XIX w. Kończyła się od tej strony ślepo), stworzyła możliwość ominięcia rynku i uciążliwego wzniesienia w sąsiedztwie kolegiaty. Ta ostatnia z chwila utworzenia w 1883 r. diecezji kieleckiej, została podniesiona do rangi katedry. Kurie biskupią umieszczono w dwóch murowanych XVIII-wiecznych kanoniach stojących na wprost kościoła.

W 1876 r. zapadła decyzja o budowie linii kolejowej z Dębina do Dąbrowy Górniczej przez Radom, Kielce. Pierwszy pociąg przyjechał do Kielc w 1883 r. (w 1911 r. zbudowano połączenie z Częstochowy do Kielc). Zdecydowano się zbudować dworzec kolejowy na zachód od miasta, na przedłużeniu ówczesnej ulicy Konstantego, czyli wschodniego odcinka dzisiejszej ulicy Sienkiewicza. Dworzec otwarto w 1885 r. Przedłużenie ul. Sienkiewicza na odcinku od ul. Leśnej do dworca nastęczało jednak trudności (początkowo do dworca dojeżdżano okrężnie obecną ul. Czarnowską). Należało nie tylko uregulować kwestie własności ziemi zajętej, ale także osuszyć odcinek podmokłej doliny Silnicy. Projekt przedłużenia ulicy sporządził Alfons Welke. W 1895 r. na przedłużeniu ulicy zbudowano most przez Silnicę.

Przedłużony odcinek obecnej ul. Sienkiewicza zaczęto zabudowywać dopiero na przełomie XIX i XX w. (i to tylko w jej wschodniej części). Niemal wszystkie wzniesione tu domy mają metrykę XX-wieczną.

Powstanie tak długiej ulicy zmieniło oś miasta. Przez stulecia był nią kierunek północ - południe, wytyczony połączeniem rynku z kolegiatą. Doprowadzona do dworca ul. Sienkiewicza zmieniła jego oś na kierunek wschód - zachód.

Uzyskanie przez Kielce połączenia kolejowego umożliwiło rozwój przemysłu. Mimo to następne dziesięciolecie było okresem stagnacji gospodarczej. Kielce po powstaniu styczniowym były ciągle jeszcze miastem o feudalnej strukturze własnościowej. W 1875 r. na 8082 mieszkańców większa część nadal trudniła się rolnictwem (do pocz. XX wieku stosowano uprawę trójpolową, jak w średniowieczu) i hodowlą bydła. Do zakładów przemysłowych zaliczyć można w 1874 r. 2 wytwórnie mydła, 3 browary, 3 cegielnie, 1 wapiennik i 1 garbarnia - ogółem 10 zakładów zatrudniało jedynie 54 ludzi. Terenem działalności produkcyjnej w ciągu 20 lat po stłumieniu powstania styczniowego było rękodzielnictwo (w tym czasie ok. 260 warsztatów rzemieślniczych) i związany z tym handel na placu bazarowym i jarmarkach.

Ożywienie przyszło dopiero w 1895 r.

1895 – 1927

Dotychczas jedynym nowoczesnym tego typu zakładem była fabryka obróbki marmurów założona w 1875 r. (funkcjonuje do dziś przy ul. Sciegiennego). W 1895 r. rozpoczęła produkcje duża cegielnia Siekluckiego, a wkrótce uruchomiono następną. Na południe od miasta, na wzgórzach Kadzielnia i Wietrznia uruchomiono dwa zakłady wapiennicze dysponujące nowoczesnymi piecami. Na

południowy zachód od miasta, w sąsiedztwie linii kolejowej, zbudowano fabrykę cementu i hutę szkła. Właściciel rozległych terenów w sąsiedztwie linii kolejowej Henryk Nowak uruchomił duży tartak, który dostarczał drewno budowlane. Założenie Kasy Oszczędności, a także Towarzystwa Kredytowego Miasta Kielc umożliwiło pozyskanie kapitału na inwestycje. Inwestycje budowlane i rozwój przemysłu przyczyniły się do wzrostu liczby mieszkańców miasta.

U schyłku XIX wieku brak mieszkań dawał się we znaki. Standard zabudowy dawnych i nowych przedmieść odbiegał daleko od tego co oferowały mieszkania w kamienicach wznoszonych w rejonie nowego rynku, wokół którego, a także ulicy Wesołej i Seminaryjskiej. Część kamienic miało lokalną kanalizację i wodociągi (pompowana ze studni wodę rozprowadzano grawitacyjnie ze zbiornika na strychu). Osobne klatki schodowe - frontowa i kuchenna - prowadziły do dużych widnych mieszkań.

Pomiędzy dworcem i linią kolejową a zabudowa miejską rozciągała się pusta przestrzeń. Wytyczenie ulicy prowadzącej do dworca pustki tej nie mogło zapełnić.

Rozciągały się tu jedynie łąki, ogrody i pola orne. Już w 1828 r. ówczesny inżynier wojewódzki Karol Meyzer zaprojektował utworzenie w dolinie Silnicy parku spacerowego, a w 1833 r. sporządził projekt dzielnicy żydowskiej zlokalizowanej w przedłużeniu ówczesnie funkcjonującego odcinka ul. Sienkiewicza w miejscu wzniesionego później dworca kolejowego. Oba projekty nie doczekały się realizacji. Wybudowanie linii kolejowej sprawiło, że te podmokłe i puste tereny zyskały na atrakcyjności. Szczególnie dawne Załężnie, czyli łąki i pola rozciągające się po południowej stronie ul. Sienkiewicza. Obszar ten rozciągał się dokładnie na linii Wzgórza zamkowego i nowego rynku. Projekt kolejnej dzielnicy powstał na przełomie XIX i XX w. Obok przedłużonego odcinka ul. Sienkiewicza funkcjonowała w tym czasie wytyczona prostopadle do niej, ciągnąca się wzdłuż torów kolejowych obecna ul. Żelazna. Równoległe do niej, a także do ciągów spacerowych wzdłuż uregulowanego koryta Silnicy (Planty) wytyczono ulicę (południowy odcinek obecnej ulicy Paderewskiego). Te trzy ulice tworzyły zrąb przyszłej dzielnicy. Autorem projektu był Józef Gidlewski, który w latach 90. XIX w. Był konduktorem dróg w powiecie kieleckim, później zaś architektem miejskim. Od obecnej ulicy Paderewskiego, równoległe do ul. Sienkiewicza, wytyczono obecne ulice: Wspólną, Złotą i Żytnią. Parcelacje działek pod zabudowę nowej dzielnicy ukończono przed 1913 r. Najpóźniej wytyczona została, równoległa do wymienionych, obecna ulica Równa, która rozparcelowano dopiero w 1925 r. Granice dzielnicy utworzyły: od północy ul. Sienkiewicza, od południa al. Karczówkowska, od zachodu ul. Żelazna, a od wschodu Planty i park miejski.

Z myślą o stworzeniu komunikacji między zaprojektowaną dzielnicą a północną częścią miasta, według projektu Gidlewskiego z 1907 r. obecna ulica Paderewskiego przedłużono od ul. Sienkiewicza do węzła komunikacyjnego w rejonie dawnego przedmieścia Warszawskiego.

Najwcześniej zabudowano odcinek południowej pierzei ul. Sienkiewicza sięgający od zachodu ulicy Paderewskiego. Pozostała zabudowa tej dzielnicy pochodzi z okresu międzywojennego.

W 1926 r. rada Miasta podjęła decyzję sporządzenia nowego pomiaru miasta, który miał być sporządzony w ciągu trzech lat (nie został ukończony aż do wybuchu II wojny św.).

1927 - 1945

W 1927 roku wcielony został do obszaru miasta folwark Szydłówek. Podczas, gdy na południowy wschód od szosy do Warszawy aż po okolice karczmy na Pocięsce rozciągały się pola chłopskie, to z przeciwległej strony granice administracyjne miasta sięgnęły 2 nowymi ulicami - Marszałkowską i Nowowiejską - w okolice „przy figurze” naprzeciw drogi do Szydłówka. Także od strony ul. Bodzentyńskiej wyrastają w kierunku Szydłówka bądź nowe ulice, jak np. Daleka, Górna i na Bocianek.

Ekspansji w kierunku Szydłówka odpowiadało podobne ciążenie ku południowi, o czym decydowała przede wszystkim Kadzielnia i związany z nią Pakosz. Łączność z tymi obiektami, biorąc pod uwagę

ówczesne śródmieście, była utrudniona z powodu niedostępnych dla osadnictwa posiadłości folwarku „Psiarnia”. Dzielnica Pakosz uformowała się wprawdzie na sposób miejski i w 1929 r. miała 4 nazwane ulice (Pakosz, Dolna, Wapienna i Kamienna), ale leżała ciągle poza granicami administracyjnymi miasta.

W 1929 r. miasto wydzierżawiło obszar Stadionu od nadleśnictwa i w ten sposób został uczyniony pierwszy krok do oparcia granic miasta na wzgórzach Dymińsko - Posłowickich. W 1930 roku stowarzyszenie spółdzielcze „Kolonja - Ogród” nabyło za starym cmentarzem tereny, które postanowiło rozparcelować na działki budowlane. W ciągu 7 lat inicjatywa ta rozwinęła się w rozległą dzielnicę o 20 ulicach, którym Rada Miejska uchwaliła dać nazwy sławnych dowódców wojskowych i historycznych formacji wojskowych. Taki był początek dzisiejszego osiedla zabudowy jednorodzinnej „Baranówek”. Jednocześnie zapadła decyzja zbudowania obok Stadionu nowoczesnych koszar.

Przypięczeniem losów folwarku „Psiarnia” było zajęcie jego gruntów na budowę Domu PWiWF im. Marszałka Józefa Piłsudskiego. Równoległe z budową ośrodka celowo powiązano z nim skwer na rozjeździe ku Krakowowi i Morawicy, ozdobiony w 1938 r. pomnikiem Legionów.

W 1928 r. oddane zostają koszary oraz kolonia 8 murowanych bloków na Bukówce. Osiedle powiązane zostało z Kielcami doskonałą szosą o utwardzonej nawierzchni kwarcytowej - zarazem dystans dzielący je od śródmieścia zaczął się powoli wypełniać „dzikim” budownictwem, które dało początek nowemu osiedlu o dwuznaczonej nomenklaturze „Złodziejów”.

W rozwartych ramionach ulic prowadzących do obydwu jednostek wojskowych rozwijały się dość żywiołowo przedmieścia Baranówek i Barwinek oraz Wietrznia, która promieniowała wzdłuż ul. Dymińskiej ku „Telegrafowi”. Jednocześnie wypełniała się przestrzeń pomiędzy ul. Proszą i Wietrzną, gdzie na rozparcelowanych gruntach Moszkowicza zarysowała się ul. Czwartaków z ładną zabudową jednorodziną. Miasto usiłowało oddziaływać na zjawiska żywiołowej zabudowy przedmieść, zastrzegając sobie prawo zatwierdzania planów parcelacyjnych posesji.

Gdy mowa o kierunku północ - południe rozwoju Kielc, trzeba mieć na uwadze również oś kolei warszawsko - krakowskiej. Zaciążyła ona dwójako na układzie przestrzennym. Przyczyniła się do aktywizacji procesów osadniczych zmierzających do wypełnienia kotliny między Wzgórzami Szydłówkowskimi i Pasmem Dymińsko - Posłowickim, a jednocześnie przecięła połączenia pomiędzy śródmieściem a Niewachłowem, Czarnowem i Karczówką, tamując rozwój przestrzenny wzdłuż ul. Piotrkowskiej, Czarnowskiej i Karczówkowskiej.

Osiedle Herbskie, jakie wyrosło na zapleczu dworca kolei częstochowskiej, ciążyło wyraźnie ku śródmieściu, o czym świadczy nachylenie jego ulic w stosunku do ul. Piotrkowskiej (Niewachłowskiej). W 1926 r. otrzymało ono nazwy dla istniejących już 7 ulic - Wygoda, Żurawia, Poprzeczna, za Przejazdem (Górnica), Krótka, Częstochowska i zaścianek. Trudności komunikacyjne na osi W-Z, zwłaszcza poprzez tory kolejowe, sprawiły, że gdy od strony wschodniej miasto zdołało do 1939 r. zrósnać się ze stacją i linią kolejowa na stosunkowo długim dystansie od Kadzielni aż po Piaski, to od strony zachodniej, szczególnie po północnej stronie ul. Piotrkowskiej, kolej nie przyciągała osadnictwa. Przez 50 lat wystarczało z tej strony zaplecze ul. Młynarskiej, i to nie na całej obecnej długości. Stan zamieszkania przy tej ulicy w 1939 r. odpowiadał w przybliżeniu liczbie mieszkańców przy ul. Nowy Świat (ok. 1400 osób).

Układ północ - południe odzwierciedlał też kształt miasta - o ile odległość pomiędzy Kaweczyną a północna granica miasta w okolicach przedmieścia Sieje wynosiła w prostej linii ok. 7,5 km, to pomiędzy Dworcem herbskim i Nowym Folwarkiem ok. 4,5 km.

Od 01.04.1930 roku obszar miasta został powiększony do 4050 ha, czyli prawie dwukrotnie w porównaniu z poprzednim zasięgiem administracyjnym. W granicach Kielc znalazły się odtąd: Czarnów Podklasztorny, wzgórze Karczówka z klasztorem, folwark Czarnów i część wsi Czarnów Rządowy, kolonia Cegielnia wraz z gruntami Rosenholtza, las państwowy „Biesak”, folwark Pakosz,

cmentarz żydowski, kolonia Kaweczyzna, część lasów państwowych z uroczyska „Telegraf”, wieś Domaszowice Poseminaryjskie, wieś Szydłówek, kolonia Dąbrowa - Sieje, część lasów państwowych „Gruchawka”, tereny zakładów przemysłowych „Ludwików”, „Superfosfaty”, garbarnia Waksberga, cegielnia spadkobierców Nowaka i osiedle Herby. Tereny przyłączone odznaczały się rozproszonym osadnictwem, dziesięciokrotnie rzadszym niż w poprzednich granicach.

1945 - 1999

Po II wojnie światowej miasto rozwija się wyjątkowo dynamicznie. Region kielecki zmienia funkcję z typowo rolniczej na przemysłowo - rolniczą. W latach 1950 - 1970 powstało na terenie Kielc kilka dużych zakładów przemysłowych, które przekształciły strukturę miasta. Rozwój przemysłu stworzył szansę na zdobycie w mieście pracy - nastąpił okres masowego napływu ludności wiejskiej. W związku z drastycznym niedostatkiem lokali mieszkalnych rozpoczyna się trwający do dziś proces budowy osiedli mieszkaniowych. Powojenne początki budownictwa były skromne - pierwszą realizacją było kilka budynków mieszkalnych przy specjalnie poszerzonym odcinku ul. Sienkiewicza, nazwanych Sienkiewiczowską Dzielnica Mieszkaniową. Razem z budowanym jednocześnie przy ul. Żeromskiego gmachem Komitetu Wojewódzkiego PZPR realizacja ta była jedna z bardziej udanych w stylu socrealistycznym.

W latach pięćdziesiątych powstały również pierwsze budynki mieszkalne przy ul. Zagórskiej. W następnym dziesięcioleciu wzniesiono w tym peryferyjnym rejonie, dawnym Wielkopole, rozległe osiedle XXV-lecia PRL, które pośród innych wyróżnia się dziś najbujniejszą zielenią osiedlową. Z przeciwległej, zachodniej strony Kielc na gruntach wsi Czarnów budowano równoległe dużą dzielnicę zabudowy wielorodzinnej.

Od strony południowej zabudowa mieszkaniowa oparła się o stoki Kadzielni, od zachodu ogarnęła Herby. U podnóża południowego stoku Karczówki zbudowano osiedle zabudowy wielorodzinnej (uzupełnione w latach późniejszych o zabudowę jednorodzinną) „Podkarczówka”.

Główny kierunek rozbudowy miasta postępował jednak ku północy. Najpierw powstały osiedla: Na Skarpie, Szydłówek i Bocianek. Wkrótce wkroczone na górzyste tereny Szydłowskie, na których powstała dzielnica obejmująca osiedla: Uroczysko, Słoneczne Wzgórze, rozległe Świętokrzyskie i rozbudowane Na Stoku. W latach osiemdziesiątych powstaje na południu miasta osiedle Barwinek oraz rozpoczynają się prace (trwające do dziś) związane z budową zachodniej części miasta.

Równoległe z dzielnicami mieszkaniowymi powstaje sieć usług: sklepy, przedszkola, szkoły, ośrodki zdrowia, apteki, biblioteki, urzędy pocztowe itp.

W śródmieściu konsekwentnie postępuje wymiana tkanki mieszkaniowej, powstaje również w tym czasie siedziba Urzędu Wojewódzkiego, kompleks gmachów Politechniki Świętokrzyskiej oraz oddany w 1984 r. budynek dworca PKS. Rozpoczyna się budowa gmachu obecnego Kieleckiego Centrum Kultury.

Konsekwencją rozwoju miasta jest rozbudowa sieci ulic, modernizacja dawnych oraz budowa arterii przelotowych (m.in. Al. IX W. Kielc, ul. Manifestu Lipcowego, Źródłowa, Tarnowska oraz ul. Krakowska).

Jednocześnie pojawiły się nowe placówki kultury i nauki: Filharmonia, Rozgłośnia Radiowa, i Wyższa Szkoła Pedagogiczna. Dotychczasowe Muzeum Świętokrzyskie (założone w 1908 r. jako Muzeum Polskiego Towarzystwa Krajoznawczego) przekształciło się w Muzeum Narodowe.

Szybki wzrost liczby mieszkańców wynika z rosnących możliwości zatrudnienia: huta „Ludwików” przekształca się w FSS „Polmo SHL”, dawny „Granat” daje początek Fabryce Łożysk Toczyńskich „Iskra”, produkują od 1952 r. Zakłady Urządzeń Chemicznych i Armatury Przemysłowej „Chemar”.

Powstają Zakłady Wyrobów Papierniczych, fabryka Mebli, „Nida”, Kieleckie Przedsiębiorstwo Robót Mostowych, Exbud, Chemadin i wiele innych, w tym spółdzielczych i rzemieślniczych.

Miasto trzykrotnie powiększyło swe granice, osiągając powierzchnię ok. 110 km² i liczbę mieszkańców przekraczającą 200 tys.

Skrócone kalendarium rozwoju przestrzennego miasta Kielc:

L.p.	Data (okres)	Opis fazy rozwoju	Czynnik miastotwórczy
1	XI w.	Osada przedlokacyjna w rejonie obecnego kościoła św. Wojciecha	położenie przy trakcie na Bożęcín (Bodzentyń)
2	1171 r.	ufundowanie i budowa kolegiaty NMP powstanie drogi od kolegiaty do osady	- przekazanie przez księcia rejonu Kielc biskupom krakowskim w celu prowadzenia chrystianizacji
3	XII w.	- wykształcenie się osady targowej przy rozwidleniu dróg, u stóp wzgórza kolegiackiego	- położenie przy skrzyżowaniu traktów średniowiecznych
4	XIII w.	- uzyskanie praw miejskich (lokacja)	
5	XIII - XVI w.	powstanie pierwszego placu (pl. Panny Marii) dzielącego ośrodek kościelny od zabudowy mieszczańskiej rozbudowa ośrodka kościelnego (powstanie kanonii wzdłuż drogi, dwór biskupi)	- wewnętrzne inwestycje kościelne
6	XVI – XVII w.	powstanie ratusza budowa kościoła św. Leonarda powstanie drogi z rynku do kościoła św. Leonarda wybór Kielc na budowę pałacu biskupiego	wykształcenie się w okolicach Kielc dochodowego ośrodka metalurgicznego i górniczego liczni osadnicy i napływowa siła robocza przywilej propinacyjny
7	XVI w.	budowa szpitala i kaplicy przyszpitalnej św. Trójcy	duża liczba okolicznych górników i hutników, rozwój przemysłu
8	1637-1641	budowa pałacu biskupów	arbitralna decyzja władz kościelnych związana z bardzo dużymi dochodami z okolicznych kopalń
9	1624-1628	budowa klasztoru i kościoła na Karczówce	akt wotywny biskupa krakowskiego związany ze śmiertelną epidemią zarazy w Kielcach i okolicach w roku 1622
10	XVII w. (data dokładnie nie ustalona)	wytyczenie osi barokowej wiążącej Wzgórze Zamkowe z Karczówką w postaci drogi krzyżowej (kapliczki - stacje)	powstanie związane z uroczystym przeniesieniem relikwii św. Karola Boromeusza z kolegiaty na Karczówkę, osiedlenie się na wzgórzu bernardynów
11	1800 r.	pierwszy pomiar miasta, regulacja ulic przyrynkowych, powstanie załóżka ul. Leśnej i Sienkiewicza, przebudowa domów mieszczańskich z	pożar Kielc 24 maja 1800 r.

L.p.	Data (okres)	Opis fazy rozwoju	Czynnik miastotwórczy
		drewnianych na murowane	
12	ok. 1810	założenie cmentarza poza granicami miasta, załazek ul. Ściegiennego	<ul style="list-style-type: none"> ➤ przejęcie przez państwo dóbr biskupów krakowskich (ustawa sejmu Czteroletniego), w tym folwarków ➤ wprowadzenie przez Austriaków przepisów zakazujących chowania zmarłych na cmentarzach przykościelnych
13	1816-1830	intensywny ruch budowlany w dzielnicy mieszczańskiej	<ul style="list-style-type: none"> ➤ przeniesienie stolicy województwa krakowskiego do Kielc ➤ powstawanie urzędów i innych funkcji administracji publicznej ➤ masowy napływ nowych mieszkańców (urzędnicy)
14	1823 r.	powstanie ul. Sienkiewicza, zabudowa ul. Leonarda	akcja porządkowania i regulowania układów przestrzennych w Królestwie Polskim; projekt regulacji Kielc Potockiego
15	1833-1834	<ul style="list-style-type: none"> ➤ budowa szosy z Krakowa do Warszawy przez Kielce-powstanie ulicy warszawskiej i placyku św. Tekli ➤ kanalizacja Silnicy ➤ budowa rogatek miejskich 	akcja porządkowania miasta na bazie poprzednich planów regulacyjnych
16	1866	<ul style="list-style-type: none"> ➤ generalne ożywienie i intensyfikacja ruchu budowlanego ➤ początek budowy nowej wschodniej dzielnicy ➤ nowe założenie urbanistyczne - budowa cerkwi na przedłużeniu ob. ul. Mickiewicza tworzącej oś kompozycyjną pomiędzy pałacem (siedziba władz gubernialnych) a nowym rynkiem ➤ powstanie koszar przy ul. Chęcińskiej 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ reforma administracyjna Królestwa Polskiego - powstanie guberni kieleckiej ➤ napływ dużej ilości urzędników państwowych oraz wojskowych (powstanie licznego garnizonu po upadku powstania) ➤ projekt i organizacja budowy „nowej dzielnicy” (obecny plac Wolności z przyległościami)
17	1881-1883	<ul style="list-style-type: none"> ➤ przedłużenie ob. ul. Sienkiewicza do rejonu ob. ul. Żelaznej ➤ osuszanie podmokłej doliny rzeki Silnicy po stronie zachodniej ➤ powstanie nowej osi 	budowa linii kolejowej z Dębina do Dąbrowy Górniczej przez Radom i Kielce

L.p.	Data (okres)	Opis fazy rozwoju	Czynnik miastotwórczy
		kompozycyjnej miasta (ul. Sienkiewicza)	
18	1895	- gwałtowny rozwój zakładów przemysłowych i manufaktur (cegielnie, zakłady wapiennicze, fabryka cementu, huta szkła, tartaki)	<ul style="list-style-type: none"> ➤ funkcjonowanie linii kolejowej (przewozy towarowe) ➤ powstanie instytucji kredytujących inwestycje
19	1913	<ul style="list-style-type: none"> ➤ wytyczenie nowej dzielnicy (przydworcowej) oraz parcelacja działek ➤ powstanie ul. Paderewskiego 	powstanie atrakcyjnych terenów (dotychczas nie zabudowanych) pomiędzy Silnicą a dworcem kolejowym
20	1927-1929	<ul style="list-style-type: none"> ➤ rozszerzenie granic administracyjnych miasta ➤ parcelacja folwarków ➤ początek dzielnicy Baranówek ➤ budowa domu PWiWF im. Piłsudskiego wraz z kompleksem sportowym i założeniem urbanistycznym kompleksu „Stadionu” ➤ powstanie osiedla herbskiego 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ śmiałe planowanie urbanistyczne i inwestycje związane z odzyskaniem niepodległości ➤ powstanie nowych jednostek wojskowych ➤ linia kolejowa do Częstochowy
21	1930	➤ kolejne poszerzenie granic administracyjnych miasta (do 4050 ha), tyczenie nowych ulic	➤ efekt planowania urbanistycznego
22	1945-1949	<ul style="list-style-type: none"> ➤ odbudowa zniszczeń wojennych i remonty ➤ rozwój produkcji przemysłowej i rzemieślniczej (w 1948 stan produkcji z 1938 r.) ➤ początki dynamicznego rozwoju budownictwa mieszkaniowego 	➤ powstanie Dyrekcji Budowy Osiedli Robotniczych
23	1950-1955	<ul style="list-style-type: none"> ➤ powstanie Zakładów Przewodów i Armatury Przemysłowej (rozruch w 1955) ➤ pierwszy etap rozbudowy Zakładów Metalowych „Iskra” ➤ budowa i rozbudowa ok. 150 zakładów przemysłowych i budowlanych ➤ powstanie pierwszych wielorodzinnych budynków mieszkalnych przy ul. Zagórskiej, Piekoszowskiej, 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ plan 6-letni ➤ rozwój przemysłu i napływ do miasta ludności wiejskiej

L.p.	Data (okres)	Opis fazy rozwoju	Czynnik miastotwórczy
		na SzydłóWKu ➤ budowa Sienkiewiczowskiej Dzielnicy Mieszaniowej	
24	1956-1970	➤ rozbudowa ZPiA o wydział mechaniczny i kuźnię, ➤ rozbudowa KZWM ➤ rozbudowa „Iskry” ➤ rozbudowa „Społem” ➤ budowa Kieleckich Zakładów Graficznych ➤ budowa ZPS „Kielczanka” ➤ budowa Kieleckiej fabryki Mebli ➤ budowa dworca PKS i PKP ➤ powstanie cementowni „Nowiny” ➤ powstanie ZPW „Bukowa” ➤ powstanie kamieniołomów „Wiśniówka” ➤ początek budowy osiedla 25- lecia PRL ➤ początek budowy os. „Grunwaldzka” ➤ budowa bloków przy ul. Nowotki (obecnie bp. Kaczmarka) i Chęcińskiej	➤ częściowa decentralizacja planowania i zarządzania gospodarka ➤ dalszy napływ do miasta ludności wiejskiej ➤ powstanie pierwszych spółdzielni mieszkaniowych (KSM, Armatury)
25	1971-1975	➤ budowa fabryki domów w Dyminach ➤ dalsza rozbudowa „Chemaru”, „Iskry”, Fabryki Wyrobów Papierowych, „Polmo-SHL” ➤ dalsza rozbudowa osiedli wielorodzinnych budowanych przez spółdzielnie mieszkaniowe ➤ budowa os. „Pod Karczówką” ➤ budowa os. „Barwinek” ➤ budowa os. „Sady” ➤ budowa os. „Uroczysko”, „Bocianek” ➤ rozwój infrastruktury komunalnej ➤ budowa sieci drogowej układu podstawowego	

III-2.2. Główne zespoły i obiekty zabytkowe

Wykaz wyselekcjonowanych obiektów wpisanych do rejestru zabytków

Lp	Nazwa	Adres	Krótki opis
1	Zespół fabryczny wraz z osiedlem mieszkalnym osiedle (przy zakładach Białogońskich) Zakłady (Białogońskie)	ul. D.-Lubeckiego 1	<p>XIX w., 1824-1837, zespół zabudowy stanowiącej układ przestrzenny wyznaczony ulicami: Druckiego-Lubeckiego, Kolonia, fabryczna, Hutnicza i Pańska, które zbiegają się gwiazdźście na centralnym placu przed wejściem głównym do zakładów Białogońskich. Na osiedlu znajduje się m.in. 14 niżej wymienionych domów, które reprezentują najstarsze przykłady przyfabrycznego budownictwa mieszkaniowego: - 8 domów, ul. Fabryczna Nr 2/4, 7, 8/10, 9/11, 12/14, 16, 18/20, 25/27, mur., cz. przebud., Nr rej. 268</p> <p>XIX w., mur., ob. Kielecka Fabryka Pomp, w skład której wchodzi m.in.: -walcownia, mur., 1814-1820, arch. J.F.Moritz, po 1827 w przedłużonym budynku mieściły się kuźnie ręczne, później parowe, ob. magazyny podręczne, - walcownia ołowiu, mur., 1819, arch. J.F.Moritz, po 1827 w przedłużonym budynku mieściły się kuźnie ręczne, później parowe, ob. magazyny podręczne,- walcownia miedzi, mur., 1819, arch. J.F.Moritz, rozbud. 1828, po 1834 odlewnia z żeliwiakiem, po 1975 rozebrano cz. wsch. Budynku, a pozostałą adoptowano na wentylatorownię i przewijalnię silników, -portiernia, mur., 1836, przebud.,- układ wodny, pocz. XIX z wykorzystaniem pozostałości zbiornika XVII (staw wraz z groblą, który po awarii w 1993 r. jest pozbawiony wody oraz kanał roboczy kryty, na terenie fabryki, z otwartym korytem</p>

Lp	Nazwa	Adres	Krótki opis
			ziemnym wzdłuż ul. Pańskiej z ujściem do rzeki Bobrzy).
2	Zespół kościoła parafialnego p.w. Przemienienia Pańskiego dzwonnica kościół ogrodzenie (z bramką)		
3	Kaplica ^{*11} (p.w. ~~Najświętszej Marii Matki Kościoła~~ p.w. Matki Boskiej Pocieszenia)		^{*11} pocz. 2 poł. XIX w., Kaplica obecnie nieużytkowana, Nr rej. 501
4	Zespół klasztoru bernardynów ob. Oblatów budynek (zabudowania gospodarcze) klasztor kościół schody (z tarasem)		
5	Bazary	pl. Wolności 2	XIX w., mur., ob. budynek biurowy, 1873 r., rozbud ok. 1900, Nr rej. 882
6	Bóżnica	ul. Warszawska 17	XX w., mur., ob. Archiwum Państwowe, 1903-1904, arch. Stanisław Szpakowski, przebud. i dobud. Attyki 1951-1955, arch. Jerzy Żukowski, remont elewacji 1996, Nr rej. 1038
7	Cmentarz żydowski	ul. Pakosz (teren w granicach ogrodzenia)	XIX w., przed 1870 r., Nr rej. 1093
8	Dom	Rynek 3	XIX w., mur., przebud., 1821, Nr rej 260
9	Dom	Rynek 5	XVIII w., mur., przebud. XIX w., ob. Muzeum Narodowe, Nr rej. 748
10	Dom	Rynek 10	XIX w., mur., 1 ćw. XIX, przebud. 1842 r., Nr rej. 744
11	Dom	Rynek 11	1 ćw. XIX w., mur., Nr rej. 745
12	Dom	Rynek 14	k. XVIII w., mur., przebud., Nr rej 576
13	Dom	Rynek 16	1 ćw. XIX, przebud. 1886 r., mur., Nr rej. 747
14	Dom	ul. Duża 5	k. XVIII, przebud. pocz. XIX, remont, ok. 1975 r., mur., Nr rej. 893

Lp	Nazwa	Adres	Krótki opis
15	Dom	ul. Kościuszki 8	pocz. XX w., mur., Nr rej. 886
16	Dom	ul. Leśna 7	XIX w., mur., Nr rej. 846
17	Dom	ul. Mickiewicza 6	k. XIX w., mur., arch. Franciszek Ksawery Kowalski, Nr rej. 906
18	Dom	ul. Sienkiewicza 2	pocz. XX w., mur., Nr rej. 889
19	Dom	ul. Sienkiewicza 9	XIX w., ok. 1870 r., mur., Nr rej. 897
20	Dom	ul. Sienkiewicza 11	XIX w., przed 1872 r., Nr rej. 898
21	Dom	ul. Sienkiewicza 15	2 poł. XIX w., mur., przebud. XX, Nr rej. 890
22	Dom	ul. Sienkiewicza 30	XX w., ok. 1910 r., mur., Nr rej. 891
23	Dom	ul. Sienkiewicza 36	XIX w., 18989 r., mur., Nr rej. 899
24	Dom	ul. Sienkiewicza 38	XX w., 1909 r., mur., Nr rej. 900
25	Dom	ul. Sienkiewicza 40	XX w., po 1909 r., wraz z oficyna, Nr rej. 892
26	Dom	ul. Słowackiego 30	XX w., ok. 1910 r., mur., Nr rej. 902
27	Dom	ul. Słowackiego 32	XX w., 1914 r., mur., Nr rej. 903
28	Dom	ul. Ściegiennego 6	XX w., mur., Dom Wychowania Fizycznego i Przynsposobienia Obronnego im. Józefa Piłsudskiego, ob. Wojewódzki Dom Kultury, 1933-1936, arch. Edgar Norwerth, Nr rej. 879
29	Dom	ul. Św. Leonarda 9	XIX w., mur., nr 9/11, 1840 r., rozbud. Po poł. XIX, w gruntownej przebud. od 1990 r., Nr rej. 888
30	Dom	ul. Warszawska 4	XIX w., mur., po 1872 r., przebud. ok. 1976 r., Nr rej. 854
31	Dom	ul. Wesola 25	XIX w., ok. 1899 r., mur., Nr rej. 901
32	Dom	ul. Wesola 31	XIX w., 1882 r., arch. Franciszek Ksawery Kowalski, mur., Nr rej. 712
33	Dom	ul. Żeromskiego 23	XX w., 1909 r., mur., Nr rej. 905
34	Dom	ul. Żeromskiego 30	XX w., ok. 1900 r., mur., Nr rej. 904
35	Dwór	ul. Ogrodowa 5	XIX w., 1824 r., mur., przebud. l.50 XX w., Nr rej. 261
36	Dyrekcja (Szczegółowa Towarzystwa Kredytowego Miejskiego)	ul. Św. Leonarda 2	XIX w., 1884, arch. Franciszek K. Kowalski, przebud. i rozbud. Po 1930, ob. NBP, Nr rej. 878
37	Dyrekcja (Towarzystwa Kredytowego Miejskiego)	ul. Św. Leonarda 4	XIX w., przed 1872, mur., ob. ZOZ, Nr rej 887

Lp	Nazwa	Adres	Krótki opis
38	Hipoteka (Wojewódzka)	ul. Sienkiewicza 5	XIX w., 1825 r., mur., ob. Państwowe Biuro Notarialne, Nr rej. 575
39	Hotel „Bristol”	ul. Sienkiewicza 21	XX w., ok. 1902, wraz z oficyną od ul. Kapitulnej, mur., Nr rej. 874
40	Hotel „Wersal”	ul. Staszica 1	XX w., 1912, arch. Władysław Pietrzykowski, ob. handel i usługi, Nr rej. 810
41	Hotel	ul. Sienkiewicza 32	XIX w., 1870, arch. Franciszek Ksawery Kowalski, hotel i Teatr Polski, ob. teatr Dramatyczny im. S. Żeromskiego, mur., Nr rej 730
42	Kanonia („Tumlin”)	ul. Jana Pawła II 1	XVIII w., 1743 r., przebud. XIX, mur., ob. kapituła katedralna, Nr rej. 503
43	Kapliczka	ul. Podklasztorna	XIX w., 1851, mur., obok posesji Nr 46, Nr rej. 1075
44	Pałacyk	ul. Ogrodowa 3	XIX w., 1869 r., arch. Aleksander Borkowski, przebud. 2 ćw. XX w., ob. ZOZ, mur., Nr rej. 884
45	Plac Panny Marii (układ przestrzenny)		XVIII-XX w., Nr rej. 918
46	Plac Wolności (układ przestrzenny i architektura)		XIX w., 2 poł. XIX-1 ćw. XX, fasady domów od Nr 1 do Nr 12, Nr rej. 526
47	Plac Wolności (układ przestrzenny)		XIX w., pl. Wolności z wylotami ulic: Ewangelicka, Głowackiego, Śniadeckich, Słowackiego, Mickiewicza i Hipoteczna, 2 poł. XIX w., Nr rej. 917
48	Rezerwat (geologiczny „Kadzielnia”)		w., Nr rej. 286
49	Rynek (układ przestrzenny)		XIV w., Rynek wraz z wylotami ulic: Piotrkowska, Kozia, Warszawska, Bodzentyńska, Mała i Leśna, XIV-XX w., Nr rej. 916
50	Sąd (Wojewódzki)	UL. Seminaryjska 12a	XX w., 1953, arch. J. Król, mur., Nr rej. 1126
51	Strażnica (ogniowa)	ul. Św. Leonarda 10	XIX w., 1873-1877, rozbud. 1930, arch. Antoni Choroszech, mur., Nr rej. 881
52	Szkoła (handlowa)	ul. Śniadeckich 9	XX w., 1907 r., arch. Jakub Henryk Gay, rozbud. O oficynę 1926, mur., ob. II LO, Nr rej. 880
53	Towarzystwo (Wzajemnego)	ul. Sienkiewicza 47	XX w., 1912, arch. Zbigniew Odrzywolski, mur., ob. BGŻ, Nr

Lp	Nazwa	Adres	Krótki opis
	Kredytu)		rej. 742
54	Trybunał (cywilny)	ul. Jana Pawła II 9	XIX w., 3 ćw. XIX, mur., ob. Sąd Rejonowy, Nr rej. 885
55	Układ urbanistyczno - krajobrazowy	tereny osadnictwa wczesnośredniowiecznego w otoczeniu kościoła Św. Wojciecha, XIV-wieczne miasto lokacyjne z późniejszymi przekształceniami i rozbudowa do XIX w. Włącznie koncentrujące się wokół rynku, teren wzgórza zamkowego z XVII-XVIII w. Wraz z obszarem folwarku biskupiego, najbliższe otoczenie ośrodka staromiejskiego tworzące XIX-wieczne rozplanowanie urbanistyczne wraz z rezerwatem Kadzielnia, zespołem cmentarzy przy ul. Ściegiennego, górą Karczówka i zespołem fabryczno - osiedlowym w Białogonie	XI w., 2 poł. XI-1 ćw. XX w. Nr rej. 915
56	Ulica Jana Pawła II (zabudowa)		XVIII-XX w., fasady domów od Nr 1 do Nr 19, Nr rej. 922
57	Ulica Św. Leonarda (zabudowa)		XVIII-XX w., fasady domów Nr 1 do Nr 23 i Nr 2 do Nr 18, Nr rej. 919
58	Ulica Sienkiewicza (zabudowa)		XIX-XX w., fasady domów Nr 3 do Nr 47 oraz Nr 2 do Nr 58 na odcinku między pl. Moniuszki i ul. Paderewskiego, Nr rej. 920
59	Ulica Duża (zabudowa)		XVIII-XX w., fasady domów od Nr 1 do Nr 15 oraz od Nr 2 do Nr 20, Nr rej. 922
60	Ulica Wesoła (zabudowa)		XIX-XX, fasady domów Nr 23 do Nr 45 i Nr 42 do Nr 52 na odcinku między ul. Sienkiewicza i ul. Seminaryjską. Nr rej. 921
61	Willa	ul. Żeromskiego 34a	XX w., 1915 r., mur., Nr rej.841
62	Zajazd	Rynek 12	XVIII w., 1870 r., mur., odbud. Po pożarze 1800, nadbud. Pietra 1825, przebud. 2 poł. XIX, Nr rej.746
63	Zespół Cerkwi	ul. Chęcińska	XX w., 1902, arch. Stanisław

Lp	Nazwa	Adres	Krótki opis
	a) cerkiew		Szpakowski, mur., ob. kościół rzym.-kat. Garnizonowy p.w. NMP Królowej Polski, Nr rej. 877
64	Zespół Cmentarza Parafialnego Starego cmentarz ogrodzenie (z bramą i 2 bramkami)	ul. Ściegiennego a) teren w granicach ogrodzenia	XIX w., 1801-1810, rozbud. 1 i 2 poł. XIX, Nr rej. 1001, XIX w., 60-te i 80-te lata XIX w., mur., Nr rej. 1001
65	Zespół Cmentarza Prawosławnego a) cmentarz (Wojsk Polskich 1863-1921)	ul. Ściegiennego teren w środkowej części cm. Prawosławnego w granicach ogrodzenia żelaznego, wydzielony w 1930 r.	XX w., Nr rej. 1071
66	Zespół domu	Rynek 19	XVIII w., mur., 3 ćw. XVIII, przebud. XIX i po cz. zawaleniu ok. 1960, zw. Sołtyki, Nr rej. 731
67	Zespół domu a) dom	ul. Śniadeckich 21	XX w., 1906 r., mur., remont. 1988 r., Nr rej. 851
68	Zespół domu a) dom (z piwnicą)	ul. Św. Leonarda 14	XVIII w., mur., ok. 1985 stary dom drewniany rozebrano, po czym zrekonstruowano dawną bryłę w nowym materiale, wykorzystując częściowo XVIII-wieczne piwnice, Nr rej. 999
69	Zespół domu a) dom	ul. Wesola 41	XX w., ok. 1900 r., mur., Nr rej. 894
70	Zespół Dworu Laszczyków dwór ogrodzenie	ul. Jana Pawła II 6	XVIII w., mur.-drewn., przebud, ob. Muzeum wsi Kieleckiej, rozbud. XIX w., Nr rej. 258 XVIII w., mur.-drewn., rozbud. XIX., ob. Muzeum wsi Kieleckiej, Nr 258
71	Zespół dziekani i scholasterii dom teren	ul. Jana Pawła II 4	a) XIX w., 1856, mur., na miejscu starszego domu scholastyka, remont. 2 poł. XIX, na miejscu rozebranego po 1985 r. budynku, za zgoda WKZ wzniesiono nowy nawiązujący bryłą do starego, ob. siedziba Radia „Jedność”, Nr rej. 1024 b) XVII w., poł. XVII-XX, plac między ul. Jana Pawła II i ul. Zamkową oraz cmentarzem przykatedralnymi posesją dworku Laszczyków znajduje się na pierwotnych gruntach należących

Lp	Nazwa	Adres	Krótki opis
			do dziekana i scholastyka przykolegiackiego
72	Zespół kolegiaty p.w. Wniebowzięcia Najświętszej Marii Panny dzwonnica kaplica (ogrójcowa) kolegiata		XVII w., ok. poł. XVII w., nadbud. Ok. 1727 r., gruntownie restaur. XIX i po 1945 r., mur., Nr rej. 255 XVIII, 1760 r., mur., remont., Nr rej. 255 XIII w., mur., ob. katedra od 1882 r., fundacja 1171 r., konsekracja ok.1213 r., dobud. Zakrystii i kapitułarza ok. 1514-1522, przedłużenie ku zach. 1583 r., rozbud. M.in. o prezbiterium ok. 1632-1635, rozszerzenie prezbiterium i zakrystii oraz dobud. Kaplic 1719-1726, bud. Łączników arkadowych do pałacu biskupiego i seminarium 1729 r., rozebranie ich w 1827 i 1870 r., gruntowna restaur. wraz z częściową rekonstr. i przebud. m.in. fasad 1869-1872, arch. Franciszek Ksawery Kowalski, restaur. 1890-1893 i 1912-1914 r., Nr rej. 255
73	Zespół kościoła ewangelickiego p.w. św. św Piotra i Pawła a) kościół	ul. Sienkiewicza	XIX w., 1835-1837, arch. Karol Mayzer, ob. świątynia polsko - katolicka, mur., Nr rej. 875
74	Zespół kościoła parafialnego p.w. Podwyższenia Krzyża kościół ogrodzenie	ul. 1-go Maja	XX w., 1903-1913, arch. Stanisław Szpakowski, dokończony (wraz z portalami) ok. 1930 r., arch. Wacław Borowiecki, Nr rej. 876 XX w., mur.-żelb., ok.1913 r., arch. Stanisław Szpakowski
75	Zespół kościoła parafialnego p.w. Św. Wojciecha cmentarz (przykościelny) dwór kościół latarnia (zmarłych) ogrodzenie plebania	a) teren w granicach ogrodzenia wraz z przylegającym do niego od wsch. Terytorium będącym własnością parafii	XII w., Nr rej. 1179 XIX w., mur., 1853 r., inż. bud. Aleksander Borkowski, Nr rej. 1179 XVIII w., mur., przebud., 1763, restaur. 1827, gruntownie przebud. I rozbud. 1885-1889, arch. Franciszek Ksawery Kowalski, zniszczenia hełmu więzy 1945, odbud. Ok. 1950, Nr rej. 259

Lp	Nazwa	Adres	Krótki opis
			XVIII w., kam., 1732 r., Nr rej 1179 XVIII w., mur.-żelb., XVIII-XIX w., rozebrana część wschodnia 1993 r. Nr rej. 1179 XIX w., mur., Nr rej. 1179
76	Zespół Pałacu Biskupiego obwarowania (zewnątrzne z baszta zach.) ogród (pozostałości ogrodu) pałac spichlerz		XVII-XVIII w., cz. Restaur ok. 1980 r., mur., Nr rej 1 XVII w., teren w granicach obwarowania, Nr rej. 1 XVII w., mur., restaur., ob. Muzeum Narodowe w Kielcach. W skład wchodzi: - korpus główny z 4 wieżami, 1637-1641, arch. J. Trevano, bud. Tomasz Poncino, kamieniarz Jan Falkowski, po sekularyzacji dóbr biskupich w 1789 m.in. na parterze siedziba Głównej Dyrekcji Górniczej 1816-1826, gruntownie restaur. 1860-1864, adaptacja na siedzibę rządu gubernialnego po 1865, zastąpienie hełmów wież niskimi daszkami 1866, restaur. 1920-1938 (m.in. odtworzenie hełmów) i 1970-1988, - skrzydło południowe, 1720-1732, restaur.ok.1860, 1920 i gruntownie 1986-1990, - skrzydło północne, 1734-1745, siedziba Szkoły Akademiczno-Górniczej 1816-1826, restaur. 1860-1865 i 1991-1994. XVIII w., mur., ob. magazyn tytoniowy, 1752 r., dobud. Podjazdu przed 1939 r.
77	Zespół pałacyku Hoenigmanna a) pałacyk	ul. Kościuszki 6	XIX w., mur., ob. biuro, 1880 r., Nr rej. 743
78	Zespół pałacyku T. Zielińskiego baszta (wsch.) dom (Zielińskiego) Drwalnia Ogrodzenie (z bramą i baszta tzw. Plotkarką)	ul. Zamkowa 5	XIX w., mur., restaur., 1848-1856, arch. Bolesław Podczaszyński (?), restaur. 1976-1985 r., Nr rej. 531 XIX w., mur., ob. M.in. siedziba Wydz. Archeologicznego WO PSOZ, 1848-1856, arch. Bolesław Podczaszyński (?), gruntownie restaur. 1895-1992,

Lp	Nazwa	Adres	Krótki opis
	Ogród Oranżeria (z basztą zach.) Pałacyk Stajnia		Nr rej. 531 XIX w., mur., 1850-1856, między arkadowa brama wjazdową a dawną stajnią, adaptacja na pokoje gościnne ok. 1990, Nr rej. 531 XIX w., mur., 1850-1856 r., arch. Bolesław Podczaszyński, Nr rej. 531 XVIII w., przekształcony 1854 ., Nr rej. 531 XIX w., mur., 1851-1856, arch. Bolesław Podczaszyński, restaur. 1976-1985, Nr rej. 531 XVIII w., mur., przebud, 1752, ob. Dom Środowisk Twórczych, pierwotnie ujeżdżalnia biskupia, przebud. Na mieszkania 1818- 1826, przebud. I adaptacja wnętrz na ekspozycje kolekcji T. Zielińskiego 1848-1851, arch. Bolesław Podczaszyński (?), grunt. Restaur. 1975-1985, Nr rej. 531 XIX w., mur., 1851-1856, cz. Rozebrana i rekonstr. Po 1985, stanowi przybudówkę domu T. Zielińskiego od strony pn., Nr rej 531
79	Zespół pałacyku a) pałacyk	ul. Słowackiego 16	XX w., mur., Nr rej. 895
80	Zespół Parku Miejskiego Krajobrazowego brama park	teren między ul. Jana Pawła II, Ogrodową oraz częściowo ul. Paderewskiego, Solną i Zamkową	XVIII w., mur., przeniesiona w 1 pol. XIX z cmentarza przykolegiackiego w Kielcach, Nr rej. 660 XVIII w., 1830, na ogrodzie z XVIII w, powiększony w XIX, Nr rej. 660
81	Zespół poczty oficyna poczta	ul. Sienkiewicza 7	XIX w., murowana, ok. 1874 r. Nr rej. 577 XIX w., murowana, po 1830 r., rozbud. 1874 r., arch. Alfons Welke, Nr rej. 577
82	Zespół Seminarium Duchownego kościół (p.w. Św. Trójcy) szkoła	ul. Jana Pawła II	XVII w., murowany, restaurowany, 1640-1644, od 1727 seminaryjny, od. K.XIX gimnazjalny, przebud. 1729, restaur. M.in. 1847, 1890 (bud. Sygnaturki), 1954-1955 oraz 1991), Nr rej 256

Lp	Nazwa	Adres	Krótki opis
	(przygotowawca i seminarium)		XVIII w., murowana, przebud., Nr 5, od 1816 Szkoła Wojewódzka, od 1845 szkoła Wyższa Realna, później gimnazjum, 1724-1726, przebud. I rozbud. Od pn. Ok. 1930, arch. Michał Niedzielski, Nr rej. 578
83	Zespół Szpitala Miejskiego a) kaplica	ul. Kościuszki 42	XIX w., murowana, 1864, arch. Antoni Bogdański, Nr rej. 831
84	Zespół willi Wł. Hueta a) willa	ul. Słowackiego 25	XX w., murowana, 1908 r., arch. Władysław Huet, Nr rej. 896
85	Zespół willi dyr. Gimnazjum a) willa	ul. Jana Pawła II 8	XIX w., murowana, obecnie TUIR „Warta”, ok. 1886 r., Nr rej. 883
86	Kaplica (p.w. matki Boskiej)		XIX w., drewniana, dobudowane murowane nawy 1985 r. - Nr rej. 639

Poza ww obiektami zabytkowymi na terenie Kielc znajduje się obiekty o cechach zabytkowych, wpisane do ewidencji Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków

Spis tych obiektów znajduje się w Aneksie pkt VI-2.

*2 Na terenie objętym zmianą Nr 2 Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Miasta Kielce znajdują się następujące zasoby kulturowe wskazane do objęcia ochroną:

- *obiekty o cechach zabytkowych, nie będące w ewidencji konserwatorskiej:*
  - *kaplica drewniana z XIX w. (1810) przy ul. Sukowskiej,*
  - *krzyż żeliwny na postumencie kamiennym z XIX wieku, w rejonie skrzyżowania ulicy Ściegiennego i Leśniówka/Posłowicka,*
  - *krzyż przy ul. Łanowej,*
- *miejsca pamięci narodowej:*
  - *mogiła ofiar egzekucji z 1943 r za drewnianą kaplicą z XIX w.,*
  - *pomnik ofiar egzekucji z okresu II wojny światowej,*

13 stanowisk archeologicznych objętych ewidencją konserwatorską.

---

*2 Zmiana Nr 2 wprowadzona uchwałą Nr LIII/1285/2010 Rady Miasta Kielce z dnia 9 września 2010 r.

*11 Zmiana Nr 11 wprowadzona uchwałą Nr LVIII/1037/2014 Rady Miasta Kielce z dnia 20 marca 2014 r.

III-2.3. Ocena walorów krajobrazowych miasta

Krajobrazowe położenie miasta Kielc

Kielce położone są w Górach Świętokrzyskich, w podłużnej dolinie, ograniczonej od południa pasmami gór Posłowickich i Dymińskich, od północy zaś wzgórzami Szydłówkowskimi (tzw. „fałd kielecki”) oraz „fałdem Dąbrowy”, będącym przedłużeniem pasma miedzianogórskiego. W układzie tym należy wyróżnić również tzw. Skalkowe Pasma Kadzielniańskie, stanowiące odrębny zespół pod względem geologicznym i krajobrazowym. Układ topograficzny pasm wzgórz zgodny jest z budową geologiczną i topografią całego kompleksu Gór Świętokrzyskich, to znaczy zorientowany jest na kierunku zachód - wschód z niewielkim odchyleniem w kierunku pd.-wsch. Układ ten przecinają prostopadle doliny rzeki Silnicy, Lubrzanki i Bobrzy.

Zewnętrzny krajobraz miasta kształtują wspomniane wyżej równoleżnikowo zorientowane pasma wzgórz.

O wewnętrznym krajobrazie miasta i jego unikatowym charakterze stanowią głównie, nie licząc w całości ukształtowanego przez człowieka obszaru kulturowego śródmieścia, naturalne i częściowo przekształcone kulturowo pozostałości pasma Kadzielniańskiego.

PASMO KADZIELNIAŃSKIE:

- Góra Stokowa
- Góra Brusznia
- Góra Grabina
- Góra Dalnia
- Karczówka
- Kadzielnia
- Wzgórze Cmentarne
- Psie Górki
- Wietrznia i Międzygórze

Krajobraz wewnętrzny (układy widokowe z zewnątrz miasta do wewnątrz)

Od XVI wieku sylwetę miasta budowały Wzgórze Zamkowe z kolegiatą i Pałacem Biskupim, położony opodal kościół p.w. Św. Wojciecha oraz klasztor na wzgórzu Karczówka. Wzgórze Zamkowe i Karczówkę połączono w XVII w. urbanistyczną osią barokową - drogą krzyżową (uwidoczną na Omapie Mayera)- łączyła ona dwie kulturowe dominanty nie tylko w planie, ale sankcjonowała ich wzajemne ekspozycje. Sylweta miasta na tle otaczających pasm wzgórz oraz ekspozycje zewnętrzne (praktycznie ze wszystkich stron) pozostały nie zakłócone aż do lat 60-tych XX wieku.

Miasto, w sensie zwartej tkanki urbanistycznej, praktycznie do końca XIX wieku nie rozwijało się poza teren średniowiecznej lokacji, ulegając jedynie drobnym lokalnym przekształceniom w skali architektonicznej - z jednej strony było to synonimem zastoju gospodarczego miasta (pod względem handlu i rzemiosła inne ośrodki w regionie wykazywały dużo większą dynamikę), z drugiej zaś pozytywnym efektem tego stanu rzeczy był nie zakłócony, zharmonizowany z tłem krajobrazu naturalnego wewnętrzny krajobraz kulturowy Kielc (uwidoczony zresztą w wielu XIX-wiecznych obrazach).

Do końca XIX wieku w literaturze, nie tylko fachowej, Kielce przedstawiane były jako idealny przykład sprzężenia krajobrazu kulturowego z naturalnym.

Walory te miasto posiada do dziś i są one jednym z głównych atutów decydujących o jakości życia mieszkańców Kielc jak i szans na powstanie centrum ruchu turystycznego w regionie świętokrzyskim.

Zachowanie wyżej opisanych walorów krajobrazowych miasta winno być jednym z głównych założeń polityki przestrzennej - nie mogą mieć w przyszłości miejsca błędy popełnione w latach 60-tych i 70-tych będące skutkiem gwałtownych procesów urbanizacyjnych, a skutkujących częściową degradacją krajobrazu wewnętrznego miasta poprzez:

- budowę parawanowych bloków mieszkalnych przy ul. Karczówkowskiej i Jagiellońskiej, gdzie przerwano XVII-wieczną barokową oś widokową łączącą Karczówkę z pałacem biskupim
- budowę biurowca przy ul. Wojska Polskiego róg Seminaryjskiej - budynek „Nidy”
- powstanie przy ul. Piotrkowskiej gmachu związków zawodowych;

w rezultacie Wzgórze Zamkowe przestało być czytelną ze wszystkich stron dominantą przestrzenną miasta, zakłócona została logika i hierarchia układu miejskiego.

W zakresie lokalnych otwarć widokowych na krajobraz miejski i wewnątrz krajobrazu kulturowego (nie licząc oczywistych walorów wewnątrz ulic i placów wpisanych do rejestru zabytków) na szczególną uwagę zasługują:

- otwarcie widokowe z osiowo umiejscowioną dominantą wzgórza Karczówki z wieżami klasztoru z ul. Kolonia patrząc w kierunku wschodnim,
- otwarcie widokowe z osiowo umiejscowioną dominantą wzgórza Karczówki z wieżami klasztoru z ul. Pakosz (na wysokości Kadzielni) patrząc w kierunku północnym,
- otwarcie widokowe z osiowo umiejscowioną dominantą wieży kościoła Św. Wojciecha z ul. Wesołej (od skrzyżowania z ul. Sienkiewicza) patrząc w kierunku północnym,
- otwarcie widokowe z osiowo umiejscowioną dominantą południowej wieży Pałacu Biskupiego z ul. Solnej patrząc w kierunku wschodnim,
- ekspozycja osiowo umiejscowionej dominanty architektonicznej - wież kościoła p.w. Podniesienia Krzyża patrząc z ul. Piotrkowskiej (od skrzyżowania z ul. Silniczną)

Krajobraz zewnętrzny, układy widokowe z wnętrza miasta na zewnątrz

Położenie miasta w dolinie pomiędzy pasmami wzgórz; od południa Posłowickimi i Dymińskimi, od północy Szydłowskimi, zaś pomiędzy tymi pasmami (od południa) tzw. „skałkowym pasmem „Kadzielniańskim” od wieków stanowiło o unikalnej w skali krajowej topografii miasta na tle krajobrazu naturalnego. Znane jest porównanie Jana Pazdura przyrównujące Kielce do Rzymu - „miasta na siedmiu wzgórzach” - gdyby faktycznie zliczyć znajdujące się w obrębie i bezpośrednim sąsiedztwie Kielc wzniesienia liczba ich byłaby wielokrotnie większa.

Krajobraz zewnętrzny nierozzerwalnie związany jest z wewnętrznym - jak wyżej wspomniano, pomimo zmian kompozycji urbanistycznej miasta od okresu średniowiecza do czasów współczesnych Kielce postrzegane i przedstawiane były (jeszcze w literaturze dziewiętnastowiecznej) jako unikatowy przykład idealnego wtopienia pod względem krajobrazowym tkanki miejskiej w otoczenie.

Do lat 30-tych obecnego stulecia gospodarka człowieka nie doprowadziła do degeneracji krajobrazu naturalnego otaczającego miasto - wynika to głównie z dość ekstensywnego charakteru rozwoju przestrzennego miasta. Barię dla rozrostu granic administracyjnych miasta stało się m.in. lokalne ukształtowanie topograficzne.

Pomijając oczywiste walory krajobrazowe wynikające z położenia w krajobrazie górzystym, wyróżnić należy następujące ekspozycje na otaczający miasto krajobraz naturalny:

- otwarcie krajobrazowe z ul. Krakowskiej w kierunku pd.-zach. na pasmo Zgórskie (rejon Słowika) i znajdujący się na osi trasy komunikacyjnej przełom rzeki Bobrzy,

- atrakcyjny widokowo ciąg (wzdłuż ul. Krakowskiej) na naturalny krajobraz pasma Posłowskiego i Dymińskiego od strony południowej, a na góry: Stokową, Marmurek, Brusznę oraz przekształcona kulturowo (klasztor) górę Karczówkę od strony północnej,
- punkt widokowy z wiaduktu na ul. Krakowskiej na góry Telegraf i Hałasa,
- otwarcie widokowe z ul. Krakowskiej na rezerwat geologiczny „Kadzielnia”,
- panoramę widokową na Karczówkę z ul. Jagiellońskiej (na odcinku od ul. Grunwaldzkiej do ul. Krakowskiej),
- panoramę wzgórz: Karczówki, Dalni, Grabiny, i Bruszni od strony północnej (z os. „Pod Dalnią, „Ślichowice” oraz ulic Piekoszowskiej i Permskiej)
- panoramę pasma Dymińskiego (góry Telegraf i Hałasa) na południe od ul. Wrzosowej,
- zamknięcie widokowe ul. Tarnowskiej (od skrzyżowania z ul. Wojska Polskiego) w kierunku południowym przełomem pasma Dymińskiego (Telegraf i Hałasa) i Posłowskiego,
- otwarcie widokowe na pasmo Dymińskie z Al. Legionów,
- panoramę widokową na tzw. „fałd Dąbrowy” (przedłużenie pasma miedzianogórskiego) z ul. Warszawskiej i osiedla „Na Stoku”,
- wzajemną ekspozycję widokową Wietrzni z Międzygórzem i góra Telegraf (pasmem Dymińskim),
- otwarcie widokowe na pasmo Masłowskie z północnego odcinka ul. Manifestu Lipcowego,

Za główne elementy zakłócające odbiór krajobrazu naturalnego (krajobrazu zewnętrznego) należy uznać:

- dominujący w krajobrazie północnej części miasta komin elektrociepłowni,
- zakłócający widok na wzgórze Karczówkę od strony północnej komin ciepłowni przy ul. Gwarków róg Starowiejskiej,
- budynek „Geoprojektu” zakłócający ekspozycję Kadzielni z ul. Krakowskiej,
- parawanową zabudowę os. Jagiellońskiego zasłaniającą widok Karczówki z centrum miasta

Zwrócić też należy uwagę na bezpowrotnie straconą ekspozycję (z centrum miasta) wzgórz pasma Szydłowskiego wskutek zabudowy naturalnego topograficznego łuku między górą Szydłowską a centrum miasta osiedlem „Bocianek” - obecnie naturalna topografia tego pasma wzgórz jest wyczuwalna tylko dzięki zabudowie blokami osiedla „Słoneczne Wzgórze” i „Na Stoku”)

III-2.4. System ochrony środowiska kulturowego

Na aktualny stan prawny określający pozycje ochrony i kształtowania środowiska kulturowego składają się przede wszystkim trzy ustawy:

- Ustawa o zagospodarowaniu przestrzennym [V-2.1.];
- Ustawa Prawo Budowlane [V-2.2.]
- Ustawa o ochronie dóbr kultury i muzeach [V-3.5.]

Dobrem kultury jest wg ustawy z 1962 roku każdy przedmiot ruchomy lub nieruchomy, dawny lub współczesny mający znaczenie dla dziedzictwa i rozwoju kulturalnego ze względu na jego wartość historyczną, naukowa lub artystyczną.

Dziedzictwo kulturowe określa się jako całokształt spuścizny przedmiotów nieruchomych a także poszczególne przedmioty o wartości historycznej, artystycznej i kulturowej.

Znaczenie kulturowe obiektów, przedmiotów i obszarów przestrzegane winny być nie tylko w skali krajowej ale także ściśle lokalnej, ograniczonej do miejscowości (gminy), dzielnicy czy osiedla.

Zgodnie z ustawą o ochronie dóbr kultury powinny one być chronione przez wszystkich obywateli (właścicieli i użytkowników), natomiast organy państwowe i samorządowe zobowiązane są do zapewnienia warunków prawnych, organizacyjnych i finansowych ochrony.

Zgodnie z art.6 ust.5 ustawy o zagospodarowaniu przestrzennym [V-2.1.] w studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy należy określić „w szczególności” obszary objęte ochroną środowiska przyrodniczego i kulturowego oraz pozostające w ścisłym związku z problemami ochrony obszary wymagające przekształceń i rehabilitacji.

W obszarze ochrony konserwatorskiej znajdują się obecnie następujące obszary i strefy ustanowione w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego miasta Kielce:

- STREFA „A” OCHRONY KONSERWATORSKIEJ- rejon Staromiejski, rejon Karczówki, rejon cmentarzy,

Strefa „A” ścisłej ochrony konserwatorskiej obejmuje obszar określony wpisem do rejestru zabytków układu urbanistyczno - krajobrazowego Kielce (decyzja Nr 915), stanowiący szczególnie wartościowy, o bardzo dobrze zachowanej historycznej strukturze przestrzennej do bezwzględnej zachowania. Obszar ten wyznaczony jest rejonem wczesnośredniowiecznego osadnictwa w otoczeniu kościoła św. Wojciecha, XIV-wiecznym układem urbanistycznym miasta lokacyjnego, XII-XX-wiecznym układem urbanistycznym Wzgórza zamkowego oraz XIX-wiecznego rozplanowania urbanistycznego nowego miasta. Wyznaczają ją: Al. IX Wieków Kielce i osie ulic: Paderewskiego, Ogrodowej, Wesolej, Prostej, Żeromskiego i Kościuszki.

W strefie tej zakłada się bezwzględny priorytet wymagań konserwatorskich i konieczność opracowania planu zagospodarowania przestrzennego uwzględniającego działania rewaloryzacyjne.

W granicach strefy wszelkie zamierzenia inwestycyjne wymagają uzgodnienia z Wojewódzkim Konserwatorem Zabytków. Dotyczy to rozplanowania ulic i placów, wszelkich „lokalizacji inwestycji, remontów i adaptacji na inne cele użytkowe obiektów zabytkowych.

Ścisłą strefą ochrony konserwatorskiej objęty jest XVII-wieczny zespół architektoniczno - krajobrazowy Karczówki, wyznaczony ulicami Podklasztorną, Bernardyńską i Św. Barbary, który winien mieć zapewnioną ekspozycje widokową poprzez nie wprowadzanie nowych terenów budowlanych oraz XIX-wieczny zespół dawnego zakładu przemysłowego i osiedla w Białogonie, który należy chronić jako układ kompozycyjno - przestrzenny w postaci rekonstrukcji placu z półgwiazdowym rozplanowaniem ulic: Pańska, Hutnicza, Fabryczna, Kolonia, Dureckiego-Lubeckiego. Nowa zabudowa wprowadzana w tym obszarze, jak i będąca wymiana istniejącej winna nawiązywać do skali, typu i charakteru zabudowy zabytkowej.

- **PODSTREFA „B” OCHRONY KONSERWATORSKIEJ – rejon Staromiejski i Białogon,**

Strefa „B” pośredniej ochrony konserwatorskiej obejmuje obszar historycznego układu przestrzennego który znajdował się poza dawnym ośrodkiem układu tj. tereny dawnego przedmieścia w kierunku dworca kolejowego i obrzeża miasta w kierunku zespołu cmentarzy. Obszar ten wyznaczają osie ulic: Paderewskiego, Panoramicznej Żelaznej, Żytniej oraz Ogrodowej, Seminaryjskiej, słowackiego, Prostej, Ściegiennego wraz z placem Marszałka Józefa Piłsudskiego i zespołem dworu Karscha, a także ul. 1-go Maja wraz z zespołem kościoła parafialnego p.w. Podwyższenia Krzyża.

Teren ten podlega rygorom w zakresie utrzymania zasadniczych elementów rozplanowania, istniejącej substancji o wartościach kulturowych oraz charakteru i skali nowej zabudowy.

Wprowadza się ochronę układu przestrzennego alei ul. Karcówkowskiej w granicach linii rozgraniczających na całym jej odcinku tj. od ul. Podklasztornej do ul. Bp Kaczmarka. Zasadą działań konserwatorskich jest utrzymanie formy przestrzennej alei z jej układem szpalerowej zieleni.

*¹⁵ Teren zmiany Nr 15 Studium pomimo mocno zaniedbanych pod względem przestrzennym i infrastrukturalnym zabudowań zabytkowego Dworu Borkowskich z I poł. XIX w. oraz budynków wchodzących w skład historycznego browaru Karscha wzniesionego w II poł. XIX w., nadal posiada wartość historyczną.

Z uwagi na wysokie walory kulturowe i historyczne oraz zgodnie z zarządzeniem Nr 419/2014 Prezydenta Miasta Kielce z dnia 19 listopada 2014 r. w sprawie założenia Gminnej Ewidencji Zabytków Miasta Kielce następujące obiekty zostały wpisane do ewidencji:

- *nr 881 obiekt starego browaru w zespole browaru Karscha, zlokalizowany przy ul. Ogrodowej 1;*
- *nr 63 dworek w zespole browaru, zlokalizowany przy ul. Jana Pawła II 12.*

Zgodnie z uchwałą Nr LI/1140/2018 Rady Miasta Kielce z dnia 17 stycznia 2018 r. w sprawie przyjęcia Gminnego programu opieki nad zabytkami Miasta Kielce na lata 2018-2021 fragment obszaru objętego projektem zmiany Nr 15 Studium znajduje się w:

- *Strefie „B” pośredniej ochrony konserwatorskiej – rejon dawnych przedmieść i Al. Karcówkowskiej,*
- *Strefie „W” ochrony archeologicznej.*

- **STREFA „E” OCHRONY EKSPOZYCJI WZGÓRZA ZAMKOWEGO**

Strefa „E” ochrony ekspozycji w formie wglądów z charakterystycznych punktów widokowych, obejmuje obszary stanowiące zabezpieczenie eksponowania wybitnych walorów sylwetowych zespołów lub obiektów zabytkowych, głównie przez określenie jej nieprzekraczalnych gabarytów, pozbawienie wysokiej szaty roślinnej albo wyznaczenie terenów wyłączonych spod zabudowy.

W zależności od konfiguracji oraz wyniosłości obiektów dominujących, obszar objęty ochroną ekspozycji może być bardzo różny. Dlatego też graficznie wyznaczona na planach strefa „E” sygnalizuje tylko problem, do sprecyzowania w studium, niezbędnej ekspozycji elementów zabytkowego układu przestrzennego.

- **STREFA „K” OCHRONY KRAJOBRAZU KULTUROWEGO – rejon Karcówki i Kadzielni**

---

*¹⁵ Zmiana Nr 15 wprowadzona uchwałą Nr ..... Rady Miasta Kielce z dnia ..... r.

Strefa „K” ochrony krajobrazu obejmuje obszar krajobrazu integralnie związanego z zespołem zabytkowym znajdującego się w jego otoczeniu. Działalność konserwatorska winna zmierzać do rekompozycji zabytkowych układów przestrzennych i naturalnych, poprzez harmonijne kształtowanie panoramy miasta, unikając wysokościowych elementów dysharmonizujących i wprowadzając nowe elementy krajobrazowe, podnoszące estetyczne wartości kompozycyjne oraz chroniąc naturalne elementy krajobrazowe w postaci naturalnych cieków wodnych, skarp itp.

Zwraca się szczególna uwagę na konieczność zachowania skali zabudowy i walorów przestrzennych (panoram miasta i położenie w krajobrazie).

Wyróżnia się strefę ochrony krajobrazu Karczówki, określona ulicami: Podklasztorna, bernardyńską i Św. Barbary, która stanowi oprawę krajobrazową, założenia architektonicznego zespołu klasztornego, który winien mieć zapewnioną ekspozycję widokową. Dla ulicy Bernardyńskiej granica obejmuje również drugą stronę ulicy analogicznie jak granica parku krajobrazowego chęcińsko - kieleckiego.

W strefie tej obowiązuje zakaz wprowadzania nowego budownictwa, dopuszczając wymianę istniejącego.

Określa się taką strefą również teren Kadzielni w obszarze ulic: Gagarina, Krakowska, Pakosz, Osobna i Al. Legionów. Obszar ten obejmuje tereny stanowiące bezpośrednią ekspozycyjnie widokową częściowo zainwestowaną, która winna być pozbawiona nowej, stanowiąc jej zagęszczenie uniemożliwiającej widok krajobrazowy.

Problematyka konserwatorska związana ze strefą ochrony krajobrazu winna być każdorazowo określona z punktu planowania przestrzennego począwszy od studium do planu zagospodarowania.

▪ STREFA „OW” OCHRONY ARCHEOLOGICZNEJ

Na tę Strefa „W” ochrony archeologicznej obejmuje obszar istniejących stanowisk archeologicznych, bądź wskazanych źródłowo, które należy zbadać.

W strefie tej zastrzega się nadzór archeologiczny, który winien zapewnić Inwestor działań ziemno – inwestycyjnych.

- W-I Teren Wzgórza Zamkowego z przyległościami ograniczony ulicami: Kapitulną, Czerwonego Krzyża, Wesołą, Ogrodową, stawem parkowym, Staszica oraz teren dawnego folwarku Psiarnia (dworek Karscha).
- W-II Teren kościoła Św. Wojciecha i osadnictwa wczesnośredniowiecznego ograniczony ulicami: Bodzentyńska, Piotrkowską, rzeką Silnicą, Al. IX Wieków Kielc (z przyległościami).
- W-III teren Rynku wraz z zabudową pierzei, ciąg ul. Leonarda z zabudową, dawnego gmachu Leonarda z przyległościami (między ulicami: Leonarda, Winnicką, Kopernika, Kościuszki).
- W-IV Rejon występowania reliktyw XVI-XIX w. Hut miedzi w Niewachlowie II.
- W-V teren Zakładów w Białogonie z przyległościami (rejon występowania reliktyw huty miedzi, ołowiu i srebra XVII – XIX w. Dawnej huty Aleksandra).
- W-VI teren dawnych żwirowni na Szydłówniku k/zalewu – rejon osady wczesnośredniowiecznej.
- W-VII Pobernardyński zespół klasztorny z XVII – XVIII w. W granicach obecnego założenia.

Na terenie stref ochrony konserwatorskiej znajdują się zabytki i zespoły zabytkowe oraz obiekty o charakterze zabytkowym. Spis zabytków obejmuje obiekty pod ścisłą ochroną konserwatorską wpisane do rejestru dóbr kultury oraz pozostałe będące w ewidencji Wojewódzkiego Konserwatora zabytków w

Kielcach (co do których zachowania i działań inwestycyjnych Wojewódzki Konserwator Zabytków w Kielcach wyda każdorazowo opinię indywidualną).

Wszelkie prace podejmowane przy obiektach wymienionych w spisie i inne będące w ich otoczeniu ekspozycyjnym oraz będące w strefach ochrony konserwatorskiej wymagają uzgodnienia z Wojewódzkim Konserwatorem Zabytków w Kielcach.

Załączniki zostały opracowane w oparciu o materiał będący w aktualnym posiadaniu Państwowej Służby Ochrony zabytków w Kielcach.

*Na terenie objętym zmianą Nr 3 Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Miasta Kielce z uwagi na notowane w latach 1950-1962 znaleziska związane z najstarszą fazą osadnictwa na terenie obecnego miasta Kielce, o wszelkich znaleziskach archeologicznych odkrytych w wyniku prac ziemnych dokonywanych przy realizacji lub modernizacji inwestycji drogowych należy poinformować Świętokrzyskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków w Kielcach.

---

*Zmiana wprowadzona uchwałą NrVIII/162/2007 Rady Miejskiej w Kielcach z dnia 26 kwietnia 2007 r.

III-2.5. Zagrożenia dla stanu środowiska kulturowego

Postępująca redukcja pomocy finansowej państwa dla utrzymania i rewaloryzacji zespołów i obiektów zabytkowych

Koszty konserwacji i utrzymania obiektów zabytkowych są ogromne w porównaniu z kosztami administrowania budowli i zespołów powstałych w czasach współczesnych, tym bardziej jeśli chodzi o utrzymanie i rewaloryzację całych dzielnic - mowa oczywiście o całości tkanki zabytkowej a nie o samych fasadach czy kamienicach frontowych. Możliwości finansowe samorządów (przy potrzebach wydatków i inwestycji na inne warstwy związane z funkcjonowaniem miasta) wystarczają jedynie na jednostkowe, spektakularne zamierzenia dotyczące w większości najważniejszych obiektów i przestrzeni publicznych miasta. Kondycja zaś finansowa właścicieli (administratorów) obiektów położonych w śródmiejskiej tkance zabytkowej pozwala jedynie (a w wielu wypadkach nawet nie) na bieżące, najpotrzebniejsze, roboty i remonty zachowawcze.

Jednocześnie brak jest skutecznych instrumentów kompensujących właścicielom i użytkownikom spoczywających na nich obowiązków i ograniczeń sposobu użytkowania. Nakłada się na to anachronizm użytkowy zabytkowych budynków i zespołów zabudowy.

Opisana powyżej sytuacja (w powiązaniu z innymi, niżej poruszonymi, zagadnieniami) jest jednym z powodów braku optymalnego wykorzystania kulturowego obszaru tożsamości miasta w większości gmin.

Brak kompleksowego i szczegółowego projektu rewaloryzacji centrum.

Brak kompleksowego projektu rewaloryzacji (przywrócenia wartości) najważniejszego obszaru kulturowego miasta (śródmieścia) jest jedną z przyczyn fatalnego stanu technicznego i krajobrazowego (w ujęciu miejskim) wewnątrz większości posesji. Istniejący nadzór konserwatorski Państwowej Służby Ochrony Zabytków, będący w posiadaniu jedynie „Studium urbanistyczno - historycznego” Kielc (opracowania wyjściowego do projektu rewaloryzacji) w wielu przypadkach skazany jest na samodzielny, uciążliwy współdziałanie w przygotowaniu i prowadzeniu inwestycji w rejonie śródmieścia. Obowiązujący miejscowy plan szczegółowy zagospodarowania centrum miasta Kielc przeprowadza jedynie regulacje ogólne w skali urbanistycznej, nie poruszając zagadnień szczegółowych. Szczególnie w Kielcach, ze względu na historyczny układ charakterystycznie wydłużonych działek, istnieje szansa na przywrócenie wartości i uatrakcyjnienie wewnątrz podwórek - choćby przez tworzenie handlowo - usługowych pasaży. Jak dotąd rozważania planistyczne pod tym kątem prowadzone były jedynie w koncepcyjnych pracach studialnych i studenckich.

Nie wyjaśniona w wielu wypadkach sytuacja własnościowa gruntów w śródmieściu

W wielu przypadkach, mimo istnienia atrakcyjnych projektów inwestycyjnych, nie dochodzą one do skutku ze względu na skomplikowaną lub nie wyjaśnioną sytuację prawną nieruchomości w śródmieściu. Dotyczy to zarówno inwestycji niewielkich w skali lokalnej, jak i mogących mieć zasadniczy wpływ na krajobraz miejski w skali globalnej (typowym przykładem dla tych drugich są dotychczasowe trudności w uzupełnieniu tkanki miejskiej w rejonie ulic Piotrkowskiej i Silniczej oraz na przedłużeniu ulicy Silniczej od ul. Warszawskiej na wschód, w stronę kościoła Św. Wojciecha). Mimo wyjątkowo skomplikowanego problemu w kraju można zaobserwować w tym względzie szereg mniej lub bardziej udanych przykładów działań organizacyjnych (np. Kraków, Lublin). Ilość nieruchomości o niejasnej sytuacji prawnej wynosi w śródmieściu Kielc i terenach przyległych ok. 1200.

Brak działań organizacyjnych zmierzających do faktycznej realizacji w śródmieściu uchwalonej przez Radę Miejską „strefy ruchu uspokojonego”

Jedną z podstawowych szans na wykorzystanie walorów śródmiejskiej strefy kulturowej i stworzenia przez to poczucia tożsamości mieszkańców z tą przestrzenią jest jej uatrakcyjnienie pod względem komercyjnym w szerokim tego słowa pojęciu. Zabytkowa przestrzeń centrum miasta jest elementem z natury prowokującym do penetracji jej przez mieszkańców i turystów. Oczywiście większość parterów budynków w strefie zabytkowej pełni od dłuższego czasu funkcje handlowe i usługowe - nie chodzi tutaj jednak o ilość usług lecz jakość funkcjonalną przestrzeni - wąskie uliczki śródmieścia dostępne w większości dla nieograniczonego ruchu kołowego, masowe wykorzystywanie wąskich chodników dla przyjezdniowego parkowania pojazdów w połączeniu z generalnie fatalnym stanem nawierzchni chodników i jezdni skutecznie niwelują potencjalną atrakcyjność najwartościowszej przestrzeni miejskiej. Skutkiem tego jest zdewastowany, „małomiasteczkowy” (w złym sensie tego słowa) charakter dużej części ulic i lokali usługowych w centrum. Przykładem tego może być zachodnia pierzeja ulicy Piotrkowskiej, ulica Wesoła, a przede wszystkim średniowieczny rynek w Kielcach, pełniący obecnie funkcje ronda komunikacyjnego (większość przyjezdnych za rynek miejski uważa plac Wolności). Kielce są jednym z niewielu miast, gdzie do chwili obecnej dostępne komunikacyjnie są wszystkie ulice w centrum.

Realizacja strefy ruchu uspokojonego (dostępność tylko dla pojazdów uprzywilejowanych) nie wymaga wielkich nakładów finansowych, a jedynie organizacyjne - powstanie takiej strefy automatycznie podniosłoby atrakcyjność przestrzeni śródmieścia; prawdopodobnym jej skutkiem w wielu miejscach byłyby zmiana profilu usług oraz wyraźnie zwiększony ruch inwestycyjny i przedsięwzięcia remontowe.

Fatalny stan techniczny wielu budynków w centrum, skutkujący w wielu wypadkach koniecznością wyburzeń i możliwego późniejszego zatarcia zabytkowego układu zabudowy (powody w pozostałych punktach zagrożeń)

Brak kompleksowego szczegółowego projektu zagospodarowania rzeki Silnicy

W przypadku lokalizacji miasta w dolinie rzeki, dolina ta jest jednym z głównych wyróżników przestrzeni miejskiej a sposób jej zagospodarowania jedną z najważniejszych wartości kulturowych. Rzeka Silnica na skutek powojennych procesów urbanizacyjnych straciła czytelność w topografii miasta, tj. położenie jej nie jest jednoznacznie czytelne dla obserwatora w skali urbanistycznej. Stan zagospodarowania doliny Silnicy można uznać za prawidłowy, czytelny i atrakcyjny pod względem krajobrazowym (pomijając odcinek od obszaru źródłiskowego do zalewu, jedynie na odcinku od ul. Jesionowej do Al. IX Wieków Kielc oraz na odcinku od ul. Ogrodowej do ul. Krakowskiej. Szczegółowych decyzji wymaga sposób jej zagospodarowania w zurbanizowanym obszarze śródmiejskim (od Al. IX Wieków Kielc do ul. Solnej) w kontekście stworzenia atrakcyjnej przestrzeni publicznej - znany jest takowy projekt z lat 30-tych (nie zrealizowany).

Pozostały przebieg na terenach nie zurbanizowanych (z wyjątkiem fragmentu przy Białogonie) na skutek ostatnich prac regulacyjnych związanych z wylewami powodziowymi wymaga prac (szczególnie w zakresie nasadzeń zieleni) przywracających charakter krajobrazu naturalnego.

Brak szczegółowego opracowania na temat kształtowania małych zespołów zieleni miejskiej

W wielu przypadkach niewłaściwie rozumiana troska o zieleni miejską jest przyczyną pogorszenia odbioru miejskiego krajobrazu kulturowego - pielęgnacja zieleni istniejącej (wysokiej) i nasadzenia nowej powodują zatarcie lub całkowitą likwidację otwarcie widokowych (szczególnie w okresie wegetacji roślin) w strefie tożsamości kulturowej miasta. Przykładem może być kompleks zieleni wysokiej i niskiej na rynku, podkreślający faktyczną obecną funkcję ronda komunikacyjnego,

kompleks zieleni po zachodniej stronie wzgórza zamkowego (ostatnio etapowo wycinany) oraz zieleń wysoka (rozłożyste gałęzie) wzdłuż ulicy Solnej zasłaniający jedną z najpiękniejszych ekspozycji na zabudowania pałacowe.

Brak ściśle określonych zasad ochrony krajobrazu miejskiego

Do lat 60-tych Kielce posiadały czytelna ekspozycje zarówno w zakresie krajobrazu wewnętrznego jak i zewnętrznego.

Tendencja do budowy agresywnych (choć jednostkowo, po wyjęciu z kontekstu krajobrazowego, ciekawych i atrakcyjnych) form architektonicznych

III-3. Uwarunkowania związane z dotychczasowym rozwojem struktury funkcjonalno-przestrzennej miasta, komunikacji i inżynierii miejskiej

III-3.1. Charakterystyka struktury funkcjonalno-przestrzennej – waloryzacja przestrzeni miejskiej

Struktura przestrzenna miasta charakteryzuje się mniej więcej równomiernym i symetrycznym rozłożeniem tkanki miejskiej w układzie krzyżowym na kierunku wschód - zachód i północ - południe.

Przez cały okres swojego rozwoju przestrzennego do lat 70-tych Kielce posiadały promienisty układ kompozycyjny ulic; tworzyły je ulice: Warszawska, Okrzei, 1-go Maja (Piotrkowska), Krakowska, Ściegiennego, Wojska Polskiego (Lipowa), Zagórska, Bodzentyńska, Domaszowska. Gwałtowny rozwój przestrzenny miasta w latach powojennych wymógł konieczność przetworzenia głównego układu komunikacyjnego miasta z promienistego na ortogonalny, krzyżowy - konsekwentna jego realizacja z jednoczesnym wypełnianiem pozostałej przestrzeni nową tkanką miejską spowodowała automatycznie zmianę głównego układu kompozycyjnego Kielc na krzyżowo - pasmowy. Układ ten jest do tej pory uzupełniany i rozbudowywany, zaś historyczny układ ulic jest czytelny nadal w skali lokalnej i jako taki podlega ochronie konserwatorskiej.

Obecnie struktura funkcjonalno – przestrzenna Kielc charakteryzuje się następującymi cechami:

- zwarty, koncentryczny i regularny (symetryczny) obszar zainwestowania miejskiego
- krzyżowo – pasmowy układ, wyznaczony przez regularny, prostokątny podstawowy układ komunikacyjny
- przebieg linii kolejowych i drogowych tras tranzytowych w szwach przestrzennych pomiędzy w/w dzielnicami
- bogaty system zieleni okalającej obszar zainwestowania i przenikającej przez miasto korytarzami wyznaczonymi przez w/w pasma zabudowy

Centrum – otoczone trasami podstawowego układu komunikacyjnego (IX Wieków Kielc – Źródłowa - Ogrodowa - Żelazna) jest największym w skali całego miasta skupieniem miejsc pracy, największym pod względem ilości handlu i usług, unikalne obiekty kultury (2 teatry, Kieleckie Centrum Kultury, BWA, Filharmonia, Muzeum Narodowe) oraz zabytki – zespół Wzgórza Zamkowego (Pałac Biskupi), zabytkowy układ urbanistyczny. Na terenie centrum znajduje się jest Park Miejski. Na obrzeżu centrum zlokalizowane są dwa największe generatory ruchu – dworzec PKP i PKS. Proponowana strefa ograniczonego ruchu kołowego.

Tereny mieszkaniowe rozłożone są mniej więcej symetrycznie na północnym, wschodnim, zachodnim i południowym krańcu miasta.

Obszary większych zakładów przemysłowych zlokalizowane są głównie wzdłuż linii kolejowych (Kraków - Warszawa oraz Kielce - Częstochowa).

*⁴ Istniejące wielkopowierzchniowe obiekty handlowe o powierzchni sprzedaży powyżej 2000 m² koncentrują się w północnej części miasta, wzdłuż ulic wylotowych Nr 7, 73, 74 oraz przy ul. Szajnowicza.

Obszary zielone i rekreacyjne związane są głównie z przebiegającymi w kierunku północ - południe dolinami rzek Bobrzy, Silnicy i Lubrzanki oraz z przebiegającymi na kierunku wschód - zachód pasmami wzgórz: Szydłówkowskich, Kadzielniańskich oraz Dymińsko - Posłowickich.

---

*⁴ Zmiana Nr 4 wprowadzona uchwałą Nr XXVIII/648/2008 Rady Miejskiej w Kielcach z dnia 3 października 2008 r.

Granice administracyjne miasta obejmują teren daleko rozleglejszy od przestrzeni zurbanizowanej - intensywnie zabudowana przestrzeń miasta przechodzi w kierunku zachodnim, wschodnim oraz południowym (Dyminy) w tereny rolniczej przestrzeni produkcyjnej z typowo ulicową zabudową mieszkaniowo - zagrodową.

Przedstawiona poniżej waloryzacja przestrzeni miejskich stworzona została w oparciu o stopień realizacji tkanki urbanistycznej oraz stopień jej akceptacji w odbiorze przestrzennym, z celowym pominięciem zagadnień funkcjonalnych i architektonicznych.

Tabela:

sym bol	Nazwa	Sposób użytkowania terenu	Ocena trwałości układu w strukturze miasta	Kierunki niezbędnych działań i możliwości przekształceń
U1	OSIEDLE DĄBROWA	Tereny osiedla zabudowy jednorodzinnej	Struktura miejska ukształtowana – do dopełnienia	Uzupełnienie braków uzbrojenia komunalnego, podniesienie standardu osiedla poprzez nasadzenia zieleni
U2	OSIEDLE ZWIĄZKOWIEC	Tereny osiedla zabudowy jednorodzinnej, częściowo wielorodzinnej	Struktura miejska trwała - ukształtowana	
U3	OBIEKTY WARSZTATOWE PÓŚ	Niska zabudowa o charakterze przemysłowym (warsztatowo – składowym)	Struktura miejska ukształtowana – do dopełnienia	Uporządkowanie terenu, uzupełnienie infrastruktury, podniesienie estetyki
U4	SZYBOWCOWA - PÓLNOĆNA	Tereny zabudowy jednorodzinnej o charakterze zagrodowym (ulicówka)	Struktura miejska ukształtowana – do dopełnienia	Uporządkowanie zabudowy, określenie linii zabudowy i regulacyjnych, uzbrojenie komunalne, wyznaczenie terenów zalewowych, * ¹¹ zieleni nieurządzonej.
U5	STAROGÓRSKA	Tereny zabudowy jednorodzinnej o charakterze zagrodowym	Struktura miejska ukształtowana – do dopełnienia	* ¹¹ <i>Zachowanie z doposażeniem w infrastrukturę techniczną i możliwością rozbudowy w kierunku pn.-zach. Przeznaczenie obszaru pod zabudowę mieszkaniową niskiej i wysokiej intensywności, usług ogólnie miejskich, metropolitalnych, tereny przestrzeni publicznej, w tym tereny miejskiej zieleni parkowej oraz usług rekreacji, sportu i wypoczynku, a także tereny dróg i infrastrukturę techniczną.</i>
U6	OS. ŚWIETOKRZYSKIE I NA STOKU	Osiedla zabudowy wielorodzinnej wysokiej (częściowo jednorodzinnej)	Struktura miejska trwała - ukształtowana	Humanizacja istniejącego zespołu, wprowadzenie zieleni systemowej
U7	UROCZYSKO	Osiedle zabudowy wielorodzinnej	Struktura miejska trwała - ukształtowana	Humanizacja istniejącego zespołu, wprowadzenie zieleni systemowej
U8	SŁONECZNE WZGÓRZE	Osiedle zabudowy wielorodzinnej	Struktura miejska trwała - ukształtowana	Humanizacja istniejącego zespołu, wprowadzenie zieleni systemowej
U9	SZYDŁÓWEK	Osiedle zabudowy wielorodzinnej i częściowo jednorodzinnej	Struktura miejska trwała - ukształtowana	
U10	BOCIANEK	Osiedle zabudowy wielorodzinnej	Struktura miejska trwała - ukształtowana	Humanizacja istniejącego zespołu
U11	SADY	Osiedle zabudowy	Struktura miejska trwała -	Humanizacja istniejącego

sym bol	Nazwa	Sposób użytkowania terenu	Ocena trwałości układu w strukturze miasta	Kierunki niezbędnych działań i możliwości przekształceń
		wielorodzinnej	ukształtowana	zespołu, odbudowa istniejących niegdyś ciągów zieleni systemowej
U12	POLITECHNIKA	Budynki dydaktyczne i socjalne szkoły wyższej	Struktura miejska trwała - ukształtowana	Kontynuacja dotychczasowego konsekwentnego porządkowania zagospodarowania terenu
U13	RADIOWA, KOŚCIUSZKI	Obszar wielofunkcyjny – budynki o funkcjach usług ponadpodstawowych, rejony zabudowy wielorodzinnej	Struktura miejska trwała - ukształtowana	Podnoszenie estetyki zabudowy
U14	TARGOWA, NOWY ŚWIAT	Obszar wielofunkcyjny, w większości zabudowa wielorodzinna, częściowo funkcje usługowe	Struktura miejska ukształtowana – do dopełnienia	Uporządkowanie, wymiana, uzupełnienie zabudowy w rejonie ul. Nowy Świat w powiązaniu z uzupełnieniem infrastruktury komunalnej, uzupełnienie zabudowy o charakterze wielkomiejskim w rejonie ul. Warszawskiej
U15	URZĄD WOJEWÓDZKI	Kompleks budynków Urzędu Wojewódzkiego, częściowo przy ul. Targowej zabudowa usługowa i mieszkalna	Struktura miejska ukształtowana – do dopełnienia	Wskazana przebudowa istniejącego parkingu na ogólnodostępny wielopoziomowy – jako jeden z elementów systemu parkingów buforowych wokół śródmieścia
U16	ZAKŁAD KARNY	Kompleks budynków zakładu karnego w otoczeniu zieleni	Struktura miejska trwała - ukształtowana	Podniesienie standardu estetycznego, humanizacja przedpola zakładu od strony ul. Zagnańskiej
U17	WĘGLOBLOK – CENTROSTA L	Kompleks budynków i terenów o charakterze przemysłowo - składowym	Struktura miejska trwała - ukształtowana	Podniesienie standardu estetycznego, wprowadzenie zieleni, uporządkowanie przedpola od strony ul. Zagnańskiej
U18	ZAGNAŃSKA - PIASKI	Koncentracja budynków, obiektów i terenów o charakterze przemysłowym i biurowym	Struktura miejska trwała - ukształtowana	Ograniczanie uciążliwości produkcji przemysłowej dla środowiska, podnoszenie estetyki, popieranie trendu wprowadzania w monofunkcyjną strukturę przemysłową funkcji usług centrotwórczych ^{*4} - w tym <i>WOH-ów > 2000m²</i>
U19	CIEPŁOWNIA - SHL	Koncentracja budynków, obiektów i terenów o charakterze przemysłowym	Struktura miejska trwała - ukształtowana	Ograniczanie uciążliwości produkcji przemysłowej dla środowiska, uzupełnienie i podniesienie estetyki zabudowy w rejonie ul. Olszewskiego, możliwa zmiana profilu produkcji i procesów technologicznych w związku z przekształceniami SHL
U20	OSIEDLE HERBY	Osiedle zabudowy wielorodzinnej i jednorodzinnej z usługami	Struktura miejska ukształtowana – do dopełnienia	Uzupełnienie i podnoszenie standardu uzbrojenia komunalnego (szczególnie na obrzeżach obszaru),

sym bol	Nazwa	Sposób użytkowania terenu	Ocena trwałości układu w strukturze miasta	Kierunki niezbędnych działań i możliwości przekształceń
				humanizacja enklaw zabudowy wielorodzinnej, uporządkowanie i uzupełnienie zabudowy jednorodzinnej, podniesienie standardu obiektów usługowych, ograniczanie uciążliwości komunikacyjnej ul. Łódzkiej i sąsiadującego zakładu ciepłowni
U21	CMENTARZ PIASKI	Istniejący teren cmentarza	Struktura miejska trwała - ukształtowana	Przewidziane ograniczenie terenu w związku z planowaną rozbudową ul. Zagnańskiej
U22	TĘCZA - SPORT	Kompleks obiektów i urządzeń sportowych	Struktura miejska trwała - ukształtowana	Podnoszenie standardu obiektów i urządzeń
U23	CHEMAR	Koncentracja budynków, obiektów i terenów o charakterze przemysłowym	Struktura miejska trwała - ukształtowana	Ograniczanie uciążliwości produkcji przemysłowej dla środowiska
U24	~~*4 GEMINI~~ RADOMSKA	Zespół obiektów i urządzeń centrum handlowego ~~*4 (w budowie)~~	Struktura miejska trwała - ukształtowana	~~*4 Dokończenie budowy i zagospodarowania terenu do standardu obowiązującego dla tego typu obiektów~~ Rozbudowa kompleksu wielko powierzchniowych obiektów handlowych 2000m ²
U25	MANIFESTU LIPCOWEGO	Zespół obiektów usługowo - handlowych	Struktura miejska trwała - ukształtowana	
U26	OS.25-LECIA	Osiedle zabudowy wielorodzinnej z enklawami zabudowy jednorodzinnej i usługami	Struktura miejska trwała - ukształtowana	Humanizacja istniejącego zespołu, uzupełnienie zabudowy na części terenu, ochrona przed uciążliwością akustyczną ul. Sandomierskiej
U27	WINNICKA	Osiedle zabudowy jednorodzinnej i wielorodzinnej, gmach KCK	Struktura miejska trwała - ukształtowana	Poprawa estetyki, uzupełnienia komunalnej infrastruktury technicznej
U28	OS.25-LECIA	Osiedle zabudowy wielorodzinnej z enklawami zabudowy jednorodzinnej	Struktura miejska trwała - ukształtowana	Humanizacja istniejącego zespołu, poprawa estetyki
U29	POMORSKA	Osiedle zabudowy jednorodzinnej	Struktura miejska ukształtowana - do dopełnienia	Uzupełnienie komunalnej infrastruktury technicznej
U30	SANDOMIERSKA	Zespół budynków zabudowy jednorodzinnej	Struktura miejska ukształtowana - do dopełnienia	Uzupełnienie komunalnej infrastruktury technicznej, ochrona przed uciążliwością akustyczną ul. Sandomierskiej, możliwość rozbudowy w kierunku północnym
U31	WYDRYŃSKA	Zespół budynków zabudowy jednorodzinnej	Struktura miejska ukształtowana - do dopełnienia	Uzupełnienie komunalnej infrastruktury technicznej, ochrona przed uciążliwością akustyczną ul. Sandomierskiej, możliwość rozbudowy w kierunku południowym
U32	ŻEROMSKIEGO	Obszar wielofunkcyjny; obiekty usług oświaty, administracji, zabudowy	Struktura miejska ukształtowana - do dopełnienia	Uzupełnienie komunalnej infrastruktury technicznej, poprawa estetyki, ochrona

sym bol	Nazwa	Sposób użytkowania terenu	Ocena trwałości układu w strukturze miasta	Kierunki niezbędnych działań i możliwości przekształceń
		usługowo - mieszkaniowej		przed uciążliwością akustyczna ul. Seminaryjskiej
U33	KSM	Osiedle zabudowy wielorodzinnej z usługami	Struktura miejska trwała - ukształtowana	Podnoszenie estetyki, poprawki w zagospodarowaniu terenu
U34	SZCZECIŃSKA	Osiedle zabudowy jednorodzinnej, Ośrodek sportu i rekreacji	Struktura miejska trwała - ukształtowana	Uzupełnienie komunalnej infrastruktury technicznej
U35	ŻEROMSKIEGO - PROSTA	Osiedle zabudowy wielorodzinnej z enklawą zabudowy jednorodzinnej	Struktura miejska trwała - ukształtowana	Humanizacja istniejącego zespołu, częściowe uzupełnienie zabudowy, ochrona przed uciążliwością akustyczna ul. Seminaryjskiej i Tarnowskiej
U36	STADION MIĘDZYSZKOLNY	Zespół obiektów i urządzeń sportowych	Struktura miejska trwała - ukształtowana	Podnoszenie standardu urządzeń, możliwość uzupełnienia, poprawa estetyki
U37	WESOŁA - MIASTOPROJEKT	Zespół budynków biurowych z parkingiem	Struktura miejska trwała - ukształtowana	Poprawa estetyki, możliwość wprowadzenia parkingu wielopoziomowego jako element parkingów buforowych wokół śródmieścia
U38	WOJSKA POLSKIEGO	Osiedle zabudowy wielorodzinnej	Struktura miejska trwała - ukształtowana	
U39	WOJSKA POLSKIEGO	Osiedle zabudowy wielorodzinnej i jednorodzinnej, obiekty służby zdrowia	Struktura miejska trwała - ukształtowana	Uzupełnienie komunalnej infrastruktury technicznej, poprawa estetyki
U40	ZAKOPIAŃSKA	Osiedle zabudowy jednorodzinnej	Struktura miejska trwała - ukształtowana	Uzupełnienie komunalnej infrastruktury technicznej
U41	ŚCIEGIENNEGO	Obszar wielofunkcyjny - Kopalnie surowców mineralnych, obiekty szkolnictwa	Struktura miejska trwała - ukształtowana	Uzupełnienie komunalnej infrastruktury technicznej, możliwa zmiana funkcji i rekultywacja terenów zakładów kamieniarskich
U42	ZGODA	Zespół zabudowy jednorodzinnej	Struktura miejska trwała - ukształtowana	Uzupełnienie komunalnej infrastruktury technicznej, poprawa estetyki
U43	LANGIEWICZA	Teren wielofunkcyjny - zespół obiektów służby zdrowia, usługowych, częściowo zabudowa jednorodzinna	Struktura miejska trwała - ukształtowana	Uzupełnienie komunalnej infrastruktury technicznej, poprawa estetyki
U44	MAŁA ZGODA	Zespół zabudowy jednorodzinnej	Struktura miejska trwała - ukształtowana	Uzupełnienie komunalnej infrastruktury technicznej
U45	CMENTARZ NOWY	Teren cmentarza	Struktura miejska trwała - ukształtowana	
U46	CZACHOWSKIEGO	Zespół zabudowy jednorodzinnej	Struktura miejska trwała - ukształtowana	Uzupełnienie komunalnej infrastruktury technicznej
U47	KOCHANOWSKIEGO	Osiedle zabudowy wielorodzinnej	Struktura miejska trwała - ukształtowana	Humanizacja istniejącego zespołu, uzupełnienie programu usług
U48	WZGÓRZE ZAMKOWE, PARK MIEJSKI	Kompleks najcenniejszych obiektów zabytkowych, park miejski	Struktura miejska trwała - ukształtowana	Zmiana funkcji obiektów składowych przy ul. Zamkowej. Zagospodarowanie terenu b. Więzienia
U49	SADOWA	Zespół zabudowy jednorodzinnej	Struktura miejska trwała - ukształtowana	
U50	KRAKOWSKA	osiedle zabudowy	Struktura miejska trwała -	Humanizacja istniejącego

sym bol	Nazwa	Sposób użytkowania terenu	Ocena trwałości układu w strukturze miasta	Kierunki niezbędnych działań i możliwości przekształceń
	A	wielorodzinnej	ukształtowana	zespołu, poprawa estetyki
U51	GAGARINA	Obiekty oświaty	Struktura miejska trwała - ukształtowana	Uzupełnienie zieleni, urządzeń sportowych
U52	WDK, BŁĘKITNI	Teren wielofunkcyjny - obiekty kultury, oświaty, zespół obiektów sportowych	Struktura miejska trwała - ukształtowana	
U53	OBRONCÓW WESTERPLATTE	Zespół zabudowy jednorodzinnej, szkoła podstawowa	Struktura miejska trwała - ukształtowana	Uzupełnienie komunalnej infrastruktury technicznej, możliwe zmiany w zagospodarowaniu części terenu szkoły w związku z inwestycjami drogowymi
U54	BARANÓWEK	Osiedle zabudowy jednorodzinnej, częściowo wielorodzinnej	Struktura miejska trwała - ukształtowana	Uzupełnienie komunalnej infrastruktury technicznej, uzupełnienie zabudowy
U55	CMENTARZ STARY	Teren cmentarza	Struktura miejska trwała - ukształtowana	
U56	KWARCIANA	Zespół zabudowy jednorodzinnej	Struktura miejska trwała - ukształtowana	Uzupełnienie komunalnej infrastruktury technicznej, ochrona przed uciążliwością akustyczną ul. Ściegiennego
U57	BARWINEK	Osiedle zabudowy wielorodzinnej i częściowo jednorodzinnej	Struktura miejska trwała - ukształtowana	Humanizacja istniejącego zespołu
U58	LITEWSKA	Zespół zabudowy wielorodzinnej	Struktura miejska trwała - ukształtowana	
U59	PODLASIE-WRZOSOWA	Teren wielofunkcyjny - obiekty usługowe i mieszkalne	Struktura miejska trwała - ukształtowana	Uzupełnienie komunalnej infrastruktury technicznej, możliwe zmiany w zagospodarowaniu związane z przedłużeniem ul. Wrzosowej do ul. Ściegiennego
U60	DUŃSKA-NORWESKA	Zespół zabudowy jednorodzinnej	Struktura miejska trwała - ukształtowana	Uzupełnienie komunalnej infrastruktury technicznej
U61	DĄBROWSZCZAKÓW	Osiedle zabudowy jednorodzinnej	Struktura miejska trwała - ukształtowana	Uzupełnienie komunalnej infrastruktury technicznej
U62	WŁOSZCZOWSKA	Zespół zabudowy jednorodzinnej	Struktura miejska trwała - ukształtowana	Uzupełnienie komunalnej infrastruktury technicznej
U63	ZŁODZIEJÓW	Osiedle zabudowy jednorodzinnej	Struktura miejska trwała - ukształtowana	Uzupełnienie komunalnej infrastruktury technicznej, częściowa wymiana i uzupełnienie zabudowy
U64	OSTROGÓRKA	Osiedle zabudowy jednorodzinnej	Struktura miejska trwała - ukształtowana	Uzupełnienie komunalnej infrastruktury technicznej, uzupełnienie programu usług
U65	PRZEŚŁOWA	Zespół obiektów i urządzeń o charakterze przemysłowo - składowym	Struktura miejska trwała - ukształtowana	Poprawa estetyki, zagospodarowania terenu
U66	TRANSPORTOWCOW	Zespół obiektów i urządzeń obsługi komunikacji samochodowej – Polmozbyt * ⁴ oraz handlu, w tym-wielkopowierzchniowego	Struktura miejska trwała - ukształtowana	* ⁴ <i>Kompleks wielko - powierzchniowych obiektów handlowych > 2000 m²</i>
U67	CENTRUM TARGOWE	Obiekty kieleckiego centrum targowego	Struktura miejska trwała - ukształtowana	Możliwość rozbudowy w oparciu o program rozwoju KCT - konieczna rezerwa

sym bol	Nazwa	Sposób użytkowania terenu	Ocena trwałości układu w strukturze miasta	Kierunki niezbędnych działań i możliwości przekształceń terenu
U68	ŚLICHOWICE	Osiedle zabudowy wielorodzinnej <i>*⁴ istniejący WOH</i>	Struktura miejska trwała - ukształtowana	Humanizacja poprzez nasadzenia zieleni, małej architektury itp., konieczność wzbogacenia programu usług podstawowych
U69	DALNIA	Osiedle zabudowy wielorodzinnej	Struktura miejska trwała - ukształtowana	
U70	SKRAJNA	Zespół obiektów przemysłowo - składowych	Struktura miejska trwała - ukształtowana	Poprawa estetyki, ograniczanie uciążliwości dla środowiska i sąsiadującej zabudowy jednorodzinnej, uzupełnienie komunalnej infrastruktury technicznej
U71	MIESZKA I	Osiedle zabudowy jednorodzinnej	Struktura miejska trwała - ukształtowana	
U72	HOŻA	Osiedle zabudowy wielorodzinnej, obiekty szkolnictwa	Struktura miejska trwała - ukształtowana	
U73	CZARNÓW	Osiedle zabudowy wielorodzinnej	Struktura miejska trwała - ukształtowana	Humanizacja istniejącego zespołu
U74	SIENNA	Teren wielofunkcyjny - zabudowa wielorodzinna, jednorodzinna, zakłady „Społem”	Struktura miejska trwała - ukształtowana	Uzupełnienie komunalnej infrastruktury technicznej, humanizacja osiedla wielorodzinnego, ograniczenie uciążliwości zakładów przemysłowych
U75	ZŁOTA	Obszar wielofunkcyjny z szeregiem usług podstawowych i ponadpodstawowych - śródmieście, obszar tożsamości miasta	Struktura miejska trwała - ukształtowana	Podnoszenie estetyki, podnoszenie standardu uzbrojenia komunalnego, wykorzystanie wartości kulturowych
U76	CENTRUM ONKOLOGII	Zespół obiektów służby zdrowia istniejących i w budowie	Struktura miejska trwała - ukształtowana	Podnoszenie estetyki w sposobie zagospodarowania terenu
U77	OS.JAGIELLO ŃSKIE	Osiedle zabudowy wielorodzinnej i częściowo jednorodzinnej	Struktura miejska trwała - ukształtowana	Humanizacja istniejącego zespołu, ograniczanie uciążliwości akustycznej linii kolejowej
U78	ŻYTANIA	Obszar wielofunkcyjny; osiedle zabudowy wielorodzinnej, hala sportowa, obiekty usługowe	Struktura miejska trwała - ukształtowana	
U79	ISKRA	Zespół obiektów i urządzeń przemysłowych	Struktura miejska trwała - ukształtowana	Ograniczanie uciążliwości produkcji dla środowiska naturalnego oraz zbiornika wód podziemnych
U80	CHEŃCIŃSKA	Osiedle zabudowy wielorodzinnej	Struktura miejska trwała - ukształtowana	Humanizacja istniejącego zespołu
U81	ZAŚCIANEK	Tereny zabudowy jednorodzinnej	Struktura miejska trwała - ukształtowana	Uzupełnienie komunalnej infrastruktury technicznej, uporządkowanie zabudowy, częściowo przez wymianę istniejącej tkanki
U82	PAKOSZ BAZY	Obiekty i urządzenia o charakterze bazowo - składowym	Struktura miejska trwała - ukształtowana	Uzupełnienie komunalnej infrastruktury technicznej, podnoszenie standardu

sym bol	Nazwa	Sposób użytkowania terenu	Ocena trwałości układu w strukturze miasta	Kierunki niezbędnych działań i możliwości przekształceń
				estetycznego, ograniczenie uciążliwości dla środowiska, opracowanie sposobu zagospodarowania styku z dolina rzeki Silnicy
U83	CMENTARZ ŻYDOWSKI	Teren cmentarza	Struktura miejska trwała - ukształtowana	
U84	PAKOSZ	Osiedle zabudowy jednorodzinnej	Struktura miejska ukształtowana - do dopełnienia	Uzupełnienie komunalnej infrastruktury technicznej, spodziewane częściowe przekształcenie związane z wprowadzeniem komunikacji drogowej - fragmentu układu podstawowego
U85	KOŁŁĄTAJA	Zespół obiektów szkolnictwa	Struktura miejska trwała - ukształtowana	
U86	MZK	Obiekty i urządzenia bazy MZK	Struktura miejska trwała - ukształtowana	Podniesienie estetyki
U87	HALA ISKRY	Obszar wielofunkcyjny - obiekty szkolnictwa, internat, hala sportowa	Struktura miejska trwała - ukształtowana	
U88	PODKARCZÓWKA	Osiedle zabudowy wielorodzinnej i jednorodzinnej	Struktura miejska trwała - ukształtowana	Konieczność określenia zagospodarowania na styku z rezerwatem oraz zasad architektonicznych w przypadkach przebudowy, nadbudowy (poddasza) - plan miejscowy w tym zakresie?
U89	BIESAK	Zespół zabudowy jednorodzinnej	Struktura miejska trwała - ukształtowana	Uzupełnienie komunalnej infrastruktury technicznej, ograniczenie uciążliwości linii kolejowej
U90	KADENA	Zespół zabudowy jednorodzinnej	Struktura miejska trwała - ukształtowana	Uzupełnienie komunalnej infrastruktury technicznej
U91	AGROMA	Zespół obiektów i urządzeń o charakterze przemysłowo - składowym	Struktura miejska trwała - ukształtowana	<i>*4 Przekształcenie w obszar rozmieszczenia WOH > 2000 m²</i>
U92	BIAŁOGON	Osiedle zabudowy jednorodzinnej wraz z zabytkowym kompleksem przemysłowym	Struktura miejska trwała - ukształtowana	podnoszenie standardu i uzupełnienie komunalnej infrastruktury technicznej
U93	CHORZOWSKA	Zespół zabudowy jednorodzinnej z kompleksem obiektów o funkcji przemysłowej	Struktura miejska trwała - ukształtowana	uzupełnienie komunalnej infrastruktury technicznej, ograniczenie uciążliwości od linii kolejowej
U94	FABRYKA DOMÓW	Obiekty i urządzenia o charakterze przemysłowym	Struktura miejska trwała - ukształtowana	
U95	BROWAR	Obiekty i urządzenia o charakterze przemysłowym	Struktura miejska trwała - ukształtowana	
U96	DYMINY - SKŁADY	Obiekty i urządzenia o charakterze przemysłowo - składowym	Struktura miejska trwała - ukształtowana	<i>*4 Uzupełnienie o funkcję WOH > 2000 m²</i>
P1	HERBY - SKRAJNA	Rejon o zróżnicowanej formie użytkowania, zabudowa przemysłowa niska nieuporządkowana, tereny nie zabudowane	Struktura miejska do przekształceń	Uporządkowanie zabudowy, utworzenie przejrzystej sieci drogowej z wprowadzeniem infrastruktury komunalnej celem uruchomienia

sym bol	Nazwa	Sposób użytkowania terenu	Ocena trwałości układu w strukturze miasta	Kierunki niezbędnych działań i możliwości przekształceń
				niezabudowanych terenów (funkcje do ustalenia)
P2	CHALUBIŃSKIEGO - MIELCZARSKIEGO	Rejon o zróżnicowanej formie użytkowania, zabudowa przemysłowa niska nieuporządkowana, zabudowa jednorodzinna, funkcje usługowe	Struktura miejska do przekształceń	Ze względu na sąsiedztwo zabudowy mieszkaniowej a także atrakcyjne położenie w całości struktury miejskiej konieczność przesądzenia o trwałości struktury przemysłowo - składowej - wskazana ewolucyjna zmiana funkcji na program usług centrotwórczych ^{*4} - w tym WOH
P3	STOLARSKA - JASNA	Zabudowa mieszkaniowa i usługowa nieuporządkowana, o niskim standardzie, rezerwy terenowe	Struktura miejska do przekształceń	Uporządkowanie zabudowy, stworzenie warunków infrastrukturalnych do wprowadzenia nowej (atrakcyjnej ze względu na położenie w centrum miasta) zabudowy na rezerwach terenowych. Spodziewane przekształcenie struktury ze względu na planowane inwestycje komunikacyjne (węzeł przedłużenia ul. Żelaznej)
P4	SKŁADOWA - ŻELAZNA	Dworzec PKS, kościół p.w. Podniesienia Krzyża,	Struktura miejska do przekształceń	Stworzenie poprzez inwestycje infrastrukturalne (przedłużenie ul. Żelaznej) warunków do wprowadzenia nowej tkanki miejskiej (ze względu na położenie funkcje centrotwórcze ^{*4} - w tym WOH), uporządkowanie (wymiana i uzupełnienie) zabudowy przy ul. Składowej, uzupełnienie i podniesienie standardu infrastruktury), zabudowa dużokubaturowym obiektem komercyjnym terenu przy rondzie od strony wschodniej
P5	OKRZEI	Zabudowa mieszkalno - usługowa	Struktura miejska do przekształceń	Przekształcenie polegające na przebudowie ronda na skrzyżowanie i związane z tym „zaślepienie” ul. Okrzei - zmiana przestrzeni mogąca być szansą na zmiany jakościowe i funkcjonalne przyległej zabudowy
P6	KNIEWSKIEGO	Chaotyczna zabudowa mieszkaniowa jednorodzinna, spore rezerwy terenowe, także przy ul. Warszawskiej	Struktura miejska do przekształceń	Uporządkowanie i uzupełnienie zabudowy mieszkaniowej oraz usługowej - ustalenie linii i standardów zabudowy oraz zasad wprowadzania infrastruktury komunalnej.
P7	ZBOŻOWA - ŻNIWNA	Teren nieuporządkowanej zabudowy o charakterze	Struktura miejska do przekształceń	Ze względu na istniejący od dłuższego czasu trend

sym bol	Nazwa	Sposób użytkowania terenu	Ocena trwałości układu w strukturze miasta	Kierunki niezbędnych działań i możliwości przekształceń
		przemysłowo - składowym, o niskim standardzie estetycznym i infrastrukturalnym		przekształcania funkcji z przemysłowej na hurtowo - handlową konieczność przesądzenia o trwałości struktury przemysłowo - składowej - szansa na olbrzymie zmiany jakości przestrzeni i funkcji przy wprowadzeniu trasy ekspresowej (przedłużenie ul. Konopnickiej) - „nowe centrum miasta”.
P8	ŚRÓDMIEŚCIE	Obszar wielofunkcyjny - śródmieście i centrum miasta, obszar tożsamości miasta	Struktura miejska do przekształceń	Wymagane porządkowanie zabudowy, szczególnie „pozafrontowej”, wykorzystanie wartości kulturowych, podnoszenia standardu uzbrojenia komunalnego, estetyki, wykorzystanie istniejących rezerw terenowych do lokalizacji atrakcyjnych obiektów o charakterze centrotwórczym, wprowadzenie strefy ruchu uspokojonego
P9	ZAPOMNIANA	Zespół obiektów o charakterze przemysłowo - składowym o niskim standardzie przestrzennym i estetycznym	Struktura miejska do przekształceń	Ze względu na atrakcyjne położenie w centrum miasta, istniejący trend do przekształceń funkcji przemysłowo - składowej na handlową, otoczenie zabudowy mieszkaniowej wielorodzinnej, konieczne przekształcenia funkcjonalne (na funkcje centrotwórcze) i przestrzenne (estetyka i typ zabudowy) oraz zaniechanie wprowadzania (utrwalania) dotychczasowej funkcji przemysłowo - składowej
P10	CHŁOPSKA	Obszar niskostandardowej, chaotycznej zabudowy przemysłowo - składowej	Struktura miejska do przekształceń	Ze względu na położenie w obszarze ważnym ekologicznie i krajobrazowo konieczna likwidacja obiektów i urządzeń oraz rekultywacja terenu
P11	PAKOSZ	Obszar zabudowy jednorodzinnej o zróżnicowanym standardzie i stopniu uporządkowania przestrzennego	Struktura miejska do przekształceń	Zmiany w układzie przestrzennym związane z koniecznością uzupełnienia podstawowego układu komunikacyjnego miasta (przedłużenie ul. Wapiennikowej do ul. Jagiellońskiej) - konieczność jednoczesnego uporządkowania zabudowy oraz uzupełnienia i podniesienia standardu komunalnej infrastruktury

sym bol	Nazwa	Sposób użytkowania terenu	Ocena trwałości układu w strukturze miasta	Kierunki niezbędnych działań i możliwości przekształceń
				technicznej
P12	WAPIENNIK OWA	Zabudowa mieszkaniowa jednorodzinna o niskim standardzie	Struktura miejska do przekształceń	Ze względu na konieczne inwestycje komunikacyjne - przekształcenie przestrzeni podmiejskiej jako równoczesna szansa na podniesienie ogólnych standardów funkcjonalnych i przestrzennych
P13	HAUKE - BOSAKA	Obszar chaotycznej, o niskim standardzie, zabudowy przemysłowo - składowej, wymieszanej z enklawami zabudowy mieszkaniowej jednorodzinnej oraz budynkami biurowo - handlowymi	Struktura miejska do przekształceń	Konieczność uporządkowania przestrzennego oraz przesądzenia o charakterze funkcjonalnym przestrzeni - zaniechanie utrwalania funkcji przemysłowej jako funkcji głównej terenu, wprowadzenie infrastruktury miejskiej o wysokim standardzie szansą na lokalizację funkcji o charakterze komercyjnym
P14	RAJTARSKA	Chaotyczna, nieuporządkowana przestrzeń, zabudowa jednorodzinna o niskim standardzie	Struktura miejska do przekształceń	Ze względu na położenie w centrum osiedla mieszkaniowego, duże rezerwy terenowe, konieczność uporządkowania zabudowy poprzez ustalenie zasad jej wprowadzania (wymiany, rozbudowy) - niezbędne jednocześnie uzupełnienie komunalnej infrastruktury technicznej
P15	CEDRO-MAZUR	Zabudowa o charakterze przemysłowo - warsztatowo - składowym wymieszana z zabudową jednorodziną	Struktura miejska do przekształceń	Teren przeznaczony pod zabudowę jednorodziną, ze względu na powstanie w bezpośrednim sąsiedztwie cmentarza komunalnego, przekształcony w centrum obróbki kamieniarskiej i związanej z tym branży budowlanej (hurtownie, suwnice) - konieczność przesądzenia o charakterze funkcjonalno - przestrzennym obszaru
P16	OLKUSKA	Rejon chaotycznej zabudowy jednorodzinnej w otoczeniu terenów o charakterze przemysłowym	Struktura miejska do przekształceń	Uporządkowanie zabudowy, zaniechanie wprowadzania nowej, wprowadzenie infrastruktury komunalnej, stworzenie warunków izolujących od uciążliwości przemysłowych i linii kolejowej
P17	TARASOWA	Rejon chaotycznej zabudowy jednorodzinnej w otoczeniu terenów o charakterze przemysłowym	Struktura miejska do przekształceń	Uporządkowanie zabudowy, zaniechanie wprowadzania nowej, wprowadzenie infrastruktury komunalnej, stworzenie warunków izolujących od uciążliwości

sym bol	Nazwa	Sposób użytkowania terenu	Ocena trwałości układu w strukturze miasta	Kierunki niezbędnych działań i możliwości przekształceń
				przemysłowych i linii kolejowej
*6 P18	TELEGRAF	Obiekty i urządzenia o charakterze sportowym i rekreacyjno-wypoczynkowym	Struktura miejska do przekształceń.	Poszerzenie stoku i rozbudowa funkcji (infrastruktura i obiekty towarzyszące).
K1	ŁAZY	Atrakcyjnie położony, niezabudowany teren o dużych możliwościach	Struktura miejska do kształtowania	Wprowadzenie infrastruktury miejskiej, ustalenie funkcji i programu użytkowego
K2	SIEJE	Teren ekstensywnie zabudowany obiektami o funkcji przemysłowo - składowej oraz domami jednorodzinnymi	Struktura miejska do kształtowania	Konieczność przesądzenia o dominującej funkcji terenu oraz stworzenie warunków planistycznych i infrastrukturalnych do wypełnienia tkanką urbanistyczną
K3	DĄBROWA II	Teren niezabudowany, atrakcyjny dla zabudowy mieszkaniowej	Struktura miejska do kształtowania	Stworzenie warunków planistycznych, organizacyjnych i infrastrukturalnych pod powstanie nowego osiedla zabudowy mieszkaniowej jednorodzinnej
K4	PIASKI NAD RZEKĄ	Ekstensywnie zabudowany domami jednorodzinnymi teren z częściowo wykształconym układem drogowym	Struktura miejska do kształtowania	Stworzenie warunków planistycznych, organizacyjnych i infrastrukturalnych pod uzupełnienie istniejącej zabudowy
K5	ZALEW - KLONOWA	Niezabudowany teren pomiędzy zalewem a ul. Klonową	Struktura miejska do kształtowania	Przesądzenie o typie i funkcji oraz zasięgu w kierunku zalewu przyszłej zabudowy
K6	WARSZAWSKA	Niezabudowany teren w otoczeniu zabudowy wielorodzinnej	Struktura miejska do kształtowania	Przesądzenie o funkcji i typie zabudowy
K7	DOMANIÓWKA - MASŁOWSKA	Ekstensywnie zabudowany teren (zabudowa istniejąca - jednorodzinna) położony przy jednej z głównych ulic miasta	Struktura miejska do kształtowania	Stworzenie warunków planistycznych i infrastrukturalnych do powstania w centrum miasta atrakcyjnej pod względem widokowym i funkcjonalnym (funkcje centrotwórcze) nowej dzielnicy o indywidualnych cechach
K8	TRASA ŚRODKOWA	Niezabudowany teren pomiędzy trasa komunikacyjną a osiedlem zabudowy wielorodzinnej	Struktura miejska do kształtowania	Teren idealny pod funkcje komercyjne osiedlowe i ogólnomiejskie ^{*4} - WOH-y >2000m ²
K9	^{*9} OGRÓDKI DZIAŁKOWE LECHA	Teren ogródków i zieleni miejskiej położony w centrum uzbrojonego terenu	Struktura miejska do kształtowania	^{*9} Określenie docelowego sposobu zagospodarowania Przeznaczenie obszaru na zabudowę mieszkaniową wysokiej intensywności, usług podstawowych i przestrzeni publicznych
K10	KONOPNICKIEJ/ ^{*4} MANIFESTUAL.	^{*4} Niezabudowany, niezwykle atrakcyjnie położony teren w centrum	Struktura miejska do kształtowania	^{*4} Teren idealny pod funkcje usługowe ogólnomiejskie oraz komercyjne - konieczne

sym bol	Nazwa	Sposób użytkowania terenu	Ocena trwałości układu w strukturze miasta	Kierunki niezbędnych działań i możliwości przekształceń
	SOLIDARNOŚCI	miasta, przy skrzyżowaniu ulic głównych <i>Istniejący WOH > 2000m²</i>		<i>określenie sposobu obsługi komunikacyjnej</i> <i>Możliwość przebudowy celem powiększenia powierzchni użytkowej</i>
K11	SWIĘTOKRZYSKA - CIEKOCKA	Niezabudowany teren, sąsiedztwo Exbudu i WSP, o dużych walorach i szansach na szybką zabudowę	Struktura miejska do kształtowania	Określenie zasad obsługi komunikacyjnej w kontekście planowanej trasy ekspresowej, określenie programu i form zabudowy
K12	OGRÓD KS.EMERYTÓW, * ⁴ WARSZAWSKA	Niezabudowany teren w centrum miasta	Struktura miejska do kształtowania	* ⁴ Określenie docelowej funkcji terenu oraz form zabudowy <i>Przekształcenie w obszar rozmieszczenia WOH > 2000m²</i>
K13	POLESKA	Niezabudowany, uzbrojony teren w sąsiedztwie osiedla zabudowy wielorodzinnej i terenów handlowych	Struktura miejska do kształtowania	Określenie programu funkcjonalnego, wprowadzenie komunalnej infrastruktury technicznej oraz zabiegi organizacyjne w celu jak najszybszej zabudowy
K14	NOWY FOLWARK	Praktycznie niezabudowany teren z silnymi trendami do urbanizacji tkanka mieszkaniową	Struktura miejska do kształtowania	Stworzenie warunków planistycznych i infrastrukturalnych do powstania nowego osiedla zabudowy mieszkaniowej jednorodzinnej
K15	KARCZÓWKOWSKA	Przedpole wzgórza Karczówki - sady, pola uprawne, zieleń nieurządzona	Struktura miejska do kształtowania	Stworzenie atrakcyjnego krajobrazowo i funkcjonalnie (urządzenie terenu) przedpola wzgórza Karczówki - przesądzenie o możliwości i zasadach wprowadzenia obiektów kubaturowych przy ul. Jagiellońskiej
K16	PSIE GÓRKI	Atrakcyjne widokowo i rekreacyjnie tereny - nieurządzone	Struktura miejska do kształtowania	Stworzenie atrakcyjnego funkcjonalnie (urządzenie terenu) obszaru rekreacji mieszkańców
K17	WAPIENNIKOWA	Niezabudowany teren w środku ciężkości południowej części miasta	Struktura miejska do kształtowania	Ustalenie zasad wprowadzenia infrastruktury komunalnej i zabudowy
K18	BARWINEK - CIEK	Niezabudowany teren pomiędzy osiedlami zabudowy wielorodzinnej i jednorodzinnej - zieleń nieurządzona	Struktura miejska do kształtowania	Przesądzenie o funkcji terenu i zasadach jej realizacji w związku z projektowanym wprowadzeniem ulicy będącej elementem układu głównego
K19	SZWEDZKA	Niezabudowany teren w sąsiedztwie osiedla zabudowy wielorodzinnej i jednej z głównych tras wylotowych z miasta	Struktura miejska do kształtowania	Określenie programu funkcjonalnego i form zabudowy - stworzenie podstaw planistycznych i infrastrukturalnych do zabudowy terenu
K20	PODGÓRSKA	Niezabudowany teren przy skrzyżowaniu głównych tras miasta, w sąsiedztwie osiedla zabudowy wielorodzinnej	Struktura miejska do kształtowania	Określenie programu i zasad wprowadzania zabudowy - niezbędne stworzenie podstaw planistycznych

sym bol	Nazwa	Sposób użytkowania terenu	Ocena trwałości układu w strukturze miasta	Kierunki niezbędnych działań i możliwości przekształceń
K21	WRZOSOWA	Niezabudowany, uzbrojony teren przy skrzyżowaniu głównych tras miejskich, atrakcyjnie położony także widokowo	Struktura miejska do kształtowania	Szczegółowe ustalenie formy zagospodarowania
K22	DOMKI - WOJSKA POLSKIEGO <i>*7RONDO CZWARTAKÓ W</i>	Niezabudowany, uzbrojony teren przy skrzyżowaniu ulic głównych miasta, sąsiadujący z osiedlem zabudowy jednorodzinnej i terenami przemysłowymi	Struktura miejska do kształtowania	Stworzenie warunków infrastrukturalnych i organizacyjnych do zabudowy terenu funkcjami głównie usługowymi <i>*7mieszkaniowymi</i> wysokiej intensywności oraz usługowymi, w tym handlowymi o powierzchni sprzedaży do 2000m²
K23	WRZOSOWA	Niezabudowany, uzbrojony teren	Struktura miejska do kształtowania	Stworzenie podstaw planistycznych i infrastrukturalnych do wprowadzenia zabudowy mieszkaniowej
K24	DYMINY	Niezabudowany teren pod inwestycje produkcyjne i komercyjne	Struktura miejska do kształtowania	Określenie programu i form zabudowy <i>*4 (w tym WOH -y >2000m²)</i>
K25	WZGÓRZE KARSCHA	Niezabudowany, uzbrojony, atrakcyjnie położony teren w ścisłym centrum miasta	Struktura miejska do kształtowania	Określenie programu i form zabudowy, zasad obsługi komunikacyjnej

*4 Zmiana Nr 4 wprowadzona uchwałą Nr XXVIII/648/2008 Rady Miejskiej w Kielcach z dnia 3 października 2008 r.

* 6 Zmiana Nr 6 wprowadzona uchwałą Nr XL/986/2009 Rady Miejskiej w Kielcach z dnia 17 września 2009 r.

*9 Zmiana Nr 9 wprowadzona uchwałą Nr XLI/1017/2009 Rady Miejskiej w Kielcach z dnia 19 października 2009 r.

*7 Zmiana Nr 7 wprowadzona uchwałą Nr X/233/2011 Rady Miasta Kielce z dnia 19 maja 2011 r.

*11 Zmiana Nr 11 wprowadzona uchwałą Nr LVIII/1037/2014 Rady Miasta Kielce z dnia 20 marca 2014 r.

III-3.2. Charakterystyka układu komunikacyjnego

Istniejący, funkcjonujący system transportowy który składa się z b. wielu elementów (system prawny, administracyjny, sieć ulic, urządzenia obsługi ruchu kołowego, podsystem komunikacji zbiorowej, itp.) stanowi b. istotne uwarunkowanie wewnętrzne dalszego rozwoju miasta. Układ komunikacyjny jest najtrwalszą strukturą przestrzenną, a jego zmiana jest b. trudna i kosztowna. W Kielcach dokonano już przekształcenia tradycyjnego układu promienistego w nowoczesny układ prostokątny. Stan realizacji założonego układu prostokątnego można oszacować na ok. 80 %.

W ostatnich latach praktycznie nie kontynuowano budowy brakujących elementów podstawowego układu komunikacyjnego. Doprowadziło to do powstania sytuacji ruchowej, która nigdy dotychczas nie występowała: jednocześnie i w wielu miejscach sieci doszło do wyczerpania przepustowości. Układ stał się nieodporny na awaryjne zatrzymania ruchu, remonty itp.

W zakresie obsługi „ruchu w spoczynku”, tj. parkowania występują b. duże zaniedbania, szczególnie w centrum. W zakresie komunikacji zbiorowej sytuacja wymaga już wprowadzenia priorytetów (np. wydzielone pasy). Należy przystąpić do wprowadzenia strefy ruchu pieszego w centrum.

*⁴Wraz z rozwojem sieci handlowej, a w szczególności powstawaniem nowych wielkopowierzchniowych obiektów handlowych (galerie handlowe, hipermarkety i in.), sukcesywnie rośnie obciążenie układu komunikacyjnego miasta. Wymaga to podjęcia działań usprawniających infrastrukturę komunikacyjną oraz zapewnienia odpowiedniego do skali obiektu zaplecza parkingowego.

Stan prawny dróg, ulic, parkingów i garaży

Przez teren miasta Kielc przebiegają 2 drogi krajowe oraz 5 dróg wojewódzkich. Drogi wojewódzkie na terenie miasta stanowią przedłużenie lub połączenie dróg pozamiejskich o takim samym charakterze. Drogi te stanowią własność skarbu państwa.

Sieć uzupełniającą komunikacji drogowej stanowią ulice powiatowe i gminne oraz drogi zakładowe. Ponadto występują drogi wewnętrzne, które nie są zaliczane do dróg publicznych i stanowią własność różnych osób prawnych w tym również gminy Kielce.

Na terenie miasta funkcjonuje około 60 ulic nie zakwalifikowanych do żadnej kategorii. Aktualnie trwają prace mające na celu zaliczenie przez Wojewodę większości z powyższych dróg do kategorii lokalnych miejskich lub też nadanie im charakteru dróg niepublicznych tzw. wewnętrznych.

Bardzo zróżnicowany jest stan prawny gruntów pod ulicami i drogami. W odniesieniu do dróg nie zakwalifikowanych do żadnej z kategorii występują przypadki ich przebiegu w całości lub w części po terenach prywatnych, spółdzielczych, lasów państwowych czy też na gruntach skarbu państwa lub gminy, lecz bez wydzielenia odrębnych działek pod pasy drogowe.

Stan prawny parkingów i garaży

Parkingi przyobiektove należą lub są zarządzane przez właścicieli lub zarządców tych obiektów. Powstałe, szczególnie w ostatnich latach, parkingi strzeżone, zlokalizowane są na gruntach spółdzielczych, terenach zarezerwowanych pod budowę drugich jezdni (skarb państwa lub gminy), terenach prywatnych lub będących w zarządzie innych osób prawnych. Część parkingów strzeżonych ma charakter tymczasowy z uwagi na inne przeznaczenie zajmowanych terenów w planie przestrzennego zagospodarowania miasta. W odniesieniu do zespołów garaży można podzielić ich stan prawny na uregulowany i nieuregulowany.

---

⁴Zmiana Nr 4 wprowadzona uchwałą Nr XXVIII/648/2008 Rady Miejskiej w Kielcach z dnia 3 października 2008 r. Uregulowany stan prawny posiadają (w większości) obiekty stałe. Są one własnością:

- -osób prywatnych w wyniku uwłaszczenia dzierżawców, którzy z własnych środków obiekty te wybudowali,
- -spółdzielni mieszkaniowych,
- -osób prywatnych.

Obiekty stałe, w formie zespołów garaży, z których każdy jest własnością innej osoby fizycznej lub prawnej, nie posiadają jednego zarządcy co stwarza wiele problemów, tak dla poszczególnych właścicieli, jak i dla osób trzecich.

Na terenie miasta Kielc uciążliwym problemem jest funkcjonowanie dużych zespołów garaży metalowych. Występują problemy prawne z ich likwidacją. Funkcjonują one na terenach prywatnych, gruntach o nieuregulowanym stanie prawnym, jak i gruntach skarbu państwa i gminy.

Sieć powiązań zewnętrznych i ruch tranzytowy

Podstawowy tranzyt ruchu kołowego występujący na kierunku Kraków - Warszawa przejęty jest przez obwodnicę zlokalizowaną od strony zachodniej miasta Kielc. Obwodnica ta obsługuje ciąg drogi krajowej Nr 7 Gdańsk - Warszawa - Kielce - Kraków - Chyżne i przejmuje ruch tranzytowy na w/w kierunku oraz relacje skątne z kierunku tranzytowego wschód - zachód (Piotrków Trybunalski - Częstochowa). Warunki ruchu można ocenić jako dobre.

Droga krajowa Nr 74 (Piotrków Trybunalski) Sulejów - Kielce - Kraśnik „przebiega ulicami: Łódzka - Jesionowa - Świętokrzyska - Manifestu Lipcowego - Sandomierska. Natężenie ruchu na omawianej trasie jest b. duże. Występują problemy ruchowe oraz uciążliwości na odcinku wschodnim (jednojezdniowym) ul. Sandomierskiej z tytułu b. gęsto zlokalizowanych wjazdów bramowych.

Droga krajowa Nr 73 Wiśniówka - Kielce - Tarnów przebiega ulicami Radomska -Manifestu Lipcowego - Źródłowa – Tarnowska - Ściegiennego. Występują b. duże uciążliwości komunikacyjne (hałas, spaliny) na odcinku ul. Źródłowej z tytułu b. dużego natężenia ruchu kołowego oraz ciągłej, zbliżonej do jezdni zabudowy mieszkaniowej wielorodzinnej (efekt studni).

Pozostałą sieć dróg tranzytowych stanowią drogi wojewódzkie:

- Nr **760** Kielce - Piekoszów - Łopuszno (ul. Piekoszowska - Grunwaldzka - Żytnia - Ogrodowa - Seminaryjska),
- Nr **761** Kielce - Częstochowa (ul. Fabryczna - Pańska - Za Walcownią - Łopuszniańska)
- Nr **762** Kielce - Małogoszcz (ul. IX Wieków Kielc - ul. Czarnowska - Źelazna - Armii Krajowej - Krakowska)
- Nr **764** Kielce - Staszów (ul. Wrzosowa - Wojska Polskiego)
- Nr **745** Kielce - Masłów - Radlin (ul. Szybowcowa)

Droga Nr 760 stanowi jednocześnie połączenie dz. Centrum z zachodnią, mieszkaniową częścią miasta. Na drodze Nr 761 występują znaczne utrudnienia w ruchu na odcinku ulic Fabrycznej, Pańskiej i Za Walcownią (wąskie przekroje, małe promienie skątu, brak widoczności). Warunki ruchu na drodze Nr 762 należy ocenić jako dobre. Droga Nr 764, po wykonaniu remontu ul. Wrzosowej oraz częściowym usprawnieniu odwodnienia i ruchu pieszych w rejonie osiedla Ostrogórka w zasadzie również spełnia oczekiwania użytkowników.

Natężenia ruchu wlotowego i wylotowego (poj. rzecz./godz. szczytu popołudniowego) wg pomiaru z 1996 kształtują się następująco:

Droga nr	Lokalizacja p.-tu	Wlot do miasta	Wylot z miasta
7	Kajetanów	147	147
7	Chęciny	143	174
74	Kostomłoty	384	500
74	Domaszowice	547	536
73	Wiśniówka	308	345
73	Dyminy	495	404
760	Górki Szczukowskie	128	185
761	Zalesie	81	118
762	Słowik	580	560
764	Bukówka	142	198
745	Masłów	81	79

Sieć komunikacji kołowej

Podstawowy układ komunikacyjny Kielc oparty jest na trzech w/w drogach krajowych (7, 73 i 74). Ulice główne tworzą dwa wzajemnie prostopadłe wiązki ciągów komunikacyjnych o przebiegu wschód – zachód i północ – południe. Ukształtowany w ten sposób schemat krzyżowo – pasmowy umożliwi przejmowanie narastającego ruchu przez trasy równoległe (drogi zastępcze).

Pasmo wschód – zachód tworzą ciągi ulic:

- Łódzka – Jesionowa – Świętokrzyska
- IX Wieków Kielc – Sandomierska
- Grunwaldzka – Żytunia – Ogrodowa – Seminaryjska – Bohaterów Warszawy
- Husarska – Wapiennikowa

Pasmo północ - południe tworzą ciągi ulic:

- Malików
- Jagiellońska
- Krakowska – Armii Krajowej – Zagnańska
- Warszawska
- Jana Pawła II-go – Ściegiennego
- Radomska – Manifestu Lipcowego – Źródłowa – Tarnowska

Pozostałości tradycyjnego, promienistego układu stanowią ulice tworzące obecnie układ uzupełniający:

- ul. 1-go Maja (odcinek w centrum)
- ul. Warszawska - jw.
- ul. Bodzentyńska
- ul. Jana Pawła II-go
- ul. Krakowska (odcinek śródmiejski)
- ul. Wojska Polskiego - jw.

Można stwierdzić, że podstawowy układ komunikacyjny Kielc jest skryształizowany, utrwalony i w ok. 80 % zrealizowany. Obecnie b. dotkliwie odczuwa się brak elementów niezrealizowanych (brak połączenia ul. Żelaznej z ul. Zagnańską, brak przedłużenia ul. Świętokrzyskiej do Cedzyny, wyczerpująca się przepustowość ul. Grunwaldzkiej jako jedyne połączenia centrum z dz. Kielce Zachód, wyczerpana przepustowość obydwu mini rond przy ul. Paderewskiego).

Zestawienie ulic wg kategorii (stan na 1999 r):

kategoria ulicy	długość [m]	powierzchnia [m ²]	pow. jezdni [m ²]	pow. chodników [m ²]
krajowe	22 630	687 559	299 300	40 813
wojewódzkie	23 130	642 633	313 970	61 550
powiatowe	102 070	1663 077	767 610	286 606
gminne	218 020	2 164 200	1 067 300	180 470

Rodzaje nawierzchni i obiektów inżynierskich

Ogółem sieć dróg publicznych liczy 371,55 km w tym nawierzchnię twardą ulepszoną posiada 211,39 km, tj. 57 %, twardą nieulepszoną (tłuczniową, żuźlową itp.) 37,52 km tj. 10 %, a gruntową 122,64 km tj. 33 %.

Na sieci dróg publicznych istnieją 34 mosty i wiadukty oraz 2 kładki dla pieszych.

Stan nawierzchni

Zły stan nawierzchni posiada około 605 tys. m² ulic co stanowi 33 % ogólnej powierzchni ulic o nawierzchni twardej ulepszonej. Potrzeby remontowe określa się na około 150.000 m² rocznie, natomiast realizowanych jest dotychczas około 50.000 m² w skali roku

Brak realizacji odpowiedniego zakresu remontów kapitalnych i średnich powoduje dekapitalizację dróg uwidaczniającą się m.in. w narastaniu problemów:

- -utrzymania estetyki ulic (zniekształcone trawniki i pobocza, osuwanie się ziemi na jezdnię, trudności w zamiataniu nierównych powierzchni),
- -bezpieczeństwa ruchu (trudności w zmianie pasa ruchu przy głębokich koleinach szczególnie w warunkach zimowych, nagle występowanie głębokich ubytków w nawierzchni, falowanie nawierzchni).
- -odkształcenia nawierzchni (np. koleiny),
- -odwodnienia ulic (zaleganie wody na jezdni, na granicy jezdni i pobocza, wyłączenie niektórych krutek ściekowych z funkcji w wyniku zmiany profilu nawierzchni,
- -zaleganie wody w rowach, zalewanie przyległych posesji itp.)

Obciążenie sieci ulic i dróg. Stan motoryzacji

Podobnie jak w całej Polsce obserwowany jest stały - bardzo szybki wzrost ilości pojazdów samochodowych. Wzrost ten znajduje swoje potwierdzenie w drastycznie wzrastających stratach czasu użytkowników komunikacji indywidualnej i zbiorowej i to nie tylko w godzinach szczytowych natężeń ruchu ale i w godzinach pozaszczytowych.

Dane ewidencyjne ilości zarejestrowanych pojazdów w Kielcach potwierdzają powyższe zjawisko.

Rok	1992	1993	1994	1995	1996	1997
Liczba	26.077	28.386	31.728	36.731	47.510	61495

Ilość pojazdów zarejestrowanych w 1997 roku w rozbiciu na poszczególne grupy pojazdów przedstawiała się następująco:

samochody osobowe	43.248
samochody ciężarowe uniwersalne	3.939
samochody ciężarowo - osobowe	2.505
przyczepy lekkie	2.224
motocykle	1.575
autobusy	668
razem – z pozostałymi grupami pojazdów	61 495

(uwaga: łączna liczba grup pojazdów - 30)

Największe potoki ruchu kołowego w 1998 r. występowały na następujących ulicach:

ulica	ilość	pojazdy
-al. IX Wieków Kielc	1778	poj. rzecz.(godz. szczytu popołudniowy) jeden kierunek ruchu
-ul. Grunwaldzka	1471	jw.
-ul. Ogrodowa	1286	jw.
-ul. Manifestu Lipcowego	1253	jw.
-ul. Seminaryjska	1210	jw.
-ul. Warszawska	1108	jw.
-ul. Żytunia	1079	jw.
-ul. Czarnowska	1028	jw.
-ul. Sandomierska	1020	jw.

Największe potoki ruchu kołowego (tylko w zachodniej części Kielc) wg pomiaru w 1999 r:

-ul. Krakowska	1254	jw.
-ul. Jagiellońska	948	jw.
-ul. 1-go Maja	924	jw.
-ul. Łódzka	992	jw.

Struktura rodzajowa ruchu wg pomiaru z 1998 i 1999r.

Rodzaj pojazdu	% 1998	% 1999
Osobowe	78	81.7
Dostawcze	10	11.0
Ciężarowe	6	3.7
Autobusowe	5	2.3
Motocykle		0.1
Rowery	1	1.2

*⁹ Przewiduje się, że wzrost natężenia ruchu samochodowego nastąpi również na ulicach Jagiellońskiej i Grunwaldzkiej w związku z przeznaczeniem terenu w rejonie ulicy Lecha na zabudowę mieszkaniową wysokiej intensywności.

*⁷ W związku z przeznaczeniem na funkcje mieszkaniowe wysokiej intensywności oraz usług i rzemiosła znacznej części terenu w rejonie ul. Wojska Polskiego i Ronda Czwartaków nastąpi wzrost natężenia ruchu samochodowego na ul. Wojska Polskiego oraz Wrzosowej.

⁹ Zmiana Nr 9 wprowadzona uchwałą Nr XLI/1017/2009 Rady Miejskiej w Kielcach z dnia 19 października 2009 r.

⁷ Zmiana Nr 7 wprowadzona uchwałą Nr X/233/2011 Rady Miasta Kielce z dnia 19 maja 2011 r.

Ruch ciężarowy

Układ komunikacyjny Kielc w przeszłości obciążony był b. dużymi potokami kołowego ruchu ciężarowego. Wynikało to z bliskości wielu zakładów wydobywczych. Obecnie znaczenie przemysłu związanego z kopalinami mineralnymi znacznie zmalało i w ślad za tym b. zmalała wielkość potoków ruchu ciężarowego. Niezależnie od tego występuje problem tranzytowego ruchu ciężarowego. Brak jest spójnej polityki w tym zakresie - wyznaczonych tras dla tranzytu ciężarowego i parkingów na obrzeżu miasta (do czego zarząd dróg jest ustawowo zobligowany). Udział ruchu ciężarowego w całości ruchu kołowego jest zmienny – zależny od lokalizacji trasy i przyległego zainwestowania.

Skrzyżowania i sygnalizacja świetlna

Na obszarze miasta występują praktycznie wszystkie typy skrzyżowań:

- proste
- proste z rozbudowanymi wlotami
- skanalizowane
- z wyspą centralną
- tzw. „małe ronda”
- dwupoziomowe

Nie występują skrzyżowania typu „cygaro” oraz „małe rondo”.

Wszystkie skrzyżowania z wyspą centralną (zgodnie z zasadami inżynierii ruchu) są wyposażone w sygnalizację świetlną – często z podfazą, co obniża ich przepustowość. Obciążenie ruchowe skrzyżowań na ulicach okalających centrum zbliżyło się lub już przekracza ich przepustowość. W szczególności dotyczy to obydwu tzw. „małych rond” na ul. Paderewskiego.

25 skrzyżowań wyposażono w sygnalizację świetlną. Ponadto zainstalowano 6 sygnalizacji typu wzbudzanego (tzw. aktywne przejście dla pieszych).

Typy sygnalizacji:

- 23 dwufazowe,
- 2 trójfazowe.

Długości czasu T_c : min. 60 s, max. 88s.

Czas pracy:

- 16 sygnalizacji 5.00-22.00,
- 9 sygnalizacji całodobowe.

Urządzenia obsługi komunikacji indywidualnej (stacje obsługi i stacje paliw)

Na terenie Kielc zlokalizowanych jest 17 stacji paliw oraz 7 stacji obsługi. Są one bardzo nierównomiernie rozmieszczone – występują obszary niemal pozbawione usług motoryzacyjnych oraz obszary wyraźnie przegęszczone. Niedosyt tego rodzaju usług występuje w centrum oraz dz. Zachodniej i Południowej.

Uciążliwości komunikacyjne

Komunikacja kołowa generuje różnorodne uciążliwości (hałas, spaliny). Wykonane w 1993 r. badania wykazały, że na następujących ulicach poziom hałasu wynosił:

w porze dziennej:

>70 dBA - Czarnowska, Manifestu Lipcowego (rej. Wietrzni)

65-70 dBA - IX Wieków Kielc, Źródłowa, Źytunia, Ogrodowa, Seminaryjska, Źelazna, Armii Krajowej, Jagiellońska, 1-go Maja (odc. od ronda w kier. zachodnim), Okrzei, Zagnańska (odc. południowy), Grunwaldzka

w porze nocnej:

65-70 dBA - skrzyżowanie Czarnowska - Źytunia

60-65 dBA - IX Wieków Kielc, Źelazna, Źytunia, Ogrodowa, Seminaryjska, Jesionowa, Armii Krajowej, Grunwaldzka, Manifestu Lipcowego, Krakowska

Podsystem komunikacji zbiorowej

Głównym przewoźnikiem w obszarze administracyjnym miasta w zakresie przewozów masowych jest Miejski Zakład Komunikacji. Udział w przewozach pasażerskich na obszarze miasta komunikacji autobusowej PKS i komunikacji kolejowej PKP jest niewielki.

Miejski Zakład Komunikacji eksploatuje 45 linii autobusowych z których 18 to linie podmiejskie wiążące z Kielcami obszary przyległe 9 sąsiednich gmin. Łączna długość sieci MZK w Kielcach wynosi 658 km co daje wskaźnik 3,07 km linii/1000 mieszkańców.

Prędkości komunikacyjne są zróżnicowane i wynoszą od 16 - 29 km/h. w zależności od linii. Częstotliwość kursowania autobusów waha się od 5 - 80 min.

Stan taboru charakteryzują poniższe dane:

ilość autobusów ogółem - 205 szt.

w tym:

wozy przegubowe - 76 szt. (37 %)

wozy liczące do 5 lat - 74 szt. (36 %)

wozy liczące do 10 lat - 77 szt. (38 %)

wozy liczące ponad 10 lat - 54 szt. (26 %)

W stosunku do roku 1995 stan taboru uległ znacznej poprawie. Udział wozów liczących do 5 lat wzrósł o 11 % a wozów przegubowych o 8 %.

Ilość przewożonych pasażerów dziennie 206 500.

Dzienna ilość kursów 3300

Ilość autobusów obsługujących linie regularne

W dni powszednie 164

Soboty 67

Niedziele i święta 58

Ilość przystanków autobusowych 440, w tym:

- przystanków zadaszonych 162

- przystanków słupkowych 278

Największe obciążenia linii autobusowych:

Nr 34 23 628 pas./dobę

Nr 35 19 973 pas./dobę

Nr 46 18 478 pas./dobę

Nr 2	10 428 pas./dobę
Nr 25	8 956 pas./dobę
Nr 4	9 682 pas./dobę

W/w linie przewożą 44.5 % ogólnej wielkości potoków pasażerskich.

Oceniając funkcjonowanie komunikacji zbiorowej MZK na terenie miasta należy stwierdzić że:

- wszystkie rejonry mieszkaniowe i przemysłowe miasta, mają zapewnione bezprzesiadkowe połączenie z obszarem centralnym miasta oraz z dworcami PKP i PKS,
- dzielnice mieszkaniowe mają bezprzesiadkowe połączenia z terenami przemysłowymi, za wyjątkiem relacji Białogon - Piaski,
- gęstość sieci autobusowej jest wystarczająca co wynika z faktu że 60 % zabudowanej powierzchni miasta znajduje się w obrębie 300 m odległości dojścia do przystanków a w zasadzie cały obszar mieści się w strefach 700 m odległości.

Przewozy pasażerów w 1997 roku wyniosły 68.6 mln co oznacza około 3 % wzrost w stosunku do 1995 roku. Przewozy dobowe szacuje się na około 212.000 pasażerów.

Parkingi

Na terenie miasta, niezależnie od możliwości parkowania na odcinkach ulic dopuszczonych kodeksem ruchu drogowego istnieją wydzielone miejsca parkingowe przyuliczne lub place postojowe o łącznej pojemności około 20.000 miejsc.

Parkingi te można podzielić na:

- znajdujące się w strefie ograniczonego postoju, płatne niestrzeżone,
- bezpłatne, niestrzeżone (ogólnodostępne),
- płatne, strzeżone,

Największy deficyt miejsc postojowych występuje w centrum miasta określonym strefą ograniczonego postoju. Deficyt ten regulowany jest zwiększaniem rotacji postoju poprzez wprowadzenie progresywnych opłat za parkowanie.

W pozostałych rejonach miasta stopień zaspokojenia potrzeb parkingowych i garażowych jest zróżnicowany - zależy od normatywów urbanistycznych obowiązujących w czasie budowy osiedli. Największe ilości miejsc postojowych znajdują się w częściach północnej, zachodniej i wschodniej.

Dzielnica	Liczba miejsc postojowych	Liczba garaży
Północna	6 291	2 432
Niewachłów	1 409	1 004
Śródmieście Północ	1 832	886
Centrum	1 400	837
Śródmieście Południe	1 451	1 204
Zachód	3 350	2 591
Wschód	2 005	3 177
Barwinek-Baranówek	851	1 123
Zalesie	455	808
Ostra Górka	725	1 418
Razem	20 156	16 260

Sieć garaży liczy łącznie 16.260 miejsc w tym 9.600 szt. murowanych (stałych) i 6.600 szt. blaszanych (tymczasowych). Garaże te, jako zespoły pojedynczych obiektów, funkcjonują często bez wyznaczonego podmiotu zarządzającego - zespół indywidualnych boksów. W odniesieniu do garaży blaszanych (tymczasowych) - funkcjonują one najczęściej bezprawnie na terenach prywatnych lub skarbu państwa (gminy). Stan ten jest wynikiem wieloletnich zaległości. Zalegalizowanie i uporządkowanie tego stanu jest praktycznie niemożliwe (brak zabezpieczenia właściwej gospodarki wodno-ściekowej, nieuregulowany stan prawny własności gruntów) i często prowadzić będzie do likwidacji tych obiektów.

W ostatnich latach obserwuje się pewien znaczący postęp w rozwoju systemu parkingowo - garażowego, uwzględniającego wymogi prawne. Powstające parkingi strzeżone oraz zespoły garażowe (w tym wielopoziomowe) posiadają uregulowany stan prawny, uwzględniający również właściwą gospodarkę wodno-ściekową.

Ruch pieszy

Największe potoki ruchu pieszego w Kielcach obserwowane są wzdłuż ciągu ul. Sienkiewicza. Wynika to z największego w skali miasta nasycenia tego ciągu sklepami i usługami o najbardziej zróżnicowanym profilu w tym i unikalnymi w skali całego miasta. B. duże znaczenie ma również fakt lokalizacji dworca PKP i PKS. W następnej kolejności występują b. duże potoki ruchu wzdłuż ul. Czarnowskiej i przekraczające ul. Czarnowską. Jest to ewidentny wynik bliskości zespołu dworców. Znaczne potoki ruchu pieszego występują wzdłuż ul. IX Wieków Kielc oraz przekraczające tę ulicę.

Największe pomierzone potoki ruchu pieszego w Kielcach (pomiar z roku 1993):

- Sienkiewicza - Paderewskiego - 2072 osób/godz./1 kier. wzdłuż ul. Sienkiewicza
- Czarnowska na wys. kina Romantica (poprzecznie) - 1002 osób/godz./1 kier.

Wypadkowość

Wg informacji uzyskanych z Komendy Wojewódzkiej w Kielcach – Wydział Ruchu Drogowego statystyka wypadkowości w latach 1997 i 1998 przedstawia się następująco:

Specyfikacja	1997	1998
liczba zdarzeń	5024	5008
liczba wypadków	977	785
liczba kolizji	4047	4202
liczba zabitych	31	33
liczba rannych	694	949

Obsługa przewozów taxi

Sposób obsługi pasażerów kształtuje się bez elementów planowania systemowego. Sieć postoi jest w zasadzie dostosowana do potrzeb. Stwierdzić można przeciążenie pojazdami postoi w Rynku i przy dworcu PKP. Wynika to z atrakcyjności tych punktów jak również ze zbyt małej ilości miejsc postojowych.

Liczba taksówek osobowych, zarejestrowanych na terenie miasta wynosiła w 1997 r. 1.258. Liczba miejsc postojowych na wyznaczonych postojach „TAXI” wynosi 300. Ilość taksówek w mieście prawdopodobnie będzie nadal regulowana wyłącznie prawami popytu i podaży, jako podsystem względnie niezależny.

Wg informacji uzyskanych ze Zrzeszenia Transportu Prywatnego w 1996 r. w rzeczywistości prowadzi usługi przewozowe ok. 1000 kierowców. Jedna taksówka wykonuje rocznie średnio ok.2060 kursów i przewozi ok.5 200 pasażerów.

Obsługa przewozów PKS

Podstawowym problemem w zakresie obsługi ruchu pasażerskiego PKS jest sprawna odprawa podróżnych. Dworzec autobusowy posiada nowoczesne rozwiązania technologiczne i umożliwia obsługę pasażerów w stopniu zadowalającym. Niestety zastosowane rozwiązanie uniemożliwia dalszy wzrost przepustowości dworca. System przystanków pasażerskich, pozadworcowych, to przystanki przyuliczne zlokalizowane wspólnie z przystankami MZK. Powstałe tak zespoły niekiedy zbliżają się do granic przepustowości i stwarzają problemy ruchowe zarówno na przyległej ulicy, jak i trudności z zabezpieczeniem sprawnej i bezpiecznej odprawy podróżnych.

Informacje uzyskane z Przedsiębiorstwa Komunikacji Samochodowej w Kielcach w (na całym obszarze obsługiwanym przez kielecki PKS) przedstawiają się następująco:

	1996	1999
ilość linii	213	70
liczba kursów ogółem	632	580
w tym zwykłych	604	574
pośpiesznych	28	6
średni dzienny przebieg	22 875 km	6 700 km
stan taboru	134 autobusy	124 autobusy
ilość pasażerów przewożonych przez PKS Kielce w obszarze jw.	13.2 mln /rok	

921 km dróg i 305 miejscowości na terenie 17 gmin jest objętych komunikacją PKS

Podsystem komunikacji kolejowej

Podsystem kolejowy funkcjonuje praktycznie niezależnie od miejskiego systemu transportowego. Największym generatorem ruchu pasażerskiego jest stacja Kielce - Osobowa. Pozostałe stacje (Kielce Herbskie, Kielce Białogon), przystanki osobowe (Piaski, Czarnów), zlokalizowane w granicach administracyjnych miasta obsługują ruch pasażerski w niewielkim stopniu.

Pasażerski ruch kolejowy kształtuje się następująco (dane z 1996 r.)

- 70 pociągów odjeżdża z Kielc w ciągu doby
- 73 pociągi przyjeżdżają do Kielc w okresie jw.
- w tym:
- 67 pociągów osobowych
- 72 pociągi pośpieszne
- 2 pociągi ekspresowe

rok	ilość pociągów uruchamianych /rok	ilość pociągów kończących bieg /rok
1997	12 151	12 999
1998	12 645	13 011

Ze stacji Kielce odprawiono:

- w 1993 1 540 413 pasażerów
- w 1994 1 450 591 pasażerów
- w 1995 1 507 574 pasażerów
- w 1996 1 333 607 pasażerów

- w 1997 1 771 938 pasażerów
- w 1998 1 401 587 pasażerów

Towarowy ruch kolejowy odprawiany jest w trzech punktach:

- stacja Kielce
- Kielce – Piaski
- Kielce –Herby

	1997				1998			
	załadowano		wyładowano		załadowano		wyładowano	
	wag	ton	wag	ton	wag	ton	wag	ton
KIELCE	1879	103 908	2 333	104 304	1 412	53 945	1 950	77 118
Kielce Piaski	122	4 103	3 738	182 689	204	4 859	4 662	226 293
Kielce Herbskie	883	20 033	5 593	252 641	712	14 975	2 360	89 892
Sitkówka Nowiny	39 662	1 629 260	12 037	512 150	26 916	1 099 276	12 024	517 030

Inne usługi przewozowe

Gospodarka wolnorynkowa przyczyniła się do rozwoju usług przewozowych pasażerskich wykonywanych przez przewoźników prywatnych. Usługi te dotyczą głównie przewozów na trasach Kielce - gminy ościenne. Świadczenie tych usług odbywa się na podstawie zgłoszenia o działalności gospodarczej. Przewoźnicy ci nie spełniają natomiast wymogu uzgodnienia swego rozkładu jazdy z tzw. „koordynatorem” oraz (najczęściej bezprawnie) korzystają z przystanków MZK i PKS.

W 1998 r. zarejestrowano 25-iu prywatnych przewoźników.

Ilość kursów w dni powszednie (łącznie dla wszystkich przewoźników) wynosiła:

- w dni powszednie 339 kursów,
- w soboty 113,
- niedziele 95.

Średnio jeden przewoźnik w dni powszednie wykonywał 14 kursów (maksimum 32) .W soboty i niedziele pracuje tylko 8-11 przewoźników.

Podsystem komunikacji lotniczej

Co prawda na terenie miasta Kielce nie zlokalizowano lotniska, lecz zagadnienie ruchu lotniczego staje się coraz ważniejszym elementem wpływającym na standard miasta. Pobliskie lotnisko w Masłowie ma szansę rozbudowy i podwyższenia kategorii obsługi statków powietrznych. Ponadto na terenie miasta wytypowano kilka lądowisk dla helikopterów służących dla transportu sanitarnego. Niestety nie są one właściwie oznakowane i utrzymane.

*11 Lokalizacja lotniska w sąsiedniej gminie Masłów ma wpływ na wysokość zabudowy, w tym telekomunikacyjne obiekty budowlane na terenie Zmiany nr 11. Ograniczenia te wynikają z rozporządzenia Ministra Infrastruktury z dnia 25 czerwca 2003 roku w sprawie warunków, jakie powinny spełniać obiekty budowlane oraz naturalne w otoczeniu lotniska (Dz. U. 2003 Nr 130, poz. 1192) wraz ze zmianą z dnia 11 lipca 2006 roku rozporządzeniem Ministra

Transportu zmieniające to rozporządzenie (Dz. U. 2006 Nr 134 poz. 946). Na podstawie w/w rozporządzenia wymiary obiektów budowlanych oraz naturalnych, w tym także umieszczone na nich urządzenia jak anteny, nie mogą naruszać powierzchni ograniczających – na obszarze Zmiany nr 11 - powierzchni stożkowej.

Ilość wykonanych operacji:

rok	ilość lotów samolotowych	ilość lotów szybowcowych
1997	1500	1100
1998	1679	938
1999 (I – X)	2456	1220

Podsystem dróg rowerowych

W 1998 roku rozpoczęto budowę pierwszej w Kielcach ścieżki rowerowej. Projekt przewidywał realizację ścieżki wzdłuż doliny Silnicy (tj. o przebiegu północ – południe) od Zalewu (od ul. Jesionowej) do Wojewódzkiego Parku Kultury i Wypoczynku (do ul. Marmurowej). W I-szym etapie (w 1998 r.) wykonano odcinek od ul. Jesionowej do ul. Sienkiewicza. W 1999 r. wykonano odcinek od ul. Sienkiewicza do Parku Miejskiego. Projektowana ścieżka przecina trzy trasy komunikacyjne należące do układu podstawowego i obciążone b. dużymi potokami ruchu kołowego. W miejscach przecięć ścieżka traci ciągłość – rowerzyści są doprowadzeni do funkcjonujących przejść pieszych.

WNIOSKI

Uwarunkowania zewnętrzne korzystne (sprzyjające)

- położenie w węźle dróg wysokiej kategorii: Nr 7, nr 73 i nr 74 (Nr 7 i Nr 74 należą do sieci dróg ekspresowych)
- położenie w niszy osiedleńczej poza strefą drenującego wpływu dużych miast
- położenie przy linii kolejowej Warszawa – Kraków
- bliskie sąsiedztwo lotniska w Masłowie

Uwarunkowania zewnętrzne niekorzystne (niesprzyjające)

- niedostosowanie dróg wysokiej kategorii do docelowych zadań transportowych (szczególnie dr. Nr 74 - docelowo trasa ekspresowa, brak ustalenia terminu realizacji trasy)
- ograniczenia PKP dot. realizacji proj. Łącznicy kolejowej Sitkówka - G. Szczukowskie
- problemy formalno-ekonomiczne z rozbudową lotniska w Masłowie
- bariera linii kolejowych Warszawa- Kraków i Kielce –Częstochowa

Uwarunkowania wewnętrzne korzystne (sprzyjające)

- sprawny, funkcjonalny, czytelny podstawowy układ komunikacyjny oparty na nowoczesnym systemie krzyżowo-pasmowym (2 wzajemnie prostopadłe wiązki równoległych tras układu podstawowego)
- gęsta sieć komunikacji zbiorowej, dobra dostępność do komunikacji zbiorowej

---

*¹¹ Zmiana Nr 11 wprowadzona uchwałą Nr LVIII/1037/2014 Rady Miasta Kielce z dnia 20 marca 2014 r.

Uwarunkowania wewnętrzne niekorzystne (niesprzyjające)

- wyczerpująca się przepustowość wielu skrzyżowań (obydwa tzw. „minironda”) i tras układu podstawowego (ul. IX Wieków Kielc, Sandomierska), wzrost strat czasu, obniżenie średniej prędkości Komunikacyjnej
- obniżenie poziomu swobody ruchu
- wzrost stopnia zagrożenia sparaliżowania układu komunikacyjnego z powodu awarii, konieczności przebudów dróg i uzbrojenia
- brak wielu elementów projektowanego układu podstawowego:
  - połączenie ul. Żelaznej i Zagnańskiej
  - połączenie centrum z dz. Zachód
  - przedłużenie ul. Jagiellońskiej na północ do ul. Łódzkiej
  - węzeł „Pakosz”
- niedostateczna ilość miejsc postojowych – szczególnie w centrum miasta
- nadmierna penetracja ruchu kołowego do wnętrza centrum miasta
- system komunikacji zbiorowej oparty na jednym środku komunikacji (autobusie) i jednym przewoźniku
- postępująca dekapitalizacja układu komunikacyjnego (podstawowego i uzupełniającego)
- niedobór środków finansowych na realizację nowych elementów sieci transportowej, modernizację i remont istniejącego układu podstawowego i uzupełniającego

III-3.3. Charakterystyka systemu zaopatrzenia w wodę

Ogólna charakterystyka miejskiego systemu wodociągowego.

Miejski system wodociągowy tworzy sieć rurociągów dosyłowych, magistralnych i rozdzielczych o łącznej długości 388,8 km, zasilany z komunalnych ujęć wody w Białogonie i Zagnańsku, wspomaganych 7 studniami awaryjnymi istniejącymi na terenie miasta. Obejmuje on swoim zasięgiem obszar miasta położony w zlewniach Silnicy i Sufragańca.

Położone poza zasięgiem miejskiego systemu wodociągowego zabudowane tereny w rejonie Cedziny, wschodnia ^{*7}i północna część (do ul. Daleszyckiej) osiedla Ostrogórka, Suków Kleckie, Dyminy, Posłowice, Sitkówka i Słowik zaopatrywane są w wodę z ujęć lokalnych lub ze studni kopanych.

Obszar miasta charakteryzuje się znacznym zróżnicowaniem wysokościowym. Deniwelacja terenu w granicach zasięgu miejskiego systemu wodociągowego wynosi około 110m. Najwyżej położona zabudowa w osiedlu Świętokrzyskie zlokalizowana jest na terenie o rzędnych około 345m npm, natomiast część zabudowy w osiedlu Białogon znajduje się na terenie o rzędnych około 235m npm.

Specyficzne warunki terenowe występujące na obszarze miasta spowodowały konieczność utworzenia systemu wodociągowego wielostrefowego.

Obecnie w eksploatowanym systemie wodociągowym miasta wyodrębnione są 3 podstawowe strefy ciśnień:

- **I strefa ciśnień** - obejmuje obszar miasta położony poniżej rzędnej 286,00m npm, tylko lokalnie zasilając tereny do rzędnej 295,00m npm. Sieć wodociągowa w tej strefie zasilana jest z istniejących ujęć wody współpracujących ze zbiornikiem wyrównawczym „Szydłówek Dolny”.
- **II strefa ciśnień** - obejmuje obszar miasta ograniczony warstwicami o rzędnych 286,00m npm i 315,00m npm, położony w północnej części miasta (osiedla: Bocianek, Uroczysko, Związkowiec, Sieje i Dąbrowa). Sieć wodociągowa na tym obszarze zasilana jest ze zbiornika wodociągowego „Szydłówek Górny”.
- **III strefa ciśnień** - obejmuje obszar w północnej części miasta (osiedla: Słoneczne Wzgórze, Świętokrzyskie, Na Stoku), położony pomiędzy warstwicami o rzędnych 315,00m npm i 346,00m npm. Sieć wodociągowa w tej strefie zasilana jest ze zbiornika wyrównawczego „Świerczyny”, położonego poza granicami miasta, na terenie gminy Masłów.

Występujące w kilku rejonach miasta tereny zabudowy mieszkaniowej położone powyżej warstwic 286,00m npm, tj. poza zasięgiem wodociągu I strefy ciśnień, zaopatrywane są w wodę poprzez lokalne hydroformie. Dotyczy to terenów w rejonie ulic Żeromskiego, Prostej i Placu Wolności - z hydrofornią przy zbiorniku wodociągowym „Żeromskiego”, części osiedla Ostrogórka - z hydrofornią przy ul. Wrzosowej, osiedla Kochanowskiego - z hydrofornią przy ul. Wapiennikowej i osiedla Pod Dalsnią - z hydrofornią przy ul. Szajnowicza.

Charakterystyka ilościowo-jakościowa źródeł wody.

Wody powierzchniowe:

Kielce położone są w dorzeczu Nidy, w zlewni jej prawobrzeżnych dopływów: Bobrzy, Lubrzanki i Chodczy oraz Silnicy i Sufragańca - lewobrzeżnych dopływów Bobrzy.

Granica dorzecza Nidy na północnym wschodzie przebiega wierzchołkami pasma Gór Świętokrzyskich, którego przedłużeniem ku północnemu zachodowi są: Pasma Masłowskie, Pasma

---

*7 Zmiana Nr 7 wprowadzona uchwałą Nr X/233/2011 Rady Miasta Kielce z dnia 19 maja 2011 r.

Klonowskie i wzgórza Tumlińskie, stanowiące obszary źródliskowe rzek przepływających przez obszar Kielc, tj. Lubrzanka, Silnicy, Sufragańca i Bobrzy.

Rzeki te i ich doliny tworzą główną strukturę hydrograficzną i ekologiczną miasta.

Taka funkcja w/w rzek była jednym z istotnych powodów ustanowienia zarządzeniem Wojewody Kieleckiego Nr 34/78 z dnia 05.05.1978 następujących klas ich czystości:

- Lubrzanka I klasa czystości
- Silnica II klasa czystości
- Sufraganiec I klasa czystości

Rzeka Lubrzanka (poniżej zbiornika Cedzyna) przepływa wzdłuż wschodniej granicy miasta, na wysokości osiedli Cedzyna, Domaszowice i Ostrogórka i część jej prawobrzeżnej zlewni znajduje się na obszarze miasta. Z obszaru tego, siecią istniejących naturalnych cieków powierzchniowych i rowów melioracyjnych odprowadzane są do Lubrzanki wody gruntowe, wody opadowe, a także ścieki sanitarne z niewłaściwie eksploatowanych zbiorników ścieków (szamb).

Dotychczasowy, nieuporządkowany stan gospodarki ściekowej na obszarze wschodniej części miasta, a w szczególności intensywnie zabudowanego rejonu Zagórza i Nowego Folwarku, nie pozwala na uzyskanie zakładanej klasy czystości rzeki.

Rzeka Silnica przepływa z północy na południe przez środek miasta i uchodzi do rzeki Bobrzy na terenie osiedla Białogon. Wybudowany na Silnicy, w km 8,3, na wysokości osiedla Szydłówek, zbiornik - Zalew Kielecki pełni wyłącznie funkcję rekreacyjną. Pojemność zbiornika wynosi 167.000 m³, a wysokość piętrzenia 5,3 m.

Poniżej zbiornika Zalew Kielecki Silnica płynie w sztucznie uregulowanym i częściowo wybetonowanym korycie.

Silnica jest głównym odbiornikiem wód opadowych z terenu miasta, w znacznej części wprowadzanych do jej koryta bez żadnego oczyszczania. Z tego powodu jest ona w gruncie rzeczy otwartym kolektorem wód opadowych i przemysłowych, prowadząc wody pozaklasowe.

Rzeka Sufraganiec płynie wzdłuż północno-zachodnich obrzeży miasta, na wysokości Niewachłowa i Czarnowa, uchodząc do Bobrzy w rejonie osiedla Pietraszki. Jest ona odbiornikiem dla wód gruntowych i opadowych z terenu tych części miasta.

Przepływ i skład jakościowy wód Sufragańca jest zmienny i zależy od pór roku, ilości opadów, wezbrań oraz charakteru zagospodarowania zlewni.

Uzyskanie zakładanej I klasy czystości wody w rzece będzie wymagało uporządkowania gospodarki ściekowej na zurbanizowanych terenach znajdujących się w granicach jej zlewni.

Rzeka Bobrza przepływa z północy na południe, w pobliżu zachodniej granicy miasta. W rejonie osiedli Pietraszki i Białogon znajdują się ujścia jej lewobrzeżnych dopływów Sufragańca i Silnicy.

Powyżej profilu wodowskazowego w Słowiku Bobrza płynie przez obszar zbiornika wód podziemnych GZWP (417) Kielce, eksploatowanego na potrzeby miejskiego systemu wodociągowego. W tej części zlewni rzeki Bobrzy współczynniki odpływu powierzchniowego, niezależnie od zmian klimatycznych, pozostają pod wpływem skutków eksploatacji wód podziemnych. Przepływy nienaruszalne rzeki w Słowiku nie są osiągnane i należy przypuszczać, że w znacznym stopniu ma na to wpływ pobór wód podziemnych przez ujęcia komunalne w Białogonie.

Stosunkowo wysoka klasa czystości wód Bobrzy powyżej granicy miasta ulega znacznemu pogorszeniu poniżej ujścia Sufragańca, a w szczególności poniżej ujścia Silnicy, która wprowadza wody bardzo zanieczyszczone, pozaklasowe.

Warunkiem uzyskania w Bobrzy planowanej I klasy czystości wód jest przede wszystkim uporządkowanie gospodarki wodno-ściekowej w zlewniach Silnicy i Sufragańca.

Ciek Chodcza bierze swój początek na południowym stoku Pasma Posłowskiego i płynąc w kierunku południowym, uchodzi do Czarnej Nidy w rejonie miejscowości Bieleckie Młyny. W swoim górnym biegu przepływa przez zainwestowane tereny przemysłowo-składowe i pełni funkcję odbiornika dla spływających z tych terenów wód opadowych i podczyszczonych ścieków sanitarnych.

Pod względem hydrologicznym ciek Chodcza nie był badany.

Ogólną charakterystykę rzek przepływających przez obszar miasta zamieszczono w Tabeli 1.

Tabela 1. Ogólna charakterystyka rzek na obszarze Kielc.

Nazwa rzeki (cieku)	Położenie obszaru źródłiskowego i ujścia	Długość ogółem i na terenie miasta (km)	Przepływ średni roczny m ³ /s	Średni spadek %	Klasa czystości obecna, planowana
Bobrza	Zagnańsk - Występa - Czarna Nida	49,0/16,0	Słowik - 2,07	3,1	I i II I
Sufraganiec	Pln.-zach. cz. Pasma Masłowskiego - Bobrza	15,8	Ujście - 0,18	7,3	II i III I
Silnica	Pasmo Masłowskie - Bobrza	17,8	Ujście - 0,32	7,0	wody poza-klasowe II
Lubrzanka	Pasmo Klonowskie (rejon Barczy/ - Czarna Nida	33,5/9,5	Mójcza - 1,0	2,97	II i III I
Chodcza	Pasmo Posłowskie - Czarna Nida	ciek nie badany			

Przepływające przez obszar miasta lub na jego obrzeżu rzeki charakteryzują się stosunkowo niskimi przepływami i dużą ich zmiennością, zależną od warunków klimatycznych, a także niską klasą czystości wód. Z tych powodów nie mogą być one brane pod uwagę jako potencjalne źródła zaopatrzenia w wodę systemu wodociągowego miasta. Możliwe jest jedynie czerpanie z tych rzek wody w ograniczonych ilościach dla potrzeb technologicznych przemysłu lub zmywania ulic.

Wody podziemne

Kielce położone są w obrębie trzonu paleozoicznego Gór Świętokrzyskich. Głównymi elementami tektonicznymi w tym rejonie są: antyklina łysogórska, synklinorium kieleckie i antyklina dymińska oraz na południu synklina gałęzicko – bolechowicko – borkowska.

Rejon Kielc budują utwory paleozoiczne od kambru po perm.

Skomplikowana budowa geologiczno - strukturalna i duże zróżnicowanie litograficzne utworów sprawiają, że warunki hydrogeologiczne na tym obszarze są zróżnicowane. Utwory kambru są praktycznie bezwodne i nie występuje tu użytkowy poziom wodonośny. Głównym zbiornikiem wody podziemnej w rejonie Kielc są osady dewońskie. Najbardziej wodonośne są utwory dewonu środkowego - żywetu, w których silnie zaznaczona jest tektonika i rozwój zjawisk krasowych. Potwierdzają to ujęcia komunalne w dolinie Białogońskiej, w utworach żywetu, zlokalizowane wzdłuż linii znanych dyslokacji.

Ze względu na wielkość zasobów, dobrą jakość wody i znaczenie dla zaopatrzenia ludności w wodę, obszar na których one występują zaliczony został do głównych zbiorników wód podziemnych w Polsce, wymagających szczególnej ochrony. Jest to GZWP (417) Kielce, z którego największa ilość wody pobierana jest przez komunalne ujęcie wody w Białogonie.

GZWP (417)

GZWP (417) Kielce znajduje się w granicach rejonu eksploatacji wód podziemnych (RE) Kielce, dla którego ustalone zostały zasoby dyspozycyjne wody podziemnej z utworów triasowych, permskich i dewońskich, według stanu na dzień 30.10.1994 r, w ilości 1 800 m³/h.

Z zasobów rejonu eksploatacji wód podziemnych (RE) Kielce, obejmującego obszar 177,9 km², pochodzi obecnie 65% zaopatrzenia w wodę Kielc. Pozostałe 35% wody doprowadzane jest do miasta z ujęcia w Zagnańsku.

GZWP (414)

Komunalne ujęcie wody w Zagnańsku czerpie wodę z utworów triasowych i permskich, tworzących główny zbiornik wód podziemnych GZWP (414) Zagnańsk.

Dotychczasowe badania wykazały, że na obszarze GZWP (414) Zagnańsk istnieją warunki do budowy jeszcze jednego ujęcia wody w rejonie Ćmińska.

Ustalenie wielkości zasobów eksploatacyjnych nowego ujęcia wymagało będzie:

- ustalenie zasobów dyspozycyjnych całego GZWP (414) Zagnańsk²
- skorygowania zasobów eksploatacyjnych istniejącego komunalnego ujęcia wody w Zagnańsku z 2 500 m³/h do jego rzeczywistych zdolności eksploatacyjnych wynoszących około 900 m³/h,
- ustalenia rezerwy wody w GZWP, która pozostanie po zaspokojeniu potrzeb miejscowych odbiorców.

Wstępnie szacuje się, że z nowego ujęcia w rejonie Ćmińska można będzie dostarczać dla Kielc wodę w ilości około 300 m³/h. Z całego GZWP (414) Zagnańsk, Kielce mogą liczyć na pobór wody w ilości około 1 200 m³/h.

GZWP (418)

Na południowym obrzeżu Kielc, od Miedzianki po Słopiec, rozciąga się środkowodewoński zbiornik wód podziemnych w synklinie gałęzicko - bolechowicko - borkowskiej - GZWP (418) Gałęzice - Bolechowice -Borków

We wschodniej części zbiornika, w rejonie Sukowa i Marzysza, udokumentowano i zatwierdzono zasoby eksploatacyjne wód podziemnych w ilości 626 m³/h. Według wstępnego szacunku, z odwierconych w tym rejonie studni, na potrzeby Kielc można będzie dostarczyć wodę w ilości około 500 m³/h, a pozostała ilość należy przeznaczyć na zaopatrzenie miejscowych odbiorców.

W części środkowej zbiornika GZWP (418), w rejonie Dymin, ~~*2istnieje możliwość wykorzystania wykorzystywane są dla potrzeb miasta studni odwierconych dla Zakładów Drobiarskich (przedsiębiorstwo zlikwidowane) i Fabryki Domów studnie przy Fabecie i Browarze „Kielce”. Dla ujęcia wody przy Zakładach Drobiarskich, będącego obecnie własnością gminy Kielce ujęć tych zatwierdzono zasoby eksploatacyjne w ilości *2225 m³/h oraz 234 m³/h.~~

W rejonie tym są ponadto warunki dla pozyskania dodatkowych ilości wody pochodzącej z odwadniania kamieniołomów ZPW „Truskawica”. Wymagało to będzie wykonania bariery studni

---

*2 Zmiana Nr 2wprowadzona uchwałą Nr LIII/1285/2010 Rady Miasta Kielce z dnia 9 września 2010 r.

odwodnieniowych. Koncepcja jej budowy od strony wschodniej jest już opracowana.

Szacuje się, że z ujęć w środkowej części zbiornika, Kielce mogą otrzymać wodę w łącznej ilości około 700 m³/h.

W zachodniej części środkowodewońskiego zbiornika wód podziemnych GZWP (418) jest możliwość ujęcia wody dla Kielc w ilości około 800 m³/h pochodzącej z odwodnienia kamieniołomu „Ostrówka” w Miedziance. Kamieniołom ten odwadniany jest nieprzerwanie od 1974 r., a woda w ilości około 900 m³/h zrzucana do rzeki Hutki.

Wykorzystanie tej wody dla potrzeb wodociągu komunalnego Kielc wymaga budowy bariery studni odwodnieniowych, zgodnie z projektem opracowanym w 1990 r.

Rozmieszczenie udokumentowanych zasobów wód podziemnych w rejonie Kielc ilustruje Rys.1.

Lokalnie na terenie Kielc występuje poziom wodonośny w utworach czwartorzędowych. Większe znaczenia ma jedynie w dolinach rzecznych Bobrzy, Lubrzanki i Sufragańca, gdzie występują utwory piaszczysto - żwirowe o miąższościach dochodzących do 30 m. Poziom czwartorzędowy eksploatowany jest przez studnie wiercone i studnie kopane, zwykle o niewielkich wydajnościach, zaopatrujących w wodę pojedynczych odbiorców.

Badania i analizy hydrogeologiczne prowadzone w rejonie Kielc wykazały, że miasto może być zaopatrywane w wodę pitną z istniejących, udokumentowanych zasobów wód podziemnych w następujących ilościach:

▪ z ujęć istniejących	
- ujęcie komunalne w Zagnańsku	- 900 m ³ /h
- ujęcie komunalne w Białogonie i inne ujęcia na terenie Kielc	- 1 800 m ³ /h
- ^{*2} ujęcie w Dyminach	- 459 m ³ /h

Razem:	- ~~2 700~~ 3 159 m ³ /h

z ujęć planowanych (potencjalnych zasobów wód podziemnych):

- rejon Ćmińska	- 300 m ³ /h
- rejon Sukowa i Marzysza	- 500 m ³ /h
- ^{*2} rejon Dymin	- ~~700~~ m ³ /h
- rejon Miedzianki	- 800 m ³ /h

Razem:	- ^{*2} ~~2 300~~ 1 600 m ³ /h

Oszacowane zasoby wód podziemnych w rejonie Kielc, które mogą być wykorzystane do zaopatrzenia miasta w wodę pitną wynoszą łącznie ^{*2}~~5 000~~ 4 759 m³/h. Jakość tej wody jest dobra i nie wymaga ona stosowania skomplikowanych procesów uzdatniania.

Zapotrzebowanie wody przez odbiorców komunalnych i przemysł.

- Zdolność produkcyjna komunalnych ujęć wody w Białogonie i Zagnańsku, wspomaganych przez 7 studni głębinowych eksploatowanych na terenie miasta, wynosi obecnie około 65 tys. m³/dobę.
- W roku 1998 średnia dobową produkcja wody na potrzeby wodociągu kieleckiego wynosiła 50 123 m³/dobę. Potrzeby gospodarstw domowych w tym okresie wynosiły 33 860 m³/dobę. Pozostała ilość wody wykorzystana została przez przemysł i innych odbiorców.

---

^{*2} Zmiana Nr 2wprowadzona uchwałą Nr LIII/1285/2010 Rady Miasta Kielce z dnia 9 września 2010 r.

- Odbiorcy przemysłowi swoje zapotrzebowanie na wodę uzupełniają z własnych ujęć.
- Zapotrzebowanie wody przez większe zakłady przemysłowe i sposób ich pokrycia podano w Tabeli 2.

Tabela 2. Zapotrzebowanie wody przez większe zakłady przemysłowe w m³/dobę

L.p.	Nazwa zakładu	Ujęcia własne	Z wodociągu miejskiego
1.	Fabryka Łożysk Toczyńskich NSK „Iskra”	922	65,1
2.	ZUChiAP „Chemar” S.A.	526	-
3.	Fabryka Samochodów Specjalizowanych „SHL” S.A.	262	2,8
4.	Elektrociepłownia Kielce Sp. z o.o.	-	439,1
5.	David S. Smith Kielce S.A.	58	300,3
6.	Kieleckie Kopalnie Surowców Mineralnych	-	28,7
7.	Zakłady Mięsne Kielce	-	553,4
8.	Wytwórcza Spółdzielnia Pracy „Społem”	-	416,0
9.	Okręgowa Spółdzielnia Mleczarska „Radostowa”	322,5	9,4
10.	Przedsiębiorstwo Przemysłu Chłodniczego	-	176,3
11.	„Pegromar” Sp. z o.o.	-	129,8

- Ogółem w 1998 r dla odbiorców dostarczono z wodociągu miejskiego wodę w ilości 15 896,6 tys. m³. Oznacza to spadek zapotrzebowania wody w tej grupie odbiorców o około 4,7% w stosunku do roku 1997 i o około 9,4% w porównaniu z rokiem 1996.

*4 Na wielkość zapotrzebowania wody w znaczący sposób mogą wpłynąć już istniejące i rozbudowywane wielkopowierzchniowe obiekty handlowe oraz nowe, projektowane lokalizacje tych obiektów.

Charakterystyka ujęć wody.

Ujęcie wody „Białogon”.

Komunalne ujęcie wody „Białogon” zlokalizowane jest na terenie miasta, w jego południowo - zachodniej części. Woda ujmowana jest ze skał środkowodewońskich (wapienie, dolomity) 15 studniami głębinowymi odwierconymi w Dolinie Białogońskiej. Z 8 studni woda tłoczona jest do zbiornika terenowego o pojemności 2 x 3500 m³ na terenie Stacji Uzdatniania Wody „Białogon”, zlokalizowanej przy ul. Chłopskiej. Z SUW „Białogon” pompami poziomymi woda kierowana jest do miejskiej sieci wodociągowej rurociągiem dosyłowym $\phi 800$ mm wyprowadzonym w kierunku ul. Grunwaldzkiej. Z pozostałych 7 studni woda tłoczona jest do sieci miejskiej rurociągami dosyłowymi $\phi 350$ i $\phi 300$ mm.

Minister Ochrony Środowiska, Zasobów Naturalnych i Leśnictwa decyzją z dnia 18.10.1995r ustalił dla ujęcia wody z utworów dewonu środkowego Kielce - Białogon zasoby eksploatacyjne na okres 10 lat, tj. do 30.10.2004r, w wielkości 1400 m³/h (33,6 tys.m³/dobę). Po tym okresie zasoby eksploatacyjne ujęcia mają być zmniejszone o około 30%, do 980 m³/h (23,5 tys.m³/dobę).

Średnia dobowo produkcja wody z ujęcia „Białogon” w roku 1998 wynosiła 27.000 m³/d.

Charakterystykę studni eksploatowanych na terenie ujęcia wody „Białogon” przedstawiono w Tabeli 3

*4 Zmiana Nr 4 wprowadzona uchwałą Nr XXVIII/648/2008 Rady Miejskiej w Kielcach z dnia 3 października 2008 r.

Tabela 3. Zestawienie studni eksploatowanych na ujęciu wody „Białogon”.

Lp	Oznaczenie studni	Lokalizacja studni	Rok wykonania	Głębokość [m]	Zasoby eksploatacyjne zatwierdzone Q [m ³ /h]	Pobór rzeczywisty [m ³ /h]
1.	3/II	Biesak	1965	100,5	nie ustalone	125,0
2.	Ia	ul. Siedem Źródeł	1982	100,0	„	55,0
3.	1/IIIa	ul. Fredry	1970	64,0	„	150,0
4.	2/IIIa	ul. Fredry	1970	80,0	„	150,0
5.	3/IIIb	ul. Fredry	1969	81,0	„	150,0 awaryjna
6.	1/IV	ul. Mokra	1963	100,0	„	80,0
7.	1/IVa	ul. Mokra	1969	80,0	„	90,0
8.	2/IVb	ul. Chłopska	1970	100,5	„	70,0
9.	VI	ul. Siedem Źródeł	1970	80,0	„	120,0
10.	VIa	ul. Siedem Źródeł	1970	100,0	„	35,0
11.	VIb	ul. Siedem Źródeł	1971	80,0	„	140,0
12.	VII	ul. Mokra	1971	64,0	„	70,0
13.	VIII	ul. Mokra	1971	100,0	„	80,0
14.	VIIIa	ul. Mokra	1971	80,0	„	130,0
15.	IX	ul. Ołowiana	1970	100,0	„	130,0
.		OGÓLEM:			1400	

Ujęcie wody „Zagnańsk”.

Komunalne ujęcie wody „Zagnańsk” zlokalizowane jest w miejscowości Zagnańsk położonej w odległości kilkunastu kilometrów od Kielc, w kierunku północnym. Woda ujmowana jest z utworów triasu dolnego oraz permu i dewonu 10 studniami o głębokościach od 87m do 150m. Ze studni woda tłoczona jest do zbiornika na terenie ZUW „Zagnańsk”, skąd przesyłana jest do Kielc i rozdzielczej sieci wodociągowej na obszarze gminy Zagnańsk. Na podstawie wieloletniej eksploatacji ujęcia ustalono, że jego maksymalne zasoby eksploatacyjne, dla średnich opadów atmosferycznych, wynoszą około 22,8 tys.m³/dobę. Z tej ilości na potrzeby Kielc może być dostarczana woda w ilości 21 tys.m³/dobę. Pozostała ilość wody tj. 1,8 tys.m³/dobę, przeznaczona jest na potrzeby miejscowości położonych na obszarze gminy Zagnańsk.

Średnia dobową produkcją wody z ujęcia „Zagnańsk” w 1998 roku wynosiła 17.365 m³/d.

Charakterystykę studni eksploatowanych na terenie komunalnego ujęcia wody „Zagnańsk” przedstawiono w Tabeli 4.

Tabela 4. Zestawienie studni eksploatowanych na ujęciu wody „Zagnańsk”.

Lp	Oznaczenie studni	Lokalizacja studni	Rok wykonania	Głębokość [m]	Zasoby eksploatacyjne zatwierdzone Q [m ³ /h]	Pobór rzeczywisty [m ³ /h]
1.	1	Zagnańsk	1958	50,0	184,75	nieczynna
2.	1a	Zagnańsk	1967	100,0	217,80	80,0
3.	2	Zagnańsk	1963	150,0	234,40	120,0
4.	2a	Zagnańsk	1967	100,0	234,40	120,0
5.	3	Chrusty	1963	100,0	206,10	150,0
6.	4	Zagnańsk	1966/67	145,0	153,20	120,0

Lp	Oznaczenie studni	Lokalizacja studni	Rok wykonania	Głębokość [m]	Zasoby eksploatacyjne zatwierdzone Q[m ³ /h]	Pobór rzeczywisty [m ³ /h]
7.	5	Zagnańsk	1966/67	150,0	153,30	70,0
8.	6	Janaszów	1966	100,0	84,40	nieczynna
9.	7	Jasiów	1967	100,0	187,30	80,0
10.	7a	Jasiów	1969	100,0	209,80	nieczynna
11.	8	Zagnańsk	1967	100,0	176,90	100,0
12.	8a	Zagnańsk	1969	87,0	210,00	120,0
13.	9	Zachełmie	1983	160,0	91,00	nieczynna

Awaryjne ujęcia wody.

System wodociągowy Kielc, zasilany z podstawowych, komunalnych ujęć wody „Białogon” i „Zagnańsk”, wspomagany jest 8 studniami głębinowymi odwierconymi na terenie miasta, pracującymi w sposób ciągły. Studnie te czerpią wodę z utworów dewonu, z głębokości od 40m do 110m i są bezpośrednio podłączone do miejskiej sieci wodociągowej. Ich charakterystykę zamieszczono w Tabeli 5.

Tabela 5. Zestawienie awaryjnych ujęć wody zasilających miejską sieć wodociągową.

Lp	Nazwa ujęcia, lokalizacja	Rok Wykonania	Głębokość [m]	Zasoby eksploatacyjne zarejestrowane Q [m ³ /h]	Pozwolenie wodnopr. na pobór wody [m ³ /h]	Pobór rzeczywisty [m ³]
1.	ul. Wojska Polskiego	1969	110,0	185,0	185,0	120,0
2.	„Politechnika” ul. Tysiąclecia	1969	90,0	87,0	87,0	60,0
3.	„Leszczyńska” ul. Poleska	1969	105,0	200,0	200,0	120,0
4.	„Pakosz” ul. Boczna	1979/ 1980	50,0	36,0	36,0	24,4
5.	„Zalesie” ul. Ślęzy	1961	65,0	27,0	9,6	4,5
6.	„Gruchawka” oś. Łazy	1970	100,0	51,0	51,0	30,0
7.	„Dobromyśl” ul. Janowska	1969	80,0	52,0	42,6	8,3

Wydajność eksploatacyjna awaryjnych ujęć wody, zasilających w sposób ciągły miejski system wodociągowy, szacowana jest na 9 tyś.m³/dobę.

Przemysłowe i lokalne ujęcia wody.

Większe zakłady przemysłowe, zakłady produkcji spożywczej i niektóre obiekty użyteczności publicznej posiadają własne ujęcia wody w postaci studni głębinowych, wykorzystywane w zależności od potrzeb.

Charakterystykę techniczno-eksploatacyjną tych studni zamieszczono w Tabeli 6.

Tabela 6. Studnie głębinowe eksploatowane na terenach zakładów przemysłowych i obiektów użyteczności publicznej.

Lp	Użytkownik lokalizacja	Rok wykonania	Głębokość [m]	Zasoby eksploatacyjne zatwierdzone Q [m ³ /h]	Pozwolenie wodnopr. na pobór wody [m ³ /h]	Pobór rzeczywisty [m ³ /h]
1.	Kieleckie Przedsiębiorstwo Robót Drogowych ul. Łódzka	1967	25,0	52,5	2,9	
2.	Fabryka Maszyn Pralniczych ul. Długa 32	1971	170,0	27,0	12,5	0,3
3.	ZUCh i AP "Chemar" ul. Olszewskiego 6	1969	95,0	153,0	83,1	54,0
4.	Byłe Kieleckie Zakłady Drobiarskie ul. Zagnańska 69	1957	65,7	49,0		40,0
5.	„Polmo – SHL” ul. Zagnańska	1963 1969	40,5 60,0	31,0 29,2		6,3 12,5
6.	PSS "Społem" Piekarnia- ul. Witosa	1976	65,4	55,0	55,0	27,7
7.	~~*2 Fabryka Domów~~ Fabet Dyminy	1970 1975	97,0 94,5	~~*2305,0~~ 225,0	256,9	19,5
10.	NSK „Iskra” ul. Mielczarskiego	1970	130,0	138,0		65,0
11.	Spółdz. Mleczarska „Radostowa” ul. Górna	1955	70,0			17,9
12.	PSS „Społem” Piekarnia ul. Żniwna	1964	78,0	79,0		25,0
13.	Cmentarz Komunalny w Cedzynie	1980	105,0	5,5	5,5	0,1

Strefy ochronne ujęć wodociągowych.

Komunalne ujęcia wody w Białogonie i Zagnańsku posiadają wyznaczone strefy ochrony sanitarnej. Strefa ochronna ujęcia wody w Zagnańsku wymaga weryfikacji i aktualizacji zgodnie z przepisami zawartymi w Rozporządzeniu Ministra Ochrony Środowiska, Zasobów Naturalnych i Leśnictwa z dnia 5 listopada 1991r. w sprawie zasad ustanawiania stref ochronnych źródeł i ujęć wody.

Dla ujęcia komunalnego dla Kielc w Dolinie Białogońskiej ustanowiono strefy ochronne Decyzją Wydziału Ochrony Środowiska Urzędu Wojewódzkiego w Kielcach z dnia 30-09-1991 r. znak OS.I-6210/250/91. Dla tego ujęcia wydano nową decyzję Wydz. OŚ UW z dnia 01-12-1997 r. znak OS.I-6210/135/97 uwzględniającą wszystkie zapisy decyzji jw., z późniejszymi zmianami.

*2 Zmiana Nr 2 wprowadzona uchwałą Nr LIII/1285/2010 Rady Miasta Kielce z dnia 9 września 2010 r.

Dotychczas nie podjęto działań dla ustanowienia obszarów ochronnych głównych zbiorników wód podziemnych GZWP 414 Zagnańsk i GZWP 418 Gałęzice - Bolechowice - Borków.

Eksploatowane na terenie miasta awaryjne ujęcia wody posiadają wyznaczone i wygradzone strefy ochrony sanitarnej, bezpośredniej.

Identyfikacja głównych zagrożeń dla jakości ujmowanej wody.

Zagrożenie jakości ujmowanych dla potrzeb komunalnych miasta zasobów wód podziemnych jest od kilku lat przedmiotem szczegółowych badań. Wykazały one istnienie wielu ognisk zanieczyszczeń, które w znacznym stopniu zagrażają jakości wód podziemnych i powierzchniowych. Największa ich koncentracja występuje na terenie miasta oraz zakładów przemysłowych w rejonie Dymin, Trzuskawicy, Sitkówki i Nowin. W wielu miejscach nastąpiło już lokalne zanieczyszczenie wód podziemnych i zdegradowanie wód powierzchniowych do III klasy czystości lub nawet pozaklasowych.

Do najczęściej występujących ognisk zanieczyszczeń należą: obiekty magazynowania i dystrybucji paliw płynnych, składowiska odpadów (w tym wiele istniejących nielegalnych wysypisk śmieci) oraz ścieki wprowadzane do gruntu lub wód powierzchniowych na terenach nieskanalizowanych.

W zasięgu stref ochronnych ujęcia komunalnego Kielce – Białogon znajduje się 75 rozpoznanych obiektów stanowiących potencjalne zagrożenie dla jakości wód podziemnych użytkowych poziomów wodonośnych.

Bardzo duże zagrożenie stanowi wciąż jeszcze zanieczyszczenie gruntu i wód podziemnych produktami naftowymi na powierzchni około 3 ha w rejonie Zakładu Gospodarki Produktami Naftowymi CPN w Białogonie. Teren skażony znajduje się w odległości około 400m od studni głębinowych komunalnego ujęcia wody „Białogon”.

Ponadto na obszarze stref zidentyfikowano 29 obiektów stwarzających duże zagrożenie dla wód podziemnych i 13 obiektów, których zagrożenie oceniono jako małe.

Szczególne zagrożenia dla jakości wody ujmowanej z tego ujęcia stwarza osuszony od wiosny 1993r. Staw Białogoński. Od początku lat 70-tych, po awarii przepustów, wpadała do niego rzeka Silnica, niosąca duże ładunki zanieczyszczeń. Staw Białogoński stał się naturalnym osadnikiem dla tych zanieczyszczeń. Po opróżnieniu stawu, naniesione osady o miąższości dochodzącej do 6 m i podścielające je torfy uległy osuszeniu. W wyniku tego w warstwie osadów powstały głębokie do 1,5 m szczeliny, ułatwiające migrację do zbiornika środkowodewońskiego namulów zanieczyszczonych między innymi metalami ciężkimi.

Odrębną grupę zanieczyszczeń groźnych dla jakości ujmowanych wód podziemnych stanowią powszechnie stosowane nawozy i środki ochrony roślin. Ich szkodliwe oddziaływanie występuje szczególnie w miejscach, gdzie skały wodonośne znajdują się płytko pod powierzchnią terenu.

Dosyłowa i magistralna sieć wodociągowa.

Rurociągi dosyłowe.

Z ujęcia wody „Białogon” woda wyprowadzona jest w kierunku centrum, części zachodniej miasta i Niewachłowa następującymi rurociągami dosyłowymi:

- Magistrala dosyłowa „zachodnia” - od SUW „Białogon”, wzdłuż ulic: Chłopskiej, Bernardyńskiej, Grunwaldzkiej, do węzła u zbiegu ulic Grunwaldzkiej i Jagiellońskiej. od Magistrala zbudowana z rur stalowych Ø813 mm - odcinek od SUW do ul. Grunwaldzkiej długości 2470 m i z rur stalowych Ø610 mm – odcinek wzdłuż ul. Grunwaldzkiej do ul. Jagiellońskiej długości 1450 m.
- Długość całkowita - 3920 m

- Przekazanie do eksploatacji - 30.12.1983 r.
- Odgałęzienie magistrali dosyłowej „zachodniej” od ul. Grunwaldzkiej, wzdłuż ulic Szajnowicza, Malików, Batalionów Chłopskich do ul. Hubalczyków. Magistrala zbudowana z rur stalowych Ø800 mm - odcinek od ul. Grunwaldzkiej do torów PKP, od kościoła przy ul. Malików do ul. Batalionów Chłopskich i od ul. 1 Maja do ul. Hubalczyków długości 3168 m oraz z rur stalowych Ø600 mm - odcinek od torów PKP do kościoła przy ul. Malików i wzdłuż ul. Batalionów Chłopskich do ul. 1 Maja długości 2309 m.
- Długość całkowita 5477 m.
- Przekazanie do eksploatacji 27.02.1995 r.
- Magistrala dosyłowa - od SUW „Białogon” wzdłuż ulic Mokrej, Krakowskiej, Chęcińskiej do węzła w rejonie skrzyżowania ulic Ogrodowej, Żytniej i Paderewskiego Magistrala zbudowana z rur żeliwnych Ø350 mm.
- Długość całkowita około 4200 m (w tym 750 m rury żeliwne Ø400 mm).
- Przekazanie do eksploatacji 1928 r.
- Magistrala dosyłowa - od ujęcia Nr III przy ul. Fredry wzdłuż ulic 1905 Roku i Krakowskiej do węzła u wylotu ul. Jagiellońskiej. Magistrala zbudowana z rur żeliwnych Ø500 mm - odcinek od ujęcia do ul. Krakowskiej długości około 1600 m oraz z rur żeliwnych Ø300 mm - odcinek wzdłuż ul. Krakowskiej do ul. Jagiellońskiej długości około 1300 m.
- Długość całkowita około 2900 m.
- Przekazanie do eksploatacji: odcinek wzdłuż ul. Krakowskiej z rur Ø300 mm - 1958 r., odcinek wzdłuż ul. 1905 Roku z rur Ø500 mm - 1976 r.
- Magistrala dosyłowa - od ujęcia Nr II „Biesak” wzdłuż ulic Biesak, Pakosz, Osobna, Al. Legionów, Pl. Piłsudskiego i Prostej do zbiornika „Żeromskiego”. Magistrala zbudowana z rur żeliwnych Ø300 mm.
- Długość całkowita około 4400 m.
- Przekazanie do eksploatacji - 1956 r.

Z ujęcia wody „Zagnańsk” woda doprowadzana jest do Kielc magistralą dosyłową Zagnańsk - Kielce, której trasa przebiega przez miejscowości: Ściegna, Gruszka, Kajetanów, Wiśniówka i Dąbrowa oraz na terenie miasta, wzdłuż ul. Warszawskiej do węzła w rejonie skrzyżowania ulic Warszawskiej, Jesionowej i Świętokrzyskiej.

- Magistrala zbudowana jest z rur żeliwnych Ø600 mm o długości 11466 m i z rur stalowych Ø620 mm o długości 2290 m.
- Długość całkowita - 13756 m.
- Przekazanie do eksploatacji - 10.04.1974 r.

Przy pompowni w Zagnańsku zamontowane są zbiorniki wodno - powietrzne do amortyzacji uderzeń hydraulicznych mogących wystąpić w rurociągu magistralnym.

Magistralna sieć wodociągowa.

Podstawowy układ zasilania wodociągów w I strefie ciśnień tworzy sieć rurociągów magistralnych pracujących w układzie pierścieniowym, współpracujących ze zbiornikiem wyrównawczym „Szydłówek Dolny”. Głównymi elementami tego systemu są przewody magistralne wyszczególnione w Tabeli 7

Tabela 7. Magistrale wodociągowe w obszarze zasilania I strefy ciśnień.

Lp.	Lokalizacja	Średnica [mm]	Długość [m]	at Materiał	Rok budowy
1.	Ogrodowa-Wojska Polskiego-Prosta- Żeromskiego	300	1.327	żeliwo	1928-31
2.	Paderewskiego	300 400	880	żeliwo PE	1927-28
3.	Piotrkowska -Rynek -Moniuszki	300	1.103	żeliwo PE	1927-28
4.	Śniadeckich	300	660	żeliwo	1928
5.	Jagiellońska -Herbska -Pawia Skrzetlewska	300	2.600	żeliwo	1959
6.	Robotnicza-Jesionowa	300	1.735 191	żeliwo stal	1965
7.	Nowowiejska -Targowa -Kozia	400 300	1.594 19	żeliwo	1965
8.	Żytnia-Grunwaldzka	300	917	żeliwo	1964-66
9.	Młoda-1 - Maja	300	1.046 74	żeliwo stal	1968
10.	Olszewskiego	300	738	żeliwo	1963
11.	Jesionowa (odcinek od Warszawskiej do Nowowiejskiej)	500	218	żeliwo	1973
12.	Świętokrzyska-Manifestu Lipcowego- Źródłowa	400	3.087	żeliwo	1973
13.	Prosta	300	367	żeliwo	1973
14.	Tarnowska -Wrzosowa -Janczarska - Al. Na Stadion	300		stal	1984
15.	Tarnowska-Bohaterów Warszawy- oś. Zagórska-Sandomierska	400	1.979 52	żeliwo stal	1990-95
16.	Tarnowska(od Prostej do Wrzosowej)	400	1.926	żeliwo	1982
17.	Tarnowska -Wrzosowa -Wojska Polskiego	300	150 1.100	żeliwo stal	1983 1984
18.	Sandomierska(od Manifestu Lipcowego do Poleskiej)	300 500	1.035 107	żeliwo stal	1981
19.	Leszczyńska(od Manifestu Lipcowego do Poleskiej)	300	1.089	stal	1986
20.	Poleska -Leszczyńska -Śląska	300 250	527 504	stal	1969
21.	Konopnickiej	300	671	żeliwo	1976
22.	Warszawska - Witosa	500 400	814 1.266	stal stal	1979 1986
23.	Jesionowa-Łódzka (do Hubalczyków)	400	790	stal	1977
24.	Jagiellońska (od Grunwaldzkiej do Krakowskiej)	300	1.818	żeliwo	1964
25.	Massalskiego	500	720	stal	1990

Podstawowy układ wodociągowy w obszarze zasilania II strefy ciśnień, występującej w Północnej części miasta, tworzą następujące przewody magistralne współpracujące ze zbiornikiem „Szydłówek Górny”:

- Magistrala od zbiornika „Szydłówek Dolny” do zbiornika „Szydłówek Górny”, poprowadzona przez teren osiedli Na Stoku i Świętokrzyskie. Magistrala zbudowana z rur stalowych Ø500 mm.
  - Długość całkowita - 1.191 m.
  - Przekazanie do eksploatacji - 30.09.1982 r.
- Magistrala od pompowni przy zbiorniku „Szydłówek Dolny”, wzdłuż ul. Warszawskiej, Orkana, Klonowej i Turystycznej - dla osiedli Uroczysko i Bocianek. Magistrala zbudowana z rur stalowych o średnicach: Ø500, Ø406, Ø324, Ø219
  - Długość całkowita - 4.801 m.
  - Przekazanie do eksploatacji - 30.09.1982 r.
- Magistrala od węzła w rejonie skrzyżowania ulic Warszawskiej i Szydłówek Górny, przez Park Dygasińskiego, do ul. Manifestu Lipcowego (w rejonie Centrum Biznesu „Exbudu”) i wzdłuż ul. Manifestu Lipcowego - w kierunku ul. Konopnickiej. Magistrala zbudowana z rur żeliwnych Ø300 mm - długości 1008 m oraz z rur żeliwnych i stalowych Ø500 mm - długości 292 m (wzdłuż ul. Manifestu Lipcowego).
  - Długość całkowita - 1.300 m.
  - Przekazanie do eksploatacji - 2.07.1991 r.
- Magistrala od ul. Warszawskiej, wzdłuż ul. Karczunek, do ul. Witosa - dla os. Dąbrowa. Magistrala zbudowana z rur stalowych Ø400 mm.
  - Długość całkowita - 1.092 m.
  - Przekazanie do eksploatacji - 30.12.1987 r.

W obszarze zasilania III strefy ciśnień, obejmującym osiedla: Świętokrzyskie, Na Stoku, Słoneczne Wzgórze oraz północny fragment osiedla Dąbrowa, głównymi elementami systemu wodociągowego są następujące rurociągi magistralne współpracujące ze zbiornikiem wyrównawczym „Świerczyny”:

- Magistrala od zbiornika „Szydłówek Dolny” do zbiornika „Szydłówek Górny”, poprowadzona przez tereny osiedli Na Stoku i Świętokrzyskie. Magistrala zbudowana z rur stalowych Ø500 mm.
  - Długość całkowita - 1.210 m
  - Przekazanie do eksploatacji w 1984 r.
- Magistrala od zbiornika „Świerczyny” do ul. Radomskiej, poprowadzona wzdłuż drogi do Masłowa i wschodniej granicy miasta. Magistrala zbudowana z rur stalowych Ø500 mm.
  - Długość całkowita - 2.720 m
  - Przekazanie do eksploatacji w 1984 r.
- Magistrala od zbiornika „Szydłówek Górny” do ul. Radomskiej. Magistrala zbudowana z rur stalowych Ø400 mm.
  - Długość całkowita - około 400 m.
  - Przekazanie do eksploatacji w 1984 r.
- Magistrala w ul. Sikorskiego, od ul. Warszawskiej do ul. Radomskiej. Magistrala zbudowana z rur stalowych Ø400 mm.
  - Długość całkowita - około 1.200 m
  - Przekazanie do eksploatacji w 1984 r.

- Magistrala w ul. Radomskiej, od ul. Sikorskiego do ul. Krasickiego. Magistrala zbudowana z rur stalowych Ø400 mm i Ø300 mm.
  - Długość całkowita - około 1.800 m.
  - Przekazanie do eksploatacji w 1984 r.
- Magistrala w ulicach Warszawskiej i Krasickiego, od zbiornika „Szydłówek Dolny” do ul. Radomskiej Magistrala zbudowana z rur stalowych Ø500 mm.
  - Długość całkowita - około 1.300 m
  - Przekazanie do eksploatacji w 1984 r.

Zbiorniki wodociągowe.

Zbiornik wodociągowy „Szydłówek Dolny”.

Zbiornik zlokalizowany jest w Północnej części miasta, na terenie położonym pomiędzy ul. Warszawską i osiedlem Na Stoku. Woda do zbiornika doprowadzona jest z ujęć w Zagnańsku, magistralą dosyłową Ø600mm w ul. Warszawskiej.

- Pojemność użytkowa zbiornika - 15.000 m³ (3 komory o pojemności 5.000 m³ każda).
- Konstrukcja żelbetowa, monolityczno - prefabrykowana.
- Przekazanie do eksploatacji - 1975 r.
- Zbiornik współpracuje z siecią wodociągową I strefy ciśnień oraz stanowi czerpnię wody dla pompowni zasilających zbiorniki II i III strefy ciśnień.

Zbiornik wodociągowy „Szydłówek Górny”.

Zbiornik zlokalizowany jest na terenie położonym w północnej części osiedla Świętokrzyskiego. Woda do zbiornika doprowadzona jest z pompowni II strefy przy zbiorniku „Szydłówek Dolny”, magistralą wodociągową Ø500mm.

- Pojemność użytkowa zbiornika - 10.000 m³ (2 komory o pojemności 5.000 m³ każda).
- Konstrukcja żelbetowa, monolityczno - prefabrykowana.
- Przekazanie do eksploatacji - 1982 r.
- Ze zbiornika zasilana jest sieć wodociągowa II strefy ciśnień, obejmująca północno-wschodni rejon miasta, w tym osiedla: Uroczysko, Bocianek, Związkowiec i Dąbrowa.

Zbiornik wodociągowy „Świerczyny”.

Zbiornik zlokalizowany jest w miejscowości Świerczyny, gm. Masłów, na południowym stoku góry Domaniówka. Woda do zbiornika doprowadzona jest z pompowni III strefy przy zbiorniku „Szydłówek Dolny”, magistralą wodociągową Ø500mm i Ø400mm.

- Pojemność użytkowa zbiornika - 10.000 m³ (2 komory o pojemności 5.000 m³ każda).
- Konstrukcja żelbetowa, monolityczno - prefabrykowana.
- Przekazanie do eksploatacji - 1984 r.
- Ze zbiornika zasilana jest sieć wodociągowa III strefy ciśnień na terenie osiedli: Świętokrzyskie, Na Stoku i Słoneczne Wzgórze.

Zbiornik wodociągowy „Żeromskiego”.

Zbiornik zlokalizowany jest w centrum miasta, u zbiegu ulic Żeromskiego i Bema. Woda do zbiornika doprowadzona jest z ujęcia „Biesak”, magistralą wodociągową Ø300mm.

- Pojemność użytkowa zbiornika – 4.260 m³. Pierwsze dwie komory zbiornika o pojemności 1.410 m³ wybudowano w latach 1927 - 1929. W latach 50-tych dobudowano dalsze dwie komory powiększając pojemność zbiornika do 2.820 m³. W wyniku kolejnej rozbudowy zbiornika dokonanej w latach 90-tych, jego pojemność zwiększono do 4.260 m³.
- Konstrukcja żelbetowa, monolityczna.
- Zbiornik pełni funkcję zbiornika wyrównawczego dla sieci wodociągowej I strefy ciśnień w centrum miasta oraz poprzez hydrofornię istniejącą przy zbiorniku, zasila sieć wodociągową lokalnej II strefy ciśnień, obejmującej najwyższe położone tereny w rejonie ulic: Żeromskiego, Prostej, Pl. Wolności i Langiewicza.

Możliwości zapewnienia dostawy wody w sytuacjach nadzwyczajnych.

Sytuacje nadzwyczajne mogą wystąpić w przypadku dłuższych przerw w zasilaniu miejskiego systemu wodociągowego z podstawowych, komunalnych ujęć wody w Białogonie lub Zagnańsku, spowodowanych np. poważniejszymi awariami ujęć, pompowni lub rurociągów dosyłowych.

Istniejący na terenie miasta system magistralnych przewodów wodociągowych, jego konfiguracja oraz lokalizacja zbiorników wyrównawczych gwarantują, że w przypadku przerwy w dostawie wody z ujęć w Białogonie, miejski system wodociągowy będzie funkcjonował normalnie, do czasu wyczerpania zapasu wody w zbiornikach wyrównawczych „Szydłówek Dolny”. Po tym czasie muszą wystąpić ograniczenia w dostawie wody na obszarze I strefy ciśnień.

W przypadku dłuższej przerwy w dostawie wody z ujęć w Zagnańsku, po wyczerpaniu zapasu wody w zbiorniku „Szydłówek Dolny”, przestanie praktycznie funkcjonować system wodociągowy II i III strefy ciśnień na terenach osiedli Świętokrzyskie, Na Stoku i Słoneczne Wzgórze, zasilany z tego właśnie zbiornika.

Taka sytuacja będzie trwała do czasu wybudowania pompowni sieciowej, planowanej na magistrali Ø600mm w rejonie osiedla Bocianek, która umożliwi w sytuacjach awaryjnych przerzut wody z ujęć w Białogonie do zbiornika „Szydłówek Dolny”.

Jednostka zarządzająca miejskim systemem wodociągowym.

Zarządzaniem i eksploatacją miejskiego systemu wodociągowego wraz z ujęciem wody w Zagnańsku zajmują się „Wodociągi Kieleckie” Spółka z o.o. w Kielcach, ul. Krakowska 64.

III-3.4. Charakterystyka systemu odprowadzania ścieków sanitarnych.

Ogólna charakterystyka miejskiego systemu kanalizacji sanitarnej.

Kielce posiadają kanalizację typu rozdzielczego tj. system kanalizacji sanitarnej odprowadzający ścieki bytowo - gospodarcze i przemysłowe oraz system kanalizacji deszczowej, zbierający i odprowadzający w sposób zorganizowany wody opadowe. W granicach zlewni miejskiego systemu kanalizacji sanitarnej znajduje się około 83 % zabudowanych terenów miasta. Ogólna długość czynnej sieci kanalizacji sanitarnej wynosi 188,7 km. Ścieki ze skanalizowanych terenów miasta odprowadzane są grawitacyjnie, systemem kanałów i kolektorów, do oczyszczalni ścieków zlokalizowanej w odległości około 10 km od miasta, na terenie gminy Sitkówka. Z ogólnej ilości ścieków doprowadzanych do oczyszczalni w Sitkówce, około 72,7 % stanowią ścieki bytowo - gospodarcze, natomiast około 13,7 % to ścieki przemysłowe.

*⁴Na ogólny wzrost ilości ścieków oraz potrzebę ich kanalizowania i oczyszczania mogą wpłynąć już istniejące i rozbudowywane wielkopowierzchniowe obiekty handlowe oraz nowe, projektowane lokalizacje tych obiektów.

Poza zasięgiem miejskiego systemu kanalizacji sanitarnej znajduje się: część terenu Niewachłowa, wschodnia część miasta położona w zlewni Lubrzanki (Nowy Folwark, Zagórze i Ostrogórka), Dyminy i Posłowice ^{*¹¹} oraz, Zalesie oraz częściowo obszar w rejonie ulic Warszawskiej, Radomskiej i gen. Sikorskiego.

Charakterystyka odbiorników ścieków.

Ścieki odprowadzane miejskim systemem kanalizacji sanitarnej do oczyszczalni ścieków w Sitkówce, po oczyszczeniu, odprowadzane są do rzeki Bobrzy.

W przekroju wodowskazowym Słowik, około 3 km powyżej zrzutu oczyszczonych ścieków z oczyszczalni w Sitkówce, przepływy charakterystyczne w rzece Bobrzy, obserwowane w latach 1951 - 1985, są następujące:

WWQ	-	54,4	m ³ /s
SWQ	-	23,0	„
SSQ	-	1,83	„
SNQ	-	0,20	„
NNQ	-	0,025	„

Charakterystykę hydrologiczną Bobrzy podano w pkt. III-1.4.

Ścieki sanitarne doprowadzane do oczyszczalni ścieków w Cedzynie, po oczyszczeniu w stopniu na jaki pozwala istniejący ciąg technologiczny, zrzucane są do rzeki Lubrzanki.

W przekroju wodowskazowym Cedzyna, około 1 km powyżej zrzutu ścieków z oczyszczalni, przepływy charakterystyczne w rzece Lubrzance, obserwowane w latach 1951 - 1985, są następujące:

WWQ	-	82,3	m ³ /s
SWQ	-	31,5	„
SSQ	-	0,99	„
SNQ	-	0,04	„

---

*⁴Zmiana Nr 4 wprowadzona uchwałą Nr XXVIII/648/2008 Rady Miejskiej w Kielcach z dnia 3 października 2008 r.

*¹¹Zmiana Nr 11 wprowadzona uchwałą Nr LVIII/1037/2014 Rady Miasta Kielce z dnia 20 marca 2014 r.

NNQ - 0,00 „

Charakterystykę hydrologiczną Lubrzanki podano w p. 1.2.1.

Ścieki sanitarne odprowadzane z terenów przemysłowo - składowych w Dyminach do oczyszczalni ścieków istniejącej w rejonie Fabryki Domów, po oczyszczeniu, odprowadzane są do cieku Chodcza, będącym dopływem Czarnej Nidy.

Ciek Chodcza nie był badany pod względem hydrologicznym, nie są więc znane jego charakterystyczne przepływy.

Oczyszczalnie ścieków.

Oczyszczalnia ścieków „Sitkówka”.

Mechaniczno - biologiczna oczyszczalnia ścieków „Sitkówka” zlokalizowana jest w gminie Sitkówka-Nowiny, na terenie o powierzchni 28 ha położonym na prawym brzegu rzeki Bobrzy, w odległości około 10 km od Kielc. Zaprojektowana została na początku lat 60-tych z przepustowością 40.700 m³/dobę. W roku 1974 przekazana została do eksploatacji część ściekowa oczyszczalni, a w roku 1978 część osadowo-gazowa. W roku 1984 rozpoczęto modernizację i rozbudowę oczyszczalni. W I etapie tych prac, zakończonym w 1993 roku, wybudowano: 4 nowe osadniki wstępne, pompownię główną ścieków, 2 nowe komory napowietrzania ścieków, pompownię osadu wstępnego oraz rurociągi technologiczne i obiekty towarzyszące. Po zakończeniu modernizacji i rozbudowy, przepustowość oczyszczalni wzrosła do 72.000 m³/dobę, co pozwala na oczyszczanie wszystkich ścieków sanitarnych doprowadzanych do oczyszczalni z Kielc i ze skanalizowanych terenów gminy Sitkówka-Nowiny.

Kierunki dalszej rozbudowy i modernizacji oczyszczalni zostały nakreślone w opracowaniu studialnym wykonanym przez duńską firmę „Abrahamsen & Nielsen”.

Ze względu na szeroki zakres planowanych prac, ich realizacja podzielona została na kilka etapów. W I etapie, już zrealizowanym, rozbudowano i zmodernizowano kraty i piaskownik oraz przebudowano ciąg osadowo - gazowy, gdyż pracujące nieprzerwanie od 20 lat urządzenia do przeróbki osadu były w złym stanie technicznym.

Obecnie ciąg technologiczny oczyszczalni tworzą następujące obiekty i urządzenia:

- krata schodkowa - 3 szt,
- piaskownik napowietrzany - 3 szt,
- pompownia główna ze studnią zbiorczą ścieków,
- zbiornik tłuszczu i części pływających,
- osadniki wstępne - 4 szt,
- komory napowietrzania - 6 szt Inka i 2 szt Knapa,
- osadniki wtórne - 4 szt,
- pompownia osadu wstępnego i zmieszanego,
- pompownia osadu czynnego i nadmiernego,
- zagęszczacze mechaniczne osadu nadmiernego – 3 szt,
- dwie wydzielone komory fermentacyjne zamknięte (WKFZ),
- wirówki do odwadniania osadu firmy Guinard - 2 szt,
- poletka osadowe,
- baseny do suszenia osadu - 2 szt,
- zbiornik biogazu,
- dwa generatory gazowe wykorzystujące biogaz do produkcji energii elektrycznej

Osad powstający na oczyszczalni poddawany jest procesom przeróbki tj. zagęszczaniu w zagęszczaczach mechanicznych, fermentacji metanowej w zamkniętych komorach fermentacyjnych oraz odwirowaniu na wirówkach. Końcowe uwodnienie osadów wynosi około 75%. Osad ten charakteryzuje się wysoką wartością nawozową, co potwierdzają ekspertyzy Instytutu Nawożenia i Gleboznawstwa w Puławach.

W roku 1997 oczyszczalnia „Sitkówka” przyjęła 17.018 tys.m³ ścieków surowych, z których uzyskano osady biologiczne w ilości 2.509 ton suchej masy.

Modernizacja oczyszczalni wpłynęła na znaczną poprawę efektów oczyszczania ścieków. Uzyskiwany obecnie stopień redukcji zanieczyszczeń spełnia wymogi obowiązujące do roku 2000. Stopień redukcji wybranych wskaźników zanieczyszczeń ścieków doprowadzanych do oczyszczalni „Sitkówka” zamieszczono w Tabeli 8.

Tabela 8. Jakość ścieków surowych i oczyszczonych w oczyszczalni ścieków „Sitkówka” w roku 1998.

Wskaźnik zanieczyszczeń	Ścieki surowe		Ścieki oczyszczone	
	stężenie średnie mg/dm ³	ładunek zanieczyszczeń kg/d	stężenie średnie mg/dm ³	ładunek zanieczyszczeń kg/d
BZT-5	229	11.499	15	753
ChZT	556	27.920	73	3.666
Zawiesina ogólna	235	11.801	38	1.908
Chlorki	117	5.875	106	5.323
Siarczany	140	7.030	94	4.720
Azot ogólny	63	3.164	30	1.506
Fosfor ogólny	8,3	417	2,4	121

W celu osiągnięcia jakości ścieków oczyszczonych, zgodnej z wymaganiami jakie obowiązują od roku 2000, konieczna będzie dalsza rozbudowa i modernizacja ciągu technologicznego oczyszczalni, między innymi przez wprowadzenie procesów nityfikacji i denityfikacji oraz chemicznego strącania fosforu. Będzie to wymagało rozbudowy części biologicznej oczyszczalni oraz budowy nowych osadników wtórnych.

Oczyszczone w oczyszczalni ścieki odprowadzane są do rzeki Bobrzy w km 7 + 410 na podstawie decyzji o pozwoleniu wodnoprawnym znak OS.I - 6210/138/95 z dnia 30.06.1995r., udzielonej Związkowi Komunalnemu Wodociągów i Kanalizacji w Kielcach przez Wydział Ochrony Środowiska Urzędu Wojewódzkiego w Kielcach na okres do 30 czerwca 1999 roku.

Decyzją Świętokrzyskiego Urzędu Wojewódzkiego – Wydział Ochrony Środowiska i Rolnictwa w Kielcach znak OSR.II-6210/24/99 z dnia 30.06.1999 r termin ważności tego pozwolenia przedłużony został do dnia 31.12.2001 r.

Oczyszczalnia ścieków „Cedzyna”.

Mechaniczna oczyszczalnia ścieków „Cedzyna” zlokalizowana jest nad rzeką Lubrzanką, na obrzeżu zabudowy mieszkaniowej Cedro-Mazur, przy wschodniej granicy miasta.

Nie jest ona obiektem miejskiego systemu kanalizacji sanitarnej. Przejmuje ścieki sanitarne z miejscowości Cedzyna, na terenie gminy Górno, a przede wszystkim z ośrodków wypoczynkowych i hotelowych istniejących przy zbiorniku wody Cedzyna.

Oczyszczalnia ścieków „Dyminy”.

Mechaniczna oczyszczalnia ścieków „Dyminy” zlokalizowana jest w części przemysłowo-składowej Dyminy, w rejonie Fabryki Domów.

Jest obiektem o znaczeniu lokalnym, funkcjonującym poza miejskim systemem kanalizacji sanitarnej. Do oczyszczalni „Dyminy” odprowadzane są ścieki z przedsiębiorstw produkcyjnych, baz i składów istniejących na terenie części przemysłowo-składowej Dyminy, po zachodniej stronie ul. Ściegiennego.

Podstawowym obiektem technologicznym oczyszczalni jest osadnik Imhoffa. Sprawność oczyszczalni jest niska, a jakość oczyszczonych ścieków, odprowadzanych do ciekę Chodcza, nie odpowiada obowiązującym normom. Oczyszczalnia wymaga modernizacji ciągu technologicznego w celu osiągnięcia wymaganego stopnia redukcji zanieczyszczeń doprowadzanych do niej ścieków.

Strefy ochronne oczyszczalni ścieków

Oczyszczalnia ścieków w Sitkówce posiada 200 – metrową strefę ochronną, wyznaczoną decyzją Urzędu Wojewódzkiego – Wydział Ochrony Środowiska w Kielcach znak OS.V-7622/100/95 z dnia 5.10.1995 r. o ustanowieniu strefy wokół oczyszczalni „Sitkówka”.

Sposób jej urządzenia ustalony został w projekcie zagospodarowania strefy.

Pozostałe, istniejące na terenie miasta oczyszczalnie „Cedzyna” i „Dyminy”, nie posiadają ustanowionych i urządzonych stref ograniczonego użytkowania.

Opis głównych kolektorów sanitarnych.

Kolektor Sitkówka - Pakosz.

Kolektor sanitarny od oczyszczalni ścieków „Sitkówka” do komory połączeniowej istniejącej w osiedlu Pakosz, w rejonie ul. Zagonowej, w której łączą się kolektory „lewobrzeżny” i „prawobrzeżny”, jest głównym kolektorem miejskiego systemu kanalizacji sanitarnej. Przejmuje ścieki z całej skanalizowanej części miasta i doprowadza je do oczyszczalni w Sitkówce. Jego trasa poprowadzona została wzdłuż rzeki Bobrzy do osiedla Białogon, następnie ulicami Pańską i Kolonia, a dalej wzdłuż rzeki Silnicy do osiedla Pakosz, w rejon ul. Zagonowej.

Zbudowany na początku lat 70-tych w konstrukcji żelbetowej, monolitycznej i prefabrykowanej posiada następujące przekroje:

- przekrój dzwonowy, monolityczny - Ø1,60 x 1,80 m - 4.985 m
- - Ø1,40 x 1,58 m - 1.481 m
- przekrój kołowy, prefabrykowany - Ø1,50 m - 3.302 m
- rury stalowe - Ø1200 mm - 32 m

- Długość całkowita kolektora - 9.800 m.
- Przekazanie do eksploatacji: 10.08.1973 r.

Kolektor „Lewobrzeżny”.

Kolektor sanitarny „Lewobrzeżny”, od komory połączeniowej na kolektorze głównym Sitkówka - Pakosz w rejonie ul. Zagonowej do ul. Jesionowej, poprowadzony jest wzdłuż lewego brzegu rzeki Silnicy. Przejmuje ścieki sanitarne z całej skanalizowanej, lewobrzeżnej części miasta. Zbudowany w latach 70-tych z rur żelbetowych i kamionkowych, posiada następujące przekroje: Ø1,50; Ø1,20; Ø0,80; Ø0,60

- Długość całkowita kolektora - 3.797 m.
- Przekazanie do eksploatacji: 31.03.1977 r.

Kolektor „Prawobrzeżny”.

Kolektor sanitarny „Prawobrzeżny”, od komory połączeniowej na kolektorze głównym Sitkówka - Pakosz w rejonie ul. Zagonowej do ul. Zagnańskiej, poprowadzony jest ulicami Zagonową i Chęcińską, a następnie wzdłuż prawego brzegu rzeki Silnicy do ul. Zagnańskiej. Przejmuje ścieki z prawobrzeżnej, skanalizowanej części miasta, położonej w granicach zlewni rzeki Silnicy, za wyjątkiem terenów w rejonie Karczówki.

Odcinek kolektora od ul. Solnej do ul. Zagnańskiej zbudowany został w pierwszej połowie lat 50-tych, a początkowy odcinek od Pakosza do ul. Solnej - na początku lat 60-tych i w pierwszej połowie lat 70-tych. W roku 1998 odcinek kolektora od ul. IX Wieków Kielc do bazy PKS, w ramach przeprowadzonych prac remontowych, został uszczelniony metodą bezrozkopową.

Kolektor zbudowano z rur kamionkowych, betonowych i żelbetowych o następujących przekrojach: jajowym $\emptyset 0,80 \times 1,20$ i $\emptyset 0,70 \times 1,05$ oraz kołowym $\emptyset 1,25$, $\emptyset 0,80$, $\emptyset 0,70$, $\emptyset 0,50$

- Długość całkowita kolektora - 3.426 m.
- Przekazywanie kolektora do eksploatacji następowało odcinkami w latach: 1956, 1961 i 1974.

Kolektor Białogon - Niewachłów.

Kolektor sanitarny Białogon - Niewachłów, od komory połączeniowej na kolektorze głównym Sitkówka - Pakosz u zbiegu ulic Kolonia i Fabrycznej w osiedlu Białogon do Niewachłowa, w rejon skrzyżowania ulic Malików i Batalionów Chłopskich, poprowadzony został ulicą Druckiego - Lubeckiego i dalej wzdłuż Bobrzy, Sufragańca oraz cieką bez nazwy, będącego lewobrzeżnym dopływem Sufragańca, do ul. Malików, a następnie wzdłuż tej ulicy, w rejon ul. Batalionów Chłopskich. Kolektorem odprowadzane są ścieki sanitarne i przemysłowe z zachodniej, mieszkaniowej części miasta i z terenów przemysłowo - składowej Niewachłowa.

Zbudowany na przełomie lat 60-tych i 70-tych z rur żeliwnych, żelbetowych, kamionkowych i betonowych, posiada następujące przekroje: $\emptyset 0,80$, $\emptyset 0,60$, $\emptyset 0,50$, $\emptyset 0,50$, $\emptyset 0,30$

- Długość całkowita kolektora - 6.657 m.
- Przekazanie do eksploatacji: 1.12.1971 r.

Kolektor „Wapiennikowa”.

Kolektor sanitarny „Wapiennikowa”, od komory połączeniowej na kolektorze głównym Sitkówka - Pakosz w rejonie przejścia pod torami PKP, do ul. Żołnierzy Radzieckich, poprowadzony jest przez osiedle Pakosz, a następnie wzdłuż ulic Husarskiej i Wapiennikowej, do ul. Żołnierzy Radzieckich. Odprowadza ścieki sanitarne i przemysłowe z południowej części miasta tj. z osiedli Pakosz, Baranówek, Barwinek Kochanowskiego, Podhale, Ostrogórka i Bukówka oraz z terenów przemysłowo - składowych w rejonie ul. Żołnierzy Radzieckich.

Zbudowany został na początku lat 70-tych z rur żelbetowych o następujących przekrojach: $\emptyset 1,00$, $\emptyset 0,80$

- Długość całkowita kolektora - 3.226 m
- Przekazanie do eksploatacji: 30.06.1973 r.

Kolektor „Leszczyńska”.

Kolektor sanitarny „Leszczyńska”, od komory połączeniowej na kolektorze „Lewobrzeżnym” w rejonie osiedla Na Skarpie do ul. Śląskiej, odprowadza ścieki z północno - wschodniej części centrum miasta, osiedli Słoneczne Wzgórze i Świętokrzyskie, terenów przemysłowo - składowych w rejonie

ulic: Domaszowskiej, Górnej i Konopnickiej oraz z osiedli położonych po północnej stronie ul. Sandomierskiej.

Jego trasa poprowadzona została obok budynku Urzędu Wojewódzkiego do ul. Targowej, następnie wzdłuż ulic Przecznicza, Niska, Starodomaszowska i Leszczyńska do ul. Śląskiej.

Kolektor zbudowany został na początku lat 70-tych z rur żelbetowych o następujących przekrojach: Ø1,00, Ø0,80, Ø0,60

- Długość całkowita kolektora - 2.265 m
- Przekazanie do eksploatacji nastąpiło w 1974 r.

Punkty zlewne nieczystości płynnych.

Ścieki sanitarne gromadzone na terenach zabudowanych, położonych poza zasięgiem miejskiego systemu kanalizacji sanitarnej, w bezodpływowych zbiornikach ścieków, odwożone są specjalistycznym sprzętem transportowym do 2 punktów zlewnych nieczystości płynnych. Jeden z nich zlokalizowany jest przy oczyszczalni ścieków w Sitkówce, natomiast drugi, tymczasowy, nie wyposażony w odpowiednie urządzenia technologiczne, znajduje się na kolektorze sanitarnym Białogon - Niewachłów przy ul. Jarząbek.

Punkt zlewny przy ul. Jarząbek wykorzystywany jest wyłącznie do przyjmowania odcieków z komunalnego wysypiska odpadów.

Oba punkty zlewne znajdują się na zachód, bądź południowy zachód od zainwestowanych terenów miejskich i z tego względu ich lokalizacja w stosunku do obsługiwanych terenów, położonych głównie na wschodnich obrzeżach miasta, jest niekorzystna, powodując wydłużenie drogi transportu ścieków i jego wysoki koszt.

Jednostka zarządzająca miejskim systemem kanalizacji sanitarnej.

Miejskim systemem kanalizacji sanitarnej na terenie Kielc oraz oczyszczalnią ścieków zlokalizowaną w gminie Sitkówka zarządzają „Wodociągi Kieleckie” Spółka z o.o. w Kielcach ul. Krakowska 64.

III-3.5. Charakterystyka systemu odprowadzania wód opadowych.

Ogólna charakterystyka miejskiego systemu kanalizacji opadowej.

Woda opadowa z terenu miasta odprowadzana jest systemem grawitacyjnych kolektorów i kanałów deszczowych oraz rowów komunalnych i melioracyjnych do rzek: Bobrzy, Silnicy, Sufragańca i Lubrzanki.

Ogólna długość czynnej sieci kanalizacji deszczowej wynosi 152 km, natomiast długość koryt rzecznych i rowów komunalnych - około 35 km.

Na wylotach kolektorów deszczowych do Bobrzy, Silnicy i Sufragańca istnieje 5 oczyszczalni wód deszczowych.

Poza zasięgiem miejskiego systemu kanalizacji deszczowej znajduje się: część terenu Niewachłowa, wschodnia część miasta położona w zlewni Lubrzanki ^{*7}(w tym częściowo rejon Ostrogórki), Biesak, ^{*11} częściowo obszar w rejonie ulic Radomskiej, Warszawskiej i gen. Sikorskiego, Dyminy i Posłowice oraz Zalesie.

Charakterystyka odbiorników wód opadowych.

Odbiornikami wód opadowych, odprowadzanych w sposób zorganizowany miejskim systemem kanalizacji deszczowej z zainwestowanych terenów miasta są rzeki: Bobrza, Silnica, Sufraganiec i Lubrzanka.

Charakterystykę hydrologiczną tych rzek zamieszczono w p. III-1.4.

Górny odcinek rzeki **Silnicy**, powyżej Zalewu w rejonie Szydłówka, chroniony jest przed zanieczyszczeniami niesionymi przez wody opadowe odprowadzane z osiedli Na Stoku i Dąbrowa przez 2 oczyszczalnie wód opadowych, wybudowane na prawym i lewym brzegu rzeki, w rejonie ul. Karczunek. W dolnym i środkowym odcinku koryta Silnicy, od ujścia do Zalewu, istnieje kilkadziesiąt wylotów kolektorów i kanałów deszczowych, pozbawionych urządzeń podczyszczających, którymi do rzeki trafiają zanieczyszczone wody opadowe z intensywnie zainwestowanych terenów miasta. Wyjątek stanowi kanał deszczowy w rejonie ul. Kusocińskiego, na wylocie którego wybudowano oczyszczalnię wód deszczowych typu „Unikon”.

Do rzeki **Sufraganiec**, systemem kolektorów i rowów komunalnych, z wylotem w rejonie ul. Jarząbek, odprowadzane są wody opadowe z zachodniej, mieszkaniowej części miasta i z południowej części przemysłowo - składowych Niewachłowa. Są one oczyszczane w oczyszczalni ścieków zlokalizowanej przy ul. Jarząbek. Powyżej ul. Piekoszowskiej do Sufragańca odprowadzane są nieoczyszczone wody deszczowe.

Do rzeki **Bobrzy**, dwoma kolektorami deszczowymi z wylotami w rejonie ul. Za Walcownią i ul. Pańskiej odprowadzane są wody opadowe z osiedla Białogon i terenu Kieleckiej Fabryki Pomp. Na wylocie kolektora przy ul. Za Walcownią wybudowana jest oczyszczalnia wód deszczowych typu „Unikon”.

Na podstawie wykonywanych Państwową Inspekcją Ochrony Środowiska analiz prób wody z Bobrzy, Silnicy i Sufragańca stwierdzono, że w rzekach tych występuje duże zróżnicowanie czasowe i przestrzenne parametrów charakteryzujących stan biochemiczny wody. Badania te wykazały, że okresowo wody Bobrzy i Sufragańca można zaliczyć do II klasy czystości, natomiast wody Silnicy do klasy III.

---

^{*7} Zmiana Nr 7 wprowadzona uchwałą Nr X/233/2011 Rady Miasta Kielce z dnia 19 maja 2011 r.

^{*11} Zmiana Nr 11 wprowadzona uchwałą Nr LVIII/1037/2014 Rady Miasta Kielce z dnia 20 marca 2014 r.

Oczyszczalnie wód opadowych.

W miejskim systemie kanalizacji opadowej funkcjonują dwa typy oczyszczalni wód deszczowych tj. OWD ze zbiornikami PFZ i „Unikon” z separatorami żaluzjowymi.

Trzy oczyszczalnie typu OWD wybudowane zostały na wylotach kolektorów deszczowych do rzeki Silnicy, przy ul. Karczunek i przy ul. Witosa oraz przy ujściu rowu komunalnego do rzeki Sufraganiec w rejonie ul. Jarząbek.

Ciąg technologiczny tego typu oczyszczalni składa się z następujących obiektów:
komora rozdzielcza z przelewem do kanału ulgi i separatorem,

- komora rozdzielcza przy zbiornikach PFZ,
- zbiorniki PFZ z przelewami wieżowymi,
- łapacz tłuszczów,
- kanały międzyobiektywne
- kanał ulgi.

Dwie funkcjonujące na terenie miasta oczyszczalnie wód deszczowych typu „Unikon” wybudowane zostały w osiedlu Białogon, na wylocie kolektora deszczowego przy ul. Za Walcownią oraz w osiedlu Pakosz na kanale deszczowym w ul. Kusocińskiego. Oczyszczalnie typu „Unikon” są obiektami prefabrykowanymi, ze zblokowanym ciągiem technologicznym, składającym się z osadnika i separatora żaluzjowego.

Istniejące oczyszczalnie wód deszczowych przystosowane są do przyjęcia wód deszczowych 50% - owych.

Strefy ochronne oczyszczalni wód opadowych.

Oczyszczalnie ścieków opadowych typu OWD przy ul. Witosa i przy ul. Jarząbek zlokalizowane są na terenach zieleni, zdala od zabudowy mieszkaniowej. Są obiektami wygradzonymi, lecz nie posiadają wyznaczonych i urządzonych stref ochronnych.

Oczyszczalnia ścieków przy ul. Karczunek zlokalizowana jest w pobliżu grupy budynków mieszkalnych. Jest obiektem zdewastowanym, wymagającym odbudowy i modernizacji. Również ta oczyszczalnia nie posiada wyznaczonej i urządzonej strefy ochronnej.

Oczyszczalnie ścieków typu „Unikon” są obiektami zamkniętymi, nie wymagającymi ustanawiania stref ochronnych. Istniejące na terenie miasta dwie oczyszczalnie tego typu zlokalizowane są w sposób spełniający warunki wymagane dla tego rodzaju obiektów.

Główne kolektory wód opadowych.

Kolektory w zlewni Silnicy.

Z prawobrzeżnej części zlewni Silnicy wody opadowe odprowadzane są do rzeki następującymi kolektorami:

- Kolektor w ulicach Krakowskiej, od wylotu przy moście na rzece Silnicy do ul. Podklasztornej i w ul. Kryształowej, do ul. Ołowianej, wybudowany w latach 70-tych z rur żelbetowych o przekrojach: Ø1,2 m, Ø1,0 m., Ø0,8 m., zbiera wody opadowe z południowej i zachodniej części osiedla Podkarczówka. Długość całkowita kolektora – 1 590 m.
- Kolektor w ul. Krakowskiej od wylotu do rowu w rejonie ul. Poklasztornej do wiaduktu nad torami, wybudowany w latach 70-tych z rur żelbetowych i betonowych o

przekrojach: Ø1,0 m., Ø0,8, Ø0,6

odprowadza wody opadowe z terenów przemysłowych w rejonie ulic: Krakowskiej, Stokowej i Jagiellońskiej, z zachodniej części osiedla Podkarczówka oraz z terenów zabudowanych przy ul. Kołtąja.

Długość całkowita kolektora – 608 m.

- Kolektor od wylotu do rzeki Silnicy w rejonie ul. Zagonowej do ul. Mielczarskiego, przez teren NSK „Iskra” do ul. Karczówkowskiej i dalej wzdłuż ul. Bernardyńskiej, wybudowany został w latach 60-tych i 70-tych z rur żelbetowych i betonowych o przekrojach: Ø1,5 m, Ø1,2 m, Ø1,0 m, Ø0,6 m.
odprowadza wody opadowe z terenu zabudowy przemysłowej NSK „Iskra”, południowej części osiedla Jagiellońskie oraz Świętokrzyskiego Centrum Onkologii.
Długość całkowita kolektora – 1 372 m.
- Kolektor od wylotu do Silnicy przy moście na ul. Ogrodowej poprowadzony ulicami: Żytnią, Grunwaldzką, Jagiellońską i Piekoszowską, wykonany w latach 60-tych i 70-tych z rur żelbetowych i betonowych o przekrojach: Øod 1,5 m. do 0,6 m.
przejmuję wody opadowe z rejonu ul. Żelaznej, osiedli Czarnów i Jagiellońskie oraz szpitala przy ul. Grunwaldzkiej.
Długość całkowita kolektora – 2 104 m.
- Kolektor od wylotu do Silnicy w ul. Planty, poprowadzony ul. Panoramiczną, przez teren dworca PKS do ul. Żelaznej, a dalej pod torami PKP, ul. Mielczarskiego i ul. Miłą do ul. Kolberga, wybudowany w latach 60-tych i 70-tych z rur żelbetowych i betonowych o przekrojach: od Ø1,5 m. do 0,6 m.
odprowadza wody opadowe z północnej części osiedla Czarnów oraz z rejonu dworców PKP i PKS.
Długość całkowita kolektora 2 135 m.
- Kolektor od wylotu do Silnicy w rejonie bazy PKS do ul. Robotniczej i dalej w ulicach; Robotniczej, Skrzetlewskiej, Pawiej i 1-Maja w rejon ul. Częstochowskiej, wybudowany w latach 50-tych i 60-tych z rur żelbetowych i betonowych o przekrojach: od Ø1,5 m. do 0,6 m.
odprowadza wody opadowe z osiedla Herby oraz terenów przemysłowych po północnej stronie ul. Łódzkiej.
Długość całkowita kolektora 1 768 m.
- Kolektor w ul. Zagnańskiej, od kolektora Ø1,5 m obok bazy PKS do ul. Witosa i w ul. Witosa, do piekarni PSS „Społem”, zbudowany w na początku lat 70-tych z rur żelbetowych o przekrojach: od Ø1,0 m. do 0,6 m.
Długość całkowita kolektora 2 960 m.

Z lewobrzeżnej zlewni Silnicy wody opadowe odprowadzają do rzeki następujące kolektory:

- Kolektor od wylotu obok mostu na ul. Rybnej, poprowadzony ulicami: Rybną, Żwirową oraz wzdłuż ulic Husarskiej, Wapiennikowej i Wojska Polskiego do osiedla Bukówka, zbudowany w latach 1974 – 1976 z rur żelbetowych o przekrojach: od Ø1,5 m. do 0,6 m.
odprowadza wody opadowe z osiedli: Bukówka, Ostrogórka, Podhale, Kochanowskiego, Barwinek, Baranówek i Pakosz oraz z terenów przemysłowo- składowych w rejonie ul. Żołnierzy Radzieckich i z południowej części centrum miasta, w rejonie ulic Ściegiennego, Zgody i Gagarina.
Długość całkowita kolektora 2 960 m.
- Kolektor od wylotu obok mostu na ul. Ogrodowej, poprowadzony wzdłuż tej ulicy, przez teren parku, a dalej ulicą Seminaryjską, do ul. Żeromskiego, zbudowany w latach 60-tych z rur żelbetowych i betonowych o przekrojach: od Ø1,25 m. do 0,5 m.

zbiera wody opadowe z intensywnie zabudowanych terenów centrum miasta, w rejonie ulic Seminaryjskiej i Wojska Polskiego i odprowadza je do rzeki bez oczyszczenia. Długość całkowita kolektora 960 m.

- Kolektor od wylotu do rzeki Silnicy w rejonie mostu na ul. Sienkiewicza prowadzony ulicami: Leśną i Leonarda, do ul. Sienkiewicza, wybudowany w r.1937 z rur betonowych, posiada następujące przekroje: od $\varnothing 1,4 \times 0,8$ m. do 0,4 m. odprowadza nieoczyszczone wody opadowe z rejonu ul. Sienkiewicza, Rynku i ulic przyległych. Długość całkowita kolektora 842 m.
- Kolektor od wylotu do Silnicy przy moście na ul. IX Wieków Kielc poprowadzony ulicami: Piotrkowską, Silniczną, Bodzentyńską, Źródłową i Bohaterów Warszawy, wybudowany na odcinku od ul. Piotrkowskiej do ul. Źródłowej w latach 1930 – 1935, a na pozostałych odcinkach w latach 50-tych, 70-tych i 90-tych. Najstarsze odcinki kolektora wykonane są w konstrukcji murowanej i z rur betonowych. Odcinki kolektora w ulicach Piotrkowskiej i Tarnowskiej wykonane są z rur żelbetowych. Kolektor od wylotu do końcowego odcinka posiada następujące przekroje: od $\varnothing 1,75 \times 1,0$ m. do 0,8 m. odprowadza nieoczyszczone wody opadowe z centrum miasta i z terenu osiedla KSM – Zagórska. Długość całkowita kolektora 2 237 m.
- Kolektor od wylotu do Silnicy przy moście, po północnej stronie ul. IX Wieków Kielc, wybudowany w latach 1930 - 1949 wzdłuż ulic: IX Wieków Kielc, Warszawskiej, Niskiej, Domaszowskiej i Leszczyńskiej z rur betonowych o następujących przekrojach: od $\varnothing 1,4 \times 1,0$ m. do 0,6 m. odprowadza nieoczyszczone wody opadowe z centrum miasta i z osiedli położonych po północnej stronie ul. Sandomierskiej. Długość całkowita kolektora 1 335 m.
- Kolektor od wylotu do rzeki Silnicy w rejonie osiedla Na Skarpie poprowadzony ulicami: Poczieszka, Tysiąclecia Państwa Polskiego i Domaszowską do ul. Źniwnej, wybudowany w latach 1962 – 1964 z rur żelbetowych o przekrojach: od $\varnothing 2,0 \times 1,0$ m. do 0,8 m. odprowadza wody opadowe, bez oczyszczania, z południowej części osiedla Sady, z terenów Politechniki i z terenów przemysłowych w rejonie ulic Górnej i Źniwnej. Długość całkowita kolektora 1 459 m.
- Kolektor od wylotu do rzeki Silnicy w rejonie ul. Jaworowej, wybudowany w latach 60-tych wzdłuż ulic; Jarzębinowej, Toporowskiego, Jesionowej i Konopnickiej z rur żelbetowych i betonowych o przekrojach: od $\varnothing 0,8$ m. do 0,5 m. odprowadza nieoczyszczone wody opadowe z osiedli: Sady, Szydłówek i Bocianek. Długość całkowita kolektora 498 m.
- Kolektor od wylotu do rzeki Silnicy poniżej jazu w ciągu ul. Jesionowej, wybudowany w latach 60-tych i 70-tych wzdłuż ulic: Topolowej, Klonowej, Jeleniowskiej i Sikorskiego z rur żelbetowych o przekrojach: od $\varnothing 1,8 \times 1,4$ m. do 0,8 m. Długość całkowita kolektora 3 600 m.

Kolektory w zlewni Sufragańca.

Zorganizowany system odprowadzania wód opadowych funkcjonuje na lewobrzeżnej części zlewni Sufragańca. W jego zasięgu znajduje się zachodnia, mieszkaniowa część miasta oraz tereny przemysłowo – składowe Niewachłowa. System ten tworzy oczyszczalnia wód deszczowych zlokalizowana na prawym brzegu Sufragańca, przy ul. Jarząbek oraz sieć kolektorów deszczowych i kanałów ulicznych.

Głównymi kolektorami deszczowymi istniejącymi na obszarze zlewni Sufragańca są:

- Rów otwarty od oczyszczalni wód deszczowych przy ul. Jarząbek do torów PKP w rejonie
- wiaduktu nad ul. Malików, a dalej kanał kryty wybudowany na początku lat 70-tych wzdłuż torów PKP i ul. Długiej, do ul. Częstochowskiej z rur żelbetowych o następujących przekrojach od $\varnothing 1,5\text{m}$ do $\varnothing 0,6\text{m}$ odprowadzają do rzeki Sufraganiec podczyszczone wody opadowe z terenów przemysłowych w rejonie ul. Skrajnej i ul. Długiej oraz z terenów kolejowych stacji Kielce Herbskie.
- - Kolektor od wylotu do w/w rowu w rejonie ul. Stawki do osiedla Pod Dalnią, wybudowany w latach 80-tych wzdłuż istniejącego ciek do ul. Malików i dalej wzdłuż ul. Szajnowicza-Iwanowa z rur żelbetowych o przekrojach od $\varnothing 1,8\text{m}$ do $0,5\text{m}$ odprowadza nieoczyszczone wody opadowe z terenu zachodniej, mieszkaniowej części miasta.
- - Rów otwarty od wylotu do rzeki Sufraganiec w rejonie zakrętu ul. Batalionów Chłopskich do ul. Miedzianej i dalej kanał kryty wybudowany w latach 70-tych wzdłuż ul. Batalionów Chłopskich do ul. Łódzkiej z rur żelbetowych o przekrojach od $\varnothing 1,6\text{m}$ do $1,0$ odprowadzają nieoczyszczone wody opadowe z zainwestowanych terenów przemysłowo-składowych Niewachłowa.

Kolektory w zlewni Lubrzanki.

Zorganizowany system kanalizacji deszczowej na obszarze miasta położonym w zlewni Lubrzanki tworzą: rów otwarty od ujścia do Lubrzanki poniżej zbiornika wody Mójcza do ul. Leszczyńskiej i włączone do niego następujące kolektory deszczowe:

- Kolektor wybudowany w r.1970 od wylotu do w/w rowu wzdłuż ulic Leszczyńskiej, Poleskiej i Szczecińskiej, z rur żelbetowych o przekrojach: od $\varnothing 0,8$ do $0,5$ odprowadza nieoczyszczone wody opadowe ze wschodniej części osiedla KSM. Długość całkowita kolektora 903 m
- Kolektor wybudowany w latach 70-tych od wylotu do w/w rowu przy ul. Leszczyńskiej do ul. Konopnickiej i wzdłuż tej ulicy do Manifestu Lipcowego, a dalej wzdłuż ul. Manifestu Lipcowego do osiedla Świętokrzyskiego, z rur żelbetowych o przekrojach od $\varnothing 1,8\text{m}$ do $\varnothing 0,6\text{m}$ odprowadza nieoczyszczone wody opadowe z zabudowanych terenów po północnej stronie ul. Konopnickiej oraz z osiedli Słoneczne Wzgórze i Świętokrzyskie.

Jednostka zarządzająca miejskim systemem kanalizacji opadowej.

Jednostką zarządzającą systemem kanalizacji deszczowej na terenie miasta jest Miejski Zarząd Dróg w Kielcach ul. Wesola 51.

III-3.6. Charakterystyka systemu ciepłowniczego.

Charakterystyka techniczno –energetyczna źródeł ciepła.

Źródła systemowe

Elektrociepłownia Kielce.

Największym źródłem ciepła zasilającym miejski system ciepłowniczy jest Elektrociepłownia Kielce w której zainstalowany jest jeden kocioł wodny WP-140, opalany miałem węglowym i siedem kotłów wodnych, rusztowych WR-25.

Kocioł WP-140 uruchomiony został w 1992r. Jest kotłem pyłowym, z wymuszonym obiegiem wody, przeznaczonym do celów grzewczych w układzie szczytowym.

Podstawowe dane techniczne kotła i urządzeń pomocniczych:

- Typ kotła WP-140
- Producent „RAFAKO” Racibórz
- Rok produkcji 1990
- Zakres mocy użytecznej 84 – 140 MWt
- Sprawność gwarantowana 85,5%
- Przepływ wody 2650 t/h
- Ilość spalin na wylocie z kotła 244.000 Nm³/h

Kocioł współpracuje z elektrofiltrem o sprawności eksploatacyjnej ponad 99,5%. Stan techniczny kotła jest bardzo dobry.

Siedem kotłów WR-25 produkcji „SEFAKO” Sędziszów zbudowanych zostało w latach 1975 – 76 (4 kotły), w 1979 (2 kotły) oraz jeden w 1984r.

Moc sześciu kotłów wynosi po 29 MWt, a moc kotła Nr 4, po przeprowadzonej modernizacji, wzrosła do 32 MWt.

Spaliny z kotłów WR-25 odpylane są w urządzeniach cyklonowych. Sprawność rzeczywista multicuklonów zainstalowanych przy kotłach Nr 1, Nr 3, Nr 6 i Nr 7 wynosi ponad 90%, a sprawność baterii cyklonów współpracujących z pozostałymi kotłami osiąga 85%.

Łączna moc zainstalowana w EC Kielce wynosi 346 MWt, a faktyczne obciążenie 224,4 MWt.

Roczne zużycie węgla wynosi 129.217 Mg.

Elektrociepłownia posiada własne składowisko odpadów paleniskowych, na które hydraulicznie transportowany jest popiół i żużel z kotła WP-140. Z kotłów WR-25 popiół i żużel przenoszony jest taśmociągami na składowisko i odbierany przez odbiorców do wykorzystania w budownictwie i drogownictwie.

Kotłownie rejonowe.

System ciepłowniczy miasta wspomagany jest przez cztery grzewcze kotłownie rejonowe wykorzystywane do zasilania osiedlowych sieci ciepłowniczych.

Charakterystykę techniczno – energetyczną tych źródeł ciepła przedstawiono w Tabeli 9.

Tabela 9 Kotłownie rejonowe – podstawowe dane techniczno-eksploatacyjne.

Kotłownia lokalizacja /	Ilość i rodzaj kotłów	Zainstalowana moc [MW]	Użytkownik
„Wojska Polskiego” ul. Hauke-Bosaka 2a	5 x WR-5	29,83	MPEC
„Żniwna” ul. Żniwna	4 x WLM-5 2 x WR-5	34,89	KSM
„Szczecińska” osiedle Zagórska	4 x WLM-5	23,26	KSM
„Zapomniana” osiedle Chęcińska	8 x WCO	8,84	MPEC

Zamieszczone w tabeli 9 kotłownie rejonowe są kotłowniami wolnostojącymi, opalonymi miałem węglowym.

- Kotłownia „Wojska Polskiego” o mocy zainstalowanej 29,83 MWt i sprawności 76% obciążona jest faktycznie mocą 29,1 MWt. Roczne zużycie węgla w kotłowni wynosi 16.500 Mg. Spaliny z kotłów WR-5 odpylane są w baterii cyklonów o sprawności rzeczywistej 88%.

Zaopatruje w ciepło 73 obiekty o łącznej kubaturze 916 tyś.m3. Stan techniczny kotłowni określa się jako dobry.

- Kotłownia „Zapomniana” o mocy zainstalowanej 8,84 MWt i sprawności 75% jest obciążona w 100%. Roczne zużycie węgla w tej kotłowni wynosi 4.875 Mg. Spaliny odpylane są w cyklonach o sprawności rzeczywistej 78%.

Zaopatruje w ciepło 35 obiektów o łącznej kubaturze 373.000 m3. Planuje się likwidację tej kotłowni w niedalekiej przeszłości.

W/w kotłownie są obiektami należącymi do miejskiego systemu ciepłowniczego, eksploatowanego przez Miejskie Przedsiębiorstwo Energetyki Ciepłej w Kielcach.

- Kotłownia „Żniwna” (właściciel Kielecka Spółdzielnia Mieszkaniowa), o mocy zainstalowanej 34,89 MWt i sprawności 80%, obciążona jest mocą równą mocy zainstalowanej. Roczne zużycie węgla wynosi 18.643 Mg. Odpylanie spalin za pomocą cyklonów o sprawności 83%. Żużel i pyły wykorzystywane są do celów gospodarczych.

Zaopatruje w ciepło 108 obiektów o łącznej kubaturze 1.444.597 m3.

Stan techniczny kotłowni jest dobry. Lokalizacja kotłowni i jej charakterystyka techniczno-technologiczna umożliwia włączenie tego obiektu do miejskiego systemu ciepłowniczego.

- Kotłownia „Szczecińska” eksploatowana przez Kielecką Spółdzielnię Mieszkaniową, o mocy zainstalowanej 23,26 MWt i sprawności 80% obciążona jest mocą 23,2 MWt. Roczne zużycie węgla w kotłowni wynosi 13.848 Mg. Spaliny odpylane są przy pomocy cyklonów o sprawności 83%. Żużel i pyły wykorzystywane do celów gospodarczych.

Kotłownia zaopatruje w ciepło 63 budynki o łącznej kubaturze 910.040 m3. Na temat stanu technicznego kotłowni brak danych.

Kotłownie lokalne.

Miejskie Przedsiębiorstwo Energetyki Ciepłej jest właścicielem 33 małych kotłowni lokalnych o zainstalowanej mocy poniżej 3 MWt. Ich łączna moc wynosi 19,39 MWt, a obciążenie 14,03 MWt. Zamontowane są w nich kotły typ EcaIV i KZ-5 o sprawności około 65%, opalane węglem lub koksem. Kotłownie te nie posiadają zamontowanych urządzeń do odpylania spalin.

Są one źródłami ciepła do celów grzewczych dla wielorodzinnej zabudowy mieszkaniowej oraz obiektów użyteczności publicznej i handlowo-usługowych na terenie centrum miasta i jej obrzeżu.

Z kotłowni tych zaopatrywane są w ciepło 93 obiekty o łącznej kubaturze 684 tyś.m³.

Stan techniczny tych źródeł ciepła jest dobry.

Poza 33 kotłowniami lokalnymi eksploatowanymi przez MPEC, na terenie miasta funkcjonują 44 małe kotłownie lokalne dostarczające ciepło do celów grzewczych i technologicznych zakładów produkcyjnych, obiektów usługowych, handlowych, administracyjnych, służby zdrowia, wojskowych i kilku pojedynczych wielorodzinnych budynków mieszkalnych.

W kotłowniach tych zamontowane są kotły różnych typów, z przewagą jednostek opalanych węglem i koksem. Ich sprawność wynosi od 60% przy kotłach opalanych węglem, do 93% dla kotłów opalanych olejem opałowym. Łączna moc zainstalowana w tych kotłowniach wynosi 101,4 MWt, a obciążenie całkowite 67,7 MWt.

Tylko nieliczne z tych kotłowni, na ogół wyposażone w większe jednostki kotłowe, posiadają urządzenia odpylające spaliny.

Zaopatrują one w ciepło grzewcze i technologiczne około 250 obiektów o łącznej kubaturze ok. 1.600 tyś.m³.

Stan techniczny tych kotłowni jest bardzo zróżnicowany, od bardzo dobrego w obiektach ostatnio modernizowanych, do zaledwie dostatecznego.

Kotłownie przemysłowe.

Większe zakłady przemysłowe oraz Świętokrzyskie Centrum Onkologii przy ul. Artwińskiego swoje potrzeby w zakresie zaopatrzenia w ciepło do celów grzewczych i technologicznych pokrywają z własnych kotłowni.

Stan techniczny tych kotłowni określany jest jako dostateczny, dobry i ponad dobry. Wszędzie zainstalowane są cyklonowe odpylacze spalin o sprawności eksploatacyjnej ponad 75%. W kotłowni „Polmo” SHL, dla 3 kotłów WLM-5 zainstalowano wysokosprawną instalację odsiarczania spalin, a w kotłowni Dawid & Smith Packaging S.A. planuje się wykonanie nowych instalacji odsiarczania i odpylania spalin.

Charakterystykę techniczno – energetyczną tych obiektów przedstawiono w tabeli 10.

Tabela 10 Charakterystyka techniczno – energetyczna kotłowni przemysłowych

Użytkownik, lokalizacja	Liczba i typ kotłów, sprawność [%]	Moc zainst. kotłów [MW]	Obciążenie całkowite [MW]	Rodzaj paliwa, zużycie roczne Mg	Rodzaj i sprawn. urządzeń odpyl. %
Fabryka Samochodów Specjalizowanych „Polmo-SHL” ul. Zagnańska 27	6 x WLM-5 77	49,43	26,17	węgiel 6231 Mg	cyklony 75
ZUCH i AP „Chemarbel” ul. Olszewskiego 6	2 x OR-32 79	48	48	węgiel 25600 Mg	bat. cyklon 85
Fabryka Łożysk Toczących NSK „Iskra” ul. Jagiellońska 109	4 x WLM-5 1 x WR-5 1 x WR-10 70	40,7	38	węgiel 11330 Mg	cyklony 85

Użytkownik, lokalizacja	Liczba i typ kotłów, sprawność [%]	Moc zainst. kotłów [MW]	Obciążenie całkowite [MW]	Rodzaj paliwa, zużycie roczne Mg	Rodzaj i sprawn. urządzeń odpyl. %
Dawid & Smith Packaging Poland S.A. ul. Malików 150	2 x OR-10 2 x WR-10 75	38,38	23,5	węgiel 13558 Mg	cyklony 85
Świętokrzyskie Centrum Onkologii ul. Artwińskiego 3 Kotłownia – ul. Gwarków	5 x OR-10 76	32,8	19,68	węgiel 6700 Mg	cyklony 85
Przedsiębiorstwo Produkcji Elementów Budowlanych „Fabryka Domów” ul. Ściegiennego 270	2 x OR10/16 70	14,4	8,14	węgiel 3176 Mg	cyklony 85
Wytwórcza Spółdzielnia Pracy „Społem” ul. Mielczarskiego 93	3 x ER 125-033 75	8,07	6,0	węgiel 4427 Mg	multicyklony 85
Przedsiębiorstwo Produkcji Betonów „Sibet” S.A. ul. Chorzowska 22	2 x PLM-2,5 60	5,8	2,8	węgiel 1186 Mg	bat. cyklon 90.
Kielecka Fabryka Pomp „Białogon” ul. Drukarskiego Lubeckiego 1	3 x WLM-2,5 82	8,7	6,0	węgiel 2753 Mg	cyklony 88
Kielecka Fabryka Mebli ul. Zagnańska	2 x KRm125 1 x PCO 60 1 x WCO80 70	6,7	5,85	węgiel 1400 Mg	b.d.

Kotłownia Chemarbel ogrzewa również osiedle zakładowe „Chemaru” przy ulicach Glinianej i Traugutta oraz hotel pracowniczy przy ul. Strycharskiej.

Magistralna sieć ciepłownicza.

Magistrala „Wschodnia”.

Magistrala wyprowadzona z EC Kielce w kierunku wschodnim, do ul. Żniwnej. Trasa magistrali poprowadzona została wzdłuż ulic: Łódzkiej, Jesionowej, Świętokrzyskiej i Konopnickiej.

Na odcinku od EC do ul. Olszewskiego wykonana została jako napowietrzna, a na pozostałym odcinku jako sieć kanałowa w obudowie żelbetowej. Od EC do ul. Warszawskiej tj. na długości 2.740 m posiada średnicę 2 x Ø600 mm, a od ul. Warszawskiej do ul. Żniwnej – odcinek długości 1.880 m posiada przekrój 2 x Ø300 mm.

Całkowita długość magistrali „Wschodniej” wynosi 4.620 m.

Nominalna przepustowość magistrali, na odcinku od EC do ul. Warszawskiej wynosi 210 MW_t, a maksymalna 230 MW_t.

Wielkość i strukturę obciążeń magistrali przedstawiono w Tabeli 11.

Tabela 11. Magistrala „Wschód” – obciążenia wg stanu na dzień 31.03.1997r.

L.p.	Nazwa obszaru	Moc szczytowa MW	Moc na c.o. MW	Moc na c.w.u. MW

L.p.	Nazwa obszaru	Moc szczytowa MW	Moc na c.o. MW	Moc na c.w.u. MW
1.	Os. Herby	6,06	4,84	1,22
2.	Dzielnica Śródmiejska	b.d.	b.d.	b.d.
3.	Os. Szydłówek	11,23	11,23	0
4.	Os. Bocianek	14,20	14,20	0
5.	Dzielnica Północ	102,88	73,53	29,42
6.	Rejon Politechniki	4,14	4,14	0
7.	Obiekty WSP ul. Konopnickiej	1,69	1,59	0,10

Magistrala „Północna”.

Magistrala ciepłownicza „Północna”, wyprowadzona z pompowni sieciowej c.o. istniejącej przy ul. Warszawskiej, obok osiedla Bocianek, zaopatruje w ciepło do celów grzewczych i ciepłą wodę użytkową osiedla mieszkaniowe: Słoneczne Wzgórze, Uroczysko I, Uroczysko II, Na Stoku i Świętokrzyskie w części północnej. Poprowadzona została wzdłuż ul. Warszawskiej, po wschodniej stronie jezdnii, i wzdłuż ul. Sikorskiego. Na całej długości wykonana została jako sieć kanałowa w prefabrykowanej obudowie żelbetowej.

Magistrala ciepłownicza „Północna” wykonana jest z rur o przekrojach: 2 x Ø600 mm - 1.050 m, 2 x Ø500 mm - 610 m i 2 x Ø300 mm - 1.070 m

Całkowita długość magistrali wynosi 2.730 m.

Wielkość i strukturę obciążeń magistrali przedstawiono w Tabeli 12.

Tabela 12. Magistrala „Północ” – obciążenia na dzień 31.03.1997 r.

L.p.	Nazwa obszaru	Moc szczytowa MW	Moc na c.o. MW	Moc na c.w.u. MW
1.	Os. Słoneczne Wzgórze	16,96	11,64	5,32
2.	Os. Uroczysko I	14,24	13,55	0,69
3.	Os. Uroczysko II	6,83	5,37	1,52
4.	Os. Świętokrzyskie	35,58	24,15	11,44
5.	Os. Na Stoku	29,27	18,82	10,45

Magistrala „Zachodnia”.

Magistrala ciepłownicza „Zachodnia”, wyprowadzona z EC Kielce w kierunku zachodnim, przesyła ciepło dla celów grzewczych i ciepłej wody użytkowej do terenów przemysłowo-składowych Niewachłowa, osiedli mieszkaniowych w zachodniej części miasta, osiedli Czarnów, Jagiellońska i Podkarczówka, zespołu obiektów służby zdrowia przy ul. Jagiellońskiej oraz obiektów użyteczności publicznej, usługowych i mieszkaniowych na terenie Centrum miasta, w rejonie ulic Czarnowskiej, Piotrkowskiej i Sienkiewicza. Zbudowana jest jako sieć napowietrzna, kanałowa i bezkanałowa (z rur preizolowanych) o przekrojach:

- 2 x Ø400mm + 1 x Ø700mm – odcinek na estakadzie od EC do ul. Batalionów Chłopskich,
- 2 x Ø700mm – odcinek na estakadzie od ul. Batalionów Chłopskich do stacji zasuw sekcyjnych Nr 1 obok wyrobiska Ślichowice,
- 2 x Ø700mm – sieć kanałowa od stacji zasuw sekcyjnych Nr 1 do stacji zasuw sekcyjnych Nr 2,

- 2 x Ø600mm - sieć kanałowa od SZS Nr 2, wzdłuż ul. Szajnowicza, do komory na wysokości osiedla Ślichowice II,
- 2 x Ø600mm - sieć kanałowa od SZS Nr 2, wzdłuż ul. Grunwaldzkiej, do komory K-10 na wysokości osiedla Pod Dalnią,
- 2 x Ø600mm - sieć bezkanałowa z rur preizolowanych od komory K-10, wzdłuż ul. Grunwaldzkiej, do komory K-06 u zbiegu ulic Grunwaldzkiej i Jagiellońskiej.

Nominalna przepustowość magistrali wynosi 185 MW, a maksymalna - 210 MW.

Wielkość i strukturę obciążeń magistrali ciepłowniczej „Zachodniej” przedstawiono w Tabeli 13.

Tabela 13. Magistrala „Zachodnia” - obciążenia na dzień 31.03.1997 r.

L.p.	Nazwa obszaru	Moc szczytowa MW	Moc na c.o. MW	Moc na c.w.u. MW
1.	Dz. Niewachłów	9,02	8,24	0,78
2.	Os. Pod Dalnią	5,35	3,73	1,62
3.	Os. Ślichowice I	13,53	8,76	4,77
4.	Os. Ślichowice II	4,24	3,44	0,80
5.	Zespół obiektów służby zdrowia w rejonie ul. Jagiellońskiej	13,14	10,06	3,08
6.	Os. Jagiellońska	17,55	17,55	0
7.	Os. Podkarczówka, MZK i „Wodociągi”	20,57	20,57	0
8.	Os. Czarnów	b.d.	b.d.	b.d.

Magistrale wyprowadzone z kotłowni rejonowych.

Ciepło z kotłowni rejonowych wyprowadzone jest lokalnymi sieciami magistralnymi, doprowadzonymi do węzłów ciepłowniczych.

Z kotłowni „Wojska Polskiego” wyprowadzone są dwa magistralne rurociągi ciepłownicze:

- magistrala napowietrzno – kanałowa poprowadzona wzdłuż ul. Wrzosowej do osiedla Barwinek z obciążeniem szczytowym 22,29 MW, w tym moc na c.o. – 16,02 MW i moc na c.w.u. – 6,27 MW
- magistrala napowietrzno – kanałowa poprowadzona wzdłuż ul. Hauke-Bosaka do przedsiębiorstwa „Prema” z obciążeniem szczytowym 6,58 MW, w tym moc na c.o. 6,37 MW i moc na c.w.u. 0,27 MW.

Z kotłowni „Żniwna” wyprowadzona jest magistrala ciepłownicza w kierunku południowym, do osiedli Kieleckiej Spółdzielni Mieszkaniowej w rejonie ul. Sandomierskiej i ul. Zagórskiej, z odgałęzieniem do osiedla „Stara Zagórska” i gmachu Kieleckiego Centrum Kultury. Jest to sieć kanałowa. Jej trasa poprowadzona została wzdłuż ulic: Żniwnej, Domaszowskiej, Leszczyńskiej i Śląskiej, a odgałęzienie do KCK – wzdłuż Leszczyńskiej, Romualda, Źródłowej i Astronautów. Obciążenie szczytowe magistrali wynosi 34 MW.

Z kotłowni „Szczecińska” ciepło wyprowadzone jest dwoma rurociągami c.o., w kanałach z obudową żelbetową, do osiedli KSM Zagórska Południe i Zagórska Północ, w rejon ul. Szczecińskiej. Trasy tych rurociągów poprowadzone są przez tereny zabudowy osiedlowej. Obciążenie szczytowe tych rurociągów wynosi 23,2 MW.

Z kotłowni „Zapomniana”, dostarczającej ciepło do osiedla RSM „Armatury” – Chęcińska, ciepło wyprowadzone jest kanałową siecią ciepłowniczą, poprowadzoną przez tereny zabudowy osiedlowej, w kierunku ul. Krakowskiej.

Obciążenie szczytowe sieci wynosi 8,8 MW.

Ocena stanu technicznego sieci ciepłowniczych.

Długość okresu eksploatacji sieci ciepłowniczych, obok rodzaju użytej izolacji termicznej, ma zasadnicze znaczenie na ich stopień niezawodności.

Przeprowadzone badania niezawodnościowe wykazały, że okres bezawaryjnej eksploatacji rurociągów wykonanych w izolacji tradycyjnej wynosi 23 – 28 lat. Na tej podstawie należy przyjąć, że wymiany wymagały będą wszystkie rurociągi ciepłownicze, których wiek przekroczył 30 lat. Długość takich rurociągów na terenie Kielc wynosi ponad 39 km.

Długość sieci ciepłowniczych wg struktury wieku i rodzaju zastosowanej izolacji, eksploatowanych w miejskim systemie ciepłowniczym przedstawiono w Tabeli 14.

Tabela 14. Długość sieci ciepłowniczych wg okresu eksploatacji i rodzaju izolacji.

L.p.	Lata budowy	Okres eksploatacji -powyżej lat	Izolacja tradycyjna m	Rury preizolowane m	Razem m
1.	do 1969	30	39.026		39.026
2.	1970 – 1974	25	58.336		58.336
3.	1975 – 1979	20	71.876		71.876
4.	1980 – 1984	15	11.608		11.608
5.	1985 – 1989	10	24.792		24.792
6.	1990 – 1994	5	3.938	2.490	6.428
7.	1995 – 1997	do 5	216	9.018	9.234

Innym ważnym problemem występującym w eksploatacji miejskiego systemu ciepłowniczego jest jego układ przestrzenny, który na poziomie sieci magistralnych jest promieniowy.

Układ taki uniemożliwia drugostronne dostarczenie ciepła do odbiorców, w przypadku awarii rurociągu magistralnego.

Każdy współczesny system energetyczny, a szczególnie ciepłowniczy, powinien być wyposażony w system pomiarowo-monitorowy. Tego typu systemy są już szeroko stosowane na świecie oraz w kraju. Jego zastosowanie pozwala na uzyskanie oszczędności ciepła poprzez dokładne i szybkie dopasowanie mocy źródeł do zapotrzebowania odbiorców oraz na zwiększenie parametrów niezawodnościowych systemu, poprzez skrócenie czasu trwania awarii, głównie za sprawą dokładnego i wczesnego lokalizowania miejsca awarii sieci.

Z tych względów miejski system ciepłowniczy powinien być wyposażony w system monitorowo - pomiarowy.

Jednostki zarządzające systemami ciepłowniczymi.

Zarządzaniem największym źródłem ciepła w mieście – Elektrociepłownią Kielce oraz dystrybucją ciepła w niej wytwarzanym zajmuje się „Elektrociepłownia – Kielce” Sp. z o.o. w Kielcach ul. Hubalczyków 30, która jest wydzielonym podmiotem gospodarczym ze 100% udziałem ZEORK – S.A.

Miejskim systemem ciepłowniczym zasilanym z Elektrociepłowni Kielce oraz z kotłowni rejonowych „Wojska Polskiego” i „Zapomniana” zarządza Miejskie Przedsiębiorstwo Energetyki Ciepłej Sp. z o.o. w Kielcach ul. Mielczarskiego 139/143, będące spółką komunalną.

Kotłowniami rejonowymi „Żniwna” i „Szczecińska” oraz systemami ciepłowniczymi zasilanymi z tych źródeł ciepła zarządza Kielecka Spółdzielnia Mieszkaniowa w Kielcach ul. Kujawska 26.

III-3.7. Charakterystyka systemu gazowniczego.

Ogólna charakterystyka miejskiego systemu gazowniczego.

Kielce zaopatrywane są w gaz ziemny o wartości opałowej około 8.500 kcal/h z krajowego systemu magistralnych gazociągów dalekosiężnych, dwoma gazociągami dosyłowymi wysokiego ciśnienia doprowadzonymi od strony północnej z miejscowości Parszów i od strony południowej z miejscowości Zborów k/ Buska.

Z dwóch stacji redukcyjnych I-go stopnia gaz wyprowadzony jest magistralnymi gazociągami średniego ciśnienia do stacji redukcyjnych II-go stopnia lub do istniejącej sieci rozdzielczych gazociągów średniego ciśnienia.

Istniejący system gazociągów pokrywa około 70% zainwestowanych terenów miasta.

Na koniec 1997 roku długość sieci gazociągów średniego ciśnienia wynosiła 48,2 km, a gazociągów niskiego ciśnienia – 177,1 km.

W tym samym czasie z gazu sieciowego korzystało 60.820 odbiorców, w tym 59.342 odbiorców to gospodarstwa domowe.

Zużycie gazu dostarczanego z miejskiego systemu gazowniczego w 1997 r wynosiło 51.279 tys. m³, z czego 36.687 tys. m³ zużyto na potrzeby komunalno- bytowe, a 14.592 tys. m³ na pozostałe cele.

Z gazu sieciowego korzysta obecnie około 90% mieszkańców miasta. ^{*7}Z uwagi na planowaną budowę mieszkaniową na terenie Ostrogórki, konieczne będzie uzupełnienie sieci gazociągowej w tamtym rejonie. ^{*11}Niezbędnym będzie również zaopatrzenie w system sieci gazociągowej terenów przeznaczonych pod budowę mieszkaniową oraz usługową, a także istniejącej zabudowy w rejonie ulic Radomskiej, Warszawskiej i gen. Sikorskiego.

Magistralne gazociągi dosyłowe.

Obecnie miejski system gazowniczy zasilany jest magistralnymi gazociągami dosyłowymi z dwóch kierunków:

- od strony północnej, gazociągiem wysokiego ciśnienia DN250 Parszów – Kielce długości 22 km, będącym odgałęzieniem dalekosiężnego gazociągu magistralnego Sandomierz – Ostrowiec Św. – Radom – Warszawa, doprowadzonym do stacji redukcyjno – pomiarowej I-go stopnia przy ul. Loefflera. Przepustowość gazociągu wykorzystana jest w całości.
- od strony południowej, gazociągiem wysokiego ciśnienia DN300, Pn 6,3 MPa Zborów – Busko - Kielce, doprowadzonym do stacji redukcyjno – pomiarowej I-go stopnia zlokalizowanej na terenie gminy Daleszyce, przy granicy miasta, w rejonie miejscowości Mójcza. Przepustowość gazociągu nie jest wykorzystana w całości między innymi ze względu na ograniczone możliwości wyprowadzenia gazu z istniejącej stacji redukcyjno-pomiarowej „Mójcza” do miejskiego systemu gazowniczego oraz opóźnienia realizacji jego dalszego odcinka w kierunku północnym, do stacji redukcyjno-pomiarowej projektowanej na terenie gminy Masłów.

Główne stacje redukcyjno-pomiarowe I-go stopnia.

Miejski system gazowniczy zasilany jest magistralnymi gazociągami średniego i niskiego ciśnienia wprowadzonymi z dwóch stacji redukcyjno – pomiarowych I-go stopnia. Są to:

---

^{*7} Zmiana Nr 7 wprowadzona uchwałą Nr X/233/2011 Rady Miasta Kielce z dnia 19 maja 2011 r.

^{*11} Zmiana Nr 11 wprowadzona uchwałą Nr LVIII/1037/2014 Rady Miasta Kielce z dnia 20 marca 2014 r.

- Stacja redukcyjno – pomiarowa z instalacją do nawaniania gazu, oddana do eksploatacji w 1969r w północnej części miasta, na terenie Zakładu Gazowniczego Kielce przy ul. Loefflera.

Jest to obiekt wolnostojący o kubaturze ok.800 m³. Po modernizacji stacji przeprowadzonej w 1972 r jej maksymalna przepustowość wynosi:

- dla ciągu średniego ciśnienia - 16.000 N m³/h
- dla ciągu niskiego ciśnienia – 3.000 N m³/h

Stacja wyposażona jest w instalację nawaniającą gaz z odorantem typ THT i zbiornikiem o pojemności 200 l.

- Stacja redukcyjno – pomiarowa oddana do eksploatacji w b.r., zlokalizowana na wydzielonej działce na terenie gminy Daleszyce, przy południowej granicy miasta. Posiada zainstalowany ciąg redukcyjny gazu dla średniego ciśnienia o przepustowości 25.000 N m³/h. Stacja nie jest wyposażona w ciąg redukcyjny dla niskiego ciśnienia i w instalację do nawaniania gazu.

Magistralne gazociągi średniego ciśnienia.

Ze stacji redukcyjno-pomiarowych I-go stopnia gaz rozprowadzony jest siecią magistralnych gazociągów średniego ciśnienia do stacji redukcyjnych II-go stopnia, rozmieszczonych na terenie miasta, w rejonach skoncentrowanych rozbiórów.

System gazociągów średnioprężnych zbudowany w układzie pierścieniowo – promienistym, tworzą następujące gazociągi:

- gazociąg z rur stalowych Ø350 mm od stacji redukcyjno – pomiarowej przy ul. Loefflera poprowadzony wzdłuż ul. Warszawskiej, po wschodniej stronie jezdni, do skrzyżowania z ul. Świętokrzyską, gdzie rozgałęzia się na kierunek wschodni i zachodni.
- śródmiejski pierścień gazociągów średnioprężnych zasilany w/w gazociągiem Ø350 mm oraz od niedawna gazociągiem z rur PE Ø400 mm wyprowadzonym ze stacji redukcyjno – pomiarowej „Mójcza”, tworzą gazociągi z rur PE Ø315 mm i z rur stalowych o przekrojach Ø250, Ø200 i Ø150 mm wykonane na kierunku wschodnim wzdłuż ulic: Świętokrzyskiej, Manifestu Lipcowego, Tysiąclecia Państwa Polskiego, Wiejskiej, Leszczyńskiej, Dalekiej, Sandomierskiej, Źródłowej, Winnickiej, Żeromskiego, Seminaryjskiej i Ogrodowej oraz na kierunku zachodnim wzdłuż ulic: Jesionowej, Łódzkiej, Skrzetlewskiej, Pawiej, wzdłuż zachodniej granicy zabudowy wielorodzinnej osiedla Czarnów do ul. Piekoszowskiej i dalej wzdłuż ulic Jagiellońskiej, Grunwaldzkiej i Żytnej, do połączenia z gazociągiem w ul. Ogrodowej.

W ostatnim czasie gazociąg w ul. Seminaryjskiej został wyłączony z eksploatacji z uwagi na zły stan techniczny (perforacja rur).

Z pierścienia śródmiejskiego zasilane są stacje redukcyjne II-go stopnia: R2 przy ul. Konopnickiej, R3 przy ul. Dalekiej, R4 i R4a w Parku Miejskim przy ul. Jana Pawła II, R5 przy ul. Różanej i RK przy ul. Robotniczej. Z uwagi na wyłączenie z eksploatacji gazociągu w ul. Seminaryjskiej, stacje te obecnie zasilane są jednostronnie.

- gazociąg z rur PE Ø160 mm wyprowadzony ze stacji redukcyjno – pomiarowej przy ul. Loefflera w kierunku północnym, wzdłuż ul. Warszawskiej, po zachodniej stronie jezdni, zasila północny pierścień gazociągów średnioprężnych, który na dalszym odcinku tworzą gazociągi wybudowane z rur PE Ø180 i Ø160 mm oraz z rur stalowych Ø150 mm wzdłuż ulic: Karczunek, Witosa i Zagnańskiej do połączenia z gazociągiem z rur stalowych Ø200 mm wyprowadzonym ze stacji redukcyjno – pomiarowej przy ul. Loefflera do stacji redukcyjnej II-go stopnia na terenie ZUCh i AP przy ul. Olszewskiego. Dalszy odcinek tego pierścienia tworzy w/w gazociąg od ul. Zagnańskiej do stacji redukcyjnej ZUCh i AP i gazociąg z rur stalowych ØØ200 mm wybudowany od w/w stacji, wzdłuż ul.

Olszewskiego, do połączenia z gazociągiem u zbiegu ulic Łódzkiej i Skrzetlewskiej, będącym fragmentem śródmiejskiego pierścienia gazociągów średnioprężnych.

Z pierścienia północnego zasilana jest stacja redukcyjna II-go stopnia RA na terenie ZUCH i AP „Chemar” przy ul. Olszewskiego oraz rozdzielcza sieć gazociągów średnioprężnych w osiedlu Dąbrowa i na terenie przemysłowo-składowym Sieje.

Pozostałe magistralne gazociągi średnioprężne funkcjonują w układzie promienistym.

Są to:

- gazociąg z rur PE Ø180 mm i z rur stalowych Ø150 mm od ul. Olszewskiego poprowadzony ulicami: Łódzką, Ponurego - Piwnika, Hubalczyków i Skrajną do stacji redukcyjnej RS na terenie Huty Szkła „Sława”,
- gazociąg wykonany z rur stalowych Ø150 mm wzdłuż ul. Łódzkiej, od ul. Hubalczyków, zasilający rozdzielczą sieć gazociągów średnioprężnych na terenie Niewachłowa oraz osiedli Łazy i Gruchawka,
- gazociąg z rur stalowych Ø250 mm wybudowany wzdłuż ulic Grunwaldzkiej i Szajnowicza-Iwanowa, od ul. Jagiellońskiej do osiedla Ślichowice II, zasilając stacje redukcyjne R11 przy ul. Gwarków i R12 przy ul. Szajnowicza-Iwanowa, obok osiedla Ślichowice II.
- gazociąg z rur stalowych Ø200 mm i z rur PE Ø180, Ø160 i Ø110 mm poprowadzony od ul. Grunwaldzkiej wzdłuż ulic: Jagiellońskiej, Krakowskiej, Kadena i Górników Staszicowskich, zasilający stacje redukcyjne RI na terenie NSK „Iskra” przy ul. Karczówkowskiej i R10 w osiedlu Podkarczówka oraz rozdzielczą sieć gazociągów średnioprężnych w osiedlu Białogon,
- gazociąg z rur stalowych Ø150 mm poprowadzony ulicami: Źródłową (od skrzyżowania z ul. Pomorską), Tarnowską i Wrzosową do stacji redukcyjnej R8 przy ul. Wrzosowej, zasilając również pośrednio stację redukcyjną R7 w osiedlu Barwinek.
- gazociąg z rur stalowych Ø150 i Ø100 mm wybudowany od gazociągu w ul. Tarnowskiej, wzdłuż ulic Wapiennikowej, Husarskiej, Sobieskiego i Wybranieckiej do stacji redukcyjnej R7 istniejącej przy tej ulicy. Z gazociągu tego, gazociągiem Ø100 mm wybudowanym w ul. Petychorskiej, zasilany jest punkt redukcyjny gazu przy ul. Szczepaniaka.
- gazociąg z rur PE Ø400mm, wybudowany wzdłuż ul. Prostej od stacji redukcyjno – pomiarowej I-go stopnia „Mójca” do połączenia z gazociągiem średnioprężnym Ø150 mm w ul. Tarnowskiej, jest drugostronnym zasilaniem miejskiego systemu gazociągów średnioprężnych.

Stacje redukcyjne II-go stopnia.

Miejski system gazowniczy, za wyjątkiem peryferyjnych osiedli zabudowy jednorodzinnej, tworzy sieć gazociągów niskoprężnych, zasilana ze stacji redukcyjnych gazu II-go stopnia.

Stacje te zlokalizowane są na terenach osiedli zabudowy wielorodzinnej, zakładów przemysłowych o dużym zapotrzebowaniu gazu oraz w rejonach większych skupionych odbiorów komunalnych.

Charakterystykę techniczno-eksploatacyjną tych stacji i ich lokalizacje określono w poniższej tabeli.

Tabela 15. Stacje redukcyjne gazu II-go stopnia.

L.p.	Oznaczenie stacji	Lokalizacja stacji	Przepustowość [N m ³ /h]	Typ stacji, kubatura
------	-------------------	--------------------	--	-------------------------

1.	R2	ul. Świętokrzyska	4.000	wnętrzowa, kub. 90 m ³
2.	R3	ul. Daleka	3.000	wnętrzowa, kub. 27 m ³
3.	R4	Park Miejski	3.000	wnętrzowa, kub. 27 m ³
4.	R4a	Park Miejski	1.500	szafkowa typ Rawicz 2-SRP-1500/4
5.	R5	ul. Różana	3.000	wnętrzowa, kub. 30 m ³
6.	R7	ul. Wybraniecka	3.000	szafkowa typ Rawicz
7.	R8	ul. Wrzosowa	1.500	szafkowa typ Rawicz 2-SRP-1500/4
8.	R10	os. Podkarczówka	1.000	szafkowa typ RS 1200/2 prod. czeskiej
9.	R11	ul. Gwarków	1.500	szafkowa typ Rawicz 2-SRP-1500/4
10.	R12	os. Ślichowice II	1.500	szafkowa typ Rawicz 2-SRP-1500/4
11.	RA	ZUCh i AP „Chemar”	b.d.	wnętrzowa, kub. 315,5m ³
12.	RK	ul. Robotnicza	1.500	wnętrzowa, kub. 90 m ³
13.	RI	NSK „Iskra”	600	szafkowa, prod. austriackiej
14.	RS	Huta Szkła „Sława”	b.d.	wnętrzowa, kub. 250 m ³
15.	Punkt red.	ul. Szczepaniaka	b.d.	szafkowy

Ocena stanu technicznego miejskiej sieci gazociągów.

Na stan techniczny i stopień niezawodności eksploatacyjnej sieci miejskich gazociągów ma wpływ materiał użyty do ich budowy, warunki gruntowe, usytuowanie rodzaj i jakość zabezpieczeń oraz długość okresu eksploatacji.

Doświadczenia zdobyte w okresie eksploatacji miejskiego systemu gazowniczego wskazują, że okres bezawaryjnej eksploatacji gazociągów wykonanych w tradycyjnej technologii, z rur stalowych, wynosi około 30 lat.

Wynika z tego wnioski, że sieć gazowa, której wiek przekroczył 30 lat, wymaga pilnej wymiany. W pierwszym rzędzie dotyczy to gazociągu wysokiego ciśnienia, doprowadzającego gaz do stacji redukcyjno – pomiarowej przy ul. Loefflera, gazociągów średniego ciśnienia tworzących tzw. pierścień śródmiejski, za wyjątkiem gazociągu wzdłuż ul. Świętokrzyskiej wymienionego na przewody z rur PE oraz gazociągów średniego ciśnienia od stacji redukcyjno – pomiarowej przy ul. Loefflera do stacji redukcyjnej RA na terenie ZUCh i AP przy ul. Olszewskiego i w ul. Skrajnej, do stacji redukcyjnej RS na terenie Huty Szkła „Sława”.

Wpływ na stopień niezawodności miejskiego systemu gazowniczego ma także jego układ przestrzenny. Zbyt rozbudowany układ promienisty magistralnych gazociągów średniego i niskiego ciśnienia uniemożliwia drugostronne zasilanie w gaz dużych grup odbiorców w wypadku awarii takiego gazociągu.

Konieczność wyłączenia z eksploatacji, na skutek utraty szczelności, gazociągu średniego ciśnienia Ø150 mm w ul. Seminaryjskiej spowodowała, że śródmiejski pierścień gazociągów średniego ciśnienia przestał praktycznie istnieć. W zaistniałej sytuacji dwie stacje redukcyjne gazu zlokalizowane w Parku Miejskim, z których zaopatrywani są odbiorcy w centrum miasta, zasilane są jednostronnie. Ogranicza to w znacznym stopniu pewność zasilania systemu gazociągów rozdzielczych w centrum miasta.

Jednostka zarządzająca miejskim systemem gazowniczym.

Zarządzaniem, eksploatacją i rozbudową miejskiego systemu gazowniczego zajmuje się Polskie Górnictwo Naftowe i Gazownictwo S.A. – Oddział Zakład Gazowniczy w Kielcach – Rozdzielnia Gazu w Kielcach przy ul. Loefflera 1.

III-3.8. Charakterystyka systemu zasilania elektroenergetycznego Ogólna charakterystyka miejskiego systemu elektroenergetycznego.

Energia elektryczna doprowadzona jest do Kielc z krajowego systemu elektroenergetycznego poprzez dwie stacje systemowe ^{*12}220/110/15kV „Radkowice” i ^{*12}„Piaski” „Kielce Piaski”.

Stacja ^{*12}220/110/15kV „Radkowice”, zlokalizowana w miejscowości Radkowice, zasilana jest linią 220 kV wyprowadzoną z Elektrowni Połaniec do stacji systemowej „Kielce – 400” zlokalizowanej w miejscowości Micigózd. Wyprowadzone z niej linie 110 kV zasilają Główne Punkty Zasilania 110/15 kV na terenie miasta oraz powiązane z miejskim systemem elektroenergetycznym GPZ-ty w Morawicy i Wolicy.

Stacja ^{*12}220/110/15kV ^{*12}„Piaski” „Kielce Piaski” zlokalizowana w północnej części miasta, na terenie przemysłowym - Sieje, zasilana jest linią 220 kV ze stacji systemowej „Kielce – 400”.

^{*12} *W chwili obecnej aglomeracja kielecka zasilana jest dwoma liniami przesyłowymi z sieci 220kV. Przychodzące linie 220kV wyprowadzone są ze stacji 400/220kV Kielce zlokalizowanej po zachodniej części Kielc (w Micigóździe gm. Piekoszów) i zasilają stacje elektroenergetyczne 220/110/15kV Kielce Piaski i 220/110/15kV Radkowice. Te wybudowane kilkadziesiąt lat temu linie nie są w stanie przesłać wystarczającej ilości energii elektrycznej dla intensywnie rozwijającej się aglomeracji kieleckiej. W chwili obecnej w regionie tym, w wyniku intensywnego napływu inwestycji, pokrycie zapotrzebowania na energię elektryczną z istniejącej sieci, napotyka na poważne trudności.*

Konieczność budowy połączenia 220kV o relacji Radkowice – Kielce Piaski wynika z potrzeby poprawy zasilania sieci dystrybucyjnej w rejonie kieleckim. Poprzez budowę linii 220 kV łączącej SE (Stację Elektroenergetyczną) 220/110/15 kV Kielce Piaski z SE 220/110/15 kV Radkowice, zamknięty zostanie pierścień linii o napięciu 220 kV wokół Kielc i zlikwidują się promieniowe zasilanie SE Kielce Piaski.

Promieniowe zasilanie stacji Kielce Piaski posiada następujące ograniczenia:

- *brak zapewnienia ciągłości dostaw energii elektrycznej,*
- *brak zasilania tysięcy odbiorców w przypadku awarii jedynej linii zasilającej,*
- *brak rezerwowego zasilania ,*
- *ograniczone możliwości przyłączania nowych odbiorców,*
- *brak możliwości przeprowadzenia generalnego remontu istniejącej linii 220 kV.*

Realizacja inwestycji przyniesie następujące korzyści:

- *poprawę bezpieczeństwa dostaw energii elektrycznej dla mieszkańców gmin i innych odbiorców zlokalizowanych wokół aglomeracji kieleckiej,*
- *zaspokojenie rosnącego zapotrzebowania na energię elektryczną aglomeracji kieleckiej,*
- *rozbudowę systemu elektroenergetycznego umożliwiającą przyłączanie nowych odbiorców energii,*
- *utworzenie alternatywnych możliwości zasilania w energię elektryczną sieci elektroenergetycznych różnych napięć, usytuowanych na terenach aglomeracji kieleckiej, w normalnych, remontowych i awaryjnych stanach pracy Krajowego Systemu Elektroenergetycznego,*
- *stworzenie korzystnych warunków umożliwiających napływ nowych inwestycji na teren aglomeracji kieleckiej,*

Drugostronne zasilanie stacji elektroenergetycznej 220/110/15kV Kielce Piaski powoduje konieczność jej rozbudowy.

---

^{*12} zmiana Nr 12 wprowadzona uchwałą Nr LXVII/1217/2014 Rady Miasta Kielce z dnia 6 listopada 2014 r.

Ze stacji ^{*12} „~~Piaski~~”, „Kielce Piaski” wyprowadzone są linie 110 kV w kierunku Skarżyska - Kamiennej, Małogoszcza oraz do zasilania GPZ-tów na terenie miasta.

Miejski system zasilania elektroenergetycznego na koniec 1997r tworzyło: 11 Głównych Punktów Zasilania (w tym 4 przemysłowe), 4 stacje rozdzielcze RS i WRS, 490 stacji transformatorowych (30/0,4 lub 15/0,4 kV), 352 km kablowych linii 15 kV, 86,7 km napowietrznych linii 15 i 30 kV, 804 km kablowych linii niskiego napięcia i 179 km napowietrznych linii niskiego napięcia.

W tym samym czasie ogólna liczba odbiorców energii elektrycznej wynosiła: 75.160, w tym 68.706 to gospodarstwa domowe, a 6.454 – podmioty gospodarcze.

*4 Należy przewidywać, że wraz z rozwojem sieci handlowej w Kielcach, w tym powiększeniem lub powstaniem nowych wielkopowierzchniowych obiektów handlowych, zapotrzebowanie na energię elektryczną będzie sukcesywnie rosło.

*7 Z uwagi na planowaną zabudowę mieszkaniową na terenie Ostrogórki, konieczne będzie uzupełnienie infrastruktury energetycznej w tamtym rejonie. *11 Niezbędnym będzie również uzupełnienie sieci infrastruktury energetycznej terenów przeznaczonych pod zabudowę mieszkaniową oraz usługową w rejonie ulic Radomskiej, Warszawskiej i gen. Sikorskiego.

Główne Punkty Zasilania – GPZ-ty.

Sieć elektroenergetyczna średnich napięć obsługująca obszar miasta zasilana jest z następujących Głównych Punktów Zasilania:

- ^{*12} ~~1. GPZ 220/110/30/15 kV – Piaski, Stacja Elektroenergetyczna (SE) 220/110/15kV Kielce Piaski, zasilany~~ zasilana jest dwutorową linią 220 kV ze stacji systemowej „Kielce – 400”, ~~zlokalizowany~~ zlokalizowana jest na Siejach, przy ul. Zagnańskiej. Z zainstalowanego w nim autotransformatora 220/110 kV o mocy 160 MVA zasilane są szyny 110 kV i dwa transformatory 110/30/15 kV.

Wyprowadzonymi z GPZ-tu liniami 30 kV zasilana jest trakcja PKP Kielce i PKP Występa, a liniami 15 kV zasilane są WRS -Centralna, zakłady produkcyjne przy ul. Zagnańskiej, osiedle Uroczysko, północno-zachodnia część miasta, osiedle Dąbrowa oraz kamieniołom w miejscowości Wiśniówka.

* Ilekroć w tekście pojawia się określenie GPZ Piaski, należy przez nie rozumieć Stacja Elektroenergetyczna (SE) Kielce Piaski.

- **2. GPZ 110/15 kV – Karczówka**, zasilany linią 110 kV relacji GPZ Radkowice – GPZ Niewachłów – Elektrociepłownia – GPZ Piaski, z 42 połową rozdzielnią 15 kV, zasilą WRS -Zachód, RS-3 oraz południowo-zachodnią część miasta i przyległe miejscowości.

Do ważniejszych odbiorców zasilanych z GPZ -Karczówka należą: zespół szpitali i obiektów służby zdrowia na Czarnowie, komunalne ujęcia wody w Białogonie, Kielecka Fabryka Pomp w Białogonie oraz przedsiębiorstwo Dawid & Smith Packaging Poland S.A. i Odlewnia „Stalmech” w Niewachłowie.

- **3. GPZ 110/15 kV – Niewachłów** zasilany jest z tej samej linii 110 kV, z której zasilany jest GPZ – Karczówka. Posiada 32 połową rozdzielnię 15 kV. Z pola Nr 25 wyprowadzony jest kabel 15 kV zasilający transformator 15/30 kV o mocy 6,1 MVA, z którego zasilane są dwie linie 30 kV wyprowadzone w kierunku Miedzianki i Chęcín.

Z GPZ Niewachłów zasilana jest zachodnia część miasta oraz miejscowości położone na zachód od Kielc, obsługiwane przez RZE w Kielcach.

---

^{*4} Zmiana Nr 4 wprowadzona uchwałą Nr XXVIII/648/2008 Rady Miejskiej w Kielcach z dnia 3 października 2008 r.

^{*7} Zmiana Nr 7 wprowadzona uchwałą Nr X/233/2011 Rady Miasta Kielce z dnia 19 maja 2011 r.

^{*11} Zmiana Nr 11 wprowadzona uchwałą Nr LVIII/1037/2014 Rady Miasta Kielce z dnia 20 marca 2014 r.

^{*12} zmiana Nr 12 wprowadzona uchwałą Nr LXVII/1217/2014 Rady Miasta Kielce z dnia 6 listopada 2014 r.

Ważniejsi odbiorcy zasilani z tego GPZ-tu to: komunalne ujęcia wody w Białogonie, zakłady produkcyjne i usługowe na terenie Niewachłowa, węzeł PKP Kielce-Herbskie, WRS Zachód oraz Zakłady Wapiennicze w Miedziance.

- **4. GPZ 110/15 kV – Północ**, zasilany linią 110 kV relacji GPZ Piaski – GPZ Wschód – GPZ Morawica – GPZ Radkowice, z 42 połową rozdzielnią 15 kV, zasila osiedla: Bocianek, Uroczysko, Świętokrzyskie i Słoneczne Wzgórze w północnej części miasta oraz Centrum Łączności Satelitarnej w Psarach.
- **5. GPZ 110/15 kV – Wschód** zasilany z tej samej linii 110 kV, z której zasilany jest GPZ Północ, posiada 36 połową rozdzielnię 15 kV.

Wyprowadzone z rozdzielni kablowe i napowietrzne linie 15 kV zasilają RS-1, rozdzielnię 15 kV na terenie GPZ Południe, osiedla we wschodniej części miasta oraz Kieleckie Centrum Kultury.

Linie napowietrzne 15 kV wyprowadzone w kierunku wschodnim zasilają ponadto miejscowości położone na wschód od Kielc, WRS w Daleszycach, przekaźnik RTV na Świętym Krzyżu oraz Centrum Łączności Satelitarnej w Psarach.

- **6. GPZ 110/15 kV - Morawica** zasilany jest linią 110 kV relacji GPZ Radkowice – GPZ Chmielnik. Liniami 15 kV wyprowadzonymi z tego GPZ-tu w kierunku Kielc zasilane są: osiedle Dyminy, Fabryka Domów w Dyminach oraz trakcja PKP w Sitkówce.

Ponadto z GPZ Morawica zasilane są miejscowości położone na południe od Kielc, obsługiwane przez RZE w Kielcach, w tym takie obiekty jak Szpital w Morawicy i RSP w Bilczy.

- **7. GPZ 110/15 kV – Wolica** zasilany jest linią 110 kV relacji GPZ Radkowice - GPZ Jędrzejów. Posiada 18 połową rozdzielnię 15 kV. Z rozdzielni tej, liniami 15 kV zasilana jest południowo-zachodnia część Kielc, w tym takie obiekty jak: przedsiębiorstwo „Sibet” i komunalna oczyszczalnia ścieków w Sitkówce.

Z GPZ Wolica zasilane są ponadto: trakcja PKP w Wolicy, Szpital w Czerwonej Górze oraz miejscowości Chęciny i Nowiny.

Opisane wyżej GPZ-ty, zasilające miejski system zasilania elektroenergetycznego eksploatowany przez Rejonowy Zakład Energetyczny w Kielcach, uzupełnione są 4 GPZ-tami przemysłowymi zlokalizowanymi na terenie dużych zakładów przemysłowych, istniejących na terenie miasta. Obiekty te są własnością i w eksploatacji odbiorców, tj. zakładów przemysłowych na terenie których są zlokalizowane. Są to następujące GPZ-ty:

- **1. GPZ 110/6 kV – „Chemar”**, zlokalizowany na terenie ZUCh i AP „Chemar” przy ul. Olszewskiego, zasilany jest z pierścienia linii 110 kV wyprowadzonego z GPZ Piaski do GPZ Polmo-SHL. Obiekt ten wykorzystywany jest wyłącznie na potrzeby „Chemaru” i istniejącej na jego terenie elektrociepłowni „Chemarbel”.
- **2. GPZ 110/15 kV „Polmo-SHL”**, zlokalizowany przy ul. Robotniczej, zasila pierścień linii 110 kV wyprowadzony z GPZ Piaski. Z rozdzielni 15 kV istniejącej na jego terenie zasilane są obiekty przemysłowe „Polmo-SHL” oraz wyprowadzone są dwie linie kablowe 15 kV do WRS Centralna i jedna linia kablowa 15 kV do RS-1.
- **3. GPZ 110/15 kV – „Iskra”** zlokalizowany jest na terenie NSK „Iskra” przy ul. Jagiellońskiej. Zasilany jest dwutorową linią kablową 110 kV wyprowadzoną z linii napowietrznych 110 kV wprowadzonych do GPZ Karczówka. Wykorzystywany jest wyłącznie na potrzeby zakładu.
- **4. GPZ 110/15 kV „Elektrociepłownia”** zlokalizowana jest przy ul. Hubalczyków, obok obiektów Elektrociepłowni. Zasila go dwutorowa linia napowietrzna 110 kV wyprowadzona z linii 110 kV relacji GPZ Piaski – GPZ Niewachłów – GPZ Karczówka – GPZ Radkowice. Obiekt ten wykorzystywany jest wyłącznie na potrzeby Elektrociepłowni.

System zasilania elektroenergetycznego SN.

System zasilania elektroenergetycznego SN na terenie miasta tworzą: stacje rozdzielcze WRS i RS, sieć kablowych i napowietrznych linii 30 kV i 15 kV oraz stacje transformatorowe 30/0,4 kV i 15/0,4 kV.

Obecnie w obszarze zasilania miejskiego systemu elektroenergetycznego eksploatowane są następujące stacje rozdzielcze sieciowe 15 kV:

- **1. RS-1 przy ul. Radiowej.** Jest to rozdzielnia miejska 15 kV, wewnątrzowa, 23 połowa, z szynami zbiorczymi 15 kV podzielonymi wyłącznikiem sprzęgłowym na dwie sekcje. Zasilanie podstawowe sekcji I - kablem 3x95 mm² z GPZ „Polmo – SHL”, a zasilanie rezerwowe kablem 3x120 mm² z GPZ – Wschód. Zasilanie podstawowe sekcji II – kablem nr 2 3x120 mm² z GPZ – Wschód, natomiast zasilanie rezerwowe kablem nr 3 3x120 mm² wyprowadzonym z GPZ – Wschód.

Ze stacji rozdzielczej RS-1 zasilana jest środkowa i północna część centrum miasta. Ważniejsi odbiorcy zasilani z tej stacji to: Polskie Radio, Szpital Miejski, Urząd Miejski, ZUS, banki, Politechnika Świętokrzyska, Telekomunikacja Polska S.A., zespół szkół przy ul. Niskiej i Kieleckie Centrum kultury.

- **2. RS-3 przy ul. Zaścianek** jest rozdzielnią miejską 15 kV, wewnątrzową, 10 połową. Zasilanie podstawowe stacji kablem 3x120 mm² z GPZ – Karczówka, a zasilanie rezerwowe stanowi kabel 3x120 mm² wyprowadzony z WRS – Południe.

Ze stacji RS-3 zasilana jest południowa część miasta. Ważniejsi odbiorcy to: Jednostka Wojskowa, młyn przy ul. Chęcińskiej, zajezdnia autobusowa MPK i Amfiteatr na Kadzielni.

- **3. WRS – Centralna.** Jest to rozdzielnia miejska 15 kV, wewnątrzowa, 42 połowa z pojedynczym układem szyn zbiorczych sekcjonowanych wyłącznikiem sprzęgłowym. Zarówno sekcja I, jak i sekcja II zasilane są kablami 3x240 mm² wyprowadzonymi z GPZ – Piaski.

Stacja posiada rezerwowe zasilanie dwoma kablami 3x95 mm² wyprowadzonymi z GPZ – „Polmo-SHL”.

Stacja WRS – Centralna zasila środkową i zachodnią część centrum miasta. Ważniejsi odbiorcy na tym terenie to: dworce PKP i PKS, Urząd Wojewódzki, Hotel „Łysogóry”, hala sportowa przy ul. Żytniej.

- **4. WRS – Zachód.** Rozdzielnia miejska 15 kV, wewnątrzowa, 32 połowa, z pojedynczym układem szyn zbiorczych sekcjonowanych wyłącznikiem sprzęgłowym. Sekcja I zasilana jest kablem 3x240 mm² z GPZ – Niewachłów, a sekcja II kablem 3x240 mm² wyprowadzonym z GPZ – Karczówka. Stacja zasila głównie osiedla Pod Dalnią i Ślichowice.
- **5. WRS – Południe** jest rozdzielnią miejską 15 kV, wewnątrzową, 44 połową z pojedynczym układem szyn zbiorczych sekcjonowanych wyłącznikiem sprzęgłowym. Sekcja I zasilana jest napowietrzno-kablową linią 15 kV wyprowadzoną z napowietrznej linii 15 kV relacji GPZ Wschód – GPZ Morawica, a sekcja II linią napowietrzno-kablową o przekroju 3x120 mm² z GPZ Wschód.

Ze stacji WRS Południe zasilana jest południowa część miasta, w tym: obiekty Telekomunikacji Polskiej S.A., zespół przedsiębiorstw w rejonie ul. Żołnierzy Radzieckich, Szpital Dziecięcy, Szpital Położniczy, WDK.

Eksploatowany na terenie Kielc system sieci elektroenergetycznych średnich napięć 15 kV i 30 kV, zasilających stacje rozdzielcze RS i WRS oraz stacje transformatorowe 30/0,4 kV i 15/0,4 kV, tworzy 352 km linii kablowych 15 kV i 86,7 km linii napowietrznych 15 kV i 30 kV. Na obszarach

zurbanizowanych są to na ogół linie kablowe, natomiast linie napowietrzne istnieją głównie na obrzeżach miasta.

Sieć niskiego napięcia zasilana jest z 508 stacji transformatorowych 30/0,4 kV i 15/0,4 kV z których 480 to stacje wnetrzowe, a 28 – napowietrzne. Stacje napowietrzne występują głównie na obszarach peryferyjnych.

Ocena stopnia zabezpieczenia potrzeb miasta w zakresie zasilania elektroenergetycznego.

Na terenie miasta występują rejonory charakteryzujące się spadkami napięć w sieci niskiego napięcia, złym stanem tej sieci oraz ograniczonymi możliwościami podłączania nowych odbiorców. Najpilniejsze potrzeby poprawy warunków napięciowych występują na obszarach:

- dzielnicy Śródmiejskiej - rejon ulic 1 – Maja, Zagnańskiej i Okrzei, rejon ulic Mazurskiej, Kopernika i Zdrojowej, ul. Sienkiewicza, ul. Żelaznej, rejon ul. Bodzentyńskiej z przyległymi odcinkami ul. Wesołej i ul. Pomorskiej, rejon ulic Żeromskiego, Słowackiego i Śniadeckich oraz rejon ulic Warszawskiej, Tysiąclecia Państwa Polskiego i Manifestu Lipcowego.

dzielnica Wschodnia – teren ograniczony ulicami: Zagórką, Szczecińską, Sandomierską i Głogową, ul. Prosta w rejonie Zagórza,

osiedle Dąbrowa,

osiedle w rejonie ul. Kniewskiego,

teren ograniczony ulicami Zagnańską, Piaski Małe i Piaski nad Rzeką,

osiedle Szydłówek – teren ograniczony ulicami: Bukową, Turystyczną i Klonową,

osiedle Pakosz,

osiedle Baranówek,

rejon ulic Wapiennikowej, Skalistej i Czachowskiego,

rejon ulic Dymińskiej i Poniatowskiego,

osiedle Bukówka i rejon ulic Rozmarynowej, Berbersowej i Chabrowej,

osiedle Białogon – rejon ul. Za Walcownią,

dzielnica Zachodnia – rejon ulic Podklasztornej i Mieszka I (przy ul. Piekoszowskiej), ul. Piekoszowskiej (od ul. 22-Lipca do ul. Malików) i ul. Malików,

dzielnica Niewachłów – osiedle Łazy i Gruchawka.

Poprawa warunków napięciowych na tych obszarach wiąże się z koniecznością wykonania remontów, modernizacji i rozbudowy istniejącej sieci rozdzielczej oraz budowy nowych stacji transformatorowych.

Odrębnym problemem pozostaje sprawa pokrycia mocy i energii elektrycznej na poziomie średniego napięcia, ^{*7} ~~czego przykładem jest sprawa uruchomienia wybudowanego w 1991 r. przy ul. Wojska Polskiego GPZ 110/15 kV – Południe~~. System zasilania południowo-wschodniej części miasta został skonfigurowany pod kątem zasilania tego obszaru z tego właśnie GPZ-tu. Z uwagi na nie załatwione do tej pory sprawy formalne związane z doprowadzeniem do wybudowanego GPZ-tu napowietrznej linii zasilającej 110 kV, obiekt ten nie może być uruchomiony i pracuje on jedynie jako stacja rozdzielcza na napięciu 15 kV – WRS Południe.

---

*7 Zmiana Nr 7 wprowadzona uchwałą Nr X/233/2011 Rady Miasta Kielce z dnia 19 maja 2011 r.

Sposób zasilania stacji dwoma liniami napowietrzno-kablowymi wyprowadzonymi z GPZ Wschód i z linii napowietrznej relacji GPZ Wschód – Morawica ma charakter prowizoryczny. Z tego powodu

dalszy wzrost obciążenia WRS – Południe nie jest już możliwy. W związku z tym Rejonowy Zakład Energetyczny w Kielcach zaprzestał wydawania warunków technicznych zasilania dla nowych odbiorców w południowo-wschodniej części miasta.

*⁷Zwłoka w uruchomieniu GPZ Południe ma również ujemny wpływ na pewność zasilania południowo-wschodniej części centrum miasta. Obecnie ta część miasta zasilana jest z GPZ Wschód, dla którego możliwości wzrostu obciążenia w okresie szczytu jesienno - zimowego również się wyczerpują.

Poważne problemy z zapewnieniem pewności zasilania odbiorców występują również w centrum miasta, głównie w rejonie ul. Sienkiewicza. Na terenie tym, ze względu na komercyjny charakter większości zasilanych obiektów, wymagany jest zwiększony stopień pewności zasilania. Pracujące tu urządzenia energetyczne są w stanie zasilić istniejących odbiorców jedynie na poziomie dotychczasowych potrzeb. W przypadkach awaryjnych lub konieczności dokonania planowanych wyłączeń stacji transformatorowych, nie ma możliwości zapewnienia rezerwowego zasilania odbiorców. Wynika to z faktu małej ilości stacji transformatorowych oraz znaczącego przyrostu ilości instalowanych urządzeń elektrycznych i coraz powszechniejsze wykorzystywanie energii elektrycznej do celów grzewczych, na ogół bez uzgodnienia z Rejonowym Zakładem Energetycznym. W tej sytuacji RZE praktycznie zaprzestał wydawania dla odbiorców na tym terenie nowych warunków technicznych zasilania. Pokrycie dalszego przyrostu zapotrzebowania mocy i energii elektrycznej w rejonie ul. Sienkiewicza wymagałoby budowy nowych stacji transformatorowych oraz modernizacji sieci, głównie w zakresie kabli 15 kV.

Na terenie Kielc, poza rejonem ul. Sienkiewicza i południowo-wschodnią częścią miasta, nie ma większych problemów z zaspokojeniem potrzeb odbiorców. Mogą występować jedynie jednostkowe przypadki ograniczeń w wydawaniu warunków technicznych zasilania na niskim napięciu. Natomiast dla średniego napięcia możliwe jest zwiększenie obciążenia i przyłączenia nowych odbiorców.

Największe rezerwy mocy posiada obecnie GPZ Północ.

Jednostki zarządzające systemem elektroenergetycznym na terenie miasta.

Istniejącymi na terenie miasta stacjami systemowymi 220/110/30/15 kV i 110/15 kV oraz zasilającymi te stacje liniami 220 kV i 110 kV zarządza Rejon Energetyczny Najwyższych napięć z siedzibą w Kielcach przy ul. Witosa 68a.

Systemami zasilania elektroenergetycznego SN i nn zarządza Rejon Energetyczny w Kielcach ul. Sandomierska 105.

---

*⁷Zmiana Nr 7 wprowadzona uchwałą Nr X/233/2011 Rady Miasta Kielce z dnia 19 maja 2011 r.

III-3.9. Charakterystyka systemu telekomunikacji

Łączność telefoniczna miejscowa.

Miejscowa sieć telefoniczna funkcjonująca na terenie miasta obsługiwana jest z następujących central telefonicznych o łącznej pojemności 78.000 NN:

- „Śródmieście” przy ul. IX Wieków Kielc,
- „Czarnów” przy ul. Siennej,
- „Uroczysko” przy ul. Warszawskiej,
- „Barwinek” przy ul. Wapiennikowej
- „Ślichowice” przy ul. Massalskiego.

Są to centrale cyfrowe o pojemności 53.000 NN i centrale krzyżowe o pojemności 25.000 NN.

Ogólna ilość abonentów na terenie miasta w roku 1997 wynosiła 70.814, co dawało wskaźnik 331 abonentów na 1000 mieszkańców. Zapotrzebowanie na usługi w zakresie łączności telefonicznej na koniec 1997 r zaspokojone było w 90%.

Wszystkie centrale połączone są łączami światłowodowymi o łącznej długości około 47,5 km, tworzącymi układ pętlicowy.

Sieć telefoniczna miejscowa zbudowana jest głównie z tradycyjnych linii kablowych, a na terenach peryferyjnych, o niskiej intensywności zabudowy, z linii napowietrznych.

Zakład Telekomunikacji w Kielcach oferuje abonentom pełną obsługę w zakresie usług telekomunikacyjnych w tym:

- łączności telefonicznej miejscowej, międzymiastowej i międzynarodowej,
- usług telegraficznych i telefaksowych,
- radiokomunikacji ruchomej 160 Mhz i stacjonarnej,
- połączeń telefonicznych bezpłatnych typu „Infolinia 800” i „Country – Direct”
- oraz dostęp do:
  - sieci transmisji danych „Polpak” i „Polpak – T”,
  - usług poczty elektronicznej „Polkom – 400”,
  - usług ISDN,
  - sieci „Internet”.

Telefonia komórkowa.

Zainstalowane na terenie Kielc anteny przekaźników dla telefonii komórkowej zapewniają możliwość posługiwania się tą formą łączności telefonicznej na obszarze całego miasta.

W ostatnich latach ma miejsce szybki rozwój telefonii komórkowej, cieszącej się coraz większym zainteresowaniem.

Na terenie Kielc działają telefonie komórkowe systemów: Centertel, Era GSM i Plus GSM.

Łączność telefoniczna międzymiastowa.

Łączność międzymiastową abonentów z terenu miasta zapewniają trzy centrale międzymiastowe: ręczna, automatyczna analogowa i automatyczna cyfrowa, z których wyprowadzona jest sieć linii kablowych, międzymiastowych.

III-3.10. Gospodarka odpadami

Źródła Odpadów Stałych

- Gospodarstwa domowe
- Handel i usługi
- Przemysł
- Oczyszczalnie ścieków
- Szpitale, zakłady opieki zdrowotnej, zakłady weterynaryjne

Bilans ilościowy odpadów stałych (stan w 1998r)

Rodzaj odpadów	Ilość odpadów [m ³ /rok]	Ilość odpadów [ton/rok]
A. Odpady z gospodarstw domowych	350,000	64,000
B. Handel i usługi	100,000	17,000
C. Przemysł	150,000	100,000
D. Oczyszczalnie ścieków (Sitkówka)	-	5,000
E. Odpady medyczne i weterynaryjne	-	296 + 26

*Ilość odpadów szpitalnych daje wskaźnik 0,5 kg/ pacjent /dzień

Ilość odpadów komunalnych ciekłych (pochodzące z gospodarstw domowych na terenach nieskanalizowanych ścieki sanitarne gromadzone w zbiornikach bezodpływowych) ocenić można jedynie szacunkowo. Oceniono, że na terenie Kielc na obszarach nieskanalizowanych znajduje się około 4-5 tys. gospodarstw domowych zamieszkałych przez ok. 20 tys. mieszkańców zużywających ok. 3 m³ wody w miesiącu, co powoduje wytworzenie 720 tys. m³ odpadów komunalnych ciekłych rocznie. Oczyszczalnia ścieków w Sitkówce przyjmuje od podmiotów gospodarczych zajmujących się usuwaniem odpadów ciekłych z terenu nieruchomości średnio ok. 128 tys. m³ rocznie z czego z terenu samych Kielc ok. 100 tys. m³ odpadów ciekłych rocznie.

Wskaźnik nagromadzenia stałych odpadów komunalnych

Z badań przeprowadzonych przez OBREM w 1999r. wynika, że statystyczny mieszkaniec Kielc wytwarza 1,71 m³ odpadów komunalnych stałych rocznie, które ważą 238,5 kg.

Średni skład morfologiczny odpadów komunalnych stałych powstających w Kielcach

- organiczne 46,2%
- papier 16,0%
- tekstylia 3,2%
- tworzywa szt. 10,3%
- szkło 10,9%
- metal 4,2%
- pozostałe 9,4%

Pod względem wagowym odpady te zawierają ponad 51% składnika organicznego, nadającego się do kompostowania oraz około 45% potencjalnych surowców wtórnych do zagospodarowania.

Istotną frakcją odpadów komunalnych stanowią zużyte urządzenia, materiały i środki zawierające elementy lub substancje niebezpieczne. Należą do nich przeterminowane leki, resztki farb i lakierów wraz z opakowaniami, zużyte świetlówki, termometry rtęciowe, telewizory, lodówki oraz baterie i akumulatory. Zaliczają się do nich także porzucone wraki samochodowe. Łączny wskaźnik

powstawania odpadów niebezpiecznych w odpadach komunalnych w kraju (z wyłączeniem wraków samochodów) szacuje się na 1,3 kg (mieszkańca) rok.

Prognoza ilościowa powstawania odpadów stałych w 2005r

Rodzaj odpadów	Ilość odpadów [m ³ /rok]	Ilość odpadów [ton/rok]
A. Odpady z gospodarstw domowych	400,000	70,000
B. Handel i usługi	100,000	17,000
C. Przemysł	150,000	100,000
D. Oczyszczalnie ścieków	-	26,000
E. Odpady medyczne i weterynaryjne	-	-

*Ilość odpadów szpitalnych wg wskaźnika

-w Czechosłowacji 1,7-3,3 kg/ łóżko/ dzień

-w Niemczech 4,5 kg/ łóżko/ dzień

Istotną frakcją odpadów stanowi ziemia pochodząca z wykopów oraz gruz i inne odpady budowlane pochodzące z remontów i inwestycji. Ilość ich nie jest oszacowana.

Sposób zagospodarowania odpadów w Kielcach

Obecny sposób zagospodarowania odpadów powstających na terenie Kielc to przede wszystkim składowanie.

Odpady komunalne stałe oraz odpady inne niż niebezpieczne wytwarzane przez jednostki organizacyjne wywożone są na składowisko w Promniku położone w odległości 25 km od centrum miasta. Jest ono własnością Miasta, a obsługuje oprócz Kielc 10 sąsiednich gmin. Eksploatowana obecnie część składowiska o pow. 5,4 ha wyczerpała już możliwości bezpiecznego przyjmowania odpadów. Konieczna jest jej rekultywacja i odgazowanie, a także niezwłoczna realizacja planowanej budowy nowej kwatery składowiska.

Odpady komunalne ciekłe przyjmowane są przez oczyszczalnię ścieków sanitarnych w Sitkówce. Nie ma pewności, że wszystkie wytworzone odpady ciekłe usuwane są prawidłowo, a stwierdzany podczas badań monitoringowych stan zanieczyszczenia wód i gruntu każe przypuszczać, że znaczna ich część usuwana jest w sposób niezgodny z obowiązującym prawem.

Odpady komunalne stałe również w pewnej części usuwane są w sposób niezgodny z obowiązującymi przepisami. Świadczą o tym stwierdzone na terenie miasta nielegalne wysypiska (26 wg. danych z 1998r.). Niektóre z nich pomimo systematycznego usuwania często odtwarzają się w tych samych miejscach np.

- przy ul. ul. Romualda, Niska (Leszczyńska) Domaszowska,
- Zgoda (Mała Zgoda) Langiewiczza,
- 1 Maja pod wiaduktem,
- Wojska Polskiego 110,
- zbiornik Mójcza,
- Domaszowska (Leszczyńska) Poleska.

Podobnie w sposób niezgodny z obowiązującym prawem postępuje się ze znacznymi ilościami ziemi z wykopów oraz gruzem i odpadami budowlanymi. Problemem jest systematyczne zasypywanie nimi dolin rzek.

Odpady pochodzące z usług i handlu jako komunalnopodobne wywożone są do Promnika.

Odpady medyczne mogą być unieszkodliwiane w istniejących spalarniach na terenie Kielc (ul. Langiewiczza), lub w Skarżysku Kamiennej. Dotyczy to jednak odpadów pochodzących z dużych placówek. Nie jest rozwiązany w sposób systemowy problem tego typu odpadów wytwarzanych przez przychodnie, gabinety lekarskie, gabinety kosmetyczne.

Brak jest kompleksowego rozwiązania problemu odpadów weterynaryjnych i nie rozwiązany jest problem usuwania i unieszkodliwiania zwłok zwierzęcych. Kielce nie posiadają grzebowiska dla zwierząt, a także składowiska odpadów budowlanych.

W związku z obowiązaniem od stycznia 1999r. ustawy o odpadach rozpoczęło się porządkowanie gospodarowania odpadami przemysłowymi. Szacuje się, że ok. 10000 podmiotów gospodarczych z terenu miasta powinno uzyskać stosowne decyzje administracyjne w sprawie wytwarzanych przez nie odpadów. Dotychczas wystąpiło o nie 80 jednostek.

System obsługi mieszkańców -gromadzenie i usuwanie odpadów komunalnych

Zgodnie z obowiązującą ustawą o utrzymaniu czystości i porządku w gminach mieszkańcy zobowiązani są do posiadania pojemników do gromadzenia odpadów komunalnych stałych na terenie nieruchomości oraz do udokumentowania ich wywozu do miejsca unieszkodliwienia (składowania). Wywozem odpadów mogą zajmować się podmioty gospodarcze posiadające zezwolenie Prezydenta Miasta. W Kielcach umowy na wywóz odpadów stałych posiada ok.12 tys. właścicieli nieruchomości na ponad 24 tys. płatników podatku od nieruchomości. ^{*7}*Zakres terenowy w/w obsługi zwiększy się z uwagi na nowo powstające tereny mieszkalne i usługowe.*

14 podmiotów gospodarczych posiada zezwolenie na wywóz odpadów komunalnych ciekłych, a 4 na wywóz odpadów komunalnych stałych. Około 90% rynku odpadów stałych obsługuje jednostka organizacyjna gminy- Miejskie Przedsiębiorstwo Oczyszczania sp. z o.o.

Ponadto Miasto w oparciu o umowę podpisaną z firmą Recykling Centrum System wprowadziło pilotażowy system selektywnej zbiórki surowców wtórnych - szkła, makulatury, plastików oraz puszek do specjalistycznych pojemników ustawionych w dogodnych punktach miasta. Ustawiono 278 pojemników do selektywnej zbiórki. Ponadto zgodnie z uchwałami Rady Miejskiej przedsiębiorstwa obsługujące mieszkańców zobowiązane są do cyklicznego, raz na kwartał odbioru odpadów wielkogabarytowych oraz niebezpiecznych wyselekcjonowanych z odpadów komunalnych. Na terenie osiedli domów jednorodzinnych brak jest wydzielonych przestrzeni przeznaczonych na punkty gromadzenia tego typu odpadów. Odpady selekcjonowane „u źródła” wymagają przeprowadzenia selekcji wtórnej w specjalistycznej sortowni, której Kielce nie posiadają.

Brak jest również możliwości wprowadzenia selektywnej zbiórki odpadów organicznych ze względu na brak kompostowni dla której nie przewidziano lokalizacji na terenie miasta w planach miejscowych zagospodarowania przestrzennego.

Na podstawie skarg mieszkańców można stwierdzić, że jakość usług w zakresie usuwania odpadów komunalnych uważają oni za niewystarczającą. Niektóre obszary zamieszkałe ze względu na złą jakość dróg są tych usług pozbawione lub występują duże utrudnienia w ich dostępności. Na terenie miasta brak punktów zlewnych na odpady ciekłe co podnosi koszty ich usuwania. Podobnie źle oceniane jest funkcjonowanie systemu selektywnej zbiórki surowców odpadowych jako niewystarczającego w stosunku do potrzeb i trudno dostępnego ze względu na zbyt małą ilość punktów zbiórki, rzadkie opróżnianie i zmiany lokalizacji pojemników lub ich likwidację.

---

*7 Zmiana Nr 7 wprowadzona uchwałą Nr X/233/2011 Rady Miasta Kielce z dnia 19 maja 2011 r.

System usuwania odpadów szkodliwych dla zdrowia- medycznych i weterynaryjnych

Odpady szkodliwe dla zdrowia w szpitalach, ośrodkach zdrowia i lecznicach weterynaryjnych są oddzielane od innych odpadów, oddzielnie przechowywane .

Odpady medyczne transportowane są przez specjalistyczne firmy. Odpady weterynaryjne transportowane są przez służby weterynaryjne lub MPO.

Uwarunkowania w zakresie gospodarki odpadami wynikające z prawa polskiego.

Zadania samorządu

Ustawa z dnia 13 września 1996 r. o utrzymaniu czystości i porządku w gminach (Dz. U. Nr 132, poz. 622 z późniejszymi zmianami):

- Gminy zapewniają czystość i porządek na swoim terenie i tworzą warunki niezbędne do ich utrzymania, a w szczególności m.in.
- zapewniają budowę, utrzymanie i eksploatację, własnych lub wspólnych z innymi gminami, składowisk odpadów komunalnych i obiektów wykorzystywania lub unieszkodliwiania tych odpadów;
- tworzą warunki do selektywnej zbiórki, segregacji i składowania odpadów przydatnych do wykorzystania oraz współpracują z jednostkami organizacyjnymi i osobami podejmującymi zbieranie i zagospodarowanie tego rodzaju odpadów;
- zapewniają budowę, utrzymanie i eksploatację, własnych lub wspólnych z innymi gminami, grzewisk oraz miejsc spalania zwłok zwierzęcych lub ich części;

Uwarunkowania w zakresie gospodarki odpadami wynikające z prawa europejskiego

Dyrektywa Rady 75/442/EWG w sprawie odpadów zmieniona dyrektywą Rady 91/156/EWG określa ramy prawne dla gospodarowania odpadami w Unii Europejskiej.

Dyrektywa ustanawia hierarchię zasad dotyczących odpadów, według której państwa członkowskie mają obowiązek w pierwszym rzędzie zapobiegać tworzeniu się lub ograniczać ilość odpadów i ich szkodliwość. Jeżeli takie działania nie są możliwe, państwa członkowskie powinny propagować odzysk odpadów poprzez takie działania jak recykling. Składowanie odpadów na wysypiskach lub ich spalanie są na najniższym szczeblu tej hierarchii. Państwa członkowskie mają obowiązek utworzenia zintegrowanego i stosownego systemu urządzeń technicznych do usuwania odpadów, aby umożliwić Wspólnocie jako całości osiągnięcie samowystarczalności w usuwaniu odpadów. Państwa członkowskie są zobowiązane do podejmowania działań zmierzających w kierunku samowystarczalności we własnym zakresie. Dyrektywa ponadto określa, że zgodnie z zasadą zanieczyszczający płaci, koszty usuwania odpadów muszą być pokryte przez jednostki posiadające odpady lub producentów wyrobów, z których odpady pochodzą.

Dyrektywa 99/412 z 3 czerwca 1999 r. o składowaniu odpadów, której celem jest zmniejszenie ilości odpadów kierowanych na składowiska i wprowadzenie ostrzejszych standardów składowania odpadów nakazuje stopniową eliminację mieszania na składowiskach różnych rodzajów odpadów. Ceny za składowanie odpadów na wysypiskach muszą pokryć koszty zamknięcia składowiska, jego zagospodarowania jak również co najmniej 50 lat opieki nad terenem po jego zamknięciu. Przewiduje ona również zmniejszenie ilości odpadów komunalnych podlegających biodegradacji kierowanych na wysypiska (obowiązek przetwarzania). Ponadto metan zarówno z nowych jak istniejących składowisk odpadów będzie musiał być gromadzony i wykorzystywany .

III-3.11. Cmentarnictwo.

Ogólna charakterystyka istniejących cmentarzy.

Na terenie miasta istnieją cmentarze komunalne, w zarządzie Przedsiębiorstwa Usług Komunalnych w Kielcach, cmentarze wyznaniowe zarządzane przez parafie rzymsko-katolickie i gminy wyznaniowe oraz zamknięte cmentarze wojskowe będące pod opieką Wydziału Gospodarki Komunalnej i Infrastruktury Technicznej Urzędu Miejskiego w Kielcach. Są to:

- Cmentarze komunalne:
  - Cmentarz Komunalny I przy ul. Kwasa o powierzchni 1,7 ha.
Pojemność cmentarz wykorzystana – brak możliwości nowych pochówków.
  - Cmentarz Komunalny II przy ul. Ściegiennego o powierzchni 0,6 ha.
Sytuacja jak wyżej.
  - Cmentarz Komunalny w Cedzynie o powierzchni 26,5 ha, z obiektami towarzyszącymi: domem pogrzebowym, ujęciem wody, parkingami i drogami dojazdowymi.
Wolna pojemność cmentarza o powierzchni około 4,0 ha pozwoli na dokonywanie nowych pochówków przez okres 5-6 lat.
- Cmentarze wyznaniowe:

Cmentarze rzymskokatolickie:

- Cmentarz **Stary** przy ul. Ściegiennego o powierzchni 4,9 ha jest najstarszą nekropolią kielecką, objętą ochroną konserwatorską.
Pojemność cmentarza wykorzystana. Pojedyncze pochówki odbywają się w istniejących grobowcach i trwałych grobach posiadających możliwość zwiększenia pojemności.
Cmentarz w zarządzie Parafii Rzymskokatolickiej przy Bazylice Katedralnej w Kielcach,
- Cmentarz **Nowy** przy ul. Spokojnej o powierzchni 7,7 ha użytkowany jest od lat dwudziestych naszego wieku.
Pojemność cmentarza wykorzystana. Pojedyncze pochówki możliwe w grobach o nie wykorzystanej pojemności, bądź posiadających możliwość jej zwiększenia.
Cmentarz w zarządzie Parafii Rzymskokatolickiej przy Bazylice Katedralnej w Kielcach,
- Cmentarz **Piaski** przy ul. Zagnańskiej o powierzchni 4,0 ha użytkowany jest od lat trzydziestych naszego wieku.
Pojemność cmentarza wykorzystana niemal w całości.
Cmentarz w zarządzie Parafii Rzymskokatolickiej Świętego Krzyża w Kielcach.
- Cmentarz parafialny w **Białogonie** przy ul. Chłopskiej o powierzchni 2,2 ha.
Pojemność cmentarza wykorzystana. Brak możliwości rozbudowy cmentarza z uwagi na położenie na obszarze pośredniej strefy ochrony sanitarnej komunalnych ujęć wody w Białogonie.
Cmentarz w zarządzie Parafii Rzymskokatolickiej Przemienienia Pańskiego w osiedlu Białogon.
- Cmentarz parafialny w **Dyminach** przy ul. Sukowskiej
- Pojemność cmentarza wykorzystana w niewielkim stopniu. Cmentarz w zarządzie Parafii Rzymskokatolickiej Matki Bożej Fatimskiej w osiedlu Dyminy.

Cmentarze innych wyznań:

- Cmentarz prawosławny przy ul. Ściegiennego o powierzchni 0,67 ha.
Cmentarz objęty ochroną konserwatorską. Pojemność cmentarza wykorzystana niemal w całości.
Cmentarz w zarządzie Parafii Prawosławnej w Kielcach.

- Cmentarz żydowski przy ul. Kusocińskiego o powierzchni 3,8 ha. Cmentarz zamknięty, pod opieką Gminy Żydowskiej.

Cmentarze wojskowe.

- Cmentarz Wojsk Polskich przy ul. Ściegiennego o powierzchni 0,61 ha.
- Cmentarz Żołnierzy Radzieckich przy ul. Kwasa o powierzchni 0,74 ha.
- Cmentarz Jeńców Radzieckich w rejonie Bukówki o powierzchni 0,29 ha.
- Cmentarz Partyzantów przy ul. Ściegiennego o powierzchni 1,11 ha.
- Istniejące na terenie Kielc cmentarze wojskowe są cmentarzami zamkniętymi, pod opieką Urzędu Miejskiego w Kielcach.

Potrzeby w zakresie rozbudowy cmentarzy.

Wolną pojemność i możliwość dokonywania pochówków posiada obecnie Cmentarz Komunalny w Cedzynie oraz cmentarz parafialny w Dyminach. Na pozostałych czynnych cmentarzach istnieje możliwość dokonywania nielicznych pochówków w istniejących trwałych grobach.

Z rejestru zgonów wynika, że w latach 1990 – 1998 na cmentarzach kieleckich dokonywano następujących ilości pochówków:

Rok 1990	-	1.653
1995	-	1.747
1997	-	1.789
1998	-	1.653

Zakładając, że liczba zgonów w najbliższych latach utrzyma się na dotychczasowym poziomie, tj. około 1.700 rocznie, obecna wolna pojemność cmentarzy wystarczy na około 5 lat.

Możliwość rozbudowy, na terenach przeznaczonych na ten cel w obowiązującym Miejscowym planie ogólnym zagospodarowania przestrzennego miasta Kielce, posiada Cmentarz Komunalny w Cedzynie. Potrzeby na najbliższe 20 lat wiążą się z koniecznością dalszego wykupu prywatnych gruntów pod rozbudowę cmentarza o ok. 15,0 ha.

W Urzędzie Miejskim złożony jest wniosek na urządzenie cmentarza parafialnego przy kościele Rzymskokatolickiej Parafii pod wezwaniem Św. Izydora w Posłowicach.

III-3.12. Bariery rozwoju przestrzennego miasta

Miasto w granicach administracyjnych posiada fizycznie duże rezerwy terenów pod ilościowy rozwój struktury osadniczej, pozwalającej, licząc szacunkowo, na blisko dwukrotny wzrost liczby mieszkańców.

Warunkiem jest racjonalne wykorzystanie terenu, (nie otwieranie ponad potrzeby demograficzne nowych terenów budowlanych, wykorzystanie istniejących terenów przemysłowych na funkcje produkcyjne) przy zachowaniu zasady koncentracji układu osadniczego.

Wielkość tę miasto może osiągnąć nie naruszając proponowanego do ochrony pierścieniowego systemu przyrodniczego, jak też zlewni Lubrzanki od strony wschodniej.

Skalę rezerwy terenów obrazują następujące dane:

- powierzchnia terenów zabudowanych	- 2.760 ha
- powierzchnia gruntów ornych (potencjalna rezerwa rozwojowa)	- 3.053 ha
- lasy	- 2.470 ha
- łąki i pastwiska	- 1.031 ha
- ogólna powierzchnia miasta	- 10.940 ha

Ze względu na rozwój miasta oparty na planach miejscowych charakteryzujących się konsekwentną ciągłością generalnych założeń – w Kielcach nie występują zasadnicze bariery przestrzenne dla rozwoju układu komunikacyjnego i rozbudowy infrastruktury technicznej.

Główne bariery i zagrożenia rozwojowe miasta to:

- nieproporcjonalny rozwój motoryzacji w stosunku do zaniedbanej realizacji rozbudowy podstawowego układu komunikacyjnego oraz powiązań układu ponadlokalnego na kierunku wschodnim,
- konieczność ograniczania poboru wody z ujęć komunalnych przy braku realizacji rozwiązań alternatywnego zasilania miasta w wodę,
- brak systemu oczyszczania i retencjonowania wód deszczowych,
- brak systemu racjonalnej gospodarki odpadami,
- zły stan techniczny i estetyczny strefy śródmiejskiej spowodowany dekapitalizacją zabudowy, a także przestrzeni publicznej,
- bariery organizacyjne i społeczne powodujące brak przygotowanych terenów do rozwoju funkcji mieszkaniowych, usług publicznych, a także pożądanymi inwestycjami komercyjnymi – przy częstych konfliktach społecznych w sytuacji rozbieżnych celów i sprzeczności interesów,
- rozdrobnienie i nie wyjaśniona w wielu wypadkach sytuacja własnościowa gruntów, szczególnie w centrum miasta.

III-4. Uwarunkowania związane z rozwojem funkcji społeczno-gospodarczych

III-4.1. Charakterystyka mieszkalnictwa

Ocena stanu istniejącego:

(dane wg WUS za rok 1997)

Zasoby:	1997 r.	1998 r.
Ilość mieszkań	67 774	68 355
Ilość izb	216 326	218 723
Powierzchnia użytkowa (m ²)	3 531 582	3 579 407
Ilość osób na 1 izbę (osoby/izbę)	0,94	0,93
Pow. użytkowa na osobę (m ² /osobę)	17,3	17,6
wskaźnik – 16-20 m ² /osobę		

Powyższe dane wykazują wskaźnik powierzchni użytkowej ogólnej na 1 mieszkańca mieszczący się w normach wskaźnikowych. Wskazują one na duże dysproporcje zasiedlenia, nieproporcjonalnie rozłożenie wskaźników w zabudowie jednorodzinnej w stosunku do przegęszczonych często mieszkań spółdzielczych czy komunalnych. Równocześnie trzeba uwzględnić, że standard mieszkań w zasobach komunalnych i czynszowych, a także terenów peryferyjnych stanowiących ok.20 % substancji mieszkaniowej, jest w średnim i złym stanie technicznym.

Struktura zasobów przedstawia się następująco:

Stan 31.12.97 r.

	powierzchnia m ²	udział %
Spółdzielcze	38.006	56,08
Komunalne	6.645	9,81
Osoby fizyczne (wielorodz.)	4.561	6,73
Czynszowe	654	0,97
Zakładowe	271	0,40
Jednorodzinne	17.500	25,80
Wspólnoty mieszkaniowe	137	0,20

Stan techniczny mieszkań – wyposażenie w instalacje w % ogółu zasobów

Instalacja	1997 r.	1998 r.
Woda bieżąca	92,0 %	95,8 %
WC	86,0 %	91,9 %
Łazienka	81,0 %	81,0 %
Centralna ciepła woda	12,0 %	12,0 %
Centralne ogrzewanie	99,0 %	99,0 %
Gaz	85,0 %	89,6 %
Energia elektryczna	100,0 %	100,0 %

Wiek zabudowy

Do 1946 r.	7 056 mieszkań	-	10,41 %
1946÷1970 r.	22 671 mieszkań	-	33,45 %
po 1970 r.	38 047 mieszkań	-	56,14 %

Wielkość mieszkań

Średnia statystyczna - 52,1 m²/mieszkanie (1997 r.)

- 52,4 m²/mieszkanie (1998 r.)

Ocena ruchu budowlanego:

Przyrost mieszkań w latach 1992-98 przedstawia się następująco:

1992 r. - 640

1993 r. - 531

1994 r. - 528

1997 r. - 642

1998 r. - 601

w tym większość w zabudowie wielorodzinnej

Ilość wydawanych pozwoleń na budowę (ilość mieszkań)

Rok	w budownictwie jednorodzinnym	w budownictwie wielorodzinnym	łącznie
1996	386	241	627
1997	633	141	774
1998	329	221	550

W roku 1999 rozpoczęto realizację pierwszych mieszkań w ramach inicjowanego przez gminę Kieleckiego Towarzystwa Budownictwa Społecznego łącznie na około 380 mieszkań.

Ocena rzeczywistych potrzeb mieszkaniowych:

Dane statystyczne zaspokojenia potrzeb mieszkaniowych w skali kraju wskazują na potrzebę przyrostu 10 mieszkań/1000 mieszkańców rocznie przez okres 15 lat. Również ze statystyk wynika, że istnieją duże dysproporcje w zasiedlaniu mieszkań, co stanowi ukrytą rezerwę bazy mieszkaniowej. Ceny wynajmu mieszkań w Kielcach kształtują się poniżej cen w innych miastach metropolitalnych przy znacznej ich podaży. Również rynek mieszkań spółdzielczych czy developerskich wydaje się być nasycony w obecnych realiach zarobkowych.

Dla szacowania rzeczywistej ilości potrzeb mieszkaniowych najbardziej miarodajne wydają się następujące dane:

- 1) ilość zarejestrowanych oczekujących na mieszkania komunalne – 2805 rodzin (ok. 300 mieszkań/rok)
  - z czego 1286 rodzin posiada samodzielne mieszkanie lub zagęszczenia wynosi mniej niż 5 m²/osobę
  - 682 rodziny oczekuje na lokal zastępczy
  - 620 rodzin wynajmuje w ramach szczególnego trybu najmu
  - 217 rodzin mieszka w obiektach zagrożonych
- 2) dane wynikające z prognozy demograficznej szacującej maksymalny przyrost ludności na 1000 osób/rok (pk. 300 mieszkań/rok)
- 3) potrzeba stopniowej wymiany ok. 18 % substancji w złym stanie technicznym (500 mieszkań rocznie)

Rola gminy w zaspokajaniu potrzeb mieszkaniowych społeczności lokalnej musi być ukierunkowana na następujące działania:

- inicjowanie realizacji taniego budownictwa socjalnego,
- inicjowanie podziałów gruntu (w ramach scalania i podziału) w celu zwiększenia podaży działek budowlanych, co wpłynie na znaczne obniżenie ceny gruntów i zaktywizuje inwestorów indywidualnych,
- tworzenie skoncentrowanych zasobów gruntów komunalnych pod inwestycje mieszkaniowe,
- maksymalne uzbrajanie skoncentrowanych terenów pod zabudowę mieszkaniową.

III-4.2. Charakterystyka rozwoju infrastruktury społecznej w zakresie kultury, edukacji, opieki zdrowotnej, rekreacji i sportu

III.4.2.1. Kultura i usługi sakralne.

Kielce, stolica regionu świętokrzyskiego, jest ważnym ośrodkiem kulturalnym. Placówką o największym znaczeniu jest Muzeum Narodowe mieszczące się w dawnym pałacu biskupów krakowskich na Wzgórzu Zamkowym i w kamienicy mieszczącej się przy Rynku. Muzeum posiada dwa oddziały: Muzeum Lat Szkolnych Stefana Żeromskiego w Kielcach i Muzeum Henryka Sienkiewicza w Oblęgorku koło Kielc.

Rejon Wzgórza Zamkowego jest również miejscem lokalizacji innych placówek kulturalnych jak Muzeum Wsi Kieleckiej, Muzeum Pamięci Narodowej, Skarbcza Katedralnego i Domu Środowisk Twórczych. Charakterystyczne położenie Wzgórza i jego rola w historii miasta czyni to miejsce szczególnie predysponowane do lokalizacji usług kultury. Niestety zlokalizowane są tutaj również funkcje sprzeczne z kulturą (hurtownie). Zabytkowa willa dyrektora gimnazjum adaptowana jest na potrzeby administracji, a jest to miejsce szczególnie przydatne na przykład na potrzeby Muzeum Zabawkarstwa (skala i charakter obiektu, sąsiedztwo parku miejskiego i dworku Laszczyków). Muzeum to, posiadające unikatową kolekcję zabawek z XVIII-XX w, przeżywa cały czas kłopoty lokalowe stawiające pod znakiem zapytania całą jego działalność.

Większość ważniejszych obiektów usług kultury łącznie ze Wzgórzem Zamkowym znajduje się w centrum miasta. Najważniejsze z nich to: Państwowy Teatr im. Stefana Żeromskiego, Filharmonia Świętokrzyska im. Oskara Kolberga, Kieleckie Centrum Kultury, Wojewódzki Dom Kultury im. Józefa Piłsudskiego.

Duża kubatura i określony układ funkcjonalny budynku głównego KCK powoduje, że służy on głównie organizacji dużych imprez kulturalnych o zasięgu ponadlokalnym. Jego możliwości w zakresie wystawiennictwa, koncertów muzycznych lub organizacji mniejszych imprez lokalnych są bardzo ograniczone. Centrum podlegają inne placówki kulturalne: amfiteatr na Kadzielni, Ośrodek Młodzieżowy „Zameczek”, Ośrodek Pracy Twórczej „Wietrzniak”, Dom Harcerza. Celem działalności KCK jest organizacja ogólnomiejskich imprez festiwalowych, ponadlokalnych.

W mieście działa 8 galerii sztuki w tym tylko jedna, największa galeria Biura Wystaw Artystycznych organizuje duże profesjonalne wystawy sztuk wizualnych. Działalność jej ogranicza brak zaplecza magazynowego oraz zły stan techniczny całego budynku.

Działalność kulturalną zaczynają coraz częściej prowadzić inne instytucje np. banki gromadzące kolekcje i organizujące ekspozycje dzieł sztuki. Galeria przy Stole eksponuje prace plastyczne w lokalu gastronomicznym. Niektóre lokale gastronomiczne organizują koncerty muzyki popularnej i inne imprezy kulturalne.

Miasto jest siedzibą Wojewódzkiej Biblioteki Pedagogicznej, Wojewódzkiej Biblioteki Publicznej z 14 filiami oraz Głównej Biblioteki Lekarskiej. W budowie jest Biblioteka Główna Politechniki Świętokrzyskiej. Zbiory bibliotek mieszczą się w budynkach nie zapewniających w chwili obecnej odpowiedniego standardu dla tego typu placówek.

Ważną rolę przy organizacji letnich imprez masowych pełni amfiteatr na Kadzielni, obiekt wyjątkowy w skali miasta i kraju.

W mieście funkcjonują 3 kina, obiekty pod względem technicznym przestarzałe.

Ośrodkiem kultury staje się klasztor na Karczówce nawiązując do dawnych tradycji centrów klasztornych promieniujących kulturą.

Kulturotwórczą rolę centrum miasta uzupełniają 14 domów kultury i klubów oraz 14 filii Wojewódzkiej Biblioteki Publicznej zlokalizowanych głównie w osiedlach mieszkaniowych poza centrum miasta.

Osiedlami mieszkaniowymi pozbawionymi usług kultury są osiedla zabudowy wielorodzinnej Herby, Słoneczne Wzgórze, Uroczysko, Pod Dalnią oraz wszystkie tereny zabudowy jednorodzinnej (Dąbrowa, Baranówek, Pakosz, Ostrogórka, Podhale, Łazy, Białogon, Zalesie).

Na terenie miasta znajduje się 21 parafii rzymskokatolickich, których kościoły zlokalizowane są w większości osiedli mieszkaniowych. W mieście są również dwie parafie prawosławne, parafia ewangelicko-metodystyczna, parafia ewangelicko-augsburska, parafia polsko-katolicka oraz Zbór Adwentystów Dnia Siódmego, Kościół Chrześcijan Baptystów, Dom Świadków Jehowy.

Placówki kulturalne

Muzea

- **Muzeum Narodowe** - plac Zamkowy 1

- Pałac (sale wystawowe) - plac Zamkowy 1 - dawny zabytkowy pałac biskupów krakowskich - wnętrza z XVII- XVIII w, galeria malarstwa polskiego XVII- XX w, sanktuarium J. Piłsudskiego
- Sale wystawowe 3/5- dawna kamienica mieszczańska - wystawy etnograficzne, regionalne oraz wystawy czasowe
- Muzeum lat szkolnych Stefana Żeromskiego - ul. Jana Pawła II 5 - budynek dawnego gimnazjum do którego uczęszczał St. Żeromski

Muzeum Wsi Kieleckiej - ul Jana Pawła II 6 - zabytkowy drewniany dom Laszczyków - wystawy etnograficzne

Muzeum Zbiorów Geologicznych przy Państwowym Instytucie Geologicznym - ul. Zgody - ekspozycja skał i minerałów z Gór Świętokrzyskich

Muzeum Zabawkarstwa - ul. Kościuszki 11 - jedyne w kraju, kolekcja zabawek XVIII-XXw

Muzeum Pamięci Narodowej - ul. Zamkowa 3

Skarbiec i Krypta Grobowa Katedry - pl. Panny Marii 8

Galerie

- **Biuro Wystaw Artystycznych** - ul. Leśna 7 - galeria miejska - Galeria „Piwnice” i „Na Piętrze” - wystawy czasowe ogólnopolskie i środowiskowe malarstwa, grafiki, rysunku, rzeźby ; stała kolekcja ze zbiorów BWA, biblioteka,
- **Galeria Fotograficzna ZPAF** -ul. Paderewskiego 12 - wystawy czasowe,
- **Galeria „IKAR” Adama Wolskiego** - plac Moniuszki 2b (budynek KCK) - prywatna, komercyjna galeria malarstwa, grafiki, rysunku, rzeźby,
- **Galeria Sztuki Współczesnej** - DŚT Pałacyk, ul Zamkowa 5 - galeria miejska, wystawy czasowe, promocja artystów młodych,
- **Galeria Sztuki Bank PKO SA.** - ul. Sienkiewicza 18, czasowe ekspozycje w hali operacyjnej banku,
- **Galeria Autorska Krzysztofa Piotrowskiego** - ul. Sienkiewicza, mała komercyjna galeria autorskiej biżuterii,
- **Galeria „Nowy Obraz” - Słowo Ludu** - ul. Wesola 47 - czasowa ekspozycja jednego obrazu w holu wydawnictwa,
- **Galeria „Przy Stole”** -Rynek - czasowe ekspozycje w lokalu gastronomicznym,

Teatry

- **Państwowy Teatr im. Stefana Żeromskiego** - ul. Sienkiewicza 32 - teatr dramatyczny mieszczący się w zabytkowym budynku dawnego teatru Ludwika z II połowy XIX w - duża scena 430 miejsc, mała scena 70 miejsc.
- **„Kubuś”. Państwowy Teatr Lalki i Aktora** - ul. Duża 9, (dawny hotel Europejski) jedna z najnowocześniejszych placówek tego typu w Polsce, 132 miejsca na widowni

Filharmonia

- **Filharmonia Świętokrzyska im. Oskara Kolberga** - plac Moniuszki 2b (w budynku głównym KCK)

INNE

- **Kieleckie Centrum Kultury**(budynek główny) - pl. Moniuszki 2b, nowy budynek wybudowany na potrzeby teatru - sala duża 700 miejsc, sala mała 200 miejsc ; organizacja dużych imprez artystycznych i festiwali

Ośrodek Młodzieżowy „Zameczek” - ul. Słowackiego 23

Amfiteatr „Kadzielnia” - aleja Legionów - amfiteatr w byłym kamieniołomie, 5050 miejsc na widowni

Ośrodek Pracy Twórczej „Wietrzniak” - ul. Wojska Polskiego 103 - teren dawnego kamieniołomu, pracownie i plenery rzeźbiarskie

Dom Harcerza im. Natalii Machalowej - ul. Pańska 1a

Domy kultury i kluby

- **Wojewódzki Dom Kultury im. Józefa Piłsudskiego** - ul. ks. Ściegiennego 6 - dawny gmach Przysposobienia Wojskowego i Wychowania Fizycznego - sale reprezentacyjne, sala kinowo-koncertowa na 400 miejsc, sale gimnastyczne, sale baletowe, studio nagrań . Centrum Kultury Niewidomych o znaczeniu ogólnokrajowym.
- **Dom Środowisk Twórczych - Pałac T. Zielińskiego** - ul. Zamkowa 5 - zabytkowy pałacyk Tomasza Zielińskiego - organizacja spotkań, sympozjów, wystaw, koncertów, działalność gastronomiczna i komercyjna.
- **Młodzieżowy Dom Kultury** - ul. Kozia 10a (Śródmieście)
- **„Amonit” Spółdzielczy Dom Kultury** - ul. Kryształowa 4 (os. Podkarczówka)
- **„Domatorek” Osiedlowy Klub Kultury** ul. Massalskiego 4 (os. Ślichowice)
- **„Miniatura” Osiedlowy Dom Kultury** - ul. Spółdzielcza 5 (os. XXV-lecia)
- **„Sabat” Dom Kultury** - ul. Manifestu Lipcowego 73 (os. Świętokrzyskie)
- **„Słoneczko” Osiedlowy Dom Kultury KSM** - ul. Romualda 3 (os. Sandomierskie)
- **„Polonez” Osiedlowy Dom Kultury KSM** - ul. Pocieszka 17 (os. Sady)
- **„Mrówka” Klub Spółdzielczy** - ul. Karczówkowska 10
- **„Na Barwinku” Klub Spółdzielczy** - os. Barwinek 29
- **„Pod Krechą” Klub Studencki PŚ** - al. 1000-lecia Państwa Polskiego
- **„Uroczysko” Osiedlowy Klub Kultury** - ul. Warszawska 155 (os. Uroczysko)
- **„Witeź” Spółdzielczy Dom Kultury** - ul. Karczówkowska 20

- „Wrzos” Spółdzielczy Klub Kultury - ul. Nałkowskiej 2 (os. Uroczysko)
- „Wspak” Klub WSP - ul. Śląska 19 (klub studencki)

Kina

- **Romantica** - ul. Czarnowska 17 - 600 miejsc na widowni
- **Moskwa** - ul. Staszica 5 - 400 miejsc na widowni
- **Echo** - ul. ks. Ściegiennego 6 (w budynku WDK) - 400 miejsc na widowni
- **Studyjne** - ul. Staszica 5 - 50 miejsc na widowni

Biblioteki i czytelnie

- **Wojewódzka Biblioteka Pedagogiczna** - ul. Jana Pawła II 5,
- **Wojewódzka Biblioteka Publiczna** - Rynek 5, ok. 600 000 woluminów, starodruki
  - wypożyczalnia i czytelnia główna - al. IX Wieków Kielc 13
  - czytelnia czasopism - ul. Poczeska 17

filie –

- Nr 1 - ul. Karczówkowska 20, os. Jagiellońskie
- Nr 2 - ul. Kryształowa 1 (os. Podkarczówka - AMONIT)
- Nr 3 - ul. Jagiellońska 40 (os. Czarnów)
- Nr 5 - ul. Warszawska 147 (os. Uroczysko - WRZOS)
- Nr 6 - ul. Piekoszowska 36 (os. Czarnów)
- Nr 7 - ul. Warszawska 9/11 (Śródmieście)
- Nr 8 - ul. Żeromskiego 44 (os. Czarnockiego)
- Nr 9 - ul. Okrzei 9 (Śródmieście)
- Nr 10 - ul. Konopnickiej 8 (os. Bocianek)
- Nr 11 - os. Barwinek 28 (NA BARWINKU)
- Nr 12 - ul. Zagórska 60 (os. XXV Lecia)
- Nr 18 - ul. Wikaryjska 2 (Domaszowice)
- Nr 20 - ul. Manifestu Lipcowego 73 (os. Świętokrzyskie - SABAT)
- Nr 24 - ul. Romualda 5 (os. Sandomierskie - SŁONECZKO)

Główna Biblioteka Lekarska Im. St. Konopki - ul. św. Leonarda 4

Biblioteka Główna Politechniki Świętokrzyskiej - (w budowie) - al. 1000-Lecia Państwa Polskiego

Ważniejsze pomniki i płyty pomnikowe

- Pomnik Legionistów - plac J. Piłsudskiego
- Pomnik papieża Jana Pawła II - ul. Jana Pawła II
- Pomnik ks. Jerzego Popiełuszki - plac Najświętszej Marii Panny
- Pomnik Stanisława Staszica - park miejski im. St. Staszica
- Pomnik (popiersie) Stefana Żeromskiego - park miejski im. St. Staszica

- Pomniki na cmentarzu Starym, Ewangelickim i Prawosławnym
- Pomnik Bojowników o Wyzwolenie Narodowe i Społeczne - Kadzielnia
- Rzeźba „Przysięga miłości” przy źródleku Biruty - ul. St. Staszica
- Płyta pamiątkowa ku czci Tadeusza Kościuszki - ul. Kapitulna
- Głaz upamiętniający miejsce obozowania Tadeusza Kościuszki - ul. T. Kościuszki
- Pomnik św. Wojciecha - ul. Bodzentyńska
- Pomnik upamiętniający akcję AK - ul. Solna
- Pomnik Stanisława Staszica - Białogon
- Tablica upamiętniająca powstanie „Solidarności” - ul. Zagnańska
- Pomnik Pszczoły - ul. Zagórska
- Pomnik Hilarego Mali - ul. Szkolna

Ważniejsze figury

- Figura Najświętszej Marii Panny - dawny cmentarz przykatedralny
- Figura Św. Jana Nepomucena - park miejski im. St. Staszica
- Figura Św. Tekli - plac św. Tekli
- Figura Chrystusa - plac św. Wojciecha

Ważniejsze miejsca martyrologii

- Grób Bartosa Głowackiego - przy Katedrze
- Pomnik Powstańców Styczniowych - przy klasztorze na Karczówce
- Pomnik ofiar kieleckiego getta oraz mur pamięci Polaków zamordowanych przez Niemców w latach 1939- 45 - ul. IX Wieków Kielc
- Tablica upamiętniająca pogrom Żydów w 1946 roku - ul. Planty 7/9
- Pomnik poświęcony „Harcierzom poległym za Ojczyznę” - park im. Szarych Szeregów
- Cmentarz Żydowski - pomnik dzieci zamordowanych w getcie i ofiar pogromu z 1946 roku - ul. Kusocińskiego
- Cmentarz radzieckich jeńców wojennych - Telegraf
- Grób W. Szczepaniaka harcerza Szarych Szeregów - Stadion
- Pomnik ofiar II Wojny Światowej - Stadion
- Grób partyzantów - Stadion
- Pomnik ofiar II Wojny Światowej - ul. Łanowa
- Pomniki na cmentarzu Partyzanckim - Stefana Artwińskiego, ofiar Katynia, pomnik ofiar hitlerowskich obozów koncentracyjnych
- Pomnik ofiar II Wojny Światowej - ul. Urzędnicza
- Pomnik ofiar II Wojny Światowej - ul. Karczówkowska
- Płyta w hołdzie nauczycielom zamordowany w latach 1939-45 - ul. Jana Pawła II 5

- Pomnik powstańców styczniowych - ul. Zagórska
- Krzyż poświęcony ofiarom hitlerowskim - plac św. Wojciecha

Wnioski

- Brak konsekwentnej polityki inwestycyjnej lokalizującej funkcje kulturalne w predysponowanych do tego obiektach i strefach, Wprowadzane są w te miejsca głównie funkcje administracyjne (banki, towarzystwa ubezpieczeniowe).
- Wzgórze Zamkowe jest miejscem skupiającym najwyższej rangi placówki kulturalne w mieście. Należy dążyć do eliminacji funkcji sprzecznych z powyższym założeniem (np. istniejące hurtownie) i lokalizować w ich miejsce usługi kultury.
- Potrzeba zapewnienia kieleckiej orkiestrze filharmonicznej odpowiedniego pod względem akustycznym i funkcjonalnym obiektu.
- Brak w mieście nowoczesnej galerii sztuki współczesnej, której zadaniem byłaby również promocja twórczości lokalnych środowisk artystycznych. Muzeum Narodowe pełni rolę ponadlokalnej, narodowej galerii sztuki.
- Brak nowoczesnego, wielofunkcyjnego budynku biblioteki pełniącego rolę upowszechniania kultury poprzez kontakt z książką i innymi, nowymi technikami przekazu informacji.
- W oparciu o Teatr Lalki i Aktora „Kubuś”, unikatowe zbiory Muzeum Zabawkarstwa i inne środki edukacji jak książka, film, wystawiennictwo itp. można stworzyć Centrum Sztuki dla Dzieci - wyjątkową placówkę w skali kraju.
- Brak rozwiniętych dzielnicowych ośrodków kultury. Należy dążyć do tworzenia lokalnych centrów kultury w osiedlach - placówek wzmacniających więzi sąsiedzkie i inicjatywy lokalne.
- Brak placówek kultury we wszystkich osiedlach zabudowy mieszkaniowej jednorodzinnej.
- W oparciu o Ośrodek Pracy Twórczej „Kadzielnia” i atrakcyjne krajobrazy rezerwatu geologicznego „Kadzielnia” można stworzyć teren pleneru rzeźbiarskiego służący celom edukacji artystycznej jak i zarówno turystyce i rekreacji.
- Muzeum Zbiorów Geologicznych powinno tworzyć jedną sieć z muzeami na otwartym powietrzu - rezerwatami geologicznymi, miejscami unikatowymi w skali kraju.
- Brak w mieście urządzonej przestrzeni publicznej (placu), gdzie można organizować letnie plenerowe imprezy kulturalne. Imprezy odbywają się w miejscach do tego nieprzystosowanych

III.4.2.2. Budynki kultów i organizacje religijne

- Parafia katedralna - Katedra Najświętszej Marii Panny - plac Panny Marii 3
- Parafia Rzymskokatolicka Św. Wojciecha - pl. Św. Wojciecha 9
- Parafia Rzymskokatolicka bł. Jadwigi Królowej - skwer bł. Jadwigi Królowej 1 (os. Świętokrzyskie) i ul. Bęczkowska
- Parafia Rzymskokatolicka Św. Teresy - ul. Klembowskiego 12 (Słowik)
- Parafia Rzymskokatolicka Miłosierdzia Bożego - ul. Mieszka I 48 (os. Czarnów)
- Parafia Rzymskokatolicka bł. Jerzego Matulewicza - ul. Kazimierza Wielkiego (os. Ślichowice)
- Parafia Rzymskokatolicka Chrystusa Króla - ul. Sobieskiego 51 (os. Baranówek)
- Parafia Rzymskokatolicka Garnizonowa Matki Bożej Królowej Polski - ul. Chęcińska 2
- Parafia Rzymskokatolicka Matki Bożej Częstochowskiej - ul. Batalionów Chłopskich 165
- Parafia Rzymskokatolicka Niepokalanego Serca NMP - ul. Urzędnicza 3
- Parafia Rzymskokatolicka Przemienienia Pańskiego - Kolonia 9 (Białogon)
- Parafia Rzymskokatolicka św. Jana Chrzciciela - ul. Oboźna 5 (os. Podhale)
- Parafia Rzymskokatolicka św. Józefa Robotnika - ul. Turystyczna 3 (os. Szydłówek)
- Parafia Rzymskokatolicka św. Karola Boromeusza - klasztor na górze Karczówka i ul. Fosforytowa - os. Podkarczówka (kaplica w budowie)
- Parafia Rzymskokatolicka św. Maksymiliana Marii Kolbe - ul. Radostowa 4 (Zagórze)
- Parafia Rzymskokatolicka p.w. Ducha Świętego (w budowie) - ul. Hanki Sawickiej (os. Na Stoku)
- Parafia Rzymskokatolicka św. Izydora - ul. Posłowska (Posłowice)
- Parafia Rzymskokatolicka Matki Bożej Fatimskiej - ul. Sukowska (Dyminy)
- Parafia Rzymskokatolicka - ul. Prosta (Zagórze)
- Parafia Rzymskokatolicka Najświętszej Marii Matki Kościoła - ul. Północna 4 (Dąbrowa)
- Parafia Rzymskokatolicka Św. Krzyża - ul. 1 Maja 57
- Kuria Diecezjalna - ul. Jana Pawła II 3
- Referat Katechetyczny - ul. Jana Pawła II 3
- Ruch Światło Życie. Oaza - ul. Jana Pawła II 3
- Rycerstwo Niepokalanej. Stowarzyszenie - ul. Urzędnicza 3a
- Sąd Biskupi - ul. Jana Pawła II 3
- Wieczernik. Kościół Chrześcijański - ul. Piotrkowska 12
- Kościół Adwentystów Dnia Siódmego. Zbór w Kielcach - ul. Kąpielowa 3
- Polski Autokefaliczny Kościół Prawosławny. Parafia Prawosławna p.w. św. Mikołaja w Kielcach - ul. Bodzentyńska 46
- Parafia Prawosławna - ul. Hoża 39
- Parafia Kościoła Ewangelicko-Methodystycznego - ul. Małopolska 6

Parafia Ewangelicko - Augsburska w Radomiu. Stacja Kaznodziejska w Kielcach - ul. Sienkiewicza 3

Parafia św. Piotra i Pawła kościoła Polsko - Katolickiego - ul. Sienkiewicza 1

Parafia Polsko - Katolicka - ul. Warszawska 33

Kościół Chrześcijań Baptystów - ul. Duża 15

Dom Królestwa. Świadkowie Jehowy - ul. Wikaryjska 27

(w budowie) ul. Łódzka

ZGROMADZENIA ZAKONNE

- Zgromadzenie Sióstr Karmelitanek Bosych - ul. św. Rafała Kalinowskiego 3

Zgromadzenie Sióstr Kolegium św. Rodziny - ul. Żeromskiego 37

Zgromadzenie Sióstr św. Dominika - ul. Karczówkowska 15

Zgromadzenie Sióstr Córek Maryi Niepokalanej - ul. Mickiewicza 1/5

Zgromadzenie Sióstr Najświętszej Rodziny z Nazaretu - pl. Panny Marii 1

Zgromadzenie Sióstr Salezjanek - ul. 1 Maja 57

Zgromadzenie Sióstr Urszulanek SJK - ul. Wydryńska 9a

Zgromadzenie Sióstr Urszulanek - ul. Sobieskiego 44

III.4.2.3. Edukacja.

Edukacja w Kielcach jest realizowana w placówkach oświatowych na wszystkich poziomach:

- przedszkolnym,
- szkolnym podstawowym,
- szkolnym ponadpodstawowym,
- wyższym.

Są to placówki państwowe oraz nowo powstające placówki niepaństwowe na poziomie szkolnictwa podstawowego, ponadpodstawowego i głównie wyższego.

Przedszkola

W mieście znajduje się (dane z roku szkolnego 1999/2000) 36 przedszkoli samorządowych do których uczęszcza 4232 dzieci. Zgłoszono 4713 dzieci, nie przyjęto 481.

Z powodu zmieniającej się sytuacji społeczno-gospodarczej, od 1990 roku zaczęło się zmniejszać systematycznie zapotrzebowanie na usługi przedszkolne i w 1995 ich liczba zmalała do 35 z ponad 70 przedszkoli w roku 1989.

Najslabiej wykorzystane są przedszkola na osiedlu Świętokrzyskim i Na Stoku. Najbardziej zagęszczone są przedszkola na osiedlach Bukówka, Czarnów, Białogon, Barwinek, Podkarczówka. Ogółem przyjęto 91% dzieci z ogólnej liczby 4713 dzieci zgłoszonych. We wszystkich 36 przedszkolach jest 3600 miejsc. Rozmieszczenie przedszkoli w mieście zapewnia dobrą obsługę większości osiedli mieszkaniowych. Brak jest przedszkoli na osiedlach: Dąbrowa, Niewachłów, Zalesie.

Wykaz przedszkoli samorządowych - dane na rok 99/2000

Lp	Przedszkole Nr	Adres-ulica	Liczba oddziałów	Liczba dzieci zgłoszonych	Liczba dzieci przyjętych
1	PS-1	Norwida 8	5	127	127
2	PS-2	Sowia 1 B	5	121	105
3	PS-3	Oś. Barwinek 33	7	251	166
4	PS-4	Kujawska 21	4	148	112
5	PS-5	Manifestu Lipcowego 67	7	164	164
6	PS-6	Bukowa 8	5	132	118
7	PS-8	Żółkiewskiego 38	2	75	60
8	PS-9	Orkana 32	4	118	113
9	PS-13	Kapitulna 2	5	120	120
10	PS-14	Kalcytowa 15	6	141	141
11	PS-15	Okrzei 8	3	60	60
12	PS-16	Nowy Świat 34	5	109	109
13	PS-18	Malików 3	3	71	71
14	PS-19	Oś. Na Stoku 98	6	128	128
15	PS-20	Chęcińska 3	4	100	100
16	PS-21	Krakowska 15 A	6	176	141
17	PS-22	Chrobrego 110	7	169	169
18	PS-23	Fabryczna 6	4	108	103
19	PS-24	Chopina 3	5	153	130
20	PS-25	Wojewódzka 12 B	4	105	105
21	PS-26	Piekoszowska 42	5	169	136

Lp	Przedszkole Nr	Adres-ulica	Liczba oddziałów	Liczba dzieci zgłoszonych	Liczba dzieci przyjętych
22	PS-27	Toporowskiego 11 A	4	102	99
23	PS-28	Różana 12	5	154	129
24	PS-29	Chałubińskiego 32	6	127	124
25	PS-30	Wielkopolska 15	6	155	145
26	PS-31	Dąbrówki 38	5	141	117
27	PS-32	Kasprowicza 5	4	101	101
28	PS-33	Romualda 6	4	125	108
29	PS-34	Połowniaka 6	3	151	91
30	PS-35	Orkana 13	6	189	147
31	PS-36	Wojska Polskiego 254	4	86	86
32	PS-39	Oś. Barwinek 31(SP32)	5	147	140
33	PS-40	Hanki Sawickiej 30	8	188	188
34	PS-42	Oś. Słoneczne Wzgórze 32	4	91	91
35	PS-43	Astronautów 5	5	143	120
36	PS-45	Karczówkowska 10	3	68	68
Razem			174	4713	4232

Rozkład i wykorzystanie przedszkoli w osiedlach

Osiedle	Nr PS	Ilość miejsc razem	Ilość dzieci zgłoszonym h	Ilość dzieci przyjętych	Wykorzystani e miejsc w %	Procent dzieci przyjętych
Śródmieście	PS 13	100	120	120	120 %	100 %
Bocianek	PS 1, 32	200	228	228	114 %	100 %
Słoneczne Wzgórze	PS 42	75	91	91	121 %	100 %
Świętokrzyskie	PS 5, 40	400	352	352	88 %	100 %
Na Stoku	PS 19	200	128	128	64 %	100 %
Armii Czerwonej	PS 30, 33	200	280	253	126 %	90 %
KSM	PS 4, 24, 43	320	444	362	113 %	81 %
Uroczysko	PS 9, 35	220	307	260	118 %	85 %
Szydłówek	PS 6	100	132	118	118 %	89 %
Sady	PS 25, 27	200	207	204	102 %	98 %
Skarpa	PS 16, 15	160	169	169	105 %	100 %
Chęcińska	PS 20, 21, 28, 45	360	498	438	122 %	88 %
Podkarczówka	PS 14	100	141	141	141 %	100 %
Białogon	PS 23	75	108	103	137 %	95 %
Barwinek	PS 39, 3	225	398	306	136 %	77 %
Bukówka	PS 36	50	86	86	172 %	100 %
Stadion	PS 8	50	75	60	120 %	80 %
Dalnia, Ślichowice	PS 34	90	151	91	100 %	60 %
Herby	PS 2	100	121	105	105 %	87 %

Osiedle	Nr PS	Ilość miejsc razem	Ilość dzieci zgłoszonych	Ilość dzieci przyjętych	Wykorzystanie miejsc w %	Procent dzieci przyjętych
Czarnów	PS 18, 22, 26, 29, 31	445	677	617	139 %	91 %
Razem	36	3600	4713	4232	117 %	91 %

Szkoły podstawowe i gimnazja.

Rok szkolny 1999/2000 to pierwszy rok funkcjonowania reformy edukacji wprowadzającej sześciolletnie szkoły podstawowe i trzyletnie gimnazja.

Sieć szkół podstawowych obejmuje 37 placówek:

- 34 szkoły podstawowe w tym filia SP Nr 15,
- SP Nr 14 – specjalna,
- SP dla Dzieci Przewlekłe Chorych przy Wojewódzkim Specjalistycznym Szpitalu Dziecięcym,
- SP przy Pogotowiu Opiekuńczym.

Sieć gimnazjów obejmuje 19 gimnazjów:

- 6 gimnazjów samodzielnych w budynkach Szkół Podstawowych przeznaczonych do stopniowej likwidacji (SP Nr Nr 3, 6, 10, 17, 21, 24),
- 10 gimnazjów razem ze Szkołami Podstawowymi Nr Nr 11, 12, 15, 20, 22, 23, 32, SP Nr 14 Specjalna, SP dla Dzieci Przewlekłe Chorych przy Woj. Spec. Szpitalu Dziecięcym, SP przy Pogotowiu Opiekuńczym.
- 2 w zespole G + LO (w budynkach SP Nr 26 i 30)
- 1 w zespole SP + G + LO (w budynku SP Nr 31)

Planuje się do pozostawienia 29 Szkół Podstawowych Nr Nr: 1, 2, 4, 5, 7, 8, 9, 11, 12, 13, 15, 16, 18, 19, 20, 22, 23, 25, 27, 28, 29, 31, 32, 33, 34, 35, SP Nr 14 Specjalna, SP dla Dzieci Przewlekłe Chorych przy Woj. Spec. Szpitalu Dziecięcym, SP przy Pogotowiu Opiekuńczym.

Proponuje się etapową likwidację 8 Szkół Podstawowych Nr Nr 3, 6, 10, 17, 21, 24, 26, 30.

Teren miasta podzielony został na 15 rejonów edukacyjnych i 3 szkoły wydzielone. Podział uwzględnia granice naturalne oraz ruchliwe arterie komunikacyjne.

- **RE Nr Nr I i IA** - brak szkoły podstawowej i gimnazjum na osiedlu Dąbrowa. Istniejąca SP Nr 4 jest za mała i położona po drugiej stronie ruchliwej ul. Warszawskiej. Po likwidacji SP Nr Nr 17 i 30 część osiedla Świętokrzyskiego i Słonecznego Wzgórza znajdzie się poza optymalnym promieniem dojazdu tj. 500m do szkoły podstawowej.
- **RE Nr II** - osiedle Związkowiec położone jest poza optymalnym promieniem dojazdu 500m do szkoły podstawowej i 800m dla gimnazjum i oddzielone od szkół ruchliwą ulicą Orkana.
- **RE Nr III** - poza optymalnymi promieniami położona jest część zabudowy mieszkaniowej wzdłuż ulic Zagórska, Sandomierska, Wikaryjska .
- **RE Nr IV i IVA** - osiedle Pakosz położone jest poza optymalnym promieniem (500m) i po drugiej stronie bardzo ruchliwej ulicy Marmurowej.
- **RE Nr V** - brak szkoły podstawowej i gimnazjum na osiedlu Ostrogórka i Podhale. Południowa część osiedla Baranówek znajduje się poza optymalnymi promieniami dojeżdż

(500m i 800m) a duża szkoła podstawowa i gimnazjum znajdują się po drugiej stronie ruchliwej ulicy Ściegiennego.

- **RE Nr VI** - rejon w którym występują wyłącznie ciągi zabudowy mieszkaniowej wzdłuż ulic w większości poza optymalnymi promieniami dojeżdż (500m i 800m).
- **RE Nr VII** - brak szkoły podstawowej i gimnazjum dla osiedla Łazy i zabudowy mieszkaniowej wzdłuż ulic. Po likwidacji SP Nr 26 dzieci z zachodniej części osiedla Herby będą przekraczać bardzo ruchliwą ulicę 1-ego Maja.
- **RE Nr VIII** - brak szkoły podstawowej i gimnazjum na osiedlu Ślichowice
- **RE Nr XI** - brak szkoły podstawowej i gimnazjum na Zalesie i Dobromyśl.

REJONY EDUKACYJNE		
Lp.	NR REJONU	NR SZKÓŁ PODSTAWOWYCH TWORZĄCYCH DANY REJON
1	I	30, 33, 4
2	I a	1, 17
3	II	27, 16, 10, 19
4	III	2, 15, 24, 28
5	IV	6, 13
6	IV a	22
7	V	8, 9, 32
8	VI	23, 29
9	VII	5, 25, 26
10	VIII	18, 21, 34
11	IX	7, 3
12	IX a	12
13	X	31
14	XI	20, 35
15	XII	11

Szkoły wydzielone

- SP Nr 14 Specjalna
- SP Specjalna dla Dzieci Przewlekłe Chorych przy Wojewódzkim Szpitalu Dziecięcym
- SP przy Pogotowiu Opiekuńczym

Oprócz szkół publicznych w mieście funkcjonuje **5 szkół niepublicznych**:

- I Społeczna Szkoła Podstawowa - 189 uczniów
- Prywatna Szkoła Podstawowa Nr 1 - 37 uczniów
- Prywatna Szkoła Podstawowa Nr 2 - 32 uczniów
- Katolicka Szkoła Podstawowa - 269 uczniów
- Gimnazjum Językowe

Najbardziej zagęszczone są szkoły podstawowe Nr 27 (os. Uroczysko) i Nr 34 (os. Pod Dalnią). Najmniej obciążone są szkoły położone na peryferiach miasta (SP Nr 4, 15F, 23+G11, 29, 35) oraz dwie szkoły w centrum miasta (SP 2 i SP11+G4). Pozostałe szkoły wykorzystywane są w ok. 100 %. Prawie cały teren miasta pokryty jest siecią szkół zapewniającą optymalne dojeżdż z wyjątkiem kilku osiedli mieszkaniowych położonych na krańcach obszarów zurbanizowanych jak Ostrogórka, Dąbrowa, Łazy, Zalesie, Ślichowice, częściowo Baranówek i zabudowy typu ulicowego.

Wykaz szkół podstawowych i gimnazjów - dane na rok szkolny 1999/2000

Lp.	Szkoła	Adres-ulica	Liczba oddziałów SP+GIM / liczba miejsc	Liczba uczniów SP	Liczba uczniów GIM	Liczba uczniów SP+GIM	Wykorzystanie miejsc
1	SP-1	Staffa 7	20 / 500	521	-		104 %
2	SP-2	Kościuszki 5	20 / 500	419	-		84 %
3	SP-3+GIM-1	Zimna 16	7+13 / 500	340	181	521	104 %
4	SP-4	Warszawska 340	12 / 300	241	-		80 %
5	SP-5	Wróbla 5	18 / 450	460	-		102 %
6	SP-6+GIM-2	Prosta 27	5+12 / 425	316	126	442	104 %
7	SP-7	Szkolna 29	21 / 525	516	-		98 %
8	SP-8	Żołnierzy Radz. 26	15 / 375	327	-		87 %
9	SP-9	Dygasińskiego 6	16 / 400	413	-		103 %
10	SP-10+GIM-3	Wojewódzka 12	15+9 / 600	229	405	634	106 %
11	SP-11+GIM-4	Jasna 20/22	4+20 / 600	386	58	444	74 %
12	SP-12+GIM-5	Wspólna 17	4+18 / 550	490	111	601	109 %
13	SP-13	Prosta 10	20 / 500	565	-		113 %
14	SP-15+GIM-6	Leszczyńska 8 Romualda 3	6+24 / 750	677	155	832	111 %
	SP-15F	Wikaryjska 2	3 / 60	36			60 %
15	SP-16	Toporowskiego 40	25 / 625	667			107 %
16	SP-17+GIM-7	Os. Słoneczne Wzgórze	6+16 / 550	414	163	577	105 %
17	SP-18	Chrobrego 105	36 / 900	950			106 %
18	SP-19	Targowa 3	26 / 650	680			105 %
19	SP-20+GIM-8	Górników Staszic.20A	3+15 / 450	431	82	513	114 %
20	SP-21+GIM-9	Naruszewicza	17+16 / 825	448	436	884	107 %
21	SP-22+GIM-10	Gagarina 3	3+19 / 550	532	82	614	112 %
22	SP-23+GIM-11	Łanowa 68	2+7 / 225	146	46	192	85 %
23	SP-24+GIM-12	Kujawska 18	8+22 / 750	600	209	809	108 %
24	SP-25	Malików 146A	26 / 650	660	-		101 %
25	SP-26+GIM-13	Górnicza 64	7+12 / 475	371	187	558	117 %
26	SP-27	Toporowskiego 96	21 / 525	896	-		170 %
27	SP-28	Szymanowskiego 5	28 / 700	763	-		109 %
28	SP-29	Posłowska 98	7 / 175	101	-		58 %
29	SP-30+GIM-14	Man.Lipcowego 53	16+31 / 1175	676	415	1091	93 %
30	SP-31+GIM-15	Krzemionkowa 1	3+21 / 600	554	92	646	108 %
31	SP-32+GIM-16	Os. Barwinek 31	11+40 / 1275	1109	304	1413	111 %
32	SP-33	H. Sawickiej 42	51 / 1275	1312	-		103 %

Lp.	Szkoła	Adres-ulica	Liczba oddziałów SP+GIM / liczba miejsc	Liczba uczniów SP	Liczba uczniów GIM	Liczba uczniów SP+GIM	Wykorzystanie miejsc
33	SP-34	Naruszewicza 25	43 / 1075	1370	-		127 %
34	SP-35	Krakowska 360	7 / 175	118	-		67 %
35	SP-14+GIM-17 Specjalna	Urzędnicza 16					
36	SP Specjalna + GIM-18 dla Dzieci Przewlekłe Chorych przy Woj. Szpital Dziec	Langiewicza 2					
37	SP+GIM19 przy Pogotowiu Opiekuńczym	Dobromyśl 44					
38	SP dla Dzieci Słabosłyszących	Jagiellońska 30					
	OGÓLEM		117+710 / 20675	18.734	3.052	21.786	101 %

Szkoły ponadpodstawowe.

Szkolnictwo średnie tworzy 10 liceów ogólnokształcących, 17 zespołów szkół zawodowych, 12 szkół średnich niepublicznych, szkoły policealne niepubliczne, szkoły zawodowe niepubliczne.

Szkoły zawodowe kształcą uczniów w następujących dziedzinach:

- budowlanych,
- mechanicznych,
- ekonomicznych,
- hotelarskich,
- spożywczych,
- meblarskich,
- krawieckich,
- chemicznych,
- sanitarnych,
- geologicznych,
- poligraficznych,
- ochrony środowiska,
- elektrycznych,
- handlowych.

Pion artystyczny tworzy Zespół Państwowych Szkół Sztuk Plastycznych im. Szermentowskiego i Szkoły Autorskie Stowarzyszenia UNESCO oraz Państwowa Szkoła Muzyczna im. Różyckiego I i II stopnia. W skład zespołu szkół plastycznych wchodzi: Państwowe Liceum Sztuk Plastycznych i Państwowa Szkoła Umiejętności Plastycznych.

Szkolnictwo służby zdrowia to Medyczne Studium Zawodowe utworzone na bazie Szpitala Miejskiego.

Do szkół ponadpodstawowych publicznych uczęszcza łącznie ok. 27.200 uczniów, w tym do liceów ogólnokształcących 9300. Do liceów ogólnokształcących niepublicznych uczęszcza 223 uczniów.

Szkoły ponadpodstawowe - licea - dane z roku szkolnego 1998/99

Lp.	LICEUM	ADRES - ULICA	ILOŚĆ UCZNIÓW
-----	--------	---------------	---------------

Lp.	LICEUM	ADRES - ULICA	ILOŚĆ UCZNIÓW
1.	I LO im. St. Żeromskiego	Ściegiennego 15	966
2.	II LO im. J. Śniadeckiego	Śniadeckich 9	1158
3.	III LO im. CK Norwida	Jagiellońska 4	619
4.	IV LO im. H. Sawickiej	Radiowa 1	928
5.	V LO im. Ks. P Ściegiennego	Toporowskiego 96	1909
6.	VI LO im. J. słowackiego	Gagarina 5	997
7.	VII LO im. J. Piłsudskiego	Al. Legionów 4	559
8.	VIII LO im. H. Sienkiewicza	Krzemionkowa 1	718
9.	X LO im. B. Prusa	Podklasztorna 117	727
10.	XI LO	Manifestu Lipcowego 53	719
RAZEM			9300

Szkoły ponadpodstawowe - zespoły szkół zawodowych -dane z roku szkolnego 1998/99

Lp.	SZKOŁA	ADRES - ULICA	LICZBA UCZNIÓW
1.	ZSzZ NR 1	Zgoda 1	1308
2.	ZSzZ NR 2	Al. Legionów	592
3.	ZSzZ NR 3	Jagiellońska 28	1156
4.	ZSzZ NR 4	Ściegiennego 13	1677
5.	ZSzZ NR 5	Peryferyjna 15	638
6.	ZSzZ NR 6 im. B Prusa	Podklasztorna 117	253
7.	ZSzZ NR 7	Helenówek 2	991
8.	ZSzZ NR 8	Hauke-Bosaka 1	810
9.	ZSzZ NR 9	Ponurego Piwnika 49	659
10.	Zespół Szkół Ekonomicznych im. M Kopernika	Kopernika 8	810
11.	Zespół Szkół Ekonomicznych im. O Langego	Langiewiczza 18	1222
12.	Zespół Szkół Elektrycznych	Niska 6	1205
13.	Zespół Szkół Mechaniczno-Ekonomicznych im. W. Sikorskiego	Jagiellońska 32	1507
14.	Zespół Szkół Przemysłu Spożywczego	Zagórska 14	1312
15.	Zespół Szkół Budowlanych im. J. Wybickiego	Jagiellońska 90	851
16.	Liceum Handlowe - Zasadnicza Szkoła Zawodowa	Górnicza 64	295
17.	Zespół Szkół technicznych Kieleckiej Fabryki Pomp Białogon S.A.	Górników Staszicowskich 22a	210
RAZEM			15 496

Szkoły artystyczne publiczne

- Państwowa Szkoła Muzyczna m.in. L Różyckiego - ul. Seminaryjska 21 i Głowackiego 7 -
- I stopnia - 223 uczniów
- II stopnia - 141 uczniów
- Zespół Państwowych Szkół Sztuk Plastycznych im. Szermentowskiego - ul. Radiowa 3 -
ok.500 uczniów

Szkoły średnie niepubliczne

- . I Prywatne Liceum Ogólnokształcące - ul. Karczówkowska 27 - 117 uczniów (w tym 11 dorosłych)
- Katolickie Liceum Ogólnokształcące im. St. Kostki - ul. Św. St. Kostki - 106 uczniów
- Liceum Ekonomiczne ZDZ Niepubliczne - ul. Paderewskiego 55
- Omega. Liceum Ekonomiczne dla Dorosłych - ul. Jasna 20
- Średnie Studium Zawodowe dla Dorosłych Centrum Oświatowo-Wychowawczego - ul. Gagarina 5
- Średnie Studium Zawodowe dla Dorosłych ZDZ Niepubliczne - ul. Paderewskiego 55
- Technikum Zawodowe dla Dorosłych ZDZ Niepubliczne - ul. Śląska 9
- Zaoczne Liceum Handlowe Centrum Oświatowo-Wychowawczego - ul. Gagarina 5
- Zaoczne Technikum Żywności Centrum Oświatowo-Wychowawczego - ul. Gagarina 5
- Zasadnicza Szkoła Zawodowa ZDZ Niepubliczna - ul. Śląska 9
- Edukacja Sp. z o.o. Centrum Oświatowo-Wychowawcze - ul. Gagarina 5
- Pro-Fil Sp. z o.o. Powszechny Ruch Oświatowy. Prywatny Zespół Szkół Ogólnokształcących - ul. Romualda 3

Szkoły policealne publiczne

- Business College. Policealne Studium Zawodowe - ul. Peryferyjna 15
- Medyczne Studium Zawodowe - Al. IX Wieków Kielc 19,ok. 700 uczniów
- Policealne Studium Ekonomiczne - ul. Langiewicza 18, 283 uczniów
- Policealne Studium Mechaniczne. Wydział Zaoczny - ul. Jagiellońska 32
- Policealne Studium Zawodowe Zespołu Szkół Zawodowych - Al. Legionów 4

Szkoły policealne niepubliczne

- Szkoła Zarządzania i Marketingu - ul. Peryferyjna 15, 95 uczniów
- Omega. Policealne Studium Zawodowe - ul. Jasna 20, 117 uczniów
- Policealne Studium Zawodowe ZDZ - ul. Paderewskiego 55
- Prywatne Policealne Studium Zawodowe Druk Tur - ul. Staffa 7, 29 uczniów
- Społeczne Policealne Studium Kosmetyczne - ul. Warszawska 6, 47 uczniów
- Szkoła Biznesu i Języków Obcych - ul. Duża 8
- Szkoła Policealna Prywatna Pracowników Służb Socjalnych - ul. Żytnia 1 81 uczniów

- Prywatna Policealna Szkoła Informatyki Stosowanej i Obsługi Sprzętu Komputerowego - ul. Prosta 10, 30 uczniów

Szkoły zawodowe niepubliczne

- Alfa SC. Ośrodek Kształcenia Wielozawodowego - ul. ks. Ściegiennego 8 – 60 uczniów
- Kieleckie Centrum Kształcenia „Budowlanka” - ul. Jagiellońska 90 – 78 uczniów

SKOLNICTWO WYŻSZE.

Kielce są siedzibą 8 wyższych uczelni i 1 filii: Politechniki Świętokrzyskiej, Wyższej Szkoły Pedagogicznej, Wyższej Szkoły Handlowej, Wyższego Seminarium Duchownego, Świętokrzyskiego Instytutu Teologicznego (Filia KUL), Wyższej Szkoły Ekonomii i Administracji, Wyższej Szkoły Ubezpieczeń, Wszechnicy Świętokrzyskiej i Wyższej Szkoły Dziennikarstwa.

Tradycje szkolnictwa wyższego sięgają w Kielcach początków XIX wieku. Z inicjatywy Stanisława Staszica powstała wyższa uczelnia techniczna - Szkoła Akademiczno-Górnicza, - centrum edukacyjne Staropolskiego Okręgu Przemysłowego.

Baza szkolnictwa wyższego w mieście podlega dynamicznemu rozwojowi. W latach 90-tych powstały niepaństwowe uczelnie jak Wszechnica Świętokrzyska, Wyższa Szkoła Handlowa, Wyższa Szkoła Ubezpieczeń, Wyższa Szkoła Ekonomii i Administracji i Wyższa Szkoła Dziennikarstwa. Najstarsza uczelnia to Wyższe Seminarium Duchowne utworzone w 1726 roku. Największe uczelnie dysponujące dużym zapleczem naukowo-badawczym to Politechnika Świętokrzyska i Wyższa Szkoła Pedagogiczna. Baza naukowo-dydaktyczna WSP mieści się w różnych budynkach na terenie całego miasta co w sposób znaczny utrudnia funkcjonowanie uczelni.

Szkoły wyższe - dane na rok akademicki 1998/99

Lp.	NAZWA UCZELNI	ADRES	LICZBA STUDENTÓW
1	Politechnika Świętokrzyska	al. Tysiąclecia Państwa Polskiego	5 600
2	Wyższa Szkoła Pedagogiczna im. J. Kochanowskiego	ul. ul. Żeromskiego 5, Leśna 16, Konopnickiej 15,23, Krakowska 11, Chęcińska 5, Kościuszki 13, Mickiewicza 3, Okrężna 4	14 700
3	Wyższa Szkoła Handlowa im. B. Markowskiego	ul. Peryferyjna 15	2 400
4	Wyższe Seminarium Duchowne	ul. Jana Pawła II 7	130
5	Świętokrzyski Instytut Teologiczny. Filia KUL	ul. Jana Pawła II 3	b.d.
6	Wyższa Szkoła Ekonomii i Administracji	ul. Karczówkowska 27 ul. Mielczarskiego 51	2 800
7	Wyższa Szkoła Ubezpieczeń	ul. Wesola	3 000
8	Wszechnica Świętokrzyska	os. Słoneczne Wzgórze (SP 17)	4 100
9	Wyższa Szkoła Dziennikarstwa	ul. Ponurego Piwnika 49	4 000
Razem			ok. 36 800

WNIOSKI

- Brak przedszkoli w osiedlach Dąbrowa, Zalesie, Niewachłów.

Należy zabezpieczyć tereny pod budowę szkół podstawowych i gimnazjów na osiedlach Dąbrowa, Łazy, Zalesie, Ostrogórka, Baranówek, Ślichowice

W celu podniesienia standardu nauczania, należy dążyć do tworzenia sieci szkół podstawowych rozmieszczonych w odległościach zapewniających optymalny promień dojazdu.

Należy podnieść standard małych szkół podstawowych położonych na obrzeżach miasta.

Należy zapewnić jak najlepsze warunki rozwoju i zabezpieczyć tereny pod budowę i rozbudowę szkół wyższych, w szczególności Politechniki Świętokrzyskiej i Wyższej Szkoły Pedagogicznej.

Należy dążyć w oparciu o istniejącą bazę szkół wyższych do utworzenia w mieście, będącym stolicą ważnego w kraju regionu, uniwersytetu oraz do wykształcenia nowych, nie występujących jeszcze kierunków (np. medycznych, geologicznych).

III.4.2.4. Opieka zdrowotna.

Żłobki

W Kielcach działa (dane z roku 1999) 7 żłobków. Żłobki te dysponują 420 miejscami, które wykorzystuje się w 89%. Zaznacza się dalszy spadek zapotrzebowania na tego typu usługi. W 1998 roku wykorzystanie tej samej liczby żłobków wynosiło 93%. Od 1991 roku zaznacza się spadek zapotrzebowania na usługi żłobków. W 1991 roku żłobki dysponowały 880 miejscami. W centrum miasta znajduje się jeden żłobek do którego uczęszczają dzieci z różnych rejonów miasta. Pozostałe żłobki zlokalizowane są na terenie osiedli mieszkaniowych w północnej (os. Świętokrzyskie, os. Uroczysko, os. Bocianek) i wschodniej (os. Sandomierskie, os. XXV Lecia) części miasta. Na zachodzie znajduje się tylko jeden żłobek (os. Czarnów). Południowa część miasta pozbawiona jest tego typu usług.

Żłobki – stan z 1999 r

Lp.	ŻŁOBEK NR	ADRES	LICZBA ODDZIAŁÓW	LICZBA MIEJSC	LICZBA DZIECI	WYKORZYSTANIE
1	NR 1	Czerwonego Krzyża 3 - centrum	2	40	38	95%
2	NR 5	Piekoszowska 49 - os. Czarnów	4	90	68	78%
3	NR 6	Wawrzyńskiej 4a - os. XXV Lecia	2	40	44	110%
4	NR 12	Gałczyńskiego - os. Bocianek 7	3	45	50	125%
5	NR 13	Romualda 8 - os. Sandomierskie	3	50	44	94%
6	NR 14	Manifestu Lipc. 65 - os. Świętokrzyskie	3	80	32	40%
7	NR 15	Struga 6 - os. Uroczysko	2	50	42	85%
Razem			19	420	318	89%

PODSTAWOWA OPIEKA ZDROWOTNA.

POZ to 19 przychodni rejonowych zlokalizowanych w różnych rejonach miasta. Przychodnie znajdują się we wszystkich największych osiedlach zabudowy mieszkaniowej z wyjątkiem Dąbrowy, Podhala i Ostrogórki. W osiedlu Ślichowice znajdują się tylko Filia PR Nr8 dla Dzieci. Największe zagęszczenie przychodni występuje w osiedlu KSM (os. Sandomierskie i os. XXV Lecia - trzy przychodnie Nr Nr 5,10,17). Przychodnie Nr Nr 4 i 10 zlokalizowane są w parterach budynków mieszkalnych, brak możliwości rozwoju. Pozostałe zlokalizowane są w wolnostojących budynkach. Prawie wszystkie przychodnie wymagają dostosowania do obowiązujących wymogów sanitarno-epidemiologicznych. Tylko przychodnie Nr Nr 1 i 3 spełniają wymogi rozporządzenia Ministra Zdrowia i Opieki Społecznej.

Przychodnie rejonowe ZOZ - stan z 1998r.

Lp.	PRZYCHODNIA REJ. NR	ADRES	ŚREDNIA MIESIĘCZNA LICZBA PACJENTÓW	LICZBA MIEJSC WG. PROJEKTU
-----	---------------------	-------	-------------------------------------	----------------------------

Lp.	PRZYCHODNIA REJ. NR	ADRES	ŚREDNIA MIESIĘCZNA LICZBA PACJENTÓW	LICZBA MIEJSC WG. PROJEKTU
1	PR Nr 1	Wojska Polskiego 5	3 000	9 991
2	PR Nr 2	Pocieszka 11	2 740	11 332
3	PR Nr3	Żelazna 35	2 481	10 025
4	PR Nr 4	Zamenhoffa 4	1 837	6 756
5	PR Nr 5	Pomorska 61	2 595	10 388
6	PR Nr 6	1-go Maja 196	3 775	13 426
7	PR Nr 7	Sobieskiego 27	2 334	10 221
8	PR Nr 8	Lecha 9a	5 641	28 967
9	Filia Dziec.	Dewońska 19		
10	PR Nr 9	Skibińskiego	827	4 658
11	PR Nr 10	Zagórska 17	2 577	7 882
12	PR Nr 11	os. Słoneczne Wzgórze 34a	3 285	13 836
13	PR Nr 12	Kryształowa 4	2 036	7 428
14	PR Nr 14	Warszawska 151	3 101	15 143
15	PR Nr 15	Karczówkowska 35	3 936	14 553
16	PR Nr 16	Manifestu Lipcowego. 87	4 976	25 237
17	PR Nr 17	Daleka 5	2 740	11 018
18	PR Nr 18	Prusa 1	3 771	13 513
19	Międzyuczelniana Przych. Studencka	al. Tysiąclecia Państwa Polskiego 11	1 237	10 500
RAZEM			51 752	214 374

Kontrakt w zakresie POZ

Lp.	PRZYCHODNIA REJ. NR	LICZBA PACJENTÓW WG. UMÓW Z KASĄ CHORYCH STAN Z 15.11.99R	HIGIENA SZKOLNA LICZBA DZIECI STAN Z 15.11.99R
1	PR NR 1	6 041	7 054
2	PR NR 2	8 998	2 643
3	PR NR 3	9 417	648
4	PR NR 4	4 835	
5	PR NR 5	10 643	2 054
6	PR NR 6	11 800	4 338
7	PR NR 7	8 830	3 776
8	PR NR 8	16 666	4 703
9	FILIA DZIEC.	2 526	1 050
10	PR NR 9	3 039	840
11	PR NR 10	11 867	3 133
12	PR NR 11	10 658	1 212
13	PR NR 12	5 407	3 093
14	PR NR 14	10 584	3 419
15	PR NR 15	8 487	1 233
16	PR NR 16	14 858	3 360
17	PR NR 17	9 390	2 356
18	PR NR 18	10 434	2 525

Lp.	PRZYCHODNIA REJ. NR	LICZBA PACJENTÓW WG. UMÓW Z KASĄ CHORYCH STAN Z 15.11.99R	HIGIENA SZKOLNA LICZBA DZIECI STAN Z 15.11.99R
19	PR NR 19	7 577	
RAZEM		172 057	47 437

PRZYCHODNIE SPECJALISTYCZNE.

W mieście znajduje się 14 przychodni specjalistycznych w większości obsługujących rejon województwa. Przychodniami należącymi do ZOZ są przychodnie Nr 1, 2, i Dziecięca.

PRZYCHODNIE SPECJALISTYCZNE - STAN NA 31.12.98R.

Lp.	PRZYCHODNIA SPECJALISTYCZNA NR	ADRES	ŚREDNIA MIESIĘCZNA LICZBA PACJENTÓW	REJON ILOŚĆ PACJENTÓW**
1	P Sp. Nr 1 ZOZ	os. Na Stoku 63a	7 506	367 100
2	P PS Nr 3 ZOZ	Manifestu Lipcowego 75	5 104	287 548
3	P PS Dziec. ZOZ	Mickiewicza 4	3 557	56 765
4	Lekarska Spec. Spółdz. Pracy	Kościuszki 11	510	2 093
5	Wojewódzka Przych. Przeciwgruźlicza	Jagiellońska 72	4 472	rejon województwa
6	Wojewódzka Przych. Rehabilitacji	Kościuszki 3	972	rejon województwa
7	Wojewódzka Przych. Sportowo-Lekarska	Artwińskiego 1	1 439	3 600 sportowców
8	Wojewódzka Przych. Stomatologiczna	Ogrodowa 3	1 515	rejon województwa
9	Przych. Skórno - Wenerologiczna	Artwińskiego 1	1 132	rejon województwa
10	Wojskowa Spec. Przych. Lekarska	Szczepaniaka 23	brak danych*	brak danych*
11	Spółdzielcze Gabinety Stomatologiczne	Paderewskiego 42	1 066	12 790
12	Woj. Spec. Przych. Dziecięca	Kościuszki 3	6 209	rejon województwa
13	Woj. Spec. Poradnia Neurologii Dziecięcej	Wojska Polskiego 51	665	rejon województwa
14	Poradnia Medycyny Szkolnej	Kościuszki 3	80	rejon województwa
RAZEM			ok. 34 300	

* resort MSWiA

** obecnie liczba pacjentów zależy od ilości umów zawartych z Kasą Chorych.

SZPITALE.

W Kielcach znajduje się 8 szpitali zlokalizowanych w różnych rejonach miasta dysponujących bazą ok.1600 łóżek (bez resortu MSWiA). W centrum na Czarnowie wraz z innymi usługami zdrowia

zlokalizowane są Wojewódzki Szpital Zespolony, Wojewódzki Specjalistyczny Zespół Opieki Neuropsychiatrycznej, Świętokrzyskie centrum Onkologii, Świętokrzyskie Centrum Kardiologii (w budowie). Jest to największe skupisko tego typu usług w mieście dysponujące najnowocześniejszą placówką w rejonie tj. Świętokrzyskim Centrum Onkologii. . W innych rejonach miasta znajduje się Szpital Miejski i rozproszone szpitale resortu MSWiA oraz Wojewódzki Specjalistyczny Szpital Położniczo-Ginekologiczny i Noworodków i Wojewódzki Specjalistyczny Szpital Dziecięcy.

Szpitala - stan na 30.06.1999r.

Lp.	SZPITAL	ADRES	LICZBA ŁÓŻEK
1	Szpital Miejski	Kościuszki 25	174
2	Wojewódzki Specjalistyczny Szpital Dziecięcy	Langiewicza 2	349
3	Szpital Wojewódzki Zespolony	Grunwaldzka 45	582
4	Wojewódzki Specjalistyczny Zespół Opieki Neuropsychiatrycznej	Grunwaldzka 47	198
5	Wojewódzki Specjalistyczny Szpital Położniczo-Ginekologiczny i Noworodków	Prosta 30	112
6	Szpital Zarządu Służby Zdrowia MSW	Ogrodowa 11	brak danych*
7	Świętokrzyskie Centrum Onkologii	Artwińskiego 3	122
8	Świętokrzyskie Centrum Kardiologii	w budowie	
9	Poliklinika Zespołu Zakładów Opieki Zdrowotnej Zarządu Służby Zdrowia MSWiA	Wojska Polskiego 51	brak danych*
10	Zakład Medycyny Sądowej	Radiowa 5	-
11	Wojewódzka Stacja Krwiodawstwa	Jagiellońska 66	-
12	Wojewódzka Stacja Sanitarno-Epidemiologiczna „Sanepid”	Jagiellońska	-
RAZEM			1 533

* resort MSWiA

Spółdzielnie i spółki lekarskie

- Lekarsko Specjalistyczna Spółdzielnia Pracy - ul. Hipoteczna
MEDICO SC. gabinet usg, ekg - Czerwonego Krzyża 11
OMEGA SC. Prywatna Przychodnia Specjalistów – Jagiellońska 70
Prywatna Specjalistyczna Przychodnia STOMATOLOG. – Wesola 46
Przychodnia Lekarskiej Spec. Spółdzielni Pracy - Konopnickiej 5
Zakład Lecznicy Chorób Kręgosłupa i Skóry - Spacerowa 6

Poradnie

- Poradnia Psychologiczno-Pedagogiczna Dla Dzieci – Mickiewicza 10
- Poradnia Psychologiczno-Pedagogiczna - Klembowskiego 3
- Poradnia Psychologiczno-Pedagogiczna - Niska 6

Pogotowie ratunkowe

Wojewódzka Stacja Pogotowia Ratunkowego - św. Leonarda 10

OPIEKA SPOŁECZNA

W Kielcach program pomocy społecznej realizuje Miejski Ośrodek Pomocy Rodzinnej w 10 rejonach opiekuńczych. Oprócz MOPR-u działalność w zakresie pomocy społecznej w mieście prowadzą: 10 domów pomocy społecznej dla ok. 950 osób i 8 domów dziecka dla ok. 300 dzieci.

Miejski ośrodek pomocy rodzinnej

- Rejon Opiekuńczy Śródmieście – ul. Sienkiewicza 25

Rejon Opiekuńczy Szydłówek – ul. Turystyczna 1

Rejon Opiekuńczy KSM, Zagórze – ul. Wawrzyńskiej 20

Rejon Opiekuńczy Herby, Piaski – ul. 1-go Maja 196

Rejon Opiekuńczy Czarnów, Ślichowice – ul. Paderewskiego 20

Rejon Opiekuńczy Uroczysko, Sady, Sł. Wzgórze – ul. Zamenhoffa 4

Rejon Opiekuńczy os. Jagiellońskie – ul. Karczówkowska 36

Rejon Opiekuńczy os. Świętokrzyskie i Na Stoku – ul. Manifestu Lipc. 87

Rejon Opiekuńczy Barwinek, Baranówek, Bukówka – ul. Prusa 2

Rejon Opiekuńczy Podkarczówka, Białogon – ul. Skibińskiego 4

Domy pomocy społecznej – stan z 1999r.

Lp.	NAZWA	ADRES	ILOŚĆ MIEJSC
1	DPS dla Osób Przewlekle Somatycznie Chorych im. F Malskiej	Tarnowska 10	102
2	DPS dla Osób Przewlekle Somatycznie Chorych	Sobieskiego 30	86
3	DPS dla Osób Przewlekle Somatycznie Chorych	Jagiellońska 76	354
4	DPS Ośrodek Samotnej Matki I Dziecka	Słoneczna 3	20
5	DPS dla Osób Przewlekle Psychiczenie Chorych im. św. Brata Alberta	Żeromskiego 4/6	90
6	DPS dla Osób Przewlekle Psychiczenie Chorych	Bobrowa 15	80
7	Fundacja Gospodarcza im. św. Brata Alberta. Przytulisko	Sienna 5	150
8	Schronisko Dla Bezdomnych Towarzystwa Pomocy im. św. Brata Alberta	Żeromskiego 36a	
9	DPS. Zakład Opiekuńczo-Leczniczy	Wesoła 45	
10	DPS Polskiego Związku Niewidomych	Złota 7	45
RAZEM			ok.950

Domy dziecka - stan z 1999r.

Lp.	NAZWA	ADRES	ILOŚĆ MIEJSC
1	Państwowe Pogotowie Opiekuńcze	Dobromyśl 44	50
2	Dzienny Ośrodek Opiekuńczo-Rehabilitacyjny dla Dzieci	Chęcińska 23	
3	Dom Dziecka NR 1	Toporowskiego 50	50
4	Dom Dziecka NR 2	os. Na Stoku 42a	50

Lp.	NAZWA	ADRES	ILOŚĆ MIEJSC
5	Dom Dziecka NR 3 im. Henryka Jordana	Sandomierska 126	95
6	Rodzinny Dom Dziecka NR 1	Nowowiejska 14	12
7	Rodzinny Dom Dziecka NR 2	Struga 1	6
8	Rodzinny Dom Dziecka NR 3	Pomorska	12
RAZEM			ok.300

WNIOSKI

- W celu zapewnienia kompleksowej i ekonomicznej obsługi pacjentów należy dążyć do stworzenia jak najsilniejszego centrum usług zdrowia na Czarnowie skupiającego w sobie wszystkie specjalności w zakresie lecznictwa.
- Brak podstawowej opieki zdrowotnej w osiedlach Podhale, Ostrogórka, Dąbrowa.
- Należy dążyć do stworzenia sieci placówek pogotowia ratunkowego rozmieszczonych w różnych rejonach miasta w celu jak najszybszego dotarcia do chorych i poszkodowanych.
- W związku z postępującym starzeniem się społeczeństwa i występującymi z tym zjawiskiem problemami należy dążyć do rozbudowy sieci placówek opieki społecznej dla ludzi starszych.
- Należy dążyć do poprawy stanu obiektów służby zdrowia przez modernizację (z uwzględnieniem dostępności dla osób niepełnosprawnych) i remont istniejących budynków oraz ukończenie rozpoczętych inwestycji.
- Należy zapewnić opiekę nad ludźmi przewlekle chorymi w specjalnie do tego przygotowanych placówkach, odciażając tym samym szpitale od świadczenia tego typu usług (opieka paliatywna).

III.4.2.5. Rekreacja.

Główne tereny rekreacyjne w granicach administracyjnych miasta o znaczeniu ogólnomiejskim to:

- dolina rzeki Silnicy od Zalewu Kieleckiego do Kadzielni z parkiem miejskim im. St. Staszica
- park Baranowski i las Stadion
- kompleks leśny Pasma Posłowickiego i Pasma Dymińskiego
- kompleks leśny zachodniej części pasma Kadzielniańskiego z górami Karczówka, Dalnia, Grabina, Brusznia, Stokowa
- wschodnie fragmenty pasma Kadzielniańskiego z górami Kadzielnia, Psie Górki, Wietrznia

O wykorzystaniu w/w terenów do celów rekreacyjnych zadecydowały ich warunki fizjograficzne i powiązania przestrzenne z zabudową mieszkaniową.

Kompleks leśny Pasma Posłowickiego (największy teren rekreacyjny w mieście- ok. 750 ha) połączony jest z zabudową mieszkaniową miasta poprzez ciąg zielony w dolinie rzeki Silnicy (od Zalewu do Kadzielni), Kadzielnię, Aleję Legionów, Park Baranowski i Stadion. Jest to „czytelne” i funkcjonalne powiązanie wyposażone w urządzone ciągi piesze i jedyną w mieście ścieżkę rowerową, przechodzące przez środek miasta i łączące najodleglejsze osiedla zabudowy mieszkaniowej w północnej części miasta z lasem na południu. Wzdłuż tego ciągu zlokalizowane są największe w mieście tereny zieleni urządzonej jak park miejski im. St. Staszica, park im. Szarych Szeregów i Kadzielnia. Park Baranowski i las Stadion stanowiące strefę wejściową do lasów Pasma Posłowickiego to tradycyjne już tereny rekreacji mieszkańców miasta (projektowany już w latach dwudziestych park rekreacyjny). Jedyne teren Zalewu Kieleckiego na początku ciągu jest jeszcze terenem nieurządzonym. Ciąg ten na całej długości poprzecinany jest na kierunku wschód-zachód ulicami układu podstawowego (ul. ul. Jesionowa, IX Wieków, Ogrodowa, Krakowska i Marmurowa) o znacznym natężeniu ruchu samochodowego.

Przy Kadzielni rzeka Silnica skręca na zachód i z łącznika staje się barierą. Wraz z ul. Krakowską i torami PKP rozdziela tereny Pasma Posłowickiego od wzgórz zachodniej części pasma Kadzielniańskiego (Karczówki, Dalni, Grabiny, Bruszni i Stokowej). Wzgórza te od śródmieścia oddziela kwartał zabudowy przemysłowej (pomiędzy ul. ul. Krakowską, Jagiellońską, Karczówkowską i Armii Krajowej) oraz zespół obiektów służby zdrowia (kwartał pomiędzy ul. ul. Jagiellońską, Grunwaldzką, Podklasztorną i Bernardyńską). Połączenie stanowi jedynie ul. Karczówkowska (ulica na śladzie starego traktu ze stacjami drogi krzyżowej łącząca Wzgórze Zamkowe z klasztorem na Karczówce) z kładką pieszą nad torami. U wschodniego podnóża góry Karczówki znajduje się niezagospodarowany teren zielony (projektowany park Karczówka). Wzgórze Karczówka poprzez swoją atrakcyjność przyrodniczą (rezerwat krajobrazowy) i kulturową (zabytkowy klasztor) pomimo „wąskiego” połączenia z licznymi barierami stanowi ważny teren rekreacji ogólnomiejskiej. Jest to również teren rekreacji bezpośredniej dla sąsiednich osiedli mieszkaniowych. Osiedla Dalnia i Ślichowice mają jeszcze niewykształcone powiązania przestrzenne z terenami wzgórz i barierą w postaci zwartych obszarów prywatny pól (projektowany Świętokrzyski Park Botaniczny). Na zachód od góry Bruszni znajdują się Pietraszki, teren o dużych ale niewykorzystanych jeszcze walorach rekreacyjnych.

Kompleks leśny Pasma Posłowickiego przechodzi na wschodzie w las Pasma Dymińskiego (ok. 460 ha) z górą Telegraf. Lasy obu pasm rozdzielają ulice Ściegiennego i Tarnowska będące barierą dla ruchu rekreacyjnego.

Oprócz wyżej opisanych głównych obszarów rekreacyjnych tworzących lepiej lub gorzej powiązany system na terenie miasta znajdują się inne obszary rozproszone służące rekreacji np. ogródki działkowe z największym kompleksem w rejonie Świniej Góry. Intensywny ruch pieszy do tego kompleksu z

sąsiednich osiedli mieszkaniowych nie jest uporządkowany i napotyka na swojej drodze niebezpieczną barierę jaką stwarza ulica Manifestu Lipcowego.

Jedyny większy zagospodarowany teren służący rekreacji w północnej części mieszkaniowej to park im. Dygasińskiego.

Potencjalnie atrakcyjny teren kamieniołomu Wietrzni (rezerwat geologiczny) jest niezagospodarowany, a przez to o ograniczonym znaczeniu rekreacyjnym. Od leżącego na południu Pasma Dymińskiego oddziela go obszar zabudowy przemysłowej w rejonie ulicy Żołnierzy Radzieckich.

Wietrznia oraz Psie Górki i Kadzielnia to pozostałości z zabudowanej już wschodniej części pasma Kadzielniańskiego.

Niezagospodarowane są również między innymi kamieniołom Ślichowice (rezerwat geologiczny), park Karczówka, Psie Górki.

Kompleks leśny na północy miasta ze względów na mniej korzystne warunki fizjograficzne stanowi tylko teren rekreacji osiedlowej (osiedle Dąbrowa, Łazy).

Osiedlem pozbawionym terenów rekreacyjnych i otoczonym zabudową przemysłową jest osiedle Herby.

Doliny rzek Silnicy, Sufragańca i Bobrzy mają ograniczone znaczenie rekreacyjne ze względu na małe przepływy wody i zły stan jakości wód (Silnica, Bobrza).

Od wschodu z obszarem miasta graniczy dolina rzeki Lubrzanki z zalewem w Cedzynie (poza granicami miasta) oraz z zalewem w Mójczy (w granicach miasta). Teren w dolinie rzeki i zbiorniki wodne służą rekreacji ogólnomiejskiej głównie w okresie letnim. Nie mają one jednak powiązania poprzez ciągi zielone i dostęp do nich ze względu również na odległość zapewnia głównie komunikacja samochodowa (zbiorowa i prywatna)

WNIOSKI

- Najkorzystniejsze tereny do rekreacji ogólnomiejskiej pod względem fizjograficznym to las Stadion, las Pasma Posłowskiego, wzgórze pasma Kadzielniańskiego (Stokowa, Brusznia, Grabina, Dalnia, Karczówka, Kadzielnia) i znajdująca się głównie poza granicami administracyjnymi miasta dolina rzeki Lubrzanki z zalewami w Cedzynie i Mójczy.
- ^{*7}*Należy dążyć do stworzenia systemu powiązań ścieżkami spacerowymi i rowerowymi tych obszarów z pozostałymi elementami zieleni miejskiej, w tym z rezerwatem „Wietrznia im. Zb. Rubinowskiego” oraz kompleksem leśnym w obrębie Pasma Dymińskiego.*
- Należy dążyć do jak najlepszych powiązań przestrzennych w/w terenów z terenami zabudowy mieszkaniowej i centrum miasta (ciągi piesze w zieleni, ścieżki rowerowe oraz parkingi dla samochodów osobowych).
- Należy zachować powiązania przyrodnicze i przestrzenne pomiędzy wzgórzami zachodniego fragmentu pasma Kadzielniańskiego (procesy urbanizacyjne zaczynają oddzielać górę Karczówkę od góry Dalni).
- Pasma Kadzielniańskie pomiędzy górą Karczówką i górą Kadzielnią zostało trwale rozdzielone (zabudowa przemysłowa, węzeł komunikacyjny Pakosz). Należy zadbać o powiązania przestrzenne i przyrodnicze pozostałych wschodnich fragmentów pasma (Kadzielnia - Psie Górki - Wietrznia)

---

^{*7} Zmiana Nr 7 wprowadzona uchwałą Nr X/233/2011 Rady Miasta Kielce z dnia 19 maja 2011 r.

- Należy wykształcić powiązania przestrzenne pomiędzy Pasmem Posłowickim, a zachodnim fragmentem pasma Kadzielniańskiego ze wzgórzami Karczówka, Dalnia, Grabina, Brusznia i Stokowa (barierę stanowią rzeka Silnica, ulica Krakowska i tory PKP) oraz pomiędzy Pasmem Posłowickim i Dymińskim (barierę stanowią ulice Ściegiennego i Tarnowska).
- Należy zwiększyć ilość zagospodarowanych terenów rekreacyjnych w rejonie północnych obszarów mieszkaniowych (tereny Zalewu i w dolinie rzeki Silnicy oraz tereny w kierunku wschodnim) oraz należy wykształcić urządzone dojścia i dojazdy do terenu ogródków działkowych i dalej w kierunku zalewu w Cedzynie.
- Uporządkowania i zagospodarowania wymagają tereny kamieniołomów Ślichowice, Biesak - Białogon i Wietrznia (rezerwaty), teren rezerwatu krajobrazowego Karczówka, teren parku Karczówki i Psich Górek.
- Główne tereny rekreacyjne docelowo zagospodarowane to park miejski im. St. Staszica, park im. Szarych Szeregów, Kadzielnia. Pozostałe tereny wymagają realizacji odpowiedniej ilości obiektów kubaturowych i urządzeń terenowych zgodnie ze specyfiką miejsca.

III.4.2.6. Sport.

Baza obiektów sportowych w Kielcach rozmieszczona jest głównie w południowej części miasta. Spowodowane jest to tendencją do lokalizowania obiektów sportowych w rejonie występowania otwartych terenów rekreacyjnych. Najlepszym tego przykładem jest nowoczesny stadion lekkoatletyczny zlokalizowany na skraju parku Baranowskiego, który w powiązaniu z lasem Stadion stanowi dogodne tereny treningowe dla sportowców. Stadion dysponuje dużym zapleczem i 5000 stałych miejsc na trybunach. Można na nim organizować najwyższe rangą ogólnopolskie imprezy sportowe.

Północne osiedla mieszkaniowe są niedoinwestowane w obiekty sportowe. Sytuację poprawia rozmieszczona na terenie całego miasta sieć zespołów sportowych przy szkołach podstawowych i ponadpodstawowych służących uprawianiu sportu amatorskiego.

Brak urządzeń i obiektów sportowych na terenach szkolnictwa wyższego.

Większość obiektów sportowych znajduje się w nienajlepszym stanie technicznym. W bardzo złym stanie technicznym znajdują się obiekty Ośrodka Sportów Wodnych przy zalewie Kieleckim oraz basen letni Stadion w parku Baranowskim. Oddanie do użytku drugiej krytej pływalni przy szkole podstawowej Nr 27 polepszyło sytuację w tym zakresie. Jedyna dotychczas kryta pływalnia przy ul. Krakowskiej to obiekt technologicznie przestarzały, wymagający ustawicznych remontów. W mieście zlokalizowane są 4 hale sportowe, w tym dwie z 1800 stałymi miejscami na widowni. W chwili obecnej główną halą w mieście jest hala widowiskowo-sportowa ZOOSiR mieszcząca 900 stałych miejsc na widowni, obiekt przestarzały, nie dostosowany do potrzeb dużego miast.

Lepszego dostosowania do wzrastających potrzeb związanych z uprawianiem sportów letnich oraz zimowych (kolarstwo górskie, ścieżki zdrowia, trasy biegowe) wymagają stoki i lasy gór pasma Posłowskiego (Stadion) i Dymińskiego (Telegraf).

WNIOSKI

- Należy doinwestować w obiekty sportowe północne i zachodnie osiedla zabudowy mieszkaniowej.
- Zagospodarowania i budowy nowych obiektów wymaga Ośrodek Sportów Wodnych przy Zalewie Kieleckim.
- Brak nowoczesnej hali wielofunkcyjnej (ok. 5000 miejsc na widowni) do organizacji między innymi dużych imprez sportowych.
- Brak krytego sztucznego lodowiska.
- Brak nowoczesnej krytej pływalni odpowiedniej do organizacji zawodów sportowych.
- Brak akademickiego ośrodka sportowego.
- Należy wyremontować istniejące w złym stanie technicznym lub wybudować nowe obiekty sportowe stanowiące bazę dla projektowanego parku rekreacyjnego Stadion (basen letni, wyciągi narciarskie, tory saneczkowe, boiska piłkarskie, trasy biegowe, ścieżki rowerowe).
- ^{*6} *Należy rozbudować istniejący ośrodek sportu i rekreacji, związany z górą Telegraf, obejmujący sporty letnie i zimowe, wraz z zapleczem hotelowo-gastronomicznym (między innymi: poszerzyć trasę zjazdową, zapewnić dostateczną ilość miejsc parkingowych, oraz udroźnić istniejący układ komunikacyjny).*

---

^{*6} Zmiana Nr 6 wprowadzona uchwałą Nr XL/986/2009 Rady Miejskiej w Kielcach z dnia 17 września 2009 r.

OBIEKTY SPORTOWE I REKREACYJNE

Stadiony

- Stadion Lekkoatletyczny KS Budowlani - ul. Boczna 15 - 5000 stałych miejsc na trybunach
- Stadion piłkarski MKS Korona - ul. Szczepaniaka - 10000 stałych miejsc na trybunach
- Stadion piłkarski GKS Błękitni - ul. Ściegiennego - 19000 stałych miejsc na trybunach
- Stadion międzyszkolny - ul. Prosta 57 - 450 stałych miejsc na trybunie

Boiska

- Boisko piłkarskie KS Czarnowia - ul. Piekoszowska
- Boisko piłkarskie KS Polonia Białogon - ul. Siedem Źródeł
- Boisko przy Politechnice Świętokrzyskiej AZS
- Boisko piłkarskie KS Orleń - ul. Warszawska

Baseny

- Basen kryty - ul. Krakowska 2 mały i duży basen - 60 osób na godzinę

Basen kryty przy SP Nr 27 - ul. Toporowskiego

Basen letni „Stadion” - ul. Kusocińskiego - max. 1000 osób jednorazowo

Basen letni - ul. Szczecińska 1 - max. 1000 osób jednorazowo

Basen letni KS „Tęcza” - ul. Zagnańska 110

Basen letni na Bukówce - nieczynny

Kąpieliska

- Zalew Kielecki - kąpielisko z bazą sprzętu pływającego - ul. Turystyczna
- Zalew w Mójczy - kąpielisko niezagospodarowane

Hale

- Hala widowiskowo-sportowa ZOOSiR - ul. Żytnia 1 - 894 stałych miejsc na widowni
- Hala sportowa Korona FŁT „Iskra” - ul. Krakowska 72 - 900 stałych miejsc na widowni
- Hala sportowa „Stella” z torami łuczniczymi - ul. Krakowska 374
- Hala sportowa „Błękitni” - ul. Ściegiennego 8
- Hala sportowa KS „Tęcza” - ul. Zagnańska 110

Ośrodki

- Wojewódzki Szkolny Ośrodek Sportowy - ul. Prosta 57 (plac sportowy, hala, stadion)
- Ośrodek Sportów Wodnych „Relaks” - ul. Turystyczna 3. Kompleks obiektów sportowo-rekreacyjnych KS „Tęcza” - ul. Zagnańska 110 (plac sportowy, korty tenisowe, basen otwarty)
- Miejski Ośrodek Sportu i Rekreacji - ul. Szczecińska 1 (ośrodek wypoczynkowy, sauna, basen otwarty)

- Ośrodek Szkolenia w Łuczniectwie KS „Stella” - ul. Krakowska 374 (tory łucznicze, hotel)
- Ośrodek Jazdy Konnej i Hipoterapii MAGG - ul. Ściegiennego 207

Ścieżka rowerowa

- Ścieżka rowerowa wzdłuż rzeki Silnicy łącząca północne rejony miasta z terenami rekreacyjnymi na południu (Stadion i kompleks leśny Pasma Posłowskiego) - ok. 4 km długości.

Wyciągi narciarskie

- Wyciąg orczykowy na górze Telegraf ^{*6} - ul. ~~Żołnierzy Radzieckich~~ Karskiego - max. 700 1000 osób na godz. - 500 m długości oraz wyciąg narciarski dla dzieci

Wyciąg orczykowy na górze Pierścienicy - al. Na Stadion - max. 380 osób na godz. - 480m długości

Korty tenisowe

- Klub Sportowy „Tęcza” - ul. Zagnańska 110

Klub Sportowy „Błękitni” ul. Ściegiennego 8

Stadion Międzyszkolny - ul. Prosta 5

WTKKF „Bocianek” ul. Konopnickiej

GLÓWNE TERENY REKREACYJNE

Tereny zieleni ogólnodostępnej leśnej

- kompleks leśny Pasma Kadzielniańskiego z górami Karczówka, Dalnia, Grabina, Brusznia, Stokowa - ok. 210 ha
- kompleks leśny Pasma Dymińskiego z Górą Telegraf - 460 ha
- kompleks leśny Pasma Posłowskiego z rezerwatem geolog. Biesak-Białogon - ok. 750 ha
- las Stadion - ok. 50 ha
- Park Baranowski - ok. 15 ha

▪ Razem ok. 1500 ha

Parki

- Park miejski im. St. Staszica - ok. 8,5 ha
- Park osiedlowy im. A. Dygasińskiego - ok. 15 ha
- Park im. Szarych Szeregów - ok. 8 ha

▪ Razem ok. 32 ha

---

^{*6} Zmiana Nr 6 wprowadzona uchwałą Nr XL/986/2009 Rady Miejskiej w Kielcach z dnia 17 września 2009 r.

Rezerваты

- Rezerwat Geologiczny Kadzielnia - 0,6 ha (ok.18 ha - z otuliną)
- Ślichowice - Rezerwat Skalny im. J. Czarnockiego - 0,6 ha (ok.8 ha - z otuliną)
- Rezerwat Geologiczny Biesak - Białogon - ok.13 ha z otuliną
- Rezerwat Krajobrazowy Karczówka - ok.26 ha
- Rezerwat Geologiczny Wietrznia - ok. 30 ha z otuliną

Inne tereny zieleni ogólnodostępnej

- - ciąg zieleni wzdłuż rzeki Silnicy - ok.17 ha
- tereny przy Zalewie Kieleckim - ok.16 ha
- Psie Górki - ok.10 ha
- terenu u zbiegu ul. ul. Tarnowskiej i Wrzosowej - ok. 16 ha
- teren u wschodniego podnóża góry Karczówki - ok. 15 ha
- Razem ok. 75 ha

Ogródki działkowe

- POD Kolejarz - ul. Biesak ok. 7 ha
- POD Kadzielnia - Aleja Legionów ok. 8 ha
- POD Wrzos i POD Społem - ul. Wrzosowa ok.11 ha
- POD Malina - ul. Bohaterów Warszawy ok. 7 ha
- POD ks. Ściegiennego - ul. Wawrzyńskiej ok. 7 ha
- POD Magnolia i POD Storczyk - ul. Morcinka ok.14 ha
- POD Chrobrego - ul. Chrobrego ok. 8 ha
- POD Zacisze I i II - ul. Jeleniowska ok.23 ha
- POD Żeromskiego - ul. Morcinka - Wschodnia ok.30 ha
- POD Metalowiec - ul. Zagnańsk ok. 3 ha
- POD Narcyz - ul. Ściegiennego ok.30 ha
- POD Staszica - ul. Janowska ok.20 ha
- POD Dąbrówki - ul. Północna ok. 2 ha
- POD Relaks - nad zalewem w Mójczy ok.... ha
- POD Aster - ul. Zagonowa ok.1,5 ha
- POD Prochownia - ul. Prosta ok.5 ha
- POD Skałka - ul. Morcinka ok. 25 ha
- POD Hortensja, Zielona Dolina, Irys, Kopcówka
- pod Wolą Kopcową ok. 65 ha
- Razem ok. 370 ha

III.4.3. CHARAKTERYSTYKA PRZEMYSŁU, RZEMIOSŁA I USŁUG PONADPODSTAWOWYCH

***4III.4.3.1 Przemysł, rzemiosło i usługi ponadpodstawie z wyłączeniem handlu**

Przemysł

Z ogólnej liczby 78.478 osób zatrudnionych w 1997 r na terenie miasta Kielce, w przemyśle pracowało 21.529. Liczba zatrudnionych w tej dziedzinie gospodarki od kilku lat utrzymuje się mniej więcej na tym samym poziomie.

Zmiany w zatrudnieniu w przemyśle w latach 1994 – 1997 przedstawiają się następująco:

Rok 1994 – zatrudnionych ogółem 21.634, w tym:

- górnictwo i kopalnictwo 315
- działalność produkcyjna 19.452
- energetyka, gazownictwo 1.867

Rok 1995 – zatrudnionych ogółem 19.091, w tym:

- górnictwo i kopalnictwo 320
- działalność produkcyjna 19.091
- energetyka, gazownictwo 1.990

Rok 1996 – zatrudnionych ogółem 22.505, w tym:

- górnictwo i kopalnictwo 300
- działalność produkcyjna 20.190
- energetyka, gazownictwo 2.015

Rok 1997 – zatrudnionych ogółem 21.529, w tym:

- górnictwo i kopalnictwo 316
- działalność produkcyjna 19.298
- energetyka, gazownictwo 1.915

Wiodącymi gałęziami przemysłu na terenie Kielc jest przemysł metalowy, posiadający w naszym mieście długoletnie tradycje oraz przemysł spożywczy, którego wiodące zakłady powstały w latach 70-tych i 90-tych.

Do największych zakładów przemysłowych branży metalowej należą:

- Fabryka Samochodów Specjalizowanych „SHL” S.A. Rodzaj działalności: produkcja narzędzi tłocznych, wytłoczek i samochodów specjalizowanych.
- NSK „Iskra” S.A. Rodzaj działalności: produkcja łożysk, świec zapłonowych i żarowych.
- Zakłady Urządzeń Chemicznych i Armatury Przemysłowej „Chemar” S.A. Rodzaj działalności: produkcja aparatury chemicznej i energetycznej, armatura przemysłowa, rurociągi energetyczne i ich elementy, dennice, odkuwki, odlewy staliwne.
- Kielecka Fabryka Pomp „Białogon” S.A. Rodzaj działalności: produkcja pomp, agregatów pompowych, odlewów żeliwnych.
- Centrum Produkcyjne Pneumatyki „Prema” S.A. Rodzaj działalności: produkcja i sprzedaż urządzeń i elementów pneumatyki.
- Fabryka Maszyn Pralniczych „Rama”. Rodzaj działalności: produkcja maszyn pralniczych

---

*4 Zmiana Nr 4 wprowadzona uchwałą Nr XXVIII/648/2008 Rady Miejskiej w Kielcach z dnia 3 października 2008 r.

- „Exbud” – Stolarka Budowlana S.A. Rodzaj działalności: produkcja okien drewnianych, drzwi wewnętrznych oraz innych elementów wystroju wnętrz, ślusarki aluminiowej, świetlików dachowych, konstrukcji z wykorzystaniem poliwęglanów.

W branży spożywczej największymi zakładami produkcyjnymi są:

- Zakłady Mięsne S.A. Rodzaj działalności: Skup żywca, ubój i przetwórstwo mięsa.
- Zakłady Zbożowo-Młynarskie „PZZ” S.A. Rodzaj działalności: skup i przetwórstwo zbóż.
- Przedsiębiorstwo Przemysłu Chłodniczego S.A. Rodzaj działalności: skup i przetwórstwo warzyw i owoców, produkcja mrożonek, zamrażanie oraz przechowywanie surowców i artykułów spożywczych.
- Przedsiębiorstwo „Pegromar” S.A. Skup, przetwórstwo, zamrażanie i przechowywanie owoców i warzyw, produkcja mrożonek i pulpy owocowej.
- Browar ^{*2}Belgia Kielce” Sp. z o.o. Rodzaj działalności: produkcja piw.
- Wytwórcza Spółdzielnia Pracy „Społem”. Rodzaj działalności: produkcja wyrobów spożywczych.
- Cukiernicza Spółdzielnia Pracy „Kielczanka” Rodzaj działalności: produkcja i sprzedaż wyrobów cukierniczych.

W innych branżach działalność produkcyjną na terenie Kielc prowadzą:

- Elektrociepłownia Kielce S.A. Rodzaj działalności: produkcja energii cieplnej.
- „Davids & Smith Company” Kielce S.A. Rodzaj działalności: produkcja tektury, papieru komputerowego, opakowań tekturowych.

Ponadto w Kielcach posiada swoje siedziby grupa przedsiębiorstw branży budowlanej, posiadających duży potencjał produkcyjny. Przedsiębiorstwa te prowadzą działalność budowlano-montażową głównie poza Kielcami, na obszarze Polski i poza jej granicami. Należą do nich:

- „Exbud” S.A. – Budownictwo. Rodzaj działalności: budownictwo – projektowanie i wykonawstwo.
- „Mitex” S.A. Rodzaj działalności: usługi budowlano-montażowe.
- „Echo Investment” S.A. Rodzaj działalności: działalność developerska.
- „Pia Piasecki” S.A. Rodzaj działalności: generalne wykonawstwo obiektów użyteczności publicznej, przemysłowych i mieszkaniowych; renowacja i konserwacja zabytków.
- Przedsiębiorstwo Budownictwa Przemysłowego KPBP BICK S.A. Rodzaj działalności: Produkcja, usługi budowlane, handel materiałami budowlanymi.
- Kieleckie Przedsiębiorstwo Robót Mostowych S.A. Rodzaj działalności: produkcja budowlano-montażowa, konstrukcje stalowe, wytwarzanie prefabrykatów żelbetowych i sprężanych.

Rzemiosło

Na terenie miasta Kielc działa od 1929 roku Izba Rzemieślników i Przedsiębiorców (wcześniej Izba Rzemieślnicza) promująca przedsiębiorczość i wspierająca rozwój zakładów rzemieślniczych na terenie województwa świętokrzyskiego i części podkarpackiego. Głównym zadaniem Izby jest organizacja systemu informacji gospodarczej i ułatwienia w nawiązywaniu kooperacji, marketing i promocja wyrobów rzemieślniczych oraz reprezentowanie interesów rzemieślników przed organami administracji państwowej i samorządowej. Izba prowadzi działalność oświatową w formie egzaminów i zawodowych kursów przygotowawczych dla osób dorosłych (w tym dla bezrobotnych) i młodzieży.

---

*²Zmiana Nr 2wprowadzona uchwałą Nr LIII/1285/2010 Rady Miasta Kielce z dnia 9 września 2010 r.

W granicach miasta Izba zrzesza 5 jednostek organizacji rzemiosła :

- Cech Rzemiosł Różnych i Przedsiębiorców
- Cech Rzemieślników i Przedsiębiorców Branży Budowlanej
- Cech Rzemiosł Spożywczych
- Spółdzielnia Rzemieślnicza „Wielobranżowa”
- Spółdzielnia Rzemieślnicza Budowlana „Rzemieślnik”

W jednostkach tych zrzeszone jest ok. 650 zakładów rzemieślniczych prowadzących działalność usługową i produkcyjną w ok.130 specjalnościach i zawodach i zatrudniających ok. 5000 pracowników. Stanowi to ok. 20% ogólnej liczby zakładów na terenie całego miasta (przynależność do cechów i spółdzielni nie jest obowiązkowa) co daje ok. 25 000 zatrudnionych w rzemiośle na terenie całego miasta.

Cech Rzemiosł Różnych i Przedsiębiorców.

Jest to największy cech w mieście zrzeszający ok. 250 zakładów we wszystkich branżach oprócz budowlanej i spożywczej. Zakłady te szkolą ok. 1000 uczniów. Dominującą i najlepiej rozwijającą się branżą jest branża samochodowa: zakłady mechaniki pojazdowej i blacharsko-lakiernicze. Branże zanikające to kaletnictwo, szewstwo, krawiectwo, kowalstwo.

Cech Rzemieślników i Przedsiębiorców Branży Budowlanej

Cech zrzesza 213 zakłady branży budowlanej. Przyucza do zawodu 72 uczniów. Dwa największe zakłady branży ogólnobudowlanej zatrudniają 30 i 40 osób każdy.

Cech Rzemiosł Spożywczych.

Cech zrzesza 75 zakładów branży spożywczej i prowadzi hurtownię artykułów spożywczych. Największy i najnowocześniejszy zakład to zakład cukierniczo-piekarski spełniający standardy Unii Europejskiej i zatrudniający ponad 120 osób.

Spółdzielnia Rzemieślnicza „Wielobranżowa”.

Spółdzielnia zrzesza 41 zakładów zatrudniających ok.130 pracowników. Największy zakład zatrudnia 24 stałych pracowników.

Spółdzielnia Rzemieślnicza Budowlana „Rzemieślnik”.

Spółdzielnia zatrudnia 83 osoby personelu administracyjno-technicznego i 415 robotników budowlanych (średnio). Spółdzielnia wykonuje we własnym zakresie roboty budowlane we wszystkich specjalnościach.

***⁴Usługi ponadpodstawowe z wyłączeniem handlu.**

Kielce pełniąc funkcję głównego ośrodka osadniczego regionu powinny wyróżniać się koncentracją usług ponadpodstawowych, do których należą: centra handlowe, banki, hotele, instytucje z otoczenia biznesu.

*⁴Do chwili obecnej na terenie Kielc nie ma wykształconych zespołów handlowo - usługowych, które ze względu na zakres prowadzonej działalności i sposób funkcjonowania można traktować jako ogólnomiejskie centra usługowe o funkcji ponadpodstawowej.

Pierwsze, z prawdziwego zdarzenia centrum handlowo-usługowe o funkcji ponadpodstawowej powstaje przy ul. Manifestu Lipcowego, w rejonie północnych obszarów mieszkaniowych. Jego uruchomienie planowane jest na pierwszą połowę r. 2000.

---

*⁴ Zmiana Nr 4 wprowadzona uchwałą Nr XXVIII/648/2008 Rady Miejskiej w Kielcach z dnia 3 października 2008 r.

Następne tego typu centra planowane są w zachodniej, mieszkaniowej części miasta i w Dyminach.

*4Problematyka centrów handlowych omówiona została w punkcie III.4.3.2

W Niewachlowie funkcjonuje Centrum Targowe Kielce Sp. z o.o. zajmujące się organizacją krajowych i międzynarodowych targów i wystaw gospodarczych.

Kieleckie Centrum z racji ilości organizowanych imprez targowych, ilości biorących w nich udział wystawców oraz możliwości ekspozycyjnych zaliczane jest do największych w Polsce.

Dokonana w Polsce transformacja ustrojowa i gospodarcza spowodowała szybki rozwój sektora bankowego. Proces ten nie ominął także Kielc.

Oprócz istniejących od dawna banków państwowych i spółdzielczych tj.:

- Narodowy Bank Polski,
- Bank Polska Kasa Opieki S.A. Grupa Pekao SA,
- Polska Kasa Oszczędnościowa BP,
- Bank Gospodarki Żywnościowej,
- Bank Spółdzielczy,

w Kielcach swoje siedziby utworzyły następujące banki komercyjne:

- Bank Handlowy S.A.
- Bank Inicjatyw Gospodarczych S.A.
- Bank Przemysłowo-Handlowy,
- Bank Śląski S.A.,
- Lukas Bank Świętokrzyski S.A.,
- Bank Współpracy Regionalnej – Real Bank S.A.,
- Bank Współpracy Regionalnej S.A.,
- Bank Zachodni S.A.,
- Kredyt Bank PBI S.A.,
- Spółdzielczy Bank Rozwoju „Samopomoc Chłopska”,
- GE Capital Bank S.A.,
- Inwest-Bank S.A.,
- Raiffeizen Centrobank S.A.,
- Wschodni Bank Cukrownictwa S.A.,

Jedną z ważniejszych usług ponadpodstawowych jest hotelarstwo. Odpowiednio rozwinięta sieć hoteli o różnym standardzie powinna zapewnić właściwą obsługę ruchu turystycznego oraz przyjezdnych przebywających czasowo w Kielcach w innych celach.

---

*4 Zmiana Nr 4 wprowadzona uchwałą Nr XXVIII/648/2008 Rady Miejskiej w Kielcach z dnia 3 października 2008 r. Istniejącą w Kielcach sieć hoteli i pensjonatów tworzą:

Lp.	NAZWA	ADRES	MIEJSCA NOCLEGOWE
1	„Exbud” Centrum Biznesu Sp. z o. o.	ul. Manifestu Lipcowego 34	100
2	„Elita”	ul. Równa 4a	17
3	„Bristol”	ul. Sienkiewicza 21	46
4	„Łysogóry”	ul. Sienkiewicza 78	130
5	KKS „Błękitni”	ul. ks. P. Ściegiennego 8	60
6	„Budowlani”	ul. Boczna 15	60
7	KS „Iskra”	ul. Krakowska 72	50
8	„Stella”	ul. Krakowska 72	100
9	Pracownicy PUSB (Przedsiębiorstwa Usług Socjalnych Budownictwa)	ul. Urzędnicza 16	376
10	PHU „Gaja”	ul. Batalionów Chłopskich 77	57
11	„Karczówka”	ul. Karczówkowska 64	40
12	Pensjonat „Dako”	ul. Rajtarska 23	24
13	Zespół Placówek Szkolno - Wychowawczych	ul. Jagiellońska 30	15 (243 w sezonie)
14	PTSM Schronisko Młodzieżowe „Wędrownik”	ul. Szymanowskiego 5 (SP nr 28)	60
15	„Relaks”	ul. Turystyczna	nieczynny
16	Kwatery prywatne		10 kwater dla ok. 30 osób
Razem			ok. 1200 (ok. 1450 w sezonie)

Ilość miejsc noclegowych w istniejących hotelach jest wystarczająca dla obsługi ruchu turystycznego, który w ostatnich latach nie przejawia tendencji wzrostowych.

Istniejąca w mieście baza hotelowa nie jest w stanie zapewnić odpowiedniej ilości miejsc noclegowych w okresie trwania imprez targowych w Centrum Targowym Kielce.

***4III-4.3.2 Charakterystyka handlu**

UWARUNKOWANIA W ASPEKcie ROZMIESZCZENIA WIELKOPOWIERZCHNIOWYCH OBIEKTÓW HANDLOWYCH

Powstanie i ekspansja wielkopowierzchniowych obiektów handlowych (WOH) wiąże się ściśle z procesem rozwoju i upowszechnienia motoryzacji indywidualnej – dynamicznie postępujące w ostatniej dekadzie przemiany w strukturze handlu w stronę dużych centrów handlowych są jednym z wielu bardzo poważnych dla miast skutków przestrzennych nadejścia ery samochodu. Z ekonomicznego i rynkowego punktu widzenia zjawisko WOH jest powiązane z procesem globalizacji. Niezależnie od typologii – w przeciwieństwie do małych sklepów - wielkopowierzchniowe obiekty handlowe zdecydowanie nastawione są na obsługę klientów zmotoryzowanych. Zmiany w systemie transportowym miast oraz niedostosowanie struktur centrów miast do parametrów terenochłonności samochodów osobowych powodują zjawisko eksurbanizacji (tzw. urban sprawl) - procesu rozlewania się miast w większe obszary mniej intensywnej urbanizacji z równoczesnym definitywnym przemieszczeniem się aktywności ekonomicznej z centrum miasta na jego obrzeża i peryferie. Procesy te występują we wszystkich miastach europejskich i na świecie, za wyjątkiem krajów zapóźnionych cywilizacyjnie, gdzie nie upowszechnił się jeszcze transport indywidualny.

W Polsce udział sieci WOH w obrocie artykułami codziennego zapotrzebowania dynamicznie wzrasta. W połowie lat 90. wynosił kilka procent, a obecnie szacuje się na około 30% - i oznacza to, że jest on nadal istotnie niższy niż w większości krajów Unii Europejskiej, gdzie na rynku żywnościowym wysoki jest poziom koncentracji handlu detalicznego. O ile w początkowej fazie ekspansji głównym celem wielkopowierzchniowych obiektów handlowych były duże miasta, to ostatnio pojawiają się one w miastach średniej wielkości i małych. Na początku lat 90. w miastach polskich – także w Kielcach - zauważalna była w zasadzie ekspansja jednego typu WOH tj. hipermarketu; obiekty te budowane były w pobliżach dużych skupisk zabudowy wielorodzinnej, z reguły na obrzeżach miasta, najczęściej z zastosowaniem najtańszych rozwiązań budowlanych (konstrukcja stalowa, blacha elewacyjna); w Kielcach „Real”, „Tesco”, „L'Eclerc” oraz inne branżowe (poza artykułami żywnościowymi – wyposażenie, budownictwo, elektronika). W następnej fazie zaczęły powstawać obiekty mniejsze – supermarkety, dyskonty, supersamy (w Kielcach „Albert”, „Lidl”, „Biedronka”, „Leader Price”, ostatnio „Tesco”); o standardzie rozwiązań architektonicznych podobnym (a najczęściej dużo niższym) jak hipermarkety. W ostatnich latach zauważalny jest w miastach spadek liczby budowanych hipermarketów – na korzyść mniejszych supermarketów i supersamów – z jednoczesną zdecydowaną progresją WOH typu „galeria handlowa”, często stanowiących połączenie funkcji handlu detalicznego z funkcjami innymi (rozrywkowymi, gastronomicznymi, kulturalnymi, sportowymi itd.) – obiekty takie cieszą się zdecydowaną preferencją konsumentów, szczególnie ludzi młodych. W Kielcach – jak dotąd – istnieje jedna galeria handlowa („Galeria Echo”), wybudowana jako struktura towarzysząca „wiodącemu” hipermarketowi „Tesco” – o strukturze dość anachronicznej i wielkości i standardzie zdecydowanie niewystarczającymi na potrzeby konsumentów 200-tysięcznego miasta wojewódzkiego z ambicjami rozwoju funkcji metropolitalnych.

W ostatnim czasie w Kielcach obserwuje się zainteresowanie inwestorów – zauważających potencjał miasta i regionu – budową galerii handlowych połączonych z centrami rozrywki.

---

*4 Zmiana Nr 4 wprowadzona uchwałą Nr XXVIII/648/2008 Rady Miejskiej w Kielcach z dnia 3 października 2008 r.

Tabela 1. Liczba super/hipermarketów oraz ilość mieszkańców przypadająca na jeden super/hipermarket w wybranych krajach UE (w zaokrągleniu).

Lp	Kraj	Mieszkańcy	Liczba super/hipermarketów	Ilość mieszkańców na jeden super/hipermarket
1	Polska	38600000	950	40600
2	Czechy	10200000	900	11300
3	Niemcy	82600000	34000	2500
3	Francja	59400000	15000	3900
4	Wielka Brytania	61400000	7200	8500

Źródło: Eurotest Instytut Usług Marketingowych, Prognoza skutków lokalizacji wielkopowierzchniowych obiektów handlowych o powierzchni sprzedaży powyżej 2000 mkw. na terenie miasta Kielce na istniejącą sieć handlową, rynek pracy, komunikację oraz zaspokojenie potrzeb i interesów mieszkańców, listopad 2007, s.13.

Przy rozważaniach urbanistycznych dotyczących wielkopowierzchniowych obiektów handlowych oraz ich skutków dla przestrzennego i ekonomicznego funkcjonowania struktur miejskich należy brać pod uwagę ich typologię (supersam, supermarket, hipermarket, galeria handlowa, mall) – z uwagi na dość silne zróżnicowanie ich obszaru oddziaływania i wpływu na rynek pracy, komunikację oraz istniejącą sieć handlową. Wielkopowierzchniowe obiekty handlowe są definiowane nieostro, bowiem granice między wymienionymi w dalszej części wielkościami są w zasadzie umowne i wynikają raczej z obserwacji panującej rzeczywistości.

Tzw. „hipermarketyzacja” miast jest procesem z rozpoznanymi (praktyczne doświadczenia) silnymi skutkami zarówno pozytywnymi jak i negatywnymi. Do zjawisk pozytywnych zalicza się głównie: podnoszenie rynkowej konkurencyjności i wygodę konsumencką (wysoki poziom zaspokojenia potrzeb) – do zjawisk negatywnych: wypieranie drobnego handlu (zagrożenie przyszłości śródmieść) oraz konsekwencje transportowe w skali miasta.

Z kolei producenci (dostawcy towarów) do najważniejszych korzyści współpracy z dużymi sieciami handlowymi (hipermarkety i supermarket) zaliczają: pewność zapłaty za sprzedany towar, dużą skuteczność promocji, możliwość sprzedaży dużych partii towaru, stabilność zbytu produktów, racjonalność dostaw towarów i poziom logistyki – zaś do zjawisk negatywnych: dyktat warunków dostaw towarów, odwlekane terminów płatności, przrzucanie na dostawców kosztów promocji i transportu, promowanie przez sieci własnych marek handlowych, tworzenie lokalnego monopolu zakupu towarów, wzrost kosztów dystrybucji.

Duże sklepy, obniżając koszty, marże i ceny, działają na rynek antyinflacyjnie. Zainteresowane też są sprzedażą głównie towarów polskich, ponieważ w przypadku importu pieniądź wypływa z kraju i spadają możliwości nabywcze ludności w skali makro.

Biorąc pod uwagę różnorodność skutków i realia cywilizacyjne, anachronizmem byłaby decyzja eliminująca WOH ze struktury handlowo-usługowej dużego miasta – jednocześnie ich powstawanie w strukturze miejskiej sposób niekontrolowany (zarówno pod względem ilości, wielkości, branży, jak i typu oraz lokalizacji), ulegający całkowicie presji inwestycyjnej poprzez jednostkowe dostosowywanie dokumentów planistycznych – może skutkować bardzo negatywnymi zjawiskami w skali całego miasta.

Najpoważniejszymi zagrożeniami przy niekontrolowanej lub niewłaściwie przyjętej strukturze WOH są skutki dotyczące komunikacji (transportu) oraz rynku pracy.

a) zagadnienia transportowe

Bez względu na szczegółową lokalizację, hipermarkety (w nieco mniejszym stopniu galerie handlowe) zawsze są sklepami preferującymi klientów z samochodami.

Oczywistym jest, że miasto posiadające sieć sklepów w sąsiedztwie – równomiernie rozłożoną w stosunku do innych struktur funkcjonalnych (mieszkaniowych) implikuje mniejszą liczbę przemieszczeń.

Przede wszystkim miasto powinno być obszarowo zwarte. W jego poszczególnych częściach wszystkie podstawowe funkcje (mieszkaniowa, handlowa, produkcyjna, oświaty i kultury, itd.) powinny być maksymalnie wymieszane. Oznacza to, że należy unikać tworzenia terenów "monokulturowych" funkcjonalnie. Podobnie rzecz powinna mieć się z zapotrzebowaniem na oświatę, kulturę, czy także handel - które to powinno być bilansowane z ilością terenów przeznaczanych pod poszczególne funkcje.

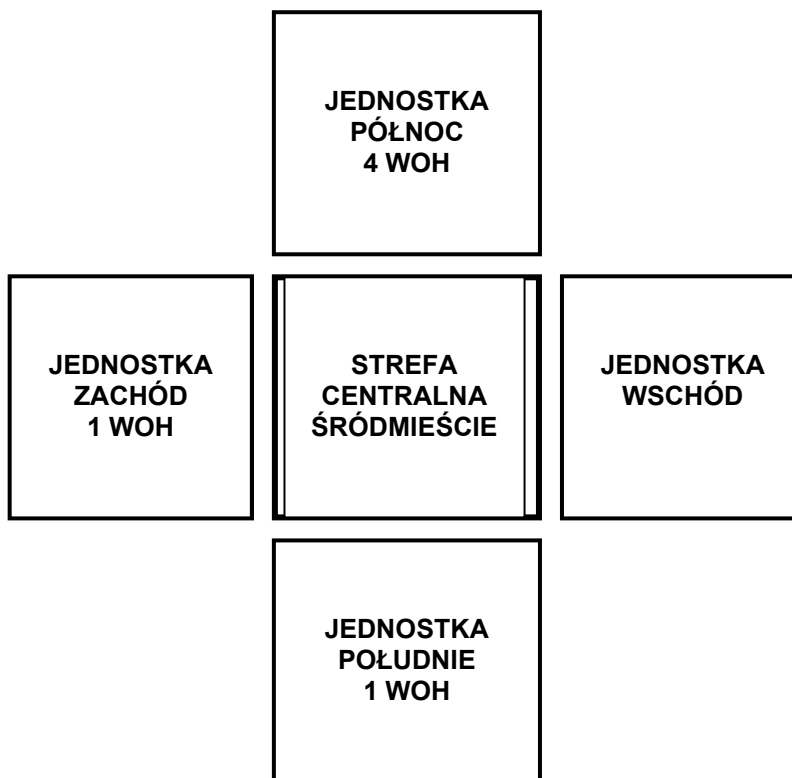
Zwartość przestrzenna miasta oraz wymieszanie funkcji mają za zadanie maksymalne ograniczenie zbędnego obciążenia układu komunikacyjnego, którego funkcjonowanie w coraz większym stopniu wpływa negatywnie na środowisko miejskie. Jednym z postulatów proekologicznego kształtowania przestrzeni miejskiej jest dążenie do zapewnienia mieszkańcom maksymalnej dostępności (accessibility) zamiast transportogennej mobilności (mobility). Problemy komunikacyjne mogą być łagodzone poprzez zwiększanie ilości tego typu obiektów, które to podziela między siebie grupę potencjalnych klientów. Innym, często stosowanym wyjściem z sytuacji jest rozbudowa układu ulicznego – nie może być ono jednak stosowane w nieskończoność. Przy niewątpliwym dużym generowaniu ruchu kołowego przez WOH zauważyć należy, iż nie wykazuje on uderzeniowych fal „szczytowych” – strumień pojazdów jest w miarę równomiernie rozłożony w czasie, a jeśli jego nasilenie okresowo występuje to w sposób zdecydowanie mijający się ze szczytami transportowymi istniejącymi (podróż do pracy i z pracy do miejsca zamieszkania).

Kielce stanowią zwartą, regularną strukturę urbanistyczną, z równomiernie rozłożonymi funkcjami oraz strukturą osadniczą. Miasto posiada strukturę tzw. krzyżowo-pasmową, z ortogonalnym układem pasm i jednostek na kierunkach południkowym i równoleżnikowym.

Ideowy model tej struktury to układ równoramiennego krzyża – ze specyficzną dzielnicą centralną (śródmieście) w środku oraz czterema równoważącymi się jednostkami osadniczymi od północy, południa, zachodu i wschodu;

- **od północy** osiedla: „Sady”, „Szydłówek”, „Bocianek”, „Słoneczne Wzgórze”, „Uroczysko”, „Związkowiec”, „Na Stoku”; arterie łączące z centrum to **ul. Warszawska i Al. Solidarności**,
- **od południa** osiedla: „Kochanowskiego”, „Barwinek-Kaweczyczna”, „Baranówek”, „Ostrogórka”; arterie łączące z centrum to **ul. Ściegiennego i Tarnowska**,
- **od zachodu** osiedla: „Czarnów”, „Jagiellońskie”, „Pod Dalnią”, „Slichowice”; arteria łącząca z centrum to **ul. Grunwaldzka**,
- **od wschodu** osiedla: „XXV-lecia”, „KSM”, „Zagórze”; arterie łączące z centrum to **ul. Sandomierska i Bohaterów Warszawy**.

Regularność tej struktury jest nieznacznie tylko zakłócona przez Os. „Podkarczówka” i „Białogon” od strony południowo-zachodniej oraz osiedle „Herby” (ulica Łódzka) od strony północno-zachodniej. Jednostkę północną dzieli od pozostałych projektowana równoleżnikowo zorientowana trasa ekspresowa.

Źródło: opracowanie własne

Układ powyższy jest w miarę zrównoważony, tj. modelowo można przyjąć, iż liczba mieszkańców każdej z jednostek (północnej, południowej, zachodniej i wschodniej) jest w skali miasta jednakowa i wynosi ok. 45 000 mieszkańców.

Będąca „zwornikiem” układu – oraz strategiczna dla rozwoju funkcji metropolitalnych miasta – jednostka centralna (śródmieście) liczy ok. 22 000 mieszkańców oraz w jej obrębie znajduje się podobna (22 000) ilość miejsc pracy.

Biorąc pod uwagę powyższe, struktura rozmieszczenia WOH w Kielcach – szczególnie hipermarketów - wymaga uzupełnienia zrównoważenia) w częściach wschodniej, południowej i zachodniej.

Poza zwartością struktury i dążeniem do zrównoważenia w jej ramach WOH istotną dla układu transportowego miasta jest lokalizacja WOH typu hipermarket w stosunku do środka ciężkości układu – ostatnie badania i symulacje (np. Poznań) wykazały, iż najmniej obciążające układ drogowy lokalizacje tego typu obiektów to nie peryferia (za wyjątkiem WOH nastawionych w dużej mierze na obsługę ponadlokalną konsumentów z „obszaru metropolitalnego” i regionu) ani (ze zrozumiałych względów) centra miast, a rozmieszczenie ich pomiędzy strefą centralną a dużymi skupiskami zabudowy wielorodzinnej tj. w okolicy drugiej lub trzeciej tzw. „ramy komunikacyjnej”. Jeśli towarzyszy temu ich równomierne rozmieszczenie w strukturze, długość podróży radykalnie się zmniejsza – a w przypadku Kielc powinno nastąpić odciążenie pierwszej ramy komunikacyjnej tj. układu obwodowego ulic głównych bezpośrednio wokół zabytkowego śródmieścia.

Układ taki jest równie pożądany dla klientów spoza miasta, pozwalając w takim samym stopniu jak w przypadku ruchu wewnętrznego – na uniknięcie niepożądanych przejazdów przez miasto o charakterze tranzytowym.

Wyjątkiem od tej zasady są tzw. galerie handlowe, które – jako zaliczane do funkcji tzw. wielkomiejskich oraz zdecydowanie różniące się pod każdym względem (także szeroko rozumianych skutków) od hiper/supermarketów – lokalizowane są najczęściej w strefie centralnej dużych miast, często w ramach rewitalizacji (Łódź) a także przekształceń dworców i przestrzeni przydworcowych (Kraków, Warszawa) bądź też przy tzw. pierwszej ramie komunikacyjnej okalającej śródmieście (Wrocław).

b) zagadnienia rynku pracy

Kwestia wpływu na rynek pracy jest dość skomplikowana i zależy od wielu czynników. Niezależnie od pozytywnych jakościowych zmian w handlu, jakie przynosi rozwój sieci wielkopowierzchniowych obiektów handlowych, niesie on zagrożenia zwłaszcza dla małych, słabych firm, dla których rozwój super- i hipermarketów oznacza zasadnicze zaostrenie konkurencji, włącznie z "wypadaniem" z rynku jednostek najsłabszych. Ze wszystkich typów WOH jedynie galerie handlowe w dużej swojej części oferują drobnym i średnim indywidualnym kupcom (firmom) niewielkie nawet powierzchnie handlowe do dzierżawy.

Z rynku wypierane mogą być głównie średnie i duże sklepy dzielnicowe, domy towarowe, centra handlowe utworzone przez lokalne związki kupieckie. W stosunkowo korzystnej sytuacji znajdują się sklepy specjalistyczne oraz małe sklepy osiedlowe, które są znacznie bardziej odporne na konkurencję dużych sieci ze względu na specyfikę wysokiej jakości oferty bądź szczególnie dobrą lokalizację w bezpośredniej bliskości miejsca zamieszkania klientów. Dla lokalnej ekonomii niekontrolowany rozwój hipermarketów jest jednak poważnym osłabieniem. Z drugiej strony samo pojawienie się takich sklepów u lokalnych handlowców powoduje większą dbałość o jakość własnej oferty. Wielu detalistów stawia czoła ekspansji sieci wielkopowierzchniowych, zmieniając asortyment, kalkulując ceny i marże na odpowiednim poziomie i oferując klientom bardzo dobry serwis. Na tym z kolei zyskują konsumenci, którzy mogą wybierać pomiędzy lepszymi jakościowo i tańszymi produktami.

W krajach o ciągłej i nieprzerwanej tradycji kupieckiej oferta WOH oraz drobnych sklepów – szczególnie w branżach spożywczej i odzieżowej – jest całkowicie różna asortymentowo (szczególnie pod względem jakościowym) i skierowana do odmiennych grup docelowych konsumentów. W Polsce, gdzie tradycja handlowa po zmianach ustrojowych wciąż się odradza i buduje, WOH i drobne placówki handlowe oferują z reguły ten sam towar - kupcy bardzo często sami jeżdżą do hipermarketów, gdzie kupują duże ilości tanich produktów, które z odpowiednią marżą sprzedają później w swoich sklepach czy na straganach. Mimo to małe sklepy nadal mają grupę wiernych klientów (26 proc.). Są to głównie ludzie starsi, rolnicy lub klienci dobrze znani właścicielom, gotowym dopasować asortyment do ich upodobań. W hipermarketach wolą kupować ludzie młodzi, zapracowani, bez względu na wysokość dochodów.

Pomimo często dość zrównoważonego bilansu miejsc pracy tworzonych przez WOH i miejsc pracy likwidowanych w upadających drobnych placówkach handlowych – podnoszonym często problemem jest nie sama ilość, a jakość pracy. Rotacja pracowników w WOH jest bardzo wysoka, w przeciwieństwie do stabilnego zatrudnienia w małych firmach rodzinnych. Zauważyć jednak należy, iż zjawisko to nie dotyczy WOH typu galeria handlowa, gdzie jakość pracy jest zdecydowanie na lepszym poziomie niż w WOH typu hipermarket/supermarket.

Od strony czysto ekonomicznej, stosunkowo najkorzystniejszą sytuacją wydaje się dopuszczenie oferty hipermarketów do lokalnego rynku, lecz w kontrolowanym zakresie, w charakterze bodźca konkurencyjnego dla miejscowych grup kupieckich. Jednocześnie samorząd powinien tworzyć instrumenty wspierające drobne przedsiębiorstwa handlowe (np. rozsądna polityka rozwojowa super- i hipermarketów na lokalnych rynkach, wspomaganie inicjatyw integracyjnych handlu

rodzimego, wspieranie działań szkoleniowych i promocyjnych na rzecz MŚP itp.). W Kielcach to wsparcie (drobnego kupiectwa) materializuje się w formie zbudowanych i planowanych do budowy hal handlowych dla drobnych kupców, gdzie w doskonałej lokalizacji (strefa centralna), w cywilizowanym standardzie (na wzór galerii handlowych, w odpowiedniej skali) rozwijają swoją działalność – jednocześnie likwidacji ulegają substandardowe targowiska i zespoły tzw. „pawilonów handlowych”. Kontynuowane powinny być koncepcje uzupełnienia hali handlowej przy ul. Planty o kolejne dwa tego typu obiekty w strefie centralnej (likwidacja pawilonów na Placu Wolności i prawdopodobna w przyszłości likwidacja targowiska przy ul. Seminaryjskiej).

Pilną potrzebą dla miasta Kielce jest określenie rozmieszczenia WOH istotnie dużych, tj. o powierzchni powyżej 2000 m².

Analizując skutki oddziaływania dużych (powyżej 2000 m²) wielkopowierzchniowych obiektów handlowych, przy określeniu obszarów ich rozmieszczenia w mieście Kielce poczyniono następujące założenia:

1. W zakresie potrzeb i oczekiwań konsumenckich

- uzupełnienie struktury handlowej o 1÷2 obiekty WOH typu współczesna galeria handlowo – rozrywkowa;

2. W zakresie zagadnień komunikacyjnych:

- doprowadzenie do zrównoważenia rozmieszczenia WOH w strukturze miasta poprzez zwiększenie ich ilości w poszczególnych jednostkach strukturalnych ze szczególnym uwzględnieniem części wschodniej, południowej;
- dążenie do rozmieszczenia WOH w pobliżu tzw. drugiej i trzeciej ramy komunikacyjnej w strukturze układu transportowego;
- umieszczenie po 1 WOH o charakterze obsługi ponadlokalnej obszaru metropolitalnego w obszarze południowych i wschodnich peryferii miasta (eliminacja tranzytu przez miasto od strony południowej i wschodniej).

3. W zakresie wpływu na rynek pracy:

- preferencja WOH typu galeria handlowa (centrum handlowo-rozrywkowe) nad WOH typu hipermarket;
- limitowanie powierzchni sprzedażowej art. żywnościowych w galeriach handlowych (zakaz łączenia galerii z hipermarketem tzw. „wiodącym”);
- eliminacja WOH typu hipermarket ze strefy centralnej i jej pobliża;
- wspieranie idei budowy „hal-galerii” handlowych (o powierzchni poniżej 2000 m²) dla drobnych kupców w strefie centralnej.

Stan i struktura sieci handlowej w Kielcach

Na sieć handlową w Kielcach składają się 3 482 sklepy. Należą do nich przede wszystkim obiekty handlowe o charakterze:

1. wielobranżowym i innym (1 289),
2. spożywczym (910),
3. odzieżowym (346).²

Powyższą sieć handlową uzupełnia 8 wielkopowierzchniowych obiektów handlowych (WOH) o powierzchni sprzedaży powyżej 2000 m²:

1. Makro,

---

² dane o liczbie sklepów oszacowano na podstawie ilości podmiotów zarejestrowanych w rejestrze REGON, Eurotest Instytut Usług Marketingowych, Prognoza skutków lokalizacji wielkopowierzchniowych obiektów handlowych o powierzchni sprzedaży powyżej 2000 mkw. na terenie miasta Kielce na istniejącą sieć handlową, rynek pracy, komunikację oraz zaspokojenie potrzeb i interesów mieszkańców, listopad 2007 r., s. 6.

2. Real – Praktiker - Media-Markt,
3. Dek,
4. Nomi,
5. Obi,
6. Galeria Echo - Tesco,
7. Castorama,
8. E. Leclerc.

W strukturze sieci handlowej wyróżnić można ponadto hurtownie (117) i targowiska miejskie.

Wskaźniki wielkości obiektów handlu i usług

Wielkość obszaru obsługiwanego przez obiekty handlowe nie jest jednakowa. Promień obsługi zależy nie tylko od wielkości takiego obiektu ale także od zakresu prowadzonej przez niego działalności.

Nr	Rodzaj obiektu	Powierzchnia sprzedaży (m ²) ³	Promień obsługi (km)
1.	Supersam	400-1000	2-3
2.	Supermarket	400-2 500	3-20
3.	Hipermarket	2 500-20 000	20-30
4.	Galeria handlowa	kilka-50 000	do 50
5.	Cash&Carry	8 – 15 000	30

Tab. 1. Promień obsługi obiektów handlowych.

Źródło: opracowanie własne na podstawie Eurotest Instytut Usług Marketingowych, Prognoza skutków lokalizacji wielkopowierzchniowych obiektów handlowych o powierzchni sprzedaży powyżej 2000 mkw. na terenie miasta Kielce na istniejącą sieć handlową, rynek pracy, komunikację oraz zaspokojenie potrzeb i interesów mieszkańców.

Analogiczne zróżnicowanie występuje pod względem liczby klientów korzystających z obiektów handlowych i handlowo – usługowych.

Nr	Rodzaj obiektu	Liczba klientów (tyś.)
1.	Supersam	4 500
2.	Supermarket	2 500 – 10 000
3.	Hipermarket	10 000 – 50 000
4.	Galeria handlowa	10 000 – 50 000
5.	Cash&Carry	10 000

Tab. 2. Liczba klientów w zależności od charakteru obiektu handlowego.

Źródło: opracowanie własne na podstawie Eurotest Instytut Usług Marketingowych, Prognoza skutków lokalizacji wielkopowierzchniowych obiektów handlowych o powierzchni sprzedaży powyżej 2000 mkw. na terenie miasta Kielce na istniejącą sieć handlową, rynek pracy, komunikację oraz zaspokojenie potrzeb i interesów mieszkańców.

Kierując się powyższymi wskaźnikami w odniesieniu do Kielc, pod względem promienia obsługi nasycenie obiektami handlowymi można określić jako wystarczające. Jednak biorąc pod uwagę drugi parametr – liczbę klientów obsługiwanych, a także obciążenie istniejącego układu komunikacyjnego, w sieci handlowej Kielce występują znaczne deficyty, szczególnie pod względem dużych galerii handlowych.

³ **powierzchnia sprzedaży** – część ogólnodostępnej powierzchni obiektu handlowego stanowiącego całość techniczno-użytkową, przeznaczonego do sprzedaży detalicznej, w której odbywa się bezpośrednia sprzedaż towarów (bez wliczania do niej powierzchni usług i gastronomii oraz powierzchni pomocniczej, do której zalicza się powierzchnie magazynów, biur, komunikacji, ekspozycji wystawowej itp.); wg ustawy o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym z dnia 27 marca 2003 r., art. 2 pkt 19.

Stan rozwoju wielkopowierzchniowych obiektów handlowych (WOH) w Kielcach

W Kielcach funkcjonuje obecnie 8 wielkopowierzchniowych obiektów handlowych (WOH). Tworzą one wykształcone zespoły handlowo – usługowe i jako takie stanowią centra handlowe o funkcji ogólnomiejskiej metropolitalnej. W sposób szczególny dotyczy to kompleksu handlowego mieszczącego się przy ul. Radomskiej. Dzięki obecności licznych obiektów hurtowych, Centrum Zaopatrzenia Makro Cash and Carry oraz lokalizacji Targów Kielce, podobnego charakteru nabiera także dzielnica Niewachłów.

Wśród istniejących placówek handlowych, przeważają branże budowlane i spożywcze. Pod względem powierzchniowym, duże obiekty handlowe zajmują w Kielcach obszar równy ok. 46,5 ha.

Nr	Rok powstania	Nazwa obiektu handlowego	Branża	Powierzchnia sprzedaży (m²)	Powierzchnia (ha)
1.	1999	Makro	spożywczo – przemysłowa	7 200	7,5
2.	1999 – 2001	Real, Praktiker, Media-Markt i in.	spożywczo – przemysłowa, odzieżowa, budowlana, dom i ogród, AGD	33 000	15,0
3.	1999 – 2006	Dek	meblowa	14 000	2,7
4.	2000	Nomi	budowlana, dom i ogród,	3 500	3,4
5.	2004	Obi	budowlana, dom i ogród,	5 500	4,6
6.	2004	Galeria Echo, Tesco	spożywczo – przemysłowa, odzieżowa, AGD	19 500	5,0
7.	2005	Castorama	budowlana, dom i ogród,	7 200	3,2
8.	2007	Pasaż Świętokrzyski, E. Leclerc	spożywczo – przemysłowa	9 700	5,0
Razem				99 600	46,5

Tab. 3. Wykaz istniejących wielkopowierzchniowych obiektów handlowych w Kielcach
Źródło: opracowanie własne na podstawie Eurotest Instytut Usług Marketingowych, Prognoza skutków lokalizacji wielkopowierzchniowych obiektów handlowych o powierzchni sprzedaży powyżej 2000 mkw. na terenie miasta Kielce na istniejącą sieć handlową, rynek pracy, komunikację oraz zaspokojenie potrzeb i interesów mieszkańców.

Funkcja usługowa wielkopowierzchniowych obiektów handlowych

Wielkopowierzchniowe obiekty handlowe oprócz swojej podstawowej funkcji handlowej, pełnią także funkcję usługową. Zapewniają one zakres usług, między innymi z rodzaju:

- gastronomia,
- banki,
- biura podróży,
- pralnie,
- fryzjerstwo i zakłady kosmetyczne,
- miejsca zabaw dla dzieci,
- stacje benzynowe,
- obiekty rozrywkowe (multikina, kregielnie itp.).

Generowanie ruchu kołowego przez wielkopowierzchniowe obiekty handlowe

Wielkopowierzchniowe obiekty handlowe o powierzchni przekraczającej często 5 ha, niewątpliwie wywierają duży wpływ na intensywność ruchu pojazdów w ich bezpośrednim sąsiedztwie. Biorąc pod uwagę fakt, że ok. 80 % klientów przyjeżdża na zakupy samochodem osobowym,⁴ konieczne jest przystosowanie infrastruktury komunikacyjnej do tak dużego obciążenia. Wspomniane obciążenie ruchem samochodowym mogłoby zostać obniżone również poprzez polepszenie dojazdu do placówek handlowych środkami komunikacji publicznej. Szacunkową intensywność ruchu pojazdów osobowych i dostawczych obrazuje tab. 4. Liczba samochodów zależy od rodzaju obiektu handlowego, jego wielkości oraz lokalizacji w przestrzeni miasta.

Nr	Rodzaj WOH	Osobowe /liczba	Osobowe / godzinę	Dostawcze /liczba	Dostawcze / godzinę
1.	galeria handlowa	650-900	45-65	8-6	50-35
2.	hipermarket	400-600	27-42	6-4	40-25

Tab. 4. Intensywność ruchu pojazdów generowana przez wielkopowierzchniowe obiekty handlowe
Źródło: opracowanie własne na podstawie Eurotest Instytut Usług Marketingowych, Prognoza skutków lokalizacji wielkopowierzchniowych obiektów handlowych o powierzchni sprzedaży powyżej 2000 mkw. na terenie miasta Kielce na istniejącą sieć handlową, rynek pracy, komunikację oraz zaspokojenie potrzeb i interesów mieszkańców.

Pod warunkiem usprawnienia układu komunikacyjnego w obrębie bezpośredniego dojazdu do wielkopowierzchniowych obiektów handlowych, wzrost intensywności ruchu pojazdów nie powinien wpłynąć istotnie na pogorszenie komunikacji w Kielcach.

Uwarunkowania wynikające z istniejącej sieci handlowej

W monitoringu stanu i rozwoju sieci handlowej pod uwagę bierze się następujące wskaźniki:

1. ilość sklepów/1000 mieszkańców,
2. ilość mieszkańców/1 sklep.

Wysokość pierwszego wskaźnika w Kielcach wynosi 16,8 sklepów/1000 mieszkańców (przy średniej krajowej 11,7, w krajach Europy Zachodniej 4,2 – 1,3). Wysokość drugiego wskaźnika kształtuje się na poziomie 59,2 mieszkańców/1 sklep (średnia krajowa wynosi 85,2, w krajach Europy Zachodniej 280 - 320).⁵

Powyższe dane pozwalają wysunąć wniosek, że w Kielcach występuje niedosyt dużych i dobrze zaopatrzonych obiektów handlowych, w tym galerii zapewniających pełny zakres i komfort obsługi. Analogiczne badania wskazują na braki także w zakresie usług.

Niedosyt galerii handlowych i hipermarketów w Kielcach nie pozostaje bez wpływu na uwarunkowania komunikacyjne. Stosunkowo nieduża ilość wielkopowierzchniowych obiektów handlowych w Kielcach wydłuża trasę i czas dojazdu wpływając istotnie na komfort korzystania z tego typu placówek przez potencjalnych klientów.

Oczekiwania i preferencje mieszkańców Kielc

⁴ Eurotest Instytut Usług Marketingowych, Prognoza skutków lokalizacji wielkopowierzchniowych obiektów handlowych o powierzchni sprzedaży powyżej 2000 mkw. na terenie miasta Kielce na istniejącą sieć handlową, rynek pracy, komunikację oraz zaspokojenie potrzeb i interesów mieszkańców, listopad 2007 r., s. 64.

⁵ Eurotest Instytut Usług Marketingowych, Prognoza skutków lokalizacji wielkopowierzchniowych obiektów handlowych o powierzchni sprzedaży powyżej 2000 mkw. na terenie miasta Kielce na istniejącą sieć handlową, rynek pracy, komunikację oraz zaspokojenie potrzeb i interesów mieszkańców, listopad 2007 r., s. 10.

Oczekiwania i preferencje dotyczące handlu i jego struktury ilustruje ankieta przeprowadzona wśród mieszkańców Kielc przez Eurotest Instytut Usług Marketingowych:

- o wyborze sklepu decydują: niska cena (55,6%), duży wybór towarów (50,9%), bliska lokalizacja (48,7%),
- małe sklepy – służą robieniu zakupów codziennych, natomiast WOH – zakupom okresowym,
- wśród mieszkańców Kielc najwięcej jest zwolenników obu form handlu - 67,4%, handel tradycyjny popiera 16,3 %, a WOH 14,1%; 2,2% nie ma zdania,
- zakupów art. spoż. 53,9 % mieszkańców dokonuje w tradycyjnym sklepie, 41,3% w hipermarkecie, 4,8% na targowiskach,
- zakupów artykułów przemysłowych 62,5 % mieszkańców dokonuje w hipermarkecie, 34,1% w tradycyjnym sklepie, 3,4% na targowisku,
- na pytanie, czy miasto może zyskać na budowie hipermarketów, 54,9% respondentów odpowiada TAK, 33,8% - NIE, 11,3% - NIE MAM ZDANIA,
- na pytanie, czy należy ograniczyć budowę hipermarketów, 52,7% respondentów odpowiada NIE, 30,2% - TAK, 17,1% - NIE MAM ZDANIA,
- na pytanie, czy mieszkańcy udają się na zakupy do innych miast, 20,3% respondentów odpowiada TAK (głównie Galerie Handlowe, Auchan, IKEA (Kraków, Warszawa)), 79,7% - NIE.

Prognoza zmian

Według trwających od kilku lat tendencji, w procesie rozwoju handlu następują ciągłe zmiany. Biegą one w kierunku spadku ilości jednobranżowych, wyspecjalizowanych sklepów przy równoczesnym wzroście ich powierzchni sprzedaży, bądź w kierunku poszerzania działalności przez te obiekty. Poprzez koncentrację powierzchni składowych, sukcesywnie zmniejsza się także ilość hurtowni – stopniowo zacieśnia się podział na handel hurtowy i detaliczny.

Takie kierunki rozwoju w handlu będą mieć duże konsekwencje dla miasta. Mogą one przejawiać się między innymi w spadku zapotrzebowania na małe lokale lub ich łączenie w większe powierzchnie sprzedaży, co zaś wpłynie na zmiany przestrzeni miejskiej i jej zagospodarowania.

Wzrost liczby wielkopowierzchniowych obiektów handlowych także nie pozostanie bez wpływu na stan zagospodarowania miasta. W porównywalnych miastach o liczbie 100 - 300 tys. mieszkańców nastąpił spadek obrotów:

- do 20% - w ok. 75% sklepów,
- 21-30% - w ok. 20% sklepów,
- powyżej 30% - w ok. 2-9% sklepów.

Z drugiej jednak strony duże placówki handlowe stwarzają ogromną liczbę nowych miejsc pracy - w zależności od charakteru i wielkości od ok. 300 do 1600 / na jeden obiekt.

III-4.4. Charakterystyka rolnictwa i leśnictwa

STRUKTURA UŻYTKÓW ROLNYCH I ZATRUDNIENIA W ROLNICTWIE

Struktura użytków rolnych

Użytkowanie punktów na terenie miasta Kielce przedstawiono w poniższej tabeli (wg raportu 1889 r.):
Ogólna powierzchnia gminy – **10 940 ha**

	Rodzaje użytków gruntowych	Powierzchnia w ha	Udział (%)
1.	Grunty orne	3 015	27,5
2.	Sady	73	0,7
3.	Łąki	637	5,8
4.	Pastwiska	390	3,5
`	Nieuzityki	81	0,7
	ŁĄCZNIE	4 196	38,2

38% ogólnej powierzchni miasta stanowią użytki rolne.

Zatrudnienie w rolnictwie

Zatrudnienie w rolnictwie w Kielcach wynosi 4,5 tys. osób (w tym rolnicy zajmujący się wyłącznie rolnictwem oraz rodziny rolników).

Liczba rolników zajmujących się wyłącznie rolnictwem wynosi 779, z czego 259 jest czynnych zawodowo (nie posiadający emerytury), 520 nieczynnych zawodowo (posiadający emeryturę).

Zatrudnienie w rolnictwie przedstawia poniższa tabela:

	ogółem	Pracujący			bezrobotni	Bierni Zawodowo	Współczynnik aktywności zawodowej
		razem	W swoim gospodarstwie	Poza swoim Gospodarstwem			
Kielce	<u>4198</u>	2629	1206	1423	248	1321	68,5
Woj. Kiel.	86348	58298	29154	29144	4161	23889	72,3

STRUKTURA PRODUKCJI ROLNEJ

Produkcja roślinna

Procentowy udział powierzchni zasiewów oraz wysokość zbiorów w mieście Kielce w 1996r. wg Powszechnego spisu rolnego, przedstawia się następująco :

Wyszczególnienie	Kielce	Dawne województwo kieleckie
	pow. zasiewów w ha	pow. zasiewów w ha
Zboża ogółem	1 262	240 124
-pszenica	222	80 282
- żyto	271	62 318
- jęczmień	158	47 231
- owies	104	19 193
-pszenżyto	82	11 489
Ziemniaki	648	59 862
- w tym pastewne	149	31 522
Uprawy warzyw	19	9 907
Strączkowe jadalne na ziarno	3	4 305
Kukurydza	2	1 240
Powierzchnia zasiewu ogółem	2 398	365 126

Z danych wynika, że dominującym kierunkiem produkcji roślinnej jest kierunek zbożowy oraz produkcja ziemniaków .

Produkcja zwierzęca

Pogłowie zwierząt gospodarskich w gospodarstwach indywidualnych przedstawia się następująco :

Wyszczególnienie	▪ Kielce	Dawne województwo kieleckie
	Liczba pogłowia	Liczba pogłowia
bydło	1222	247933
trzoda chlewna	776	370042
Owce	93	4727
Konie	120	31956
Inne	893	78957
Drób	13966	1865337

Powyższe dane wskazują na marginalne wykorzystanie użytków rolnych na cele produkcji zwierzęcej.

- Przydatność rolnicza gleb

Jakość gleb w gminie przedstawia następująca tabela:

Lp.	Rodzaj użytków	klasa	Pow. w ha fiz.	Współcz. przelicz.	Pow. w ha Przelicz.
1.	Grunty orne	I	-	1,75	-
		II	-	1,60	-
		III	132	1,45	191,4
		IIIa	181	1,25	226,2
		IV	688	1,00	688,0
		Iva	632	0,75	474,0
		V	873	0,45	392,8
		VI	688	0,15	103,2
		Razem	3194	x	2075,7
2.	Sady	I	-	1,75	-
		II	-	1,60	-
		III	5,0	1,45	7,25
		IIIa	6,0	1,25	7,5
		IV	23,0	1,00	23,0
		IVa	21,0	0,75	15,75
		V	20,0	0,45	9,0
		VI	-	0,15	-
		Razem	75,0	x	62,5
3.	Trwałe użytki zielone	I	-	1,55	-
		II	-	1,30	-
		III	15,0	1,10	16,5
		IV	320,0	0,70	224,0
		V	328,0	0,35	114,8
		VI	224,0	0,15	33,6
		Razem	887,0	x	388,9

Występujące gleby charakteryzują się bardzo dużym zróżnicowaniem typologicznym i rodzajowym. Pod względem rolniczo – bonitacyjnym przeważają gleby słabe i najsłabsze.

Ta znaczna różnorodność gleb jest spowodowana złożoną budową geologiczną, urozmaiconą morfologią terenu oraz specyficznymi warunkami klimatycznymi.

Najlepsze gleby (klasa III i IIIa – kompleks przydatności rolniczej 3 i 4) na terenie miasta Kielc występują w okolicach Zagórza, Domaszowic, Rządowych i Nowego Folwarku.

Są to gleby brunatne, wyługowane i kwaśne, wytworzone z piasków słabogliniastych lekkich i mocnych oraz częściowo ze skał wapiennych.

Obszary gleb klasy IIIa i IIIb podlegają prawnej ochronie przed zmianą sposobu ich użytkowania (Ustawa o ochronie gruntów rolnych i leśnych – Dz. U. Nr 16, poz 78 z późniejszymi zmianami).

Gleby klas bonitacyjnych IVa i IVb (5 i 8 kompleks przydatności rolniczej miejscami kompleks 4) występują w zwartych powierzchniach na obszarze między Nowym Folwarkiem a Oś. Świętokrzyskim, w rejonie Domaszowic Rządowych, na płu-zach. od obwodnicy Warszawa – Kraków w rejonie Niewachłowa II wokół wsi Kostomłoty II, rejonie ulic Piekoszowska – Malików, w rejonie Zagórza, Dymin, Mójczy oraz Wietrzni.

Są to gleby bielnicowe właściwe i pseudobielnicowe wytworzone z piasków gliniastych i piasków luźnych oraz pyłów zwykłych i utworów lessowatych leżących na podłożu gruntów zwięzłych, takich jak glina lekka i średnia, a także częściowo bezpośrednio na podłożu skalnym.

Ochrona gleb przed zainwestowaniem

Na podstawie ustawy z dnia 3 lutego 1995r. O ochronie gruntów rolnych i leśnych gruntami chronionymi przed zainwestowaniem na cele nierolne są w Kielcach :

- Grunty kasy bonitacyjnej IIIa i IIIb (grunty ściśle chronione) – przeznaczenie na cele nierolne areалу tych gruntów o powierzchni powyżej 0,5 ha wymaga zgody Ministra Rolnictwa i Gospodarki Żywnościowej .
- Grunty klas bonitacyjnych IVa i IVb (grunty chronione warunkowo) – przeznaczenie na cele nierolne , areálu powyżej 1 ha wymaga zgody Wojewody.
- Grunty klas bonitacyjnych V i VI - organiczne

Struktura własnościowa i wielkościowa gospodarstw rolnych

Głównym użytkownikiem ziemi jest sektor indywidualnych gospodarstw rolnych .

Ogólna powierzchnia indywidualnych gospodarstw rolnych składająca się z:

- powierzchni gruntów wchodzących w skład ind. gospodarstw rolnych,
- powierzchni gruntów wchodzących w skład działek rolnych

wynosi 4 156 ha.

Liczba indywidualnych gospodarstw rolnych (od 1,0 ha) wynosi 1014 szt.,

Liczba indywidualnych działek rolnych (0,1 ha – 1,0 ha) wynosi 1470 szt.

Średnia wielkość gospodarstwa w Kielcach wynosi 1,67 ha.

Użytkowanie gruntów oraz grupy obszarowe w Kielcach przedstawia poniższa tabela:

Wyszczególnienie	razem	Grupy obszarowe					
		1-2		3-5		20-30	
		szt/ha	%	szt/ha	%	szt/ha	%
Liczba ind. Gosp. Roln.	2485	555	22,3	163	6,6	1	0,1

Na obszarze miasta występuje tylko jeden właściciel 20 ha gospodarstwa.

Na terenie miasta jest tylko 5 gospodarstw powyżej 10 ha specjalizujących się w konkretnej produkcji rolnej (chów trzody chlewnej i bydła mlecznego).

Użytkowane rolniczo grunty rolne stanowiące gospodarstwa rolne to ok. 4,0% powierzchni miasta.

Istniejąca specjalizacja produkcji rolnej

Najpopularniejszą produkcją roślinną w Kielcach jest uprawa zbóż szczególnie pszenicy uzupełniająca natomiast uprawa ziemniaków .

Najpopularniejszą produkcją zwierzęcą jest hodowla bydła następnie trzody chlewnej i drobiu .

Na obszarze miasta Kielce jest 13 hodowców drobiu posiadających typowe obiekty drobiarskie , zajmujący się produkcją brojlerów

Reasumując z powyższych analiz wynika, że produkcja rolna w Kielcach jest systemem produkcji wielokierunkowej a więc , zbożowo – okopowy z udziałem bydła i trzody chlewnej .

Wg spisu rolnego z ogólnej liczby indywidualnych gospodarstw rolnych 2485 , 62,6% ogólnej liczby gospodarstw indywidualnych ma kierunek produkcji zbożowy, 51,4% ziemniaczany, 12,2% warzywny.

Główne problemy rolnictwa

- Pracownicy Woj. Ośrodka Doradztwa Rolniczego współpracujący z rolnikami na terenie miasta Kielce obserwują coraz większe zainteresowanie rolników pozarolniczą działalnością gospodarczą.
- Na terenie miasta jest tylko 5 gospodarstw powyżej 10 ha specjalizujących się w konkretnej produkcji rolnej (chów trzody chlewnej i bydła mlecznego), pozostałe gospodarstwa są gospodarstwami wielokierunkowymi, a ich właściciele to dwuzawodowcy.
- Przewaga gruntów słabych bonitacyjnie - grunty klasy V i VI,
- Niski wskaźnik bonitacyjny gleb – 0,62,
- Niekorzystne warunki agrarne miasta, gdzie przeważają gospodarstwa rolne do 5ha – rozdrobnione gospodarstwa, a średnia wielkość gospodarstwa rolnego kształtuje się poniżej średniej wojewódzkiej,
- Brak założeń rozwoju rolnictwa w perspektywicznych planach rozwoju Kielc jako miasta metropolitalnego
-

UWARUNKOWANIA WYNIKAJĄCE ZE STANU LEŚNICTWA

Zasady udostępniania lasów dla ludności

Lasy na terenie miasta Kielce można zakwalifikować do sześciu grup oceniając je pod względem przydatności funkcjonalnej głównie dla potrzeb rekreacji i gospodarki leśnej;

- lasy najbardziej odpowiednie dla wszystkich form wypoczynku i cięć gospodarczych (las mieszany, las świeży),
- lasy najkorzystniejsze dla lokalizacji parków leśnych – las mieszany wyżynny,
- lasy boru suchego jako lasy o charakterze glebochronnym,
- lasy o bardzo dobrych warunkach bioklimatycznych (bór mieszany świeży i bór świeży),
- lasy mało odpowiednie i nieodpowiednie dla rekreacyjnego wykorzystania
- (bór wilgotny, bór mieszany wilgotny, las wilgotny, las mieszany wilgotny),
- lasy nie nadające się dla wypoczynku (bór bagienny, ols). Spośród lasów, ocenianych tylko dla potrzeb rekreacji wydzielono:

Lp	Charakterystyka lasu	Przydatność
1.	Obszary atrakcyjnych drzewostanów liściastych i iglastych w wieku ponad 40 lat na siedliskach świeżych i żyznych, lasy dobrze naświetlone, korzystny topoklimat, warunki bioklimatyczne bardzo korzystne, korzystny wpływ olejków eterycznych, fitoncydów, podwyższona wilgotność powietrza, siedliska odporne na antropopresję	Lasy wymagające bezwzględnej ochrony przed zmniejszeniem powierzchni (racjonalna gospodarka leśna), przydatne do organizowania parków leśnych, obszarów wypoczynku, turystyki pieszej itp.
2.	Drzewostany głównie iglaste na	Obszary młodników leśnych – winny być

Lp	Charakterystyka lasu	Przydatność
	siedliskach świeżych i żyznych w wieku poniżej 40 lat, średnia odporność i znaczne zwarcie drzewostanu, korzystny mikroklimat, lasy o dużym zagrożeniu pożarowym	chronione przed intensywną penetracją ze względu na zagrożenie pożarowe i podatność na degradację, lasy korzystne do turystyki pieszej wyłącznie po wyznaczonych szlakach
3.	Drzewostany iglaste i liściaste różnego wieku na siedliskach wilgotnych (las wilgotny, bór wilgotny, bór mieszany wilgotny, las mieszany wilgotny, lasy o dużej odporności na degradację, klimat wnętrza lasu niekorzystny, duża wilgotność powietrza i podłoża, lasy nieodpowiednie i nieprzydatne dla masowego wypoczynku	Możliwe wykorzystanie tylko dla niektórych form wypoczynku, turystyka piesza wyłącznie po wyznaczonych szlakach, nie wskazana lokalizacja stałych miejsc wypoczynku

Poszczególne grupy są przedstawione na mapie „Uwarunkowania przyrodnicze”.

Zalesienia

W rejonie miasta należy dążyć do zwiększenia powierzchni zadrzewień i zakrzewień oraz zalesienia gruntów najslabszych, szczególnie na terenach stref ochrony ujęć komunalnych.

Tereny przeznaczone do zalesienia muszą ograniczyć się do terenów graniczących bezpośrednio z kompleksami leśnymi, w celu tworzenia ciągłych systemów leśnych.

Uzupełniać je powinny tereny pod zadrzewienia, zakrzewienia na obszarach, które mogą pełnić funkcje uzupełniające system zieleni miejskiej.

Zadrzewieniom i zakrzewieniom powinny podlegać tereny:

- mogące stanowić zielen izolacyjną – w pobliżu składowisk, linii kolejowych, tras komunikacyjnych,
- stanowiące potencjalne, dogodne siedliska zwierząt,
- stwarzające warunki do różnorodności biologicznej,
- będące potencjalnie terenami rekreacji i wypoczynku.

Potrzeby **zalesienia** miasta Kielce koncentrują się m. in. w obrębie:

- Góry Grabina, Góry Dalnia,
- Dyminy – Nastole,
- Ślichowice – na zamknięciu al. Naruszewicza,
- Zalesie, Dobromyśl,
- Na pld.-wsch. od Góry Brusznia,
- Pomiedzy torami szlakowymi PKP Kielce – Kraków, a kompleksem leśnym Pasma Posłowickiego,

Zalesieniu mogą podlegać wszystkie grunty wymienione w art. 14 pkt.2 ustawy o lasach z dnia 28 września 1991 r.:

- nieużytki, grunty rolne nieprzydatne do produkcji rolnej,
- grunty położone przy źródłiskach rzek i potoków, na wododziałach, wzdłuż brzegów rzek oraz na obrzeżach zbiorników wodnych,
- lotne piaski i wydmy piaszczyste,
- strome stoki, zbocza, urwiska i zapadliska,

- hałdy i tereny po wyeksploatowanym piasku, żwirze, torfie i glinie.

Głównym celem zalesiania jest:

- tworzenie ciągłych systemów leśnych,
- zachowanie i ochrona naturalnych wartości przyrodniczo-krajobrazowych,
- sukcesywna renaturalizacja obszarów zniekształconych i zdegradowanych,
- wzbogacenie walorów ochronnych, naukowo-dydaktycznych i turystyczno-rekreacyjnych,
- tworzenie parków leśnych,

III-4.5 Turystyka.

Góry Świętokrzyskie ze względu na swoje walory krajobrazowo-przyrodnicze i położenie w centralnej Polsce stanowią jeden z ważniejszych rejonów turystycznych kraju. Tereny interesujące krajoznawczo pokryte są siecią znakowanych szlaków pieszych: górskich i nizinnych, udostępniających wszystkie ważniejsze obszary i obiekty dla turystyki. Głównym ośrodkiem miejskim stanowiącym centrum kulturalne i turystyczne są Kielce, miasto położone w środkowej części regionu Świętokrzyskiego. Okolice Kielc są dogodnym terenem dla uprawiania nie tylko turystyki pieszej, kolarskiej, narciarskiej, ale też dla sportów wodnych, narciarstwa zjazdowego, jeździectwa i szybownictwa.

Również samo miasto oferuje wiele atrakcji turystycznych. Decydują o tym jego wartości kulturowe i przyrodnicze.

Wartości kulturowe to zachowany zabytkowy układ miasta lokacyjnego, Wzgórza Zamkowego i osiedla fabrycznego w Białogonie oraz liczne obiekty kultury materialnej (zabytkowe budynki, pomniki i miejsca martyrologii, muzea i galerie sztuki). Większość z tych obiektów znajduje się w centrum miasta. Oznakowany Szlak Miejski oprowadza po najatrakcyjniejszych miejscach i obiektach śródmieścia.

Poza centrum główną atrakcją turystyczną jest położony na górze Karczówce pobernardyński zabytkowy zespół klasztorny powiązany ze Wzgierzem Zamkowym dawną drogą-kalwarią (obecnie ul. Karczówkowską). Z północno-zachodniego zbocza Karczówki wzdłuż pasma Kadzielniańskiego prowadzi do Białogonu i dalej do Chęciny oznakowany szlak czerwony im. S. Kowalczewskiego.

Wartości przyrodnicze to zespół lasów pasma Posłowickiego i Dymińskiego połączony z centrum miasta poprzez urządzone (ścieżki piesze i rowerowa) zielony ciąg lasu Stadion, parku Baranowskiego, Kadzielni i doliny rzeki Silnicy. Stoki górskie oraz bogate środowisko roślinne zapewniają atrakcyjne warunki dla uprawiania turystyki pieszej i rowerowej górskiej a w okresie zimowym narciarskiej (trasy biegowe i stoki zjazdowe z wyciągami orczykowymi). Grzbietami gór Posłowickich i Dymińskich prowadzi oznakowany niebieski szlak turystyczny im. E. Padechowicza łączący Chęciny z Łagowem. Od parku Baranowskiego do wyciągu narciarskiego na górze Pierścienicy (Stadion) prowadzi czarny szlak łączący się na szczycie góry ze szlakiem niebieskim. Czarny szlak przechodzi obok miejsc pochówku partyzantów z czasów II wojny światowej (groby i pomniki).

Atrakcje turystyczne w mieście stanowią również rezerваты geologiczne oraz wspomniana już góra Karczówka będąca rezerwatem krajobrazowym. Rezerваты geologiczne to dawne kamieniołomy, miejsca występowania skał wszystkich formacji geologicznych ery paleozoicznej. Rezerwat Biesak-Białogon położony jest w lesie pasma Posłowickiego, niezagospodarowany. Rezerwat Ślichowice i Wietrznia położone są poza głównymi szlakami ruchu turystycznego, niezagospodarowane. Jedyny zagospodarowany i zabezpieczony rezerwat geologiczny to Kadzielnia miejsce wyjątkowe ze względu na swoje walory krajobrazowo-przyrodnicze i wybudowany tam amfiteatr.

W okresie letnim funkcjonują w mieście 3 baseny odkryte. Szczególne znaczenie dla obsługi ruchu turystycznego ma basen w parku Baranowskim położony w sąsiedztwie szlaków turystycznych, obiekt zaniedbany. Nieczynny i zdewastowany jest basen w lesie pasma Dymińskiego, na Bukówce, położony przy niebieskim szlaku turystycznym.

Poza granicami miasta, na wschodzie, w dolinie rzeki Lubrzanki znajduje się zalew w Cedzynie miejsce chętnie odwiedzane głównie przez turystów zmotoryzowanych z uwagi na brak powiązań pieszych i rowerowych z miastem. Nad zalewu zaczyna się niebieski szlak turystyczny im. E. Wołoszyna, nie powiązany z miastem, prowadzący do Wąchocka.

W mieście znajdują się obiekty obsługi ruchu turystycznego jak hotele, pensjonaty, schroniska, sieć lokali gastronomicznych, punkt informacji turystycznej, parkingi. Kielce dysponują bazą noclegową w wielkości ok. 1200 łóżek (w sezonie ok.1450) mieszczących się w 15 obiektach hotelarski o zróżnicowanym standardzie i nielicznych kwaterach prywatnych (10 kwater dla ok. 30 osób). Miejska

baza hotelowa wspomagana jest przez obiekty znajdujące się poza granicami miasta np. zespół hotelowy przy zalewie w Cedzynie.

Z wyjątkiem Kadzielni, na dojazdach samochodowych do miejsc atrakcyjnie turystycznych znajdują się nieliczne i źle lub w ogóle nieurządzone miejsca parkingów dla samochodów osobowych. Parking dla autokarów znajduje się na placu Moniuszki przy budynku KCK, przy amfiteatrze na Kadzielni (parking przyjezdniowy).

Lokale gastronomiczne zlokalizowane są głównie w centrum miasta. Około 40 restauracji, barów i kawiarni zapewnia dość szeroki wachlarz usług gastronomicznych. Poza centrum miasta w miejscach atrakcyjnych turystycznie sieć gastronomiczna jest bardzo słabo rozwinięta.

WNIOSKI

- Miasto Kielce będąc z uwagi na swoje położenie i wielkość stolicą Świętokrzyskiego regionu turystycznego również ze względu na swoje walory przyrodniczo-krajobrazowe i kulturowe jest jednocześnie jedną z jego głównych atrakcji turystycznych.
- Głównymi atrakcjami turystycznymi pod względem przyrodniczym jest zachodni fragment pasma Kadzielniańskiego z górą Kadzielnia i Karczówką oraz lasy i góry pasma Posłowskiego i Dymińskiego.
- Uporządkowania i zagospodarowania wymagają były kamieniołomy i znajdujące się w nich rezerwaty (Ślichowice, Wietrznia, Biesak-Białogon) oraz rezerwat krajobrazowy Karczówka jako miejsca o szczególnej wartości turystycznej.
- Głównymi atrakcjami turystycznymi pod względem kulturowym są zabytkowe zespoły urbanistyczne (miasto lokacyjne, Wzgórze Zamkowe, zespół klasztorny na Karczówce, zespół przemysłowo-mieszkaniowy w Białogonie) oraz obiekty zabytkowe, muzea i galerie sztuki zlokalizowane głównie w centrum miasta.
- Baza obsługi ruchu turystycznego (noclegowa i gastronomiczna) jest ściśle powiązana z bazą w regionie i stanowi jej uzupełnienie.
- Należy zadbać o rozwój obiektów gastronomicznej w miejscach szczególnie atrakcyjnych turystycznie znajdujących się poza śródmieściem oraz o obudowę urządzonych miejsc parkingowych dla samochodów osobowych i autokarów.

OBSZARY O SZCZEGÓLNEJ ATRAKCYJNOŚCI TURYSTYCZNEJ

Obszary zabudowane

- Obszar staromiejski (miasto lokacyjne, Wzgórze Zamkowe)
- Cmentarz Stary - ul. Ściegiennego
- Białogon - dawny przemysłowo-mieszkaniowy zespół urbanistyczny
- Karczówka - Zespół klasztorny pobernardyński

Obszary ogólnodostępnej zieleni leśnej

- Kompleks leśny pasma Kadzielniańskiego z górami Karczówka, Dalnia, Grabina, Brusznia, Stokowa - ok. 210 ha

Kompleks leśny Pasma Dymińskiego z Górą Telegraf - ok.460 ha

Kompleks leśny Pasma Posłowskiego z rezerwatem Biesak -ok.750 ha

Stadion - ok.50 ha

Park Baranowski - ok.15 ha

Parki

- Park miejski im. St. Staszica - ok.8,5 ha

Park im. Szarych Szeregów - ok.8 ha

Rezerваты

- Rezerwat Geologiczny Kadzielnia - ok.2,6 ha (ok.18 ha z otuliną)
- Ślichowice - Rezerwat Skalny im. J. Czarnockiego - 0,6 ha (ok.8 ha z otuliną)
- Rezerwat Geologiczny Wietrznia - ok.30 ha z otuliną
- Rezerwat Geologiczny Biesak - Białogon - ok.13 ha
- Rezerwat Krajobrazowy Karczówka - 26 ha

Inne tereny zieleni ogólnodostępnej

- Ciąg zieleni wzdłuż rzeki Silnicy - ok.17 ha

OBIEKTY O SZCZEGÓLNEJ ATRAKCYJNOŚCI TURYSTYCZNEJ

Budynki zabytkowe

- Zespół Pałacu Biskupiego, obecnie Muzeum Narodowe
- Zespół kolegiaty, obecnie katedry
- Zespół klasztorny na górze Karczówka
- Zespół Pałacyku Tomasza Zielińskiego - ul. Zamkowa 5
- Zespół kościoła św. Wojciecha - ul. Bodzentyńska
- Dom Towarzystwa Wzajemnego Kredytu, obecnie BGŻ - ul. Sienkiewicza 47

Muzea, galerie sztuki

- Muzeum Narodowe - pl. Zamkowy 1, Rynek 3/5,
- Muzeum Lat Szkolnych St. Żeromskiego - ul. Jana Pawła 5
- Muzeum Wsi Kieleckiej - ul. Jana Pawła II 6
- Biuro Wystaw Artystycznych - Galeria „Piwnice” - ul. Leśna 7

Pomniki

- Pomnik Legionistów - plac Józefa Piłsudskiego
- Pomniki St. Staszica, St. Żeromskiego i św. Nepomucena - park miejski im. St. Staszica

Pomniki papieża Jana Pawła II i ks. Jerzego Popiełuszki - Wzgórze Zamkowe

Rzeźba „Przysięga Miłości” przy źródleku Biruty - ul. St. Staszica

Miejsca martyrologii

- Pomnik ofiar II Wojny Światowej - las Stadion

Pomnik ofiar kieleckiego getta oraz mur pamięci Polaków zamordowanych przez Niemców w latach 1939-45 - ul. IX Wieków Kielc

Zespół pomników na cmentarzu Partyzanckim - ul. Ściegiennego

Baseny

- Basen letni „Stadion” - ul. Kusocińskiego

Basen letni - ul. Szczecińska 1

basen letni KS Tęcza - ul Zagnańska 110

Ścieżka rowerowa

- Ścieżka rowerowa wzdłuż rzeki Silnicy łącząca północne rejony miasta z terenami rekreacyjnymi na południu (Stadion i kompleks leśny Pasma Posłowickiego) - ok. 4km długości.

Wyciągi narciarskie

- ^{*6} Wyciąg na górze Telegraf - ul ~~Żołnierzy Radzieckich~~ Karskiego - max. 700 1000 osób na godz. - 500 m długości oraz wyciąg dla dzieci.

Wyciąg orczykowy na górze Pierścienicy (Stadion) - al. Na Stadion - 480m długości

---

^{*6} Zmiana Nr 6 wprowadzona uchwałą Nr XL/986/2009 Rady Miejskiej w Kielcach z dnia 17 września 2009 r.

Obiekty hotelarskie

Lp.	NAZWA	ADRES	MIEJSCA NOCLEGOWE
1	„Exbud” Centrum Biznesu Sp. z o. o.	ul. Manifestu Lipcowego 34	100
2	„Elita”	ul. Równa 4a	17
3	„Bristol”	ul. Sienkiewicza 21	46
4	„Łysogóry”	ul. Sienkiewicza 78	130
5	KKS „Błękitni”	ul. ks. P. Ściegiennego 8	60
6	„Budowlani”	ul. Boczna 15	60
7	KS „Iskra”	ul. Krakowska 72	50
8	„Stella”	ul. Krakowska 72	100
9	Pracowniczy PUSB (Przedsiębiorstwa Usług Socjalnych Budownictwa)	ul. Urzędnicza 16	376
10	PHU „Gaja”	ul. Batalionów Chłopskich 77	57
11	„Karczówka”	ul. Karczówkowska 64	40
12	Pensjonat „Dako”	ul. Rajtarska 23	24
13	Zespół Placówek Szkolno - Wychowawczych	ul. Jagiellońska 30	15 (243 w sezonie)
14	PTSM Schronisko Młodzieżowe „Wędrownik”	ul. Szymanowskiego 5 (SP nr 28)	60
15	„Relaks”	ul. Turystyczna	nieczynny
16	Kwatery prywatne		10 kwater dla ok. 30 osób
Razem			ok. 1200 (ok. 1450 w sezonie)

III-4.6. Uwarunkowania wynikające z przesłanek demograficznych

Prognoza demograficzna

Na terenie miasta Kielce zamieszkuje 212.383 osób. Gęstość zaludnienia wynosi

$$212.383 / 109,57 \text{ km}^2 = 1938 \text{ osób} / \text{km}^2.$$

Ruch ludności w ostatnich latach przedstawia się następująco:

Przyrost naturalny

Rok	Ludność w tys.	Urodzenia	Zgony	Saldo PN	Wskaźnik w %
1974	143,9	2517	971	1546	10,7
1980	185,3	3426	1413	2013	10,9
1985	203,3	3442	1573	1869	9,2
1990	214,2	2595	1653	942	4,4
1995	213,8	1954	1747	207	1,0
1997	212,6	1815	1789	28	0,1
1998	212,4	1766	1653	113	0,5

Przyrost migracyjny

Rok	Ludność w tys.	Napływ	Odływ	Saldo M	Wskaźnik w %
1974	143,9	4422	1945	2477	17,2
1980	185,3	5008	2697	2311	12,5
1985	203,3	3400	1786	1614	7,6
1990	214,2	2329	1770	359	1,7
1995	213,8	1624	1772	-148	-0,7
1997	212,6	1492	1724	-233	-1,1

Przyrost naturalny na poziomie województwa kształtuje się w wysokości + 0,4%

Struktura ludności Kielc

Strukturę wiekową ludności w roku 1998 przedstawiono w podziale stosowanym w porównaniach międzynarodowych (E. Rosset 61) w grupach wiekowych 0-14, 15-64, 65 i więcej.

Współczynnik starości stanowi stosunek ilości osób w wieku powyżej 65 lat do ilości osób w wieku 0-14 lat.

Tabela

Lata	Ludność w tys.	Ogółem %	Ludność w grupach wieku (%)			Współcz. starości (%)
			0-14	15-64	65 i więcej	
1975	151,2	100	22,29	70,43	7,28	32,64
1985	203,3	100	26,02	66,90	7,08	27,22
1995	213,8	100	20,56	70,40	9,04	43,86
1997	212,6	100	18,77	71,40	9,83	52,38

Lata	Ludność w tys.	Ogółem %	Ludność w grupach wieku (%)			Współcz.
1998	212,4	100	17,72	72,08	10,2	52,30

Struktura płci

W 1998 r. na 101.267 mężczyzn przypadało 111.116 kobiet, co dawało wskaźnik 110 kobiet / 100 mężczyzn (w województwie 104/100). Wskazuje to na dużą feminizację społeczeństwa.

Struktura demograficzna ludności w aspekcie wieku produkcyjnego

Struktura demograficzna ludności w aspekcie wieku produkcyjnego przedstawia się następująco. Wskaźnik nieprodukcyjności oblicza się z ilości osób nieprodukcyjnych przypadających na 100 osób w wieku produkcyjnym.

Tabela

Lata	Ludność ogółem w tys.	Ogółem %	Ludność w grupach wiekowych			Wskaźn. nieprodukcyjności
			przedprod ukcyjna	produkcyj na	poprodukc yjna	
1975	151,2	100	27,3	63,5	9,2	57,5
1984	200,5	100	30,3	60,7	9,0	64,69
1995	213,8	100	26,2	62,3	11,5	60,63
1997	212,6	100	24,3	63,4	12,4	57,81
1998	212,4	100	23,3	63,9	12,8	56,55

Dane powyższe wskazują na obniżanie się wskaźnika nieprodukcyjności, co można uznać za powstanie struktur demograficznych korzystnych dla rozwoju gospodarki.

Struktura ludności w wieku powyżej 15 lat wg wykształcenia

Wyszczególnienie	Rok 1988		Rok 1997/1998		Uwagi
	liczba	%	liczba	%	
ludność 15 i + lat ogółem, w tym z wykształceniem	157,7 tys.	100,0	167,6 tys.	100,0	szacunkowo (różnica między ewidencją ludności i WUS ok. 2 tys.)
wyższym	20,8 tys.	13,2	(24,4 tys.)	(14,6)	30% absolwentów uczelni w mieście
średnim, policealnym	60,3 tys.	38,3	(31,5 tys.)	(47,7)	około 70% absolwentów szkół średnich
zawodowym	7,4 tys.	17,4	(31,5 tys.)	(18,8)	27% absolwentów ZSZ
podstawowym i niższym	49,2 tys.	31,1	(31,7 tys.)	(18,9)	

Rok 1998 według NSP, r. 1997/1998 oszacowano na podstawie danych statystycznych (WUS i ankieta w uczelniach).

Prognoza demograficzna

Prognozę oparto na "Prognozie rozwoju ludności Polski do r. 2020".

Opracowano ją w dwóch wariantach:

- Wariant I - oparty na parametrach prognozy GUS, zwany umiarkowanym,
- Wariant II - oparty na biologicznych parametrach prognozy GUS i powiększonym współczynniku migracji, zwany "aktywnym".

Prognoza demograficzna dla m. Kielce, wariant I

Wiek	2000	2005	2010	2015	2020
Ogółem	214.400	216.300	218.700	219.900	219.500
0-2	7.000		8.500		6.600
3-6	8.300		11.600		9.600
7-14	22.000		19.000		22.500
15-18	16.000		9.700		11.900
19-24	21.400		15.900		12.600
0-17	49.100	45.100	46.100	48.500	47.800
18-44	85.300	83.100	81.800	79.800	76.900
45-59/64	50.100	56.500	55.100	48.800	45.700
60/65 i +	29.900	31.600	35.700	42.800	49.100
Wiek produkcyjny	135.400	139.600	136.900	128.600	122.600
%	63,2	64,5	62,6	58,5	55,9

Prognoza demograficzna dla m. Kielce - wariant II

Wiek	2000	2005	2010	2015	2020
Ogółem	214.400	218.800	224.900	229.600	233.200
0-17	49.100	45.100	46.300	48.800	48.400
18-44	85.300	85.600	87.800	87.800	86.900
45-59/64	50.100	56.500	55.100	49.800	47.800
60/65 i +	29.900	31.600	35.700	43.200	50.100
wiek produkcyjny	135.400	142.100	142.900	137.600	134.700
%	63,2	64,9	63,5	59,9	57,7

Porównanie wariantów

Wariant I prognozy demograficznej zakłada bardzo wolne tempo wzrostu miasta. W okresie 20 lat miasto wzrośnie o 5,2 tys. mieszkańców, w ostatnim pięcioleciu, w wyniku ujemnego przyrostu naturalnego, nastąpi spadek bezwzględnej liczby ludności.

Wariant II przewiduje nieco szybsze tempo wzrostu. Mimo zakładanego w prognozie wzrostu o 18,8 tys. osób, docelowa liczba mieszkańców będzie znacznie niższa od przewidywanej w ostatnim planie ogólnym 250,0 tys.

Według obu wariantów w Kielcach (podobnie jak w całej Polsce) będzie następował proces starzenia się ludności. Nastąpi zmiana proporcji pomiędzy liczbą ludności w wieku poprodukcyjnym i przedprodukcyjnym. W roku 2000 na 100 osób w wieku przedprodukcyjnym będą przypadać 63,2 osoby starsze. W roku 2020 wskaźnik wyniesie ponad 100, czyli liczba osób starszych - pokolenia odchodzącego, będzie większa od liczby osób młodszych - pokolenia przychodzącego. Zakładana w II wariantcie zwiększona migracja, wpłynie na zwiększenie udziału ludzi w wieku produkcyjnym, ale nie zahamuje procesu starzenia się. Migranci jako ludzie młodzi, będą mieli więcej dzieci. Jednak ich liczba, w skali miasta, będzie zbyt mała, by zmienić w sposób znaczący proporcje dzieci.

Dzięki założonej migracji, zasoby pracy w Wariantcie II będą wyższe od zasobów przewidywanych w Wariantcie I. W obu wariantach do 2010 roku liczba ludności w wieku produkcyjnym będzie malała. Ogólna liczba zatrudnionych może osiągnąć wielkość od 90,0 do 100,0 tys.

Przewidywane zatrudnienie (w tys. osób)

Wariant	2000	2005	2010	2015	2020
I	92,0	93,0	94,0	95,0	94,0
II	92,0	95,0	98,0	99,0	100,0

Zmianom będzie ulegała struktura zatrudnienia. Przewiduje się ograniczanie zatrudnienia w sferze produkcji materialnej i wzrost zatrudnienia w sektorze usług.

Przewidywana struktura zatrudnienia (w %)

Sfera działalności	2000	2010	2020
Produkcja i usługi materialne	55	50	45
Usługi na rzecz sfery produkcyjnej	15	17	20
Usługi pozostałe	30	33	35

Stałemu ograniczaniu będzie ulegało zatrudnienie w sferze produkcji materialnej. Dzięki wprowadzonym nowym technologiom wzrośnie poziom kwalifikacji zatrudnionych, co wymagać będzie odpowiedniego wzrostu poziomu wykształcenia.

Nadal będzie wzrastało zatrudnienie w usługach obsługujących i aktywizujących sferę gospodarki. Obejmują one zarządzanie, obsługę finansową, marketing i rozwój systemów łączności.

Po przystąpieniu Polski do Unii Europejskiej Kielce muszą odpowiadać wymogom standardu miast europejskich, czyli tzw. miast metropolitalnych.

Siedziba władz regionu stwarza szansę dla rozwoju funkcji nauki, oświaty i kultury. Rozwój tych dziedzin spowoduje wzrost zatrudnienia w sektorze III i IV.

HIPOTEZA ZMIAN W ROZMIESZCZENIU PRZESTRZENNYM

Rozmieszczenie ludności

Przebieg zmian może być odmienny w wariantcie I i II prognozy. Według prognozy demograficznej, wariant I, w okresie od roku 2000 do 2015 nastąpi przyrost około 5 tys. mieszkańców. Głównym źródłem wzrostu miasta będzie przyrost naturalny, a więc przyrost występujący na już istniejących terenach mieszkaniowych.

Nowe budownictwo będzie służyło poprawie warunków mieszkaniowych i może być wykorzystane do uzupełnienia istniejących jednostek strukturalnych oraz do dalszej rekonstrukcji Śródmieścia.

W wariantcie II prognozy przewiduje się przyrost o 15 do 20 tys. mieszkańców. Znaczną część nowej ludności będą stanowili migranci, osoby podejmujące pracę i starające się o mieszkanie.

Część nowych mieszkań będzie powstawać, podobnie jak w wariantcie I, jako uzupełnienie istniejących jednostek strukturalnych. Równocześnie istnieje możliwość powstania zapotrzebowania na nowe tereny mieszkaniowe o chłonności około 10 tys. mieszkańców. Plan ogólny miasta z roku 1994 zakładał chłonność do 250 tys. mieszkańców, a więc w mieście istnieją duże rezerwy terenów mieszkaniowych.

Poziom zatrudnienia

Dynamikę zmian w gospodarce na terenie Kielc ilustruje tabela:

	1995	1996	1997	1998
Ogółem	76.624	79.868	78.478	79.249
w tym: sektor publiczny				36.486
sektor prywatny				42.763
Przemysł	21.401	22.505	21.529	20.670
Budownictwo	8.120	8.264	9.453	9.746
Handel i naprawy	9.628	11.210	10.653	11.187
Hotele i restauracje	484	646	543	720
Transport, składowanie, łącznie	6.691	6.007	6.098	5.874
Pracujący w indywidualnych gospodarstwach rolnych	b. d.	2.475	b. d.	b. d.

Z tabeli wynika, że po znaczącym, bo wynoszącym ponad 4% wzroście liczby pracujących w 1996 r. nastąpił spadek ilości pracujących o prawie 2% w 1997 r., by wrócić do poziomu z roku 1996 w 1998 r. Jednocześnie obserwuje się ciągły spadek zatrudnienia w przemyśle przy jednoczesnym wzroście w innych działach, głównie w budownictwie. Należy również zauważyć, że liczba pracujących w sektorze prywatnym zdecydowanie przewyższa liczbę pracujących w sektorze publicznym.

W skali województwa stopa bezrobocia zmalała z 12,1% w grudniu 1997 r. do 11,9% w grudniu 1998 r., a w rejonie kieleckim wzrosła z 11,8% do 11,9% - odpowiednio (mimo spadku liczby bezrobotnych z 23.996 do 23.804 osób).

Strukturę bezrobotnych w rejonie kieleckim i w Kielcach na dzień 31 grudnia 1998 roku ze względu na wykształcenie i wiek przedstawia tabela:

Wyszczególnienie	1995	1996	1997	1998
Ogółem, w tym:	15.714	14.066	10.840	10.509
Kobiety	9.003	8.547	6.653	6.371
absolwenci szkół ponadpodstawowych	1.567	535	480	691
zwolnieni z przyczyn dot. zakładu pracy	1.690	1.216	860	915
w wieku produkcyjnym mobilnym (18-44 lata)	13.369	11.539	8.579	8.480
pozostający bez pracy powyżej 12 miesięcy	5.147	5.568	4.968	4.416
nie posiadający prawa do zasiłku	7.002	4.542	7.446	8.208

Analiza spadku liczby bezrobocia wskazuje, że najwolniej spada ono wśród osób z wykształceniem podstawowym. Analiza wieku bezrobotnych wskazuje na ciągły problem z zatrudnianiem absolwentów szkół zawodowych i średnich.

Rynek pracy - podmioty gospodarcze

Poniższa tabela ilustruje dynamikę przekształcania się form prawnych podmiotów gospodarczych z tendencją malejącą w sektorze publicznym na rzecz wzrostu ilości spółek handlowych, spółek cywilnych oraz stowarzyszeń zajmujących się działalnością gospodarczą, co świadczy o mobilności i przedsiębiorczości mieszkańców.

Ilość podmiotów gospodarczych wg form prawnych (REGON)

Wyszczególnienie	1993	1994	1995	1996	1997	1998
Ogółem	14.732	16.500	15.971	18.236	18.257	20.779
Przedsiębiorstwa państwowe	75	70	66	61	50	44
Spółki prawa handlowego w tym: akcyjne z o. o.	841	926	1.023	1.125	1.192	1.293
Spółki cywilne	1.262	1.488	1.672	1.831	2.018	b. d.
Spółdzielnie	109	103	102	106	108	107
Fundacje	-	21	23	25	25	b. d.
Stowarzyszenia	-	119	157	208	244	b. d.
Osoby fizyczne	11.983	12.829	12.513	14.398	14.115	16.203

Strukturę podmiotów gospodarczych wg Europejskiej Klasyfikacji Działalności przedstawiono w tabeli:

Ilość i struktura podmiotów gospodarczych wg EKD

Wyszczególnienie	Ilość		
	1995	1997	1998
Ogółem	15.971	18.257	20.779
Sektor publiczny	353	346	349
Sektor prywatny, w tym:	15.618	17.911	20.430
Działalność produkcyjna	1.600	1.815	1.960
Budownictwo	1.615	2.019	2.404
Transport, składowanie, łączność	1.438	1.584	b. d.
Handel i naprawy	7.268	7.431	8.266
Obsługa nieruchomości i firm	1.748	2.266	b. d.
Pozostałe sekcje EKD	2.302	3.142	b. d.

Przeciętne wynagrodzenie w sektorze przedsiębiorstw w Kielcach jest wyższe od wojewódzkiego o ok. 6%, a niższe od krajowego o ok. 10%.

4* Istniejące i potencjalne wielkopowierzchniowe obiekty handlowe o pow > 2000 m² będą miały wpływ na poziom zatrudnienia, rynek pracy oraz ilość i strukturę podmiotów gospodarczych.

Rozmieszczenie przemysłu

Według prognozy demograficznej nie przewiduje się przyrostu zatrudnienia w przemyśle. Będzie następowała wymiana, prowadzona w ramach restrukturyzacji istniejących zakładów i odbywająca się na istniejących terenach. Może wystąpić zapotrzebowanie na nowe tereny dla drobnej wytwórczości.

Rozmieszczenie usług

Prognoza przewiduje przyrost zatrudniania w usługach o ponad 10 tys. osób. Część nowych miejsc pracy powinna być wykorzystywana do postulowanej w planie ogólnym miasta przebudowy śródmieścia oraz do tworzenia ośrodków dzielnicowych.

Poważny problem stwarza lokalizacja szkół wyższych. Obecnie wiele z nich mieści się w budynkach adaptowanych, często w nieodpowiednich warunkach. Rozwój wyższych uczelni będzie odgrywał ważną rolę w przyszłym rozwoju miasta i powinien znaleźć swój wyraz w odpowiednich decyzjach planistycznych.

****Rozmieszczenie wielkopowierzchniowych obiektów handlowych***

Wzrost liczby osób zatrudnionych w sektorze handlu, a także rosnąca popularność dużych obiektów handlowo-usługowych spowoduje wzrost i rozwój tego typu placówek w Kielcach. Ze względu na szeroki wpływ na uwarunkowania przestrzenne, komunikacyjne i społeczno-gospodarcze, ich lokalizacja w strukturze miasta powinna zostać precyzyjnie określona. Należy dążyć do równomiernego rozmieszczenia WOH w Kielcach, poprzez uzupełnienie w części południowej i wschodniej. Optymalną lokalizacją WOH z punktu widzenia zagadnień komunikacyjnych jest teren pomiędzy strefą centralną a dużymi skupiskami zabudowy mieszkaniowej, a w przypadku tzw. galerii handlowych – także centrum miast.

---

*⁴Zmiana Nr 4 wprowadzona uchwałą Nr XXVIII/648/2008 Rady Miejskiej w Kielcach z dnia 3 października 2008 r.

III-5. Uwarunkowania wynikające ze struktury własności i użytkowania

Materiały źródłowe:

Analiz struktury własności i użytkowania dokonano w oparciu o materiały będące w posiadaniu Urzędu Miasta Kielce.

Pierwszym źródłem informacji był zasób danych ewidencji gruntów miasta Kielce w układzie Wega-System ewidencji gruntów, który zawiera dane dotyczące strony podmiotowej jak i przedmiotowej nieruchomości. Podstawowym elementem identyfikującym nieruchomość w systemie jest numer ewidencyjny działki, a elementem pozyskania informacji o rodzaju własności - numer grupy rejestrowej. Specjalnie dla potrzeb opracowania stworzono plik zawierający wszystkie numery ewidencyjne działek z terenu miasta, odpowiadający im numer obrębu ewidencyjnego, w którym są położone oraz dominującą procentowo w danej jednostce rejestrowej grupę rejestrową odpowiadającą temu numerowi działki. W najprostszym przykładzie jest to kilku współwłaścicieli do jednej nieruchomości (głównie chodzi o współwłasności mieszane np.; Skarb Państwa z właścicielem prywatnym itp. reprezentującymi różne grupy rejestrowe). Nieścisłości wynikających z tego typu przypadków w stosunku do całości danych jest ok. 1.5%.

Innym mankamentem otrzymanych danych jest brak grupy rejestrowej przy danym numerze działki ewidencyjnej co oczywiście uniemożliwiło przyporządkowanie tym obszarom kwalifikatora własności. Przypadków takich odnotowano ok. 1% .

Drugim źródłem danych był zbiór części geometrycznej ewidencji gruntów zawarty w bazie danych sytemu mapy numerycznej Geo-info.

Zaimportowano cztery zasadnicze struktury geometryczne bazy:

- działki
- użytki
- budynki
- obręby

Syntetyczna analiza struktury własności i użytkowania

Powierzchnia miasta:

- ewidencyjna 10 957 ha [109,57 km²]
- geodezyjna 10 940 ha [109,40 km²]

Na terenie miasta Kielce wyróżniono następujące grupy własności:

- Grunty **Skarbu Państwa** – 3405 ha - **31,1 %** ogólnej powierzchni miasta w tym:
  - Grunty wchodzące w skład Zasobu **Własności Rolnej Skarbu Państwa** – 11 ha - **0,1 %** og. pow. miasta,
  - Grunty **Państwowego Gospodarstwa Leśnego** – 1805 ha - **16,6 %** og. pow. miasta,
  - Grunty w trwałym zarządzie **państwowych jednostek organizacyjnych** z wyłączeniem gruntów PGL – 605 ha - 5,6 % og. pow. miasta,
  - Pozostałe grunty **Skarbu Państwa** – 984 ha - **9,0 %** og. pow. miasta,
- Grunty Skarbu Państwa przekazane w użytkowanie wieczyste – 1289 ha - 11,8 % og. pow. miasta,
- Grunty **państwowych osób prawnych** – 3 ha - **0,1 %** og. pow. miasta,
- Grunty **gmin i związków międzygminnych** – 1070 ha - **9,8 %** og. pow. miasta,
- Grunty **komunalnych osób prawnych** – 27 ha - **0,3 %** og. pow. miasta,

- Grunty **osób fizycznych** – 4766 ha - **43,7 %** og. pow. miasta,
- Grunty **spółdzielni** – 35 ha - **0,3 %** og. pow. miasta,
- Grunty kościołów i związków wyznaniowych – 46 ha - 0,4 % og. pow. miasta,
- Grunty **wspólnot gruntowych** – 139 ha - **1,3 %** og. pow. miasta,
- Grunty **osób prawnych** nie zaliczonych do wyżej wymienionych grup – 166 ha - **1,5 %** og. pow. miasta.

W wyniku analizy wykazu gruntów (wg stanu na dzień 1 stycznia 2000 r.) należy stwierdzić, że:

Gruntów nieprywatnych jest 4 891 ha, co stanowi 44,9% ogólnej powierzchni m. Kielce (, z czego 35,3 % to lasy i grunty leśne Skarbu Państwa) .

Gruntów prywatnych jest 4 766 ha, co stanowi 43,7 % og. pow. miasta (5,4 % to lasy i grunty leśne),

Gruntów Skarbu Państwa jest 4 152 ha, co stanowi 37,9 % z czego 747 ha to grunty Skarbu Państwa z czego 1289 ha (11,8 %) stanowią grunty w użytkowaniu wieczystym.

Gruntów gmin i związków Międzygminnych jest 1 070 ha, co stanowi 11,7 % z czego 542 ha to grunty gmin i zw. Międzygminnych przekazanych w użytkowanie wieczyste.

Terenów komunalnych jest 879 ha, a jest to 8 % ogólnej powierzchni miasta.

Po przeanalizowaniu sposobu użytkowania stwierdza się, że:

- terenów **zabudowanych** jest ok. **3 107 ha**, co stanowi ok.**28,5 %** og. pow. miasta, w tym w szczególności:
  - terenów **mieszaniowych** jest ok.**1 519 ha**, co stanowi ok.**13,9 %** og. pow. miasta,
  - terenów **przemysłowych** jest ok. **676 ha** , co stanowi ok. **6,2 %** og. pow. miasta,
  - **innych** terenów zabudowanych jest ok. **567 ha**, co stanowi ok. **5,2 %** og. pow. miasta,
  - terenów **rekreacyjno – wypoczynkowych** jest ok. **348 ha**, co stanowi ok. **3,1 %** og. pow. miasta,
- **zurbanizowanych terenów niezabudowanych** jest ok.**198 ha**, co stanowi ok. **1,8 %** og. pow. miasta
- terenów **komunikacyjnych** (tj. drogi i kolej) jest **952 ha**, co stanowi ok.**8,7 %** og. pow. miasta,
- **użytków rolnych** jest **4091 ha**, co stanowi ok. **37,5%** og. pow. miasta:
  - gruntów ornych jest ok. **2996 ha** , co stanowi ok.**27,5 %** og. pow. miasta,
  - sadów jest ok. **73 ha** , co stanowi ok. **0,7 %** og. pow. miasta,
  - łąk trwałych jest ok. **633 ha**, co stanowi ok. **5,8 %** og. pow. miasta,
  - pastwisk trwałych jest ok. **389 ha**, co stanowi ok. **3,6 %** og. pow. miasta
- **lasów** jest ok. **2 217 ha**, co stanowi **20,3 %** og. pow. miasta,
- **wód powierzchniowych** jest ok. **66 ha**, co stanowi ok. **0,6 %** og. pow. miasta,
- **innych form użytkowania** jest ok. **318 ha**, co stanowi ok. **2,9 %** og. pow. miasta.

Podstawowym uwarunkowaniem mającym duży wpływ na rozwój przestrzenny Kielce, w zakresie struktury własnościowej i sposobu użytkowania jest potrzeba:

- tworzenia, zwiększania zasobów gruntów komunalnych (powyższa analiza wykazuje niewielki udział gruntów komunalnych w stosunku do powierzchni miasta) zwłaszcza na obszarach predysponowanych do rozwoju usług publicznych i komercyjnej działalności gospodarczej;

- scalania i podziału gruntów prywatnych (obserwuje się duże rozdrobnienie własności osób fizycznych) szczególnie pod zabudowę mieszkaniową .

III-6. Uwarunkowania związane z przyjętymi kierunkami rozwoju społeczno-gospodarczego

III-6.1 Uwarunkowania dla rozwoju przestrzennego wynikające ze „Strategii rozwoju miasta”

Przyjęty przez Radę Miasta w 1998 r. dokument „strategia rozwoju miasta Kielce – Kielce 2015” formułuje 15 strategicznych celów rozwoju miasta, wraz z ze specyfikacją 180 zadań z ich szczegółowym scenariuszem.

Są to następujące cele:

- utrzymanie i rozwój funkcji metropolitalnej regionu (cel 1),
- uaktywizowanie rozwoju gospodarczego miasta (cel 2),
- utworzenie wielofunkcyjnego i atrakcyjnego centrum miasta (cel 3),
- osiągnięcie akceptowanego społecznie poziomu bezrobocia (cel 4),
- dostosowanie kierunków i poziomu kształcenia do potrzeb regionu (cel 5),
- zastosowanie nowoczesnych technologii w przemyśle i rzemiośle (cel 6),
- przeprowadzenie restrukturyzacji usług komunalnych i ich prywatyzacji do poziomu zabezpieczającego interesy gminy (cel 7),
- utworzenie skutecznych mechanizmów pozyskiwania i obsługi kapitału (cel 8),
- dysponowanie zasobami uzbrojonych gruntów, zabezpieczających potrzeby inwestorów (cel 9),
- uzupełnienie braków i uporządkowanie infrastruktury technicznej (cel 10),
- poprawa funkcjonalności obsługi komunikacyjnej miasta (cel 11),
- zwiększenie integracji społecznej miasta (cel 12),
- poprawa bezpieczeństwa w mieście (cel 13),
- poprawa estetyki miasta i stanu środowiska naturalnego (cel 14),
- kompleksowa ochrona wód podziemnych i zabezpieczenie perspektyw zaopatrzenia w wodę (cel 15).

Z celów tych, podstawowe znaczenie dla tworzonych kierunków zagospodarowania przestrzennego, mają następujące cele związane z rozwojem przestrzennym:

- utrzymanie i rozwój funkcji metropolitalnej (cel 1),
- aktywizacja gospodarcza (cel 2),
- modernizacja i estetyzacja centrum miasta (cel 3),
- tworzenie przez gminę zasobów gruntów (cel 9),
- rozwój infrastruktury technicznej i komunikacji (cele 10 i 11),
- poprawa estetyki miasta i stanu środowiska (cel 14),
- potrzeba ochrony wód podziemnych i zabezpieczenie zaopatrzenia miasta w wodę (cel 15),

Powyższe cele są w całości rozwinięte w kierunkach zagospodarowania przestrzennego prezentowanych w Studium.

III-6.2. Uwarunkowania wynikające z założeń polityki ekologicznej.

Opracowane w 1999 r. przez EKOROL-KIELCE i FUNDACJĘ KARKONOSKĄ – JELENIA GÓRA „założenia polityki ekologicznej dla miasta Kielce formułują wizję miasta znajdującą przełożenie w kierunkach ochrony wartości środowiskowych oraz w kierunkach rozwoju przestrzennego zawartych w Studium:

odnośnie środowiska przyrodniczego i krajobrazu przyrodniczo-kulturowego:

- miasto – stolica regionu wyjątkowego pod względem przyrodniczym, chroniącego cenne i wzajemnie powiązane zasoby środowiskowe, czyste, zdrowe, z właściwie chronionym i racjonalnie wykorzystanymi wodami podziemnymi i powierzchniowymi, z I i II klasą czystości, o czystym powietrzu ze zminimalizowaną emisją (zwłaszcza niską) gazów, ograniczonym hałasem z chronionymi wartościowymi kompleksami gleb, prowadzące stały monitoring w/w walorów,
- miasto ogród z chronionymi zasobami krajobrazu oraz przyrody ożywionej i nieożywionej, ze znaturalizowanym obszarami dotychczas zdegradowanymi, ze spójnym i zróżnicowanym systemem terenów zieleni – zieleni urządzonej, terenów chronionych i otwartych (obudowanych zielenią dolin rzecznych i zbiorników retencyjnych wód, parków, alej, przesyconych zielenią przestrzeni publicznych o różnych funkcjach), powiązanych z terenami chronionymi w otoczeniu, z dużymi kompleksami ogródków działkowych, z zachowanymi atrakcyjnymi ciągami widokowymi i wyeksponowanymi osobliwościami przyrodniczymi,
- miasto dbające o zachowanie swej tożsamości, cechujące się poszanowaniem dziedzictwa geologicznego oraz kulturowego ze szczególnym uwzględnieniem Wzgórza Zamkowego, Starego Miasta i Karczówki, a także dawnych wyrobisk surowców mineralnych i zabytków przemysłu staropolskiego, stanowiące centrum, na poziomie europejskim, kultury, edukacji i badań ekologicznych z zakresu historii ziemi i cywilizacji.

odnośnie gospodarki:

- miasto z nieuciążliwym dla środowiska przemysłem, rozwijającym się zgodnie z potrzebami społecznymi, stosującym nowoczesne technologie przyjazne dla środowiska, rozwijanym z udziałem firm rodzimych (w tym rodzinnych) i kapitału zagranicznego
- miasto produkujące i będące rynkiem zbytu dla ekologicznej żywności,
- miasto stanowiące ponadregionalne centrum targowe i centrum biznesu,
- miasto sprzyjające zaspokajaniu potrzeb mieszkaniowych swoich obywateli z uwzględnieniem ich pełnego zróżnicowania,
- miasto stanowiące centrum turystyki z odpowiednią infrastrukturą i bogatym zestawem obiektów sportowo-rekreacyjnych.

odnośnie infrastruktury społecznej:

- miasto ważnym krajowym ośrodkiem uniwersyteckim z rozwijającym się szkolnictwem wyższym,
- miasto z rozbudowanym i łatwo dostępnym systemem usług, instytucji kulturalnych, społecznych i oświatowych współpracujących z organizacjami pozarządowymi (m.in. z ponadregionalnym centrum harcerstwa), oraz kompleksowym systemem usług dla ochrony zdrowia.

odnośnie struktury przestrzennej, komunikacji, i infrastruktury technicznej:

- miasto, metropolitalne centrum szczególnego pod względem walorów przyrodniczych regionu, rozwijające się w umiarkowany sposób do wielkości uwzględniającej jego naturalne bariery społeczne i wydolność warunków środowiskowych, dysponujące w

pełni zrewaloryzowanym historycznym centrum, za atrakcyjnymi nowymi rozwiązaniami urbanistyczno-architektonicznymi, z harmonijnie rozwijającym się budownictwem mieszkaniowym w małej skali, z zabudową wielorodzinną przyjazną dla człowieka, z zagospodarowanym dla rekreacji atrakcyjnymi terenami urządzonej zieleni miejskiej,

- miasto z wygodnymi arteriami przelotowymi, połączone z krajowymi aglomeracjami i zagranicą przy pomocy regionalnego lotniska i systemu kolei „inter city”, z atrakcyjną strefą ruchu pieszego w centrum, ze sprawną bezpieczną komunikacją uwzględniającą m.in. wykorzystanie połączeń podziemnych, rozbudowanych stref ruchu spowolnionego, proekologicznej masowej komunikacji miejskiej oraz system ścieżek rowerowych łączących je z pobliskimi terenami rekreacyjnymi oraz terenami chronionymi,
- miasto z rozwiniętym, nowoczesnym, sprawnym, proekologicznym systemem infrastruktury technicznej, ze sprawną gospodarką komunalną, z wyrównanymi dysproporcjami w technicznym uzbrojeniu i kanalizacji terenów miasta, sprawnie zaopatrywane w wodę (w tym w podziemną wodę pitną), z systemem gospodarowania wodami podziemnymi, powierzchniowymi i opadowymi w sposób gwarantujący ciągłą odnowę i odtwarzanie zasobów wód podziemnych, ze zintegrowanym zamkniętym selektywnym systemem gospodarki ściekami i odpadami, korzystające z czystych, alternatywnych źródeł energii,
- miasto z polityką przestrzenną prowadzoną w sposób spójny z innymi dokumentami rozwojowymi miasta, w tym ze strategią jego rozwoju i polityką ekologiczną,

Założenia polityki ekologicznej formułują następujące cele zbieżne z celami założonymi w Studium.

1. W zakresie środowiska przyrodniczego i krajobrazu przyrodniczo-kulturowego:

- uzyskanie koncentracji środków finansowych i technicznych, służących poprawie stanu środowiska oraz opracowanie projektu organizacyjnego, technicznego i finansowego nadania Kielcom indywidualnego charakteru ośrodka o unikalnych zasobach przyrodniczo – kulturowych,
- skuteczność w stosowaniu prawa miejscowego w dziedzinie ochrony środowiska i jego docenianiu przez mieszkańców i decydentów,
- uzyskanie poszanowania dla regulacji prawnych dotyczących ochrony środowiska kulturowego i krajobrazu na terenach atrakcyjnych dla inwestowania,
- eliminacja konfliktów pomiędzy potrzebą ochrony i wód wglębnych a funkcjonowaniem istniejącej zabudowy oraz jej rozbudową,
- poprawa systemu gospodarowania, gromadzenia i unieszkodliwiania odpadów,
- eliminacja zagrożeń dla stanu czystości wód we wschodniej części miasta i innych enklawach nie skanalizowanych, związanych ze złą eksploatacją istniejących urządzeń dla unieszkodliwiania i odprowadzania ścieków,

2. W zakresie zagadnień przestrzennych:

- harmonijna realizacji przyjętych celów rozwoju przestrzennego z rozbudową sieci uzbrojenia i komunikacji,
- poprawa dostępności miasta z głównych krajowych i zagranicznych aglomeracji w komunikacji drogowej, kolejowej i lotniczej,
- uruchomienie szerokiego programu realizacji inwestycji publicznych oraz ich przygotowanie,
- uzyskanie spójnej koncepcji utworzenia systemu terenów zieleni w mieście z włączeniem układu dolin rzecznych oraz terenów otwartych w strefie podmiejskiej w oparciu o szczegółowe inwentaryzacje przyrodnicze,

- uzyskanie kompleksowego programu inwestycyjnego odnowy dolin rzecznych, małej retencji i ochrony przeciwpowodziowej w mieście.

3. W zakresie inżynierii miejskiej:

- zapewnienie bezpieczeństwa mieszkańców i poprawa stanu środowiska przy eliminacji zagrożeń ze strony wzrastającego ruchu drogowego i wprowadzeniu systemu zabezpieczeń przed jego uciążliwością,
- uzyskanie wysokiego stopnia eliminacji niskich emisji,
- unowocześnienie systemu odprowadzania wód opadowych.

III-7. Główne problemy rozwoju przestrzennego – zagrożenia i szanse wynikające z uwarunkowań zewnętrznych i wewnętrznych.

PODSTAWOWE SZANSE I ZAGROŻENIA:

1. W zakresie uwarunkowań ponadlokalnych i polityki przestrzennej Państwa na obszarze Województwa Świętokrzyskiego:

Szanse:

- położenie miasta w węźle dróg krajowych wysokiej kategorii
nr 7 - Gdańsk - Warszawa - Kielce - Kraków - Chyżne
nr 74 - Sulejów - Kielce - Kraśnik
nr 73 - Wiśniówka - Kielce – Tarnów,
- położenie miasta w centrum wieloboku wyznaczonego przez miasta Piotrków Trybunalski - Radom - Lublin - Rzeszów - Katowice połączonymi trasami komunikacyjnymi wysokiej kategorii,
- położenie miasta pomiędzy bardzo silnymi ośrodkami - Warszawą i Krakowem, w „luce” poza ich bezpośrednim wpływem - sprzyjające: rozwojowi komunikacji lotniczej na bazie istniejącego lotniska, stworzeniu platformy logistycznej w przecięciu dróg Nr 7 i 74, przedłużeniu projektowanej łącznicy kolejowej,
- położenie przy linii kolejowej Warszawa – Kraków oraz Kielce – Częstochowa,
- położenie wśród obszarów zaliczonych do I i II kat. walorów wypoczynkowych w skali kraju,

Zagrożenia:

- brak sprecyzowanych terminów realizacji i określenia jednoznacznego przebiegu tras komunikacyjnych o znaczeniu krajowym Nr 73 i 74,
- brak rejestrów zadań rządowych i wojewódzkich,
- ^{*15} ~~brak planu zagospodarowania przestrzennego województwa koordynującego rozwój infrastruktury w skali ponadlokalnej,~~
- problemy formalno-ekonomiczne dot. rozbudowy lotniska w Masłowie,
- bariera linii kolejowej wewnątrz miasta.

2. W zakresie zasobów i stanu środowiska przyrodniczego:

Szanse:

- wybitnie korzystne pod względem krajobrazowym i geograficznym położenie miasta,
- otwarte, niezabudowane tereny w pierścieniu obrzeżnym miasta, tworzących ekosystemy leśne, dolinne, łąkowe - powiązane z kompleksami przyrodniczymi na zewnątrz miasta oraz z terenami czynnymi przyrodniczo wewnątrz struktury miejskiej - pozwalające tworzyć system ciągły zieleni miejskiej,
- zasoby wysokiej jakości wód podziemnych,
- rezerваты przyrodnicze - stanowiące unikatowe w skali europejskiej odsłonięcia geologiczne - wyznaczające szlak krajobrazowy o dużej roli poznawczej i estetycznej.

---

^{*15} Zmiana Nr 15 wprowadzona uchwałą Nr ..... Rady Miasta Kielce z dnia ..... r.

Zagrożenia:

- kolizje między wartościami środowiska przyrodniczego a potrzebami gospodarczymi i cywilizacyjnymi mieszkańców, szczególnie:
- Konieczność ochrony Zbiorników Wód Podziemnych w zakresie wyznaczonym przez ustanowione strefy OWO i ONO,
- potrzeba ochrony dla następnych pokoleń obszarów o szczególnych wartościach przyrodniczych, tworzących systemy przyrodnicze - w tym prawnie chronionych obszarów Chęcińsko Kieleckiego Parku Krajobrazowego - przed realizacją doraźnych planów gospodarczych,
- zagrożenia związane z zanieczyszczeniem wód powierzchniowych i wglębnych, związane głównie z brakiem kanalizacji sanitarnej w strefie zabudowy obrzeżnej oraz z brakiem systemu podczyszczania i retencjonowania wód deszczowych, a także z brakiem kompleksowego rozwiązania problemu unieszkodliwiania odpadów,
- zagrożenia spowodowane hałasem komunikacyjnym, związanym z ruchem tranzytowym, szczególnie ciężarowym, przenikającym do obszaru śródmiejskiego,
- zagrożenia powodziowe przy braku programu kompleksowej ochrony przeciwpowodziowej oraz odnowy dolin rzecznych,
- zagrożenia ze strony niskiej emisji przy braku realizacji programu centralnego ucieplownienia lub stosowania ekologicznych źródeł ciepła,
- rezygnacja z użytkowania gruntów rolnych w strefie obrzeżnej, skutkująca presją na otwieranie nowych terenów budowlanych na peryferiach miasta, poza terenami uzbrojonymi - ponad realne potrzeby wynikające z rozwoju demograficznego i potrzeby wyrównania standardów,
- konflikt między potrzebami transportowymi a uwarunkowaniami ochrony środowiska w obrębie Chęcińsko Kieleckiego Parku Krajobrazowego, w dolinie Bobrzy.

3. W zakresie zasobów i stanu środowiska kulturowego:

Szanse:

- zachowany zabytkowy układ urbanistyczny Centrum ze Wzgórzem zamkowym o międzynarodowej randze,
- duże nasycenie zabytkami materialnymi,
- duże zasoby zabytkowego krajobrazu kulturowego, w tym komponowanego,
- wiele miejsc związanych z tradycjami narodowymi i nazwiskami sławnych Polaków ,
- wykształcony w dużej mierze ośrodek usługowy z siedzibą władz wojewódzkich o funkcjach metropolitalnych: naukowo - badawczych - z szansą na stworzenie uniwersytetu, handlowych, targowych o randze krajowej i międzynarodowej, szpitalnych, sądowniczych, kulturotwórczych,
- wykształcony ośrodek gospodarczy - Centrum Białego Zagłębia o stosunkowo największym udziale przedsiębiorstw na giełdzie papierów wartościowych,
- wykształcony w części centralny ośrodek regionalnego ruchu turystycznego.

Zagrożenia:

- zły stan techniczny i estetyczny centrum, wymagający koncentracji działań i środków na przekształcenia, rewaloryzację i estetyzację w celu uatrakcyjnienia miasta m. in. dla inwestorów z zewnątrz, ruchu turystycznego oraz funkcji metropolitalnych,

- rozdrobnienie i nieuporządkowany stan prawny gruntów, utrudniający działania rewaloryzacyjne,
- brak realizacji parkingów buforowych w strefie centralnej, uniemożliwiający wprowadzenie ograniczonego ruchu pojazdów w Centrum,
- kolizja między potrzebą ochrony walorów krajobrazowych miasta a interesami właścicieli gruntów,
- niski stopień poszanowania regulacji prawnych dotyczących ochrony środowiska kulturowego na terenach atrakcyjnych dla inwestorów.

4. W zakresie gospodarki przestrzennej, komunikacji i infrastruktury technicznej:

Szanse:

- duże potencjalne rezerwy terenów rozwojowych otwartych w obowiązujących planach miejscowych, na perspektywę 2050 r,
- niska stosunkowo intensywność zabudowy terenów zainwestowanych, dająca możliwość dogęszczenia zabudowy,
- funkcjonalny, czytelny, otwarty na rozbudowę podstawowy układ komunikacyjny,
- wystarczająca przepustowość oczyszczalni ścieków stanowiąca rezerwy w rozwoju ilościowym miasta,
- wystarczające uzbrojenie magistralne w zakresie mediów energetycznych:
  - energii elektrycznej,
  - gazu ziemnego,
  - ciepła (elektrociepłownia),

*⁴ rozwój usług i sieci handlowej, w tym WOH, zapewniający wzrost ilości miejsc pracy oraz poprawiający standard i komfort obsługi.

*¹² Realizacja drugostronnego zasilania SE Kielce Piaski przesyłową linią elektroenergetyczną przyniesie następujące korzyści:

- *poprawę bezpieczeństwa dostaw energii elektrycznej dla mieszkańców gmin i innych odbiorców zlokalizowanych wokół aglomeracji kieleckiej,*
- *zaspokojenie rosnącego zapotrzebowania na energię elektryczną aglomeracji kieleckiej,*
- *rozbudowę systemu elektroenergetycznego umożliwiającego przyłączanie nowych odbiorców energii,*
- *utworzenie alternatywnych możliwości zasilania w energię elektryczną sieci elektroenergetycznych różnych napięć, usytuowanych na terenach aglomeracji kieleckiej, w normalnych, remontowych i awaryjnych stanach pracy Krajowego Systemu Elektroenergetycznego,*
- *stworzenie korzystnych warunków umożliwiających napływ nowych inwestycji na teren aglomeracji kieleckiej;*

Zagrożenia:

- brak zharmonizowania przyjętych celów rozwoju przestrzennego w planie miasta z realizacją komunikacji i uzbrojenia technicznego,
- brak podaży uzbrojonych terenów budowlanych powodujący rozwój osadnictwa na terenach gmin sąsiednich, przy granicach miasta,

---

^{*4} Zmiana Nr 4 wprowadzona uchwałą Nr XXVIII/648/2008 Rady Miejskiej w Kielcach z dnia 3 października 2008 r.

^{*12} zmiana Nr 12 wprowadzona uchwałą Nr LXVII/1217/2014 Rady Miasta Kielce z dnia 6 listopada 2014 r.

spowodowany w głównej mierze brakiem działań organizacyjnych uwalniających otwarte w obecnie obowiązującym planie miasta tereny budowlane (poprzez sporządzenie planów miejscowych dostosowanych do aktualnych przepisów, podejmowanie procesów scaleniowych i podziałów gruntu - również z urzędu), a także brakiem aktywnej polityki gminy do tworzenia zasobów gruntów gminnych,

- dekoncentracja układu osadniczego utrudniająca racjonalne uzbrojenie w komunikację,
- *⁴ nierównomierny pod względem przestrzennym, koncentrujący się na północy rozkład wielkopowierzchniowych obiektów handlowych, powodujący przeciążenie sieci drogowej w ich bezpośrednim sąsiedztwie oraz wydłużający czas dojazdu do tych obiektów przez mieszkańców południowej części miasta.
- niewydolność podstawowego układu komunikacyjnego; wyczerpywanie się przepustowości wielu skrzyżowań; wzrost strat czasu i spadek średniej prędkości komunikacyjnej mierzone tzw. poziomem swobody ruchu; wzrost wrażliwości układu na zakłócenia (awarie, remonty) grożące sparaliżowaniem znacznych fragmentów sieci komunikacyjnej ze względu na niezrealizowane następujące elementy układu podstawowego:
  - połączenie ul. Żelaznej z ul. Zagnańską,
  - drugie połączenie dz. Czarnów z Centrum.
- uciążliwości wywołane ruchem tranzytowym (obciążenie sieci, hałas, spaliny) związany z brakiem zasadniczych dla właściwej obsługi ruchu tranzytowego elementów układu podstawowego:
  - przedłużenie ul. Świętokrzyskiej na wschód do Cedzyny (obciążenie ul. Sandomierskiej),
  - sprawnego wylotu w kierunku Częstochowy,
  - rozrzędu ruchu na przecięciu drogi Nr 7 z ul. Zagnańską.
- Postępująca dekapitalizacja istniejącego układu komunikacyjnego. Pogarszanie stanu technicznego jezdni, chodników. Zły stan odwodnienia.
- nierównomierny poziom wyposażenia obrzeżnej strefy osadniczej w infrastrukturę techniczną - spowodowany nieproporcjonalnym przyrostem miasta w latach 70 - 80-tych,
- brak spójnej koncepcji długofalowej zaopatrzenia miasta w wodę przy ograniczeniu wydobycia wód głębszych,
- brak systemu oczyszczania i retencji wód deszczowych oraz bazy racjonalnej gospodarki odpadami,

^{*12} *Promieniowe zasilanie stacji Kielce Piaski powoduje brak drugostronnego zasilania tej stacji i posiada następujące ograniczenia:*

- *brak zapewnienia ciągłości dostaw energii elektrycznej,*
- *brak zasilania tysięcy odbiorców w przypadku awarii jedynej linii zasilającej,*
- *brak rezerwowego zasilania ,*
- *ograniczone możliwości przyłączania nowych odbiorców,*
- *brak możliwości przeprowadzenia generalnego remontu istniejącej linii 220 kV.*

---

^{*4} Zmiana Nr 4 wprowadzona uchwałą Nr XXVIII/648/2008 Rady Miejskiej w Kielcach z dnia 3 października 2008 r.

^{*12} zmiana Nr 12 wprowadzona uchwałą Nr LXVII/1217/2014 Rady Miasta Kielce z dnia 6 listopada 2014 r.

***15 IV. POTRZEBY I MOŻLIWOŚCI ROZWOJU MIASTA KIELCE**

IV-1. ANALIZY EKONOMICZNE

ROLA MIASTA W SKALI REGIONU

Kielce stanowią główny ośrodek miejski regionu świętokrzyskiego. Spośród 36 miast województwa świętokrzyskiego Kielce są największe, obejmują obszar o powierzchni 110 km² przy liczbie mieszkańców wynoszącej 197 704⁶ osoby. Wiodąca rola miasta związana jest z następującymi funkcjami:

- administracyjna: – miasto pełni rolę stolicy województwa od 1918 r. (w II Rzeczypospolitej Polskiej, w okresie Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej oraz w III Rzeczypospolitej Polskiej – do 1998 r. jako stolica województwa kieleckiego), a także jest miastem na prawach powiatu; z powyższego względu siedzibę znalazły tu urzędy administracji rządowej, samorządowej, sądownictwa, służb mundurowych i wojskowych i in., m. in. Urząd Wojewódzki, Urząd Marszałkowski, Sąd Okręgowy oraz Wojewódzki Sąd Administracyjny, Komenda Wojewódzka Policji, Komenda Wojewódzka Straży Pożarnej, jednostki wojskowe; Kielce pełnią ponadto funkcję lidera Kieleckiego Obszaru Funkcjonalnego, na który wraz z miastem składa się 12 gmin;
- gospodarcza – miasto posiada wielowiekową tradycję związaną z przemysłem wydobywczym i metalurgicznym a także z przemysłem budowlanym, maszynowym i spożywczym; przez ostatnie dziesięć lat dynamicznie rozwijana jest nowa gałąź gospodarki, związana z sektorem IT oraz rozwiązaniami innowacyjnymi w przemyśle i usługach; w mieście zlokalizowane są siedziby wielu dużych firm, w tym m. in. kompleks Kieleckiego Parku Technologicznego, Centrum targowo-kongresowe Targi Kielce, DS Smith Poland (papiernia), SHL Production Sp. z o.o., WSP „Społem”, Kolporter SA, Echo Investment, Vive Profit Center i wiele innych; w najbliższej przyszłości powstać ma także wiele dużych i prestiżowych inwestycji, w tym m. in. nowa siedziba Głównego Urzędu Miar i Wag (centrum laboratoryjne);
- edukacyjna i naukowa – w Kielcach zlokalizowane są dwie wyższe uczelnie publiczne (Uniwersytet Jana Kochanowskiego, Politechnika Świętokrzyska) oraz kilka uczelni prywatnych; poziom ponadpodstawowy tworzy sieć liceów oraz techników o specjalnościach takich jak m. in. informatyka, elektryka, budownictwo, plastyka i muzyka, gastronomia, sport; w najbliższych latach sieć tę uzupełni Centrum Kształcenia Praktycznego wyposażone w laboratoria i hale szkoleniowe;
- kulturalna – na ofertę kulturalną miasta składają się obiekty takie jak: Filharmonia Świętokrzyska, Teatr im. Stefana Żeromskiego, Teatr Lalki i Aktora „Kubuś”, Kielecki Teatr Tańca, centra kultury, w tym: Kieleckie Centrum Kultury, „Baza Zbożowa”, „Wzgórze Zamkowe”, Centrum Geoedukacji i in.; muzea (Muzeum Narodowe, Muzeum Zabawek i Zabawy, Muzeum Historii Kielce), galerie sztuki, sieć kin; miasto co roku organizuje też festiwale muzyczne, festiwal filmowy oraz wydarzenia o charakterze kulturalnym, np. OFF Fashion;
- religijna – oprócz powyższych funkcji, miasto spełnia także rolę ośrodka diecezjalnego, gdzie znajduje się siedziba biskupa diecezji kieleckiej;

⁶ Urząd Statystyczny w Kielcach, Statystyczne Vademecum Samorządowca 2017 r.

*15 Zmiana Nr 15 wprowadzona uchwałą Nr ..... Rady Miasta Kielce z dnia ..... r.

WIODĄCE SEKTORY GOSPODARKI ORAZ OCENA PRZEDSIĘBIORCZOŚCI I KONKURENCYJNOŚCI

W regionie świętokrzyskim, począwszy od XV w. rozwój gospodarczy związany jest wydobywaniem i przetwórstwem surowców mineralnych: rud żelaza, miedzi i ołowiu, oraz surowców skalnych budowlanych i wykończeniowych. Działalność ta prowadzona w obrębie granic administracyjnych miasta zakończyła się w drugiej połowie XX w., natomiast w obrębie Kieleckiego Obszaru Funkcjonalnego złoża surowców mineralnych wydobywane są w dalszym ciągu (np. kamieniołom Bolechowice, Jaźwica, Laskowa). W konsekwencji do głównych gałęzi gospodarki w Kielcach i regionie należy przemysł budowlany, ceramiczny czy elektromaszynowy. Ponad stuletnią tradycją może pochwalić się także przemysł spożywczy i przetwórczy (WSP „Społem”). W ostatnich latach miasto rozwija się dynamicznie także pod kątem najnowszych technologii i innowacyjnych rozwiązań oraz usług „outsourcingowych”, które skupiają się na terenie Kieleckiego Parku Technologicznego. W mieście zlokalizowane są ponadto drugi w Polsce pod względem wielkości ośrodek wystawienniczy Targi Kielce. Fakt ten zaindukował z kolei rozwój sektora hotelarsko-restauracyjnego (liczba hoteli w ostatnich latach wzrosła dwukrotnie). Kielce rozwijają się także pod kątem usług dla zdrowia. W 2015 r. na Uniwersytecie Jana Kochanowskiego otwarty został nowy kierunek studiów: medycyna. W mieście działa też kilka specjalistycznych szpitali o zasięgu regionalnym, w tym Świętokrzyskie Centrum Onkologii, Świętokrzyskie Centrum Matki i Noworodka..

W Kielcach funkcjonuje ponad 28 000⁷ przedsiębiorstw (145 na każde 1000 mieszkańców). Liczba dużych firm (zatrudniających powyżej 50 osób) przekracza obecnie 300. Pod względem struktury prawnej 83,7 % stanowią firmy oparte o działalność gospodarczą, natomiast 14,3 % są to spółki handlowe. Pod względem lokalizacji większość firm posiada siedziby w centralnej części miasta. Innowacyjność działalności gospodarczej obrazuje liczba przyznanych patentów, która w 2016 r. wyniosła 7 (2014 – 12, 2015 - 5). Ocena zasobów ludzkich i ukrytego w nich potencjału, a także koszty pracy przedstawiają się w mieście następująco:

- grupa mieszkańców w wieku produkcyjnym obejmuje ponad 73 400 osób,
- stopa bezrobocia wynosiła 5,8 % (na koniec 2017 r.),
- średnia miesięczna płaca w sektorze przedsiębiorstw wynosiła 3997 zł brutto (grudzień 2016 r.); w skali kraju udział średniego wynagrodzenia wynosi 86,6 % w stosunku do wynagrodzenia krajowego,
- koszty wynajmu powierzchni biurowych są o ok. 30 % niższe w stosunku do innych aglomeracji;

Relatywnie niskie miesięczne wynagrodzenie w powiązaniu z niskim kosztem wynajmu pomieszczeń biurowych, a także duży potencjał zasobów ludzkich (m. in. obecność ośrodków akademickich) decyduje o dużej konkurencyjności miasta. Wniosek ten potwierdza analiza przeprowadzona przez Instytut Przedsiębiorstwa SGH (2016 r.). Wskazuje ona, że miasto Kielce wraz z gminami: Morawica, Sitkówka Nowiny oraz Miedziana Góra, posiadają bardzo wysoki (najwyższy w sześciostopniowej skali) poziom potencjalnej atrakcyjności inwestycyjnej. W stosunku do 2010 r. o jeden stopień wzrosła także atrakcyjność powiatu kieleckiego (z poziomu E do poziomu D).⁸

POTRZEBY I MOŻLIWOŚCI ROZWOJU WYNIKAJĄCE Z ANALIZ EKONOMICZNYCH

Opisane w poprzednich rozdziałach uwarunkowania ekonomiczno-gospodarcze wyznaczają kierunek przyszłych działań władz miasta, które zawarte zostały m. in. w dokumencie p/n „Strategia rozwoju miasta Kielce” (2015 r.). Najważniejsze potrzeby i możliwości rozwoju Kielc można przedstawić następująco:

⁷ www.invest.kielce.pl

⁸ Atrakcyjność Inwestycyjna regionów Polski, Instytut Przedsiębiorstwa SGH, grudzień 2016 r.

- *podniesienie atrakcyjności miasta dla biznesu (dokument w sposób jednoznaczny stwierdza konieczność podjęcia działań związanych z przyciąganiem nowych inwestorów oraz tworzeniem miejsc pracy),*
- *potrzeba rozbudowy i unowocześnienia infrastruktury komunikacyjnej,*
- *w kontekście odpływu młodych mieszkańców miasto rozwijać powinno programy wspierające sytuację ludzi młodych na rynku pracy jeszcze na etapie nauki (w tym m. in. staże, praktyki, programy wsparcia dla studentów),*
- *ze względu na walory przyrodnicze regionu oraz dynamiczny rozwój sektora gospodarki opartej o innowacyjność a także centrum wystawienniczego Targów Kielce, miasto posiada dużą szansę na rozwój w kierunku turystyki biznesowej,*
- *poprawa rozpoznawalności marki Kielc jako miejsca dobrego dla rozwoju przemysłu i biznesu (wymiar gospodarczy i inwestycyjny), a także jako dobrej bazy dla sektora turystyki i rekreacji,*
- *w zakresie rozwoju przemysłowo-gospodarczego, miasto inwestować powinno w sektor specjalizacji ukierunkowanej na działalność innowacyjną, internacjonalizację a także sektory oparte na najnowszej wiedzy naukowej, w tym zaawansowane usługi (m. in. outsourcing).*

Przyjęty w 2018 r. „Program wspierania przedsiębiorczości” wskazuje natomiast 4 działania priorytetowe, które mogą wspomóc rozwój miasta pod kątem gospodarczym. Stanowią je:

- 1. Rozwój kapitału ludzkiego stosowny do potrzeb nowoczesnej gospodarki (kwalifikacje zawodowe, kompetencje dopasowane do rynku pracy, zatrzymanie trendu odpływu młodych mieszkańców Kielc);*
- 2. Rozwój firm innowacyjnych (wdrażanie w firmach rozwiązań nowatorskich, wspieranie procesów rozwojowych);*
- 3. Wykształcenie marki gospodarczej Kielc – budowanie poczucia tożsamości i pozytywnego wizerunku, wzmacnianie efektywności promocji gospodarczej;*
- 4. Współpraca na rzecz rozwoju przedsiębiorczości (tworzenie sieci współpracy, polityka informacyjna).*

IV-2. UWARUNKOWANIA ŚRODOWISKOWE

BUDOWA GEOLOGICZNA

- 1. Uwarunkowania środowiskowe – struktury i utwory geologiczne, na których położone są Kielce należą do trzonu paleozoicznego Gór Świętokrzyskich. Struktury te wykształcone zostały w postaci naprzemiennego układu synklin i antyklin, poprzecinanych uskokami i nasunięciami (dyslokacjami). Pod względem geochronologicznym układ tworzą paleozoiczne skały osadowe, które poza kilkoma miejscami (wychodniami skalnymi) w większości przykryte są utworami czwartorzędowymi. Eksploatacja wychodni skał wapiennych (np. Kadzielnia, Wietrznia) przez wiele lat determinowała rozwój miasta, stanowiąc jeden z głównych czynników jego rozwoju. Pozyskiwano i przerabiano surowiec skalny oraz złoża kruszcowe m. in. ołowiu, miedzi, baru czy żelaza. Działalność wydobywczą jest kontynuowana w obrębie Kieleckiego Obszaru Funkcjonalnego (ale już poza granicami administracyjnymi miasta).*
- 2. Potrzeby i możliwości rozwoju wynikające z budowy geologicznej*
  - *pozostałości po dawnych kamieniołomach zostały objęte ochroną w postaci rezerwatów przyrody nieożywionej; walory krajobrazowe tych obszarów powinny*

- być eksponowane i wykorzystywane do celów naukowych, turystyczno-wypoczynkowych oraz kulturalno-rozrywkowych (amfiteatr Kadzielnia);
- część złóż kruszczowych, położonych na terenach sąsiadujących z miastem (m. in. Sitkówka-Nowiny) jest cały czas eksploatowana i wraz z zakładami przemysłowymi branży budowlanej stanowi jeden z filarów rozwoju regionu;
  - w bezpośrednim sąsiedztwie miasta znajdują się również złoża, których eksploatacji jeszcze nie rozpoczęto (np. Kaczyn-Borków), a dla których wydane zostały **koncesje do 2043 r.**;
  - budowa geologiczna skał decyduje o **warunkach budowlanych podłoża**: głównym czynnikiem pogarszającym warunki budowlane w Kielcach są strefy spekań i dyslokacji tektonicznych, występujące w rejonie Karczówki, Złodziejowa, Świniej Góry oraz Kostomłotów; drugim czynnikiem są natomiast strefy występowania zjawisk krasowych w rejonie Kadzielni, Wietrzni oraz Karczówki; planowane w powyższych rejonach inwestycje (szczególnie wielokondygnacyjne) powinny być poprzedzone analizami geologicznymi i hydrogeologicznymi
  - niekorzystne dla zabudowy są ponadto obszary występowania gruntów organicznych (torfy i namuły torfiaste), głównie w dolinie Sufragańca na południe od os. Pod Szatanem oraz na terenach w obniżeniu na wschód od Nowego Folwarku a także (z uwagi na niejednorodność) nasypowe grunty antropogeniczne położone w centralnym obszarze miasta.

RZEŻBA TERENU

1. **Uwarunkowania środowiskowe** – Kielce położone są w obrębie Pasma Dymińskiego (część południowa) oraz Niecki Łagowskiej obejmującej ciąg wzniesień w centralnej części miasta. Układ ten, wykorzystując dyslokacje tektoniczne, przecinają doliny rzeczne o przebiegu zbliżonym do południkowego. Różnice wysokości względnej dochodzą w mieście do 171 m. Rzeźba terenu poddawana jest naturalnym i antropogenicznym procesom przekształcania, takim jak:
  - erozja rzeczna związana z prowadzeniem wód powodziowych przez Bobrę, Silnicę i Sufraganiec,
  - erozja powierzchni stokowych,
  - sufozja,
  - przekształcenia rzeźby związane z rozwojem zabudowy i układu komunikacyjnego.
2. **Potrzeby i możliwości rozwoju związane z ukształtowaniem terenu**
  - lokalizacja nowych inwestycji budowlanych musi uwzględniać ograniczenia związane z procesami morfogenetycznymi, takimi jak spływ powierzchniowy luźnych pokryw stokowych (np. piaski, pyły) zalegających na litym podłożu w strefach o silnym nachyleniu oraz zjawisko podcinania zboczy dolin rzecznych w przypadku wystąpienia gwałtownych zdarzeń opadowych (lokalnych osuwiska);
  - lokalizacja nowych inwestycji budowlanych musi uwzględniać ograniczenia związane z terenami zalewowymi, ujściami dolin fluwialno-denudacyjnych, wąwozów i parowów lessowych;
  - lokalizacja nowych inwestycji budowlanych powinna respektować naturalne walory mikrorzeźby w tym m. in. podcięcia erozyjne, zagłębienia bezodpływowe czy suche dolinki nieckowate; wyrównywanie terenu powinno zostać ograniczone do minimum;
  - do ważnych kierunków należy przeznaczanie terenów zagrożonych osuwiskami i in. zjawiskami geomorfologicznymi pod tereny zieleni (pokrycie roślinnością stanowi naturalny system ochronny) oraz dbałość o sprawny system kanalizacji deszczowej (obniżenie ryzyka wymywania podłoża przez nieszczelne rury);

- zachowanie najważniejszych wartości krajobrazowych unikalnej w skali kraju rzeźby terenu; dawne wyrobiska jako potencjalne tereny rekreacyjne i turystyczne, powinny być poddane dalszej rekultywacji z uwzględnieniem odśnieżeń i punktów widokowych oraz zróżnicowania ilości i kierunków i wartości nachyleń stokowych.

KLIMAT, POWIETRZE, HAŁAS

1. **Uwarunkowania środowiskowe** – klimat miejscowy Kielc jest silnie powiązany z rzeźbą terenu, terenami leśnymi i wysokim udziałem terenów zabudowanych. Duża różnica wysokości względnej, spadek doliny Silnicy w kierunku południowo-zachodnim oraz bariery orograficzne tworzone przez ciąg wzniesień (m. in. Pasma Dymińskie, Zgórskie, Kadzielniańskie) stanowią elementy decydujące dla charakteru nawietrzania miasta. Średnioroczna temperatura Kielc wynosi $+7.8^{\circ}\text{C}$ i jest wyraźnie niższa od średniej rocznej dla Polski ($+8.2^{\circ}\text{C}$). W rejonie miasta przeważają wiatry zachodnie (ok. 17 %) i północno-zachodnie (ok. 17 %). Udział cisz w skali roku kształtuje się na poziomie ok. 16 %. Jakość powietrza w Kielcach jest dobra (większość substancji osiąga wartości stężeń dla kategorii A), jednak z uwagi na zapylenie pyłem zawieszonym PM10 oraz obecnością BaP (benzo(a)pirenów) miasto posiada klasę ogólną C.⁹ Zagrożenie nadmiernym poziomem hałasu występuje głównie wzdłuż największych tras samochodowych oraz przy torach kolejowych.
2. **Potrzeby i możliwości rozwoju wynikające z uwarunkowań klimatycznych i jakości powietrza**
  - ze względu na niekorzystne warunki przewietrzania oraz kotlinne położenie miasta, planowane zagospodarowanie powinno uwzględniać korytarze przewietrzające oraz analizować wysokość zabudowy pod kątem drożności tego typu korytarzy;
  - „Opracowanie ekofizjograficzne” opracowane dla Kielc rekomenduje utworzenie pasa zieleni w północnej części miasta, stanowiącego bufor ochronny i pełniącego rolę terenów rekreacyjnych;
  - z uwagi na rosnący problem występowania w czasie miesięcy zimowych zjawiska smogu naależy dążyć do tego, by nowa zabudowa podłączana była do systemu ciepłowniczego miasta (w zastępstwie stosowania indywidualnych źródeł ciepła) lub ocieplana była w oparciu o systemy energii odnawialnej;
  - sposób ochrony przed nadmierną presją akustyczną powinien koncentrować się na strefowaniu zabudowy oraz zróżnicowaniu pod względem funkcji; rozwiązania typu ekrany przeciwhałasowe ze względów krajobrazowych powinny zostać ograniczone do minimum.

WODY PODZIEMNE

1. **Uwarunkowania środowiskowe** - Kielce położone są na podłożu o bardzo skomplikowanej budowie hydrogeologicznej, w obrębie którego wody podziemne występują w ośmiu różnych piętrach wodonośnych. Wśród nich wyróżniono zbiorniki o strategicznym znaczeniu dla zaopatrzenia miasta w wodę, czyli główne zbiorniki wód podziemnych. Na obszarze miasta występują dwa tego typu zbiorniki GZWP Nr 417 Kielce oraz GZWP Nr 418 Gałęzice-Bolechowice-Borków. Dla każdego zbiornika wyznaczone zostały 3 rodzaje stref ochronnych ONO, OWO, OZO, które mają na celu ochronę jakości i ilości zasobów wody pitnej dla miasta. Same ujęcia wody położone

⁹ Ocena jakości powietrza w województwie świętokrzyskim w roku 2015, WIOŚ w Kielcach, Kielce, kwiecień 2017 r., (dostępny na stronie: http://kielce.pios.gov.pl/content/raporty/or_jak_pow/2017/roczna.pdf)

są na terenie Białogonu i jako obiekty o znaczeniu strategicznym także zostały objęte strefami ochronnymi wokół ujęć.

2. Potrzeby i możliwości rozwoju wynikające z uwarunkowań hydrogeologicznych

- intensywna zabudowa oraz eksploatacja złóż kopalnianych wywiera duży wpływ na zasoby ilościowe i jakościowe wód podziemnych. Można je zaklasyfikować do 2 grup:
  - a) proces uszczelniania terenu poprzez pokrycie gruntu budynkami i nawierzchniami nieprzepuszczalnymi,
  - b) obniżenie zwierciadła wód podziemnych na skutek odwadniania złóż kopalnianych (2 leje depresji).

W kontekście wymienionych zagrożeń należy dążyć do jak największego rozszczelnienia terenu oraz rozwoju systemów retencjonowania wód;
- w trakcie wydawania decyzji dotyczących zabudowy, należy pamiętać o rejonach miasta, gdzie w sposób sztuczny obniżone zostało lustro wód podziemnych (w przypadku zaprzestania lub zmniejszenia ilości pompowanej wody, poziom wód gruntowych podniesie się, a istniejące budynki zostaną podtopione jak np. w rejonie ul. Leszczyńskiej);
- w trakcie wydawania decyzji dotyczących zabudowy, należy pamiętać że część wód, których poziom występowania uległ sztuczemu obniżeniu zatrzymana została w formie wód zawieszonych na półprzepuszczalnych glinach, ilach lub gliniastych deluwiach;
- z uwagi na ochronę zasobów wody pitnej należy likwidować ogniska zanieczyszczeń, nowe inwestycje potencjalnie niebezpieczne lokalizować poza strefami zasilania o najwyższym stopniu ochrony (ONO, OWO), stosować rozwiązania zabezpieczające przed awariami, transport substancji niebezpiecznych powinien odbywać się trasami zlokalizowanymi poza strefami zasilania o najwyższym stopniu ochrony.

WODY POWIERZCHNIOWE

1. **Uwarunkowania środowiskowe** – Kielce położone są w dorzeczu Nidy. Na układ sieci rzecznej składa się 6 rzek: Bobrza, Lubrzanka, Silnica (przepływającą przez centrum miasta), Sufraganiec, Zajączkowa Struga oraz Chodcza. Cechą charakterystyczną sieci rzecznej Kielc jest niewielki przyrost wód prowadzonych przez te rzeki w stosunku do przyrostu powierzchni zlewni. Zjawisko to spowodowane jest pogłębionym drenażem (wysoką infiltracją wód w głąb gruntu, co z kolei wynika z istnienia dużych lejów depresji). Drugą cechą - typową dla zlewni antropogenicznych, jest bardzo szybki i gwałtowny wzrost poziomu wód opadowych, który wynika z dużego procentu utwardzonych nawierzchni (piętnastominutowa ulewa o intensywności 2-3 mm/m² powoduje wzrost poziomu wody o 15-20 cm). W mieście nie występują wyłącznie sztuczne zbiorniki wodne, takie jak: Mójcza, Zalew Kielecki, Staw w Parku Miejskim, ale również naturalne oczka wodne na Wietrzni, Biesagu, Kadzielni i Ślichowicach. Układ hydrograficzny wyposażony jest w obiekty hydrotechniczne, położone głównie w obszarze zurbanizowanym, m. in. budowle piętrzące, jazy, rowy melioracyjne.
2. **Potrzeby i możliwości rozwoju wynikające z uwarunkowań hydrograficznych**
  - do najważniejszych potrzeb związanych z gospodarką wodną należy wprowadzenie systemowych rozwiązań opóźniających spływ powierzchniowy, głównie w zlewni Silnicy i częściowo zlewni Sufragańca; należy dążyć do wzrostu udziału powierzchni przepuszczalnych i półprzepuszczalnych,

- *miasto powinno także rozwickać systemy w zakresie retencjonowania wód deszczowych;*
- *w trakcie wydawania decyzji dotyczących zabudowy i zagospodarowania terenów, szczególnie w strefie dotyczącej centralnej części miasta – o wysokiej presji urbanizacyjnej, nie dopuszczać do zawężania dolin rzecznych, szczególnie w ich strefach zalewowych.*

GLEBY

1. **Uwarunkowania środowiskowe** – *na obszarze miasta występują gleby, które charakteryzują się bardzo dużym zróżnicowaniem typologicznym i rodzajowym, co wynika ze złożonej budowy geologicznej podłoża, urozmaiconej morfologii terenu, jak również specyficznych warunków klimatycznych. Pod względem klasyfikacji glebowo-bonitacyjnej przeważają gleby słabe i najslabsze. Odczyn gleb jest zróżnicowany, wahając się od silnie kwaśnego do umiarkowanie zasadowego, jednak przeważają gleby słabo kwaśne. Największy obszar miasta, w tym jego strefę centralną zajmują gleby pochodzenia antropogenicznego – związanego z działalnością człowieka. Zanieczyszczenie gleb metalami ciężkimi jest niewielkie lub nie występuje wcale, natomiast obecne są zanieczyszczenia lokalne i obszarowe produktami ropopochodnymi, głównie przy starożytnych stacjach paliw i terenach przemysłowych i poprzemysłowych.*
2. **Potrzeby i możliwości rozwoju wynikające z uwarunkowań glebowych**
  - *obecnie grunty orne w miastach nie podlegają ochronie prawnej; jednak mimo wszystko powinny być one poddane ochronie, jako obszary o dużym potencjale retencyjnym oraz o wysokim znaczeniu dla kształtowania mikroklimatu i korytarzy nawietrzających miasta (jeśli będą użytkowane rolniczo lub zagospodarowane jako łąki); kwestia ochrony gleb dotyczy w szczególności obszarów, gdzie gleby mają najwyższą wartość bonitacyjną (północna i wschodnia część miasta: Zagórze, Domaszowice Rządowe, Mójcza, Dyminy, Nowy Folwark, Niewachłów).*

SZATA ROŚLINNA, FAUNA

1. **Uwarunkowania środowiskowe** – *w Kielcach występują bardzo zróżnicowane typy siedlisk roślinnych, co związane jest z budową geologiczną, ukształtowaniem terenu oraz zróżnicowanymi formami antropopresji. Wyróżnione zostało aż 150 zbiorowisk roślinnych obejmujących zbiorowiska wodne, segetalne, ruderalne, murawy kserotermiczne, zbiorowiska leśne i wiele innych. W grupie tej dominują zbiorowiska synantropijne – związane z zabudową oraz zbiorowiska segetalne, łąki, a następnie zbiorowiska leśne. Naturalną konsekwencją bogactwa botanicznego miasta jest wysoka różnorodność gatunkowa zwierząt.*
2. **Potrzeby i możliwości rozwoju wynikające z uwarunkowań związanych z przyrodą ożywioną**
  - *najcenniejsze przyrodniczo obszary miasta objęte zostały ochroną w postaci rezerwatów, obszarów Natura 2000 czy obszarów chronionego krajobrazu (m. in. zachodnia część Pasma Kadzielniańskiego, ujście Sufragańca i Silnicy do Bobrzy, lasy Pasma Posłowickiego, Zgórskiego i Dymińskiego, rejon Gruchawki), dla tych obszarów istnieje potrzeba regularnych badań inwentaryzacyjnych pod kątem analizy stanu ich zachowania;*
  - *objęte ochroną powinny zostać ponadto: osadniki Elektrociepłowni Kielce, rejon Mójczy z rzeką Lubrzanką, obszary dawnych Stawów Białogońskich, Dolina Zagórki, Pasma Zgórskie na Słowiku, dla tych obszarów istnieje potrzeba badań*

inwentaryzacyjnych pod kątem analizy ich różnorodności biologicznej oraz kierunków ochrony, które powinny zostać przyjęte;

- Kielce posiadają wysokie walory przyrodnicze, które mogą zostać wykorzystane w celu utworzenia bardzo atrakcyjnej oferty w zakresie przestrzeni rekreacyjno-wypoczynkowej dla mieszkańców i turystów; rozwój ten musi jednak odbywać się w oparciu o rzetelne analizy i badania naukowe oraz rozwiązania, które nie będą naruszać równowagi biologicznej i ciągłości struktur przyrodniczych miasta jak i całego regionu.

WALORY KULTUROWE I KRAJOBRAZOWE

1. **Uwarunkowania środowiskowe** – zasoby środowiska kulturowego tworzą w Kielcach obiekty zabytkowe, skumulowane głównie w centrum, gdzie tworzą historyczną sylwetę miasta. W chwili obecnej gminny rejestr zabytków obejmuje 92 obiekty, w tym staromiejski układ urbanistyczny oraz założenia przestrzenne z zabudową Placu Wolności i osiedla przemysłowego Białogon. Na zabytkowe obiekty urbanistyczne składają się głównie obiekty sakralne, domy mieszkalne, dworki i zespoły pałacowe (w tym założenia ogrodowe Pałacu Biskupiego). Drugą grupę o wybitnych walorach krajobrazowych obejmują obiekty pozostałe po eksploatacji surowców skalnych (Kadzielnia, Wietrznia, Ślichowice) oraz układ wzniesień powiązanych kompozycyjnie (Wzgórze Zamkowe – Wzgórze Karczówka).
2. **Potrzeby i możliwości rozwoju wynikające z walorów kulturowych**
  - w rozwoju przestrzennym miasta muszą zostać zachowane historyczne układy urbanistyczne, w szczególności strefa ścisłego centrum oraz strefa zabudowań przemysłowych w układzie barokowym na Białogonie;
  - ochrony wymaga także sam układ poszczególnych założeń architektonicznych względem siebie, np. kościół św. Wojciecha – Wzgórze Zamkowe, Wzgórze Zamkowe – Karczówka; istniejące osie kompozycyjne, powiązania widokowe i sama ekspozycja najcenniejszych obiektów powinny być bezwzględnie chronione, a tereny z nimi sąsiadujące kształtowane w sposób co najmniej neutralny dla odbioru wizualnego tych obiektów;
  - rozwój krajobrazowy miasta powinien obejmować działania takie jak m. in.:
    - dla obszarów zabudowanych o wysokich walorach historyczno-kulturowych i krajobrazowych – ochrona tych wartości poprzez niedopuszczanie do realizacji inwestycji zaburzających percepcję sylwety historycznej,
    - dla obszarów dysharmonijnych – neutralizacja oddziaływania poprzez np. stonowaną kolorystykę elewacji, przesłonięcia widokowe lub w miarę możliwości likwidacja takich obiektów,
    - dla obiektów kompozycyjnie prawidłowych, lecz o niskiej estetyce – przeprowadzenie prac rewaloryzacyjnych,
    - dla obszarów niezainwestowanych, eksponowanych w krajobrazie – szczególna dbałość o wysoką estetykę projektowanych obiektów poprzez kompozycję skali, formy i barwy.

IV-3. ANALIZY SPOŁECZNE

DOSTĘPNOŚĆ „USŁUG” SPOŁECZNYCH (SZKOLNICTWO, OPIEKA MEDYCZNA, KULTURA I IN.)

Stan, liczbę i stopień wykorzystywania dostępnych usług o charakterze usług publicznych przedstawia poniższa tabela:

Służba zdrowia (wskaźniki na 100 tyś. mieszkańców)	liczba łóżek	2990
	liczba lekarzy	2755
	liczba pielęgniarek i położnych	1713
	liczba psychologów	180
Pomoc społeczna	liczba bezdomnych	325
	liczba świetlic środowiskowych	---
Edukacja	odsetek młodzieży uczęszczającej do szkół	99,33%
	odsetek uczniów, którzy ukończyli szkołę podstawową	95,5%
	odsetek uczniów, którzy ukończyli szkołę średnią	88,45%
	liczba uczniów przypadających na jednego nauczyciela	12,2
	liczba uzyskanych tytułów na uczelniach wyższych na 100 000 mieszkańców	26 636,28
Kultura i aktywność obywatelska	liczba osób/1 bibliotekę:	niecele 14 200
	liczba czytelników/1000 osób	niecele 200
	liczba zwiedzających/1000 osób	ponad 200
	frekwencja wyborcza 2014 r	40,58% (Polska 47,43%)

JAKOŚĆ ŻYCIA W KIELCACH W OCZACH MIESZKAŃCÓW¹⁰

Sytuacja materialna: w uproszczeniu 75% mieszkańców ocenia swoje warunki materialne od najniższych do przeciętnych, pozostałe 25% jako dobre lub dostatecznie; według klasyfikacji wiekowej do najbogatszej kategorii zaliczają się osoby w wieku 30-39 lat, natomiast do kategorii najmniej zasobnej grupa powyżej 60 lat (emeryci); zadowolenie z warunków mieszkaniowych deklaruje 73% mieszkańców miasta, natomiast zadowolenie z pracy Zawodowej tylko 48,5%.

Stosunek mieszkańców do miasta: zdecydowanie i raczej pozytywnie Kielce ocenia 68% mieszkańców, natomiast negatywnie tylko 9%; na stwierdzenie „Tęsknię, gdy długo mnie nie ma” pozytywnie odpowiedziało 50,5% ankietowanych; zdecydowanie związanych z miastem czuje się ponad 54% osób (pod tym względem zdecydowanie silniejszą więź odczuwają kobiety w stosunku do mężczyzn oraz osoby starsze w stosunku do młodych); udział osób, które nie zgadzają się z powyższymi stwierdzeniami wynosi po ok. 20%; mieszkańcy Kielc zapytani o alternatywę przeprowadzki odpowiedzieli następująco: do innego miejsca w Kielcach i okolicach zadeklarowało 67,4% (co potwierdza duże przywiązanie obywateli do regionu jako całości), do dużego miasta (powyżej 500 tysięcy) 16%, do małego miasta 4,7%, zagranicę tylko 8,5%; natomiast na stwierdzenie „Chciałbym mieszkać gdziekolwiek, tylko nie w Kielcach” pozytywnie odpowiedziało zaledwie 3,3% ankietowanych.

Aktywność obywatelska: poziom zaangażowania społecznego można ocenić jako niski, choć nie odbiega on od poziomu krajowego; do jego dominujących form należą: zebrania w spółdzielni/wspólnocie mieszkaniowej, w których udział deklaruje ok. 33 % osób, głównie starszych, aktywność internetowa (ok. 20% osób, głównie młodych), udział w konsultacjach społecznych (ok. 16,3%), udział w protestach (9,7%), zaangażowanie w organizacjach pozarządowych (8,2%).

¹⁰ na podstawie: Raport z badań socjologicznych „Jakość życia w Kielcach 2017”.

Aktywność społeczna i kulturalna: najwięcej osób wskazywało jako najczęstszą formę rozrywki wizyty u przyjaciół i znajomych oraz wyjście do kawiarni lub restauracji; następnie korzystanie z biblioteki, wyjście do kina i na koncert; najmniej osób wybierało muzeum i teatr.

Poziom bezpieczeństwa: w opinii mieszkańców Kielc problemy lub patologie społeczne takie jak przestępczość, bieda, alkoholizm, narkomania, bezdomność nie są uciążliwe lub zagrażające lokalnemu łaadowi społecznemu; jedynym wyjątkiem jest problem bezrobocia; Kielce widziane są jako przyjazne i bezpieczne miejsce do życia – tak ocenia je od 50 do 68% ankietowanych, przy czym poczucie bezpieczeństwa maleje wraz z wiekiem (68% w grupie do 29 lat, 50% w grupie powyżej 60 lat).

Przestrzeń publiczna i infrastruktura: dla mieszkańców miasta widoczny jest niedobór miejsc parkingowych (65%) oraz miejsc służących rekreacji, uprawianiu sportu i wypoczynku (np. brak ławek wskazało ponad 47% badanych, parki i skwery niecałe 43%, zieleń ogólnie 34,9 %); największe problemy dot. infrastruktury obejmują komunikację drogową i pieszą (mieszkańcy narzekają na zły stan dróg i chodników, korki, liczne bariery architektoniczne dla wózków); natomiast dobrze oceniana jest komunikacja publiczna, przynajmniej pod kątem lokalizacji przystanków autobusowych, mieszkańcy widzą też poprawę estetyki najbliższej przestrzeni i dobrze oceniają dbałość m. in. spółdzielni mieszkaniowych np. o zieleń; jakość podróżowania po mieście rowerem oceniana jest jako dobra i przeciętna, choć liczba osób używających roweru codziennie nie przekracza 2%.

Służba zdrowia: dostępność i jakość usług zdrowotnych większość ankietowanych oceniła źle lub przeciętnie, przy czym widoczne jest pogarszanie ocen wraz z wiekiem.

Edukacja: dostępność i jakość szkolnictwa oceniona została raczej dobrze, dobrze i przeciętnie.

Stan środowiska: dla Kielczan ochrona przyrody stanowi istotny problem, a ich postawa jest zdecydowanie proekologiczna (dla 80% jest to ważny aspekt życia); do najistotniejszych problemów, które według mieszkańców wymagają poprawy należą: stan wód powierzchniowych, dzikie wysypiska śmieci, jakość powietrza oraz hałas; pozytywnie ocenione zostały: jakość wód podziemnych oraz gleby.

Administracja: Kielczanie uznają kwestię aktywności obywatelskiej za ważną, jednak sami przynajmniej, że mało lub tylko trochę się tym interesują (70%); duże zainteresowanie działalnością władz miasta deklaruje jedynie 11% mieszkańców; opinie na temat działalności samorządu gminy są w przeważającej części obojętne; mieszkańcy nie wierzą też, że przy podejmowaniu decyzji administracyjnych ich opinia jest brana pod uwagę.

POTRZEBY I MOŻLIWOŚCI ROZWOJU WYNIKAJĄCE Z ANALIZY SPOŁECZNEJ I OPINII MIESZKAŃCÓW

Analiza opinii mieszkańców Kielc pozwala na wyciągnięcie wielu wniosków, które pomocne będą w określeniu kierunku teraźniejszych i przyszłych działań miasta. Do najbardziej istotnych konkluzji należy fakt, że **społeczeństwo lokalne, pomimo przeciętnych i niskich dochodów wysoko ocenia swój poziom zadowolenia z warunków życiowych, a równocześnie charakteryzuje się dużym przywiązaniem do regionu i niską tendencją do emigracji. Dla władz miejskich tego typu stabilizacja jest ogromnym walorem i oznacza możliwość podjęcia działań długoterminowych, o charakterze strategicznym.**

Najważniejsze działania o charakterze społecznym powinny rozwijać się w następującym kierunku:

- aktywizacja społeczeństwa w kierunku działań skierowanych na dobro społeczności lokalnych, poczynając od skali osiedla, miasta aż do poziomu regionalnego,
- rozwój niestandardowych i zróżnicowanych metod komunikacji społecznej z mieszkańcami (metody internetowe oraz metody tradycyjne), dopasowanych do grupy docelowej lub do szerokiego wachlarza odbiorców,
- promocja i dalszy rozwój działalności kulturalnej o cechach kultury wysokiej (filharmonia, teatr, malarstwo i in. sztuki klasyczne),
- poprawa i kształtowanie wrażliwości estetycznej mieszkańców poprzez opracowanie dobrych praktyk i wskazywanie korzystnych rozwiązań z zakresu przestrzeni publicznej,
- przestrzeń publiczna: poprawa estetyki przestrzeni publicznych osiedlowych i miejskich, uzupełnianie niedoboru ilości miejsc parkingowych szczególnie na terenie starszych osiedli mieszkaniowych,
- promocja wśród mieszkańców komunikacji publicznej i rowerowej, poprawa jakości i ilości infrastruktury „rowerowej”, remont ciągów pieszych,
- dalsza praca nad pozytywnym wizerunkiem miasta wśród mieszkańców (skierowana do wewnątrz) oraz w innych rejonach kraju i Europy (skierowana na zewnątrz),
- edukacja społeczeństwa w zakresie samorządności.

IV-4. PROGNOZY DEMOGRAFICZNE, W TYM UWZGLĘDNIAJĄCE, MIGRACJE W RAMACH KIELECKIEGO OBSZARU FUNKCJONALNEGO (KOF)

DANE DEMOGRAFICZNE

Liczba ludności miasta Kielce: 197 704 (tendencja spadkowa)¹¹,

Liczba ludności w powiązaniu z Kieleckim Obszarem Funkcjonalnym:

Spadek liczby ludności Kielc na przestrzeni 8 lat (2008-2016) wynosi niemal 7 400 osób (ok. 4%); równocześnie w okresie tym (aż do roku 2011) liczba mieszkańców w granicach KOF rosła; świadczy to o procesie suburbanizacji i migracji mieszkańców na tereny gmin bezpośrednio sąsiadujących z miastem. Od 2012 r. trend migracji podmiejskiej został zahamowany i od tej pory spadek liczby mieszkańców obserwowany jest także w rejonie Kieleckiego Obszaru Funkcjonalnego.

Za optymistyczne należy uznać ostatnie trendy demograficzne, które pokazują nieco większy przyrost naturalny najmłodszych grup wiekowych 0-4 oraz 5-9 lat. Wynika to z faktu, że wiek rozrodczy osiągnęło pokolenie wyżu demograficznego z lat 1982 – 1984.

Przyrost naturalny miasta Kielce: - 1,4

Struktura wiekowa: w stosunku do rozkładu naturalnego, w Kielcach występuje nadreprezentacja grup wiekowych od 55 do 69 lat; świadczy to o niekorzystnym i postępującym procesie starzenia się społeczeństwa; wskaźnik obciążenia demograficznego pogarsza się i wynosi obecnie 66,1 osób w wieku poprodukcyjnym i przedprodukcyjnym (odpowiednio 40,1 i 26,1) na 100 osób wieku produkcyjnym (w porównaniu do 59,2 z 2013 r.).

Migracja ludności na pobyt stały: od wielu lat utrzymuje się ujemne saldo migracji, które wynosi obecnie -222 osoby (w ujęciu wskaźnikowym wartość osiąga poziom -1,1); na przestrzeni 10 lat najwyższe saldo migracji wystąpiło w 2010 r. (-1122 osób rocznie); obecnie trend został wyhamowany i rokrocznie zmniejsza się, co należy uznać za korzystne dla miasta. Najliczniejszą grupą podejmującą migrację były osoby w wieku produkcyjnym oraz dzieci i młodzież.

---

¹¹ Statystyczne Vademecum Samorządowca 2017 r., GUS, Raport zrównoważonego rozwoju miasta Kielce 2017 r., Strategia rozwoju miasta Kielce do 2020 r., Kielce 2015 r.

PROGNOZY LICZBY LUDNOŚCI MIASTA KIELCE

Według „Strategii rozwoju miasta Kielce 2015 do 2020 r.” następował będzie dalszy spadek liczby ludności do poziomu **186 120 w 2020 r.**

Natomiast „Raport zrównoważonego rozwoju miasta Kielce” podaje, że **do 2050 spadek liczby ludności osiągnie poziom 137 871 mieszkańców**, co daje odsetek wynoszący -30,57%.

Kolejne opracowanie prognostyczne wydane przez Główny Urząd Statystyczny „Prognoza ludności gmin do 2030 plus” (2017) podaje, że **Kielce znajdują się w grupie gmin o spadku ludności powyżej 5%**. Na tle 39 miast Polski o wielkości powyżej 100 000 mieszkańców, Kielce nie stanowią tu wyjątku. Wzrost liczby ludności wystąpi jedynie w 6 z nich.

PROGNOZY LICZBY LUDNOSCI WOJEWÓDZTWA ŚWIĘTOKRZYSKIEGO

Opracowanie wydane przez Główny Urząd Statystyczny „Prognoza ludności na lata 2014-2050” (2014 r.) podaje, że w skali województwa liczba ludności spadnie o 291 300 osób (w stosunku do 2013 r.).

Natomiast w opracowaniu „Prognoza ludności gmin do 2030 plus” (2017) można wyczytać, że w skali województwa świętokrzyskiego spadek powyżej 5% wystąpi w ponad 67% gmin, natomiast w niemal 13% spadek przekroczy 10%. Gminy tworzące pierścień wokół Kieleckiego Obszaru Funkcjonalnego (KOF) będą charakteryzować się w kolei przyrostem związanym ze zjawiskiem rozlewania się miast i atrakcyjnym rynkiem pracy (np. gmina Morawica przekroczy wzrost liczby ludności powyżej 10%).

Prognozowany przyrost naturalny w gminach pierścieniowych będzie dodatni.

Prognozowane saldo migracji dla Kieleckiego Obszaru Funkcjonalnego (KOF) prognozowane jest jako przeciętne i korzystne (gmina Morawice). Natomiast same Kielce pod względem prognoz migracyjnych znajdują się na poziomie przeciętnym (od -3 do 3 promili).

IV-5. MOŻLIWOŚCI FINANSOWANIA PRZEZ MIASTO KIELCE WYKONANIA SIECI KOMUNIKACYJNEJ I INFRASTRUKTURY TECHNICZNEJ, A TAKŻE INFRASTRUKTURY SPOŁECZNEJ, SŁUŻĄCYCH REALIZACJI ZADAŃ WŁASNYCH GMINY

Roczny budżet miasta w 2018 r. wynosi: 1 263 766 901 zł¹²

Planowane wydatki w 2018 r. wynoszą: 1 407 675 939 zł

Kielce jako miasto na prawach powiatu wykonuje zadania własne gminy oraz zadania własne powiatu.

ZADANIA INWESTYCYJNE MIASTA KIELCE NA 2018 R.

Sieć komunikacyjna:

Miejski Zarząd Dróg: 20 zadań inwestycyjnych obejmujących budowę i remonty dróg, budowę i remonty ciągów pieszych, modernizacje oświetlenia, budowę parkingów

Zarząd Transportu Miejskiego: 2 zadania inwestycyjne obejmujące modernizacje oprogramowania dla systemu transportu zbiorowego

---

¹² uchwała Nr L/1130/201 Rady Miasta Kielce w sprawie uchwalenia budżetu Miasta Kielce na 2018 r.

Wydział Zarządzania Ruchem Drogowym i Mobilnością: uzupełnienie bazy danych dot. oznakowania drogowego

Obecnie długość sieci dróg publicznych w Kielcach (poza drogą ekspresową S74 – ul. Świętokrzyska) wynosi około 380 km. Rocznie miasto buduje od 5 do 10 km nowych dróg. W perspektywie 30 lat przybędzie od 150 do 300 km dróg utwardzonych.

Infrastruktura techniczna:

Wydział Inwestycji: 26 zadań i lokalnych inicjatyw inwestycyjnych, w tym budowa wodociągów, budowa kanalizacji sanitarnej, budowa i modernizacja boisk i placów zabaw,

Wydział Zarządzania Energią: inwestycje mające na celu minimalizację zużycia energii w budynkach należących do miasta

Infrastruktura społeczna:

Wzgórze Zamkowe, Kieleckie Centrum Kultury, Biblioteka Miejska, Kielecki Teatr Tańca i in. instytucje kultury i sztuki: rozszerzenie oferty muzealnej i edukacyjnej, uzupełnienie ekspozycji i zasobów muzealnych, rozbudowa infrastruktury technicznej

Miejski Ośrodek Sportu i Rekreacji: 6 zadań inwestycyjnych z zakresu rozbudowy infrastruktury sportowej (modernizacja zaplecza sportowego, modernizacja infrastruktury technicznej obiektów sportowych)

Wydział Edukacji, Profilaktyki i Pożytku Publicznego: 45 zadań inwestycyjnych, polegających przede wszystkim na remontach i przebudowach budynków przedszkolnych i szkolnych wraz z ich otoczeniem (np. wymiana podłóg, adaptacja pomieszczeń na sale lekcyjne, modernizacja łazienek, wymiana ogrodzenia)

Wydział Usług Komunalnych i Zarządzania Środowiskiem: 19 zadań inwestycyjnych dotyczących przestrzeni publicznych i terenów zieleni (przebudowa alejek, budowa monitoringu, budowa placów rekreacyjno-wypoczynkowych oraz placów zabaw, wyposażenie terenów zieleni w obiekty małej architektury)

W ciągu roku miasto realizuje ponad 120 zadań inwestycyjnych obejmujących różne kategorie (komunikacja, bezpieczeństwo, kultura, nauka, sport, infrastruktura) i będących realizacją zadań własnych gminy lub powiatu.

PRZEDSIĘWZIĘCIA WIELOLETNIE (W TRAKCIE REALIZACJI ORAZ PLANOWANE)

W zakresie inwestycji wieloletnich opierać się można na Załączniku Nr 2 do uchwały budżetowej.¹³ Wymienia on niecałe 200 przedsięwzięć o charakterze inwestycyjnym. Niektóre z nich są już w trakcie realizacji, inne na etapie sporządzania projektów. Łącznie wartość inwestycji wynosi ponad 4 mld zł (wydatki bieżące i wydatki majątkowe – inwestycyjne).

Perspektywa planistyczna zamyka się w zakresie najbliższych 10 lat. Bardziej odległe czasowo inwestycje nie są na razie znane.

Wśród największych zadań inwestycyjnych wymienić można:

- budowa zaplecza technicznego dla kształcenia wysoko wykwalifikowanej kadry zawodowej (Kieleckie Centrum Kształcenia Praktycznego),
- utworzenie Biura Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych w ramach Kieleckiego Obszaru Funkcjonalnego),

---

¹³ uchwała Nr L/1130/201 Rady Miasta Kielce w sprawie uchwalenia budżetu Miasta Kielce na 2018 r.

- rozbudowa Ogródu Botanicznego i rozwój innych obszarów administrowanych przez Geopark Kielce,
- dalszy rozwój Kieleckiego Parku Technologicznego (rozwój terytorialny, rozbudowa infrastruktury),
- liczne inwestycje drogowe, w tym np. budowa łącznika między ul. Olszewskiego i Zagnańską,
- projekty z zakresu rewitalizacji śródmieścia Kielc, w tym np. Budowa łącznika między ul. Warszawską i Silniczną, budowa promenady pomiędzy al. IX Wieków Kielc, a ul. Piotrkowską,
- budowa Centrum Komunikacyjnego z Systemem Informacji dla pasażerów (rozwój transportu zbiorowego),
- rozbudowa miejskiej sieci światłowodowej,
- budowa nowej siedziby dla Teatru Lalki i Aktora „Kubuś”.

IV-6. BILANS TERENÓW PRZEZNACZONYCH POD ZABUDOWĘ

MAKSYMALNE ZAPOTRZEBOWANIE NA NOWĄ ZABUDOWĘ

ZAPOTRZEBOWANIE NA ZABUDOWĘ MIESZKANIOWĄ

Miasto charakteryzuje ujemny przyrost naturalny oraz ujemne saldo migracji. Zgodnie z prognozą GUS dla powiatu Kielce przewiduje się dalszy spadek liczby ludności

<i>2015</i>	<i>2025</i>	<i>2035</i>	<i>2045</i>
<i>stan istniejący</i>	<i>prognoza</i>	<i>prognoza</i>	<i>prognoza</i>
<i>198 046</i>	<i>182 729</i>	<i>165 283</i>	<i>146 776</i>

Obecny stan zasobów mieszkaniowych przedstawia się następująco (dane za 2015 r.):

- ilość mieszkań – 82 929;*
- łączna powierzchnia użytkowa mieszkań – 4852599 m²;*
- średnia powierzchnia użytkowa mieszkania – 58,52 m²;*
- powierzchnia użytkowa / mieszkańca – 24,50 m²;*
- ilość mieszkań/100 mieszkańców – 418,7;*
- przeciętna ilość izb w mieszkaniu – 3,33;*
- ilość osób na mieszkanie – 2,39;*
- ilość osób na izbę – 0,72;*

Wielkości średnie, w większości są niższe od danych ogólnopolskich wynoszących:

- średnia powierzchnia użytkowa mieszkania – 73,6 m²;*
- powierzchnia użytkowa / mieszkańca – 27,00 m²;*
- ilość mieszkań/100 mieszkańców – 367,3;*
- przeciętna ilość izb w mieszkaniu - 3,82*
- ilość osób na mieszkanie – 2,72;*
- ilość osób na izbę – 0,71;*

Brak jest danych statystycznych odnośnie przeludnienia mieszkań w Kielcach. Niemniej jednak biorąc pod uwagę, że wskaźnik ilości osób na izbę nie odbiega od ogólnopolskiego to można założyć, że również odsetek mieszkań przeludnionych będzie zbliżony do średniej ogólnopolskiej wynoszącej 43,4 % (2015 r.) przy średniej UE-28 wynoszącej 16,7% (wg Eurostatu). Wyeliminowanie tego negatywnego zjawiska będzie wymagało co najmniej utrzymania podaży powierzchni użytkowej mieszkań na poziomie z ostatnich lat. Przy czym zakłada się, że wraz ze wzrostem zamożności społeczeństwa spadać będzie podaż mieszkań pod względem ilości a wzrastać przeciętna powierzchnia użytkowa mieszkania. Przyjęto, że docelowy wskaźnik powierzchni użytkowej na mieszkańca, wynoszący obecnie 24,50 m², wzrośnie w przeciągu 30 lat do docelowego poziomu 45 m²/osobę - nieznacznie przewyższającego obecną średnią unijną (42m²/osobę). Średnia wielkość mieszkania może wynieść 75 m² powierzchni użytkowej a wskaźnik ilości mieszkań/1000 mieszkańców wzrośnie do poziomu około 600.

Kielce swój najbardziej dynamiczny rozwój przechodziły w latach 70 – tych XX wieku, wówczas powstało najwięcej osiedli, tworzących zasoby mieszkaniowe miasta. W chwili obecnej w większości nie spełniają one norm, np. w zakresie metrażu, szerokości klatek schodowych czy dostępności dla osób niepełnosprawnych. Technologie budownictwa stosowane w tamtych

czasach nie dają też pewności, czy w perspektywie najbliższych kilkudziesięciu lat dalsze remonty lub przebudowy bloków i wieżowców mieszkalnych będą jeszcze opłacalne. Z powyższych względów można przewidywać, że w Kielcach utrzyma się trend, obserwowany już od wielu lat a polegający na stopniowym wyprowadzaniu się mieszkańców z dużych osiedli mieszkaniowych do nowych budynków deweloperskich. Opuszczane mieszkania zazwyczaj przeznaczane są na wynajem lub stoją nieużytkowane. W kontekście tego procesu, ilość nowych lokali mieszkaniowych może w przyszłości okazać się niewystarczająca, nawet przy założeniu utrzymania wysokiego poziomu oddawanych rokrocznie do użytkowania budynków mieszkalnych. Jednocześnie stopniowo zmniejszać się będzie ilość oddawanych lokali a więc oferowane lokale powinny charakteryzować się większą ilością izb i większą powierzchnią użytkową.

Przy założonym wskaźniku powierzchni użytkowej mieszkania/osobę oraz prognozowanym spadku liczby mieszkańców pożądana wielkość zasobów mieszkaniowych ogółem na rok 2045 wyniesie 6 604 920 m² powierzchni użytkowej mieszkania, co daje zapotrzebowanie na 1 703 312 m² nowej zabudowy. Z uwzględnieniem 30 % stopnia niepewności zapotrzebowanie na nową zabudowę mieszkaniową wyniesie w zaokrągleniu 2 210 000 m² powierzchni użytkowej mieszkania.

ZAPOTRZEBOWANIE NA NOWĄ ZABUDOWĘ USŁUGOWĄ

Maksymalne zapotrzebowania na nową zabudowę o funkcji usługowej określa się przy wzięciu pod uwagę dotychczasowych tendencji w zakresie rozwoju budownictwa tego rodzaju w ubiegłym dziesięcioleciu a także innych czynników.

Powierzchnia nowych i rozbudowywanych budynków usługowych (w m²), oddanych do użytku w latach 2006-2015, wg danych GUS wynosiła:

2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
77 806	50 562	53 312	92 411	46 941	162 632	61 655	33 316	66 949	35 669
suma: 681 253									

Łącznie w latach 2006-2015 przybyło 681 253 m² powierzchni użytkowej, z czego połowę (49,8%) stanowiły obiekty handlowo-usługowe a niemal jedną czwartą (23,9%) budynki przeznaczone na cele usług publicznych: oświaty, kultury, sportu, ochrony zdrowia oraz transportu publicznego. W dalszej kolejności uplasowały się garaże (11%), budynki biurowe (10%) oraz hotele (4,9%). Średnio za okres ten przybywało 68 15 m² powierzchni użytkowej rocznie. Większość (75%) były to obiekty nowe. Wartość oddanej do użytku powierzchni użytkowej podlegała znacznym wahaniom w poszczególnych latach. Udział powierzchni obiektów handlowo-usługowych stopniowo spadał, wzrastała natomiast powierzchnia obiektów oświaty, kultury, sportu i ochrony zdrowia wrastała. Związane jest to z dużym nasyceniem rynku obiektami handlowymi, w szczególności wielkopowierzchniowymi a jednocześnie ciągłymi niedostatkami inwestycyjnymi w zakresie usług publicznych w szczególności: oświaty oraz ochrony zdrowia.

Przyjęto, że w prognozowanym okresie zostanie utrzymany średni poziom przyrostu powierzchni użytkowej usług z ostatniej dekady, t. j. około 68 000 m² powierzchni użytkowej rocznie. Do roku 2045 r. daje to zapotrzebowanie na 2 040 000 m². Uwzględniając 30% zapas związku z

niepewnością procesów rozwojowych łączne zapotrzebowanie na powierzchnię użytkową usług oszacowano na 2 650 000 m².

ZAPOTRZEBOWANIE NA NOWĄ ZABUDOWĘ PRODUKCYJNO-MAGAZYNOWĄ

Maksymalne zapotrzebowanie na nową zabudowę o funkcji produkcyjno-magazynowej określa się biorąc pod uwagę dotychczasowe tendencje w zakresie rozwoju budownictwa tego rodzaju w ubiegłym dziesięcioleciu a także innych czynników.

Powierzchnia nowych i rozbudowywanych budynków produkcyjno-magazynowych, oddanych do użytku w latach 2006-2015, wg danych GUS wynosiła:

2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
4 643	6 032	19 890	5 753	13 766	18 437	6 305	6 670	6 345	20 067

Wartość ta podlega znacznym wahaniom w poszczególnych latach. Średnio za okres ten przybywało 10 791 m² powierzchni użytkowej rocznie. Większość (77%) były to obiekty nowe.

Biorąc pod uwagę potrzeby KPT, a także perspektywę wzrostu zapotrzebowania w związku z postępującą realizacją sieci dróg ekspresowych (obecnie S7, a w późniejszych latach również S74) przyjęto, że w prognozowanym okresie zostanie średni poziom przyrostu powierzchni użytkowej obiektów produkcyjno-magazynowych wzrośnie około 10% w stosunku do okresu minionego i wyniesie 12 000 m² powierzchni użytkowej rocznie. Do roku 2045 r. daje to zapotrzebowanie na 360 000 m². Uwzględniając 30% zapasu związku z niepewnością procesów rozwojowych łączne zapotrzebowanie na powierzchnię użytkową w zabudowie produkcyjno-magazynowej oszacowano na 470 000 m².

MOŻLIWOŚCI LOKALIZACJI NOWEJ ZABUDOWY - CHŁONNOŚĆ OBSZARÓW O W PEŁNI WYKSZTAŁCONEJ ZWARTEJ STRUKTURZE FUNKCJONALNO-PRZESTRZENNEJ.

Analizując obszary o zwartej strukturze funkcjonalno-przestrzennej wzięto pod uwagę konieczność zapewnienia odpowiedniego udziału powierzchni biologicznie czynnej zarówno w formie terenów otwartych jak i na działkach budowlanych, oddziaływania wynikające z już ukształtowanej zabudowy oraz ograniczenia formalne i prawne; pod uwagę wzięto również dane GUS dotyczące powierzchni użytkowej rozbudowywanych budynków. Analiza ta prowadzi do wniosku, że chłonność tych obszarów zbliża się do wyczerpania.

W zabudowie niskiej intensywności, jednorodzinnej, będą to głównie rozbudowy i nadbudowy istniejących budynków mieszkalnych jednorodzinnych. W zabudowie wielorodzinnej - indywidualne realizacje na pojedynczych wolnych działkach a w części również wymiana istniejącej zabudowy jednorodzinnej. Uwzględniając powyższe uwarunkowania przyjęto, że chłonność w pełni wykształconej zwartej strukturze funkcjonalno-przestrzennej pozwoli na zwiększenie istniejących zasobów mieszkaniowych w graniach 3-5 % tj. około 200 000 m² powierzchni użytkowej mieszkań.

Zabudowa produkcyjno-magazynowa charakteryzuje się znaczną terenochłonnością. Lokalizacja obiektów wielkopowierzchniowych hal w jakich zazwyczaj mieszczą się funkcje przemysłowe i magazynowe wraz z towarzyszącą im zewnętrzną infrastrukturą wymagać będzie zajęcia pod zabudowę całkowicie nowych terenów. W zabudowie istniejącej, będą możliwe jedynie nieznaczne uzupełnienia – raczej podnoszenie funkcjonalności już istniejących obiektów niż

nowe realizacje. Szacuje się, że w ten sposób możliwe będzie zaspokojenie około 10% potrzeb tj. 50 000 m² powierzchni użytkowej.

Największe możliwości dogęszczenia w obszarach zwartej zabudowy znajduje funkcja usługowa. Wiąże się to z mniejszymi ograniczeniami lokalizacji zabudowy wynikającymi z przepisów techniczno-budowlanych, zarówno w stosunku do funkcji mieszkaniowej jak i produkcyjno-magazynowej. Różnorodność funkcji usługowej, że znajdzie ona swoje miejsce na nieruchomościach o różnej wielkości, różnym stopniu zagospodarowania i różnej strukturze własnościowej. Zakłada się, że zabudowa usługowa będzie realizowana w około 25% na obszarach o w pełni wykształconej zwartej strukturze funkcjonalno-przestrzennej, co daje 660 000 m² powierzchni użytkowej.

MOŻLIWOŚCI LOKALIZACJI NOWEJ ZABUDOWY - CHŁONNOŚĆ OBSZARÓW PRZEZNACZONYCH W MIEJSCOWYCH PLANACH ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO POD ZABUDOWĘ I POŁOŻONYCH POZA OBSZARAMI O W PEŁNI WYKSZTAŁCONEJ ZWARTEJ STRUKTURZE FUNKCJONALNO-PRZESTRZENNEJ.

Obszary przeznaczone pod zabudowę w obowiązujących miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego terenu można podzielić na 7 podstawowych grup funkcjonalnych:

1. tereny zabudowy mieszkaniowej niskiej intensywności (głównie jednorodzinna),
2. tereny zabudowy mieszkaniowej wysokiej intensywności,
3. tereny o funkcji mieszanej usługowo-mieszkaniowej (lub mieszk.-usługowej) niskiej intensywności,
4. tereny o funkcji mieszanej usługowo-mieszkaniowej (lub mieszk.-usługowej) wysokiej intensywności,
5. tereny przeznaczone na różnorodne funkcje usługowe z wyłączeniem wielkopowierzchniowych obiektów handlowych,
6. tereny przeznaczone pod lokalizację wielkopowierzchniowych obiektów handlowych,
7. tereny produkcyjno-magazynowe

Na podstawie określonych w planie współczynników intensywności zabudowy określono maksymalną teoretyczną powierzchnię całkowitą budynków. Poszczególne tereny charakteryzują się różnymi parametrami zabudowy, w szczególności intensywnością zabudowy. Przyjęte w planach współczynniki maksymalnej intensywności zabudowy terenu (netto) przyjmują wartości od poziomu od 0,1 do 6,5. Na podstawie tych wskaźników wyliczono teoretyczną powierzchnię całkowitą zabudowy dla poszczególnych terenów. W przypadku planów o nieokreślonym wskaźniku intensywności zabudowy przyjęto wartość średnią, dla poszczególnych rodzajów terenu, występującą w innych planach. Na wielkość możliwej do zrealizowania zabudowy, poza wskaźnikiem intensywności zabudowy będą miały też wpływ inne parametry określone w planie jak: maks. wysokość zabudowy, maks. powierzchnia zabudowy, min. udział powierzchni biol. czynnej czy wymagana ilość miejsc postojowych. Ponadto zabudowa ograniczona będzie z przyczyn niezależnych od ustaleń planu wynikających z warunków fizjograficznych, własnościowych oraz wymagań przepisów techniczno-budowlanych.

Biorąc po uwagę powyższe ograniczenia przyjęto, że teoretyczną powierzchnię całkowitą zabudowy uda się wykorzystać w granicach od 50% do 70%, w zależności od funkcji zabudowy. Oszacowaną w ten sposób powierzchnię całkowitą (mierzoną po licu zewnętrznym budynków)

przeliczono powierzchnię użytkową (mierzoną po licu wewnętrznym ścian pom. użytkowych) – przyjmując charakterystyczną dla danego rodzaju zabudowy wielkość - w zależności od funkcji i konstrukcji budynków powierzchnia użytkowa stanowi od 65% do 85% powierzchni całkowitej.

Chłonność niezabudowanych dotychczas obszarów przeznaczonych w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego pod zabudowę w wyrażona w powierzchni użytkowej zabudowy przedstawia się następująco:

ZABUDOWA MIESZKANIOWA

Funkcja	Powierzchnia terenów	Powierzchnia użytkowa zabudowy
	[ha]	[m ²]
Mieszkaniowa wysokiej intensywności	22,78	119 074
Mieszkaniowa niskiej intensywności	195,88	588263
Usługowo-mieszkaniowa i mieszkaniowo-usługowa wysokiej intensywności	7,09	47 584
Usługowo-mieszkaniowa i mieszkaniowo-usługowa niskiej intensywności	25,32	60821
RAZEM	251,07	815 742

ZABUDOWA USŁUGOWA

Funkcja	Powierzchnia terenów	Powierzchnia użytkowa zabudowy
	[ha]	[m ²]
Usługowa	164,45	1211672
Wielkopowierzchniowe obiekty handlowe	22,27	164 752
Usługowo-mieszkaniowa. i mieszkaniowo-usługowa wysokiej intensywności	7,09	21 962
Usługowo-mieszkaniowa i mieszkaniowo-usługowa niskiej intensywności	25,32	24329
Przemysłowo-usługowa	58,41	163140
RAZEM	277,54	1 585 855

ZABUDOWA PRODUKCYJNO-MAGAZYNOWA

Funkcja	Powierzchnia terenów	Powierzchnia użytkowa zabudowy
	[ha]	[m ²]
Przemysłowo-usługowa	58,41	173336
RAZEM	58,41	173336

ŁĄCZNIE (po zaokrągleniu do pełnych dziesięciu tysięcy)

<i>Rodzaj zabudowy</i>	<i>Powierzchnia terenów</i>	<i>Powierzchnia użytkowa zabudowy</i>
	<i>[ha]</i>	<i>[m²]</i>
<i>Mieszkaniowa</i>	<i>251,1</i>	<i>820 000</i>
<i>Usługowa</i>	<i>277,6</i>	<i>1 590 000</i>
<i>Produkcyjno-magazynowa</i>	<i>58,4</i>	<i>170 000</i>
<i>RAZEM</i>	<i>587,1</i>	<i>241 000</i>

WNIOSKI

Porównanie zapotrzebowania na poszczególne rodzaje zabudowy z chłonnością obszarów o w pełni wykształconej zwartej strukturze funkcjonalno-przestrzennej i pozostających poza tymi obszarami terenami zabudowy przeznaczonymi pod zabudowę w obowiązujących miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego terenu przedstawiono w tabeli poniżej.

<i>Rodzaj zabudowy</i>	<i>Zapotrzebowanie</i>	<i>Chłonność</i>			<i>Bilans (2-5)</i>
		<i>w obszarze zwartej zabudowy</i>	<i>w m.p.z.p. poza obszarem zwartej zabudowy</i>	<i>razem (3+4)</i>	
	<i>m²</i>	<i>m²</i>	<i>m²</i>	<i>m²</i>	<i>m²</i>
<i>-1-</i>	<i>-2-</i>	<i>-3-</i>	<i>-4-</i>	<i>-5-</i>	<i>-6-</i>
<i>Mieszkaniowa</i>	<i>2 210 000</i>	<i>200 000</i>	<i>820 000</i>	<i>1 020 000</i>	<i>1 190 000</i>
<i>Usługowa</i>	<i>2 650 000</i>	<i>660 000</i>	<i>1 590 000</i>	<i>2 250 000</i>	<i>400 000</i>
<i>Produkcyjno-magazynowa</i>	<i>470 000</i>	<i>50 000</i>	<i>170 000</i>	<i>220 000</i>	<i>250 000</i>
<i>RAZEM</i>	<i>5 330 000</i>	<i>910 000</i>	<i>2 580 000</i>	<i>3 490 000</i>	<i>1 840 000</i>

Maksymalne zapotrzebowanie na nową zabudowę przekracza łączną chłonność obszaru zwartej zabudowy i terenów wyznaczonych pod zabudowę w planach miejscowych o 1 840 000 m² powierzchni użytkowej, w tym:

- zapotrzebowanie na zabudowę mieszkaniową o 1 190 000 m²*
- zapotrzebowanie na zabudowę usługową o 400 000 m²*
- zapotrzebowanie na zabudowę produkcyjno-magazynową o 250 000 m²*

A zatem można wyznaczyć obszary nowej zabudowy położone poza obszarami o w pełni wykształconej zwartej strukturze funkcjonalno-przestrzennej i nie objęte ustaleniami obowiązujących miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego terenu.

Oszacowanie terenów dla pełnego pokrycia zapotrzebowania na zabudowę

<i>Rodzaj zabudowy</i>	<i>Zapotrzebowanie (tereny niezabudowane w Studium)</i>				<i>WI* brutto</i>	<i>Powierzchnia terenu</i>
	<i>PU</i>	<i>W tym</i>		<i>PU</i>		
	<i>m²</i>	<i>m²</i>		<i>m²</i>		
<i>1</i>	<i>2</i>	<i>3</i>	<i>4</i>	<i>5</i>		<i>6</i>
<i>Mieszkaniowa</i>	<i>1 190 000</i>	<i>Wysokiej intensywności</i>	<i>643 000</i>	<i>988 000</i>	<i>0,6</i>	<i>164,8</i>
		<i>Niskiej intensywności</i>	<i>524 000</i>	<i>648 000</i>	<i>0,25</i>	<i>279,3</i>
		<i>Niskiej intensywności z dopuszczeniem zabudowy zagrodowej</i>	<i>23 800</i>	<i>31 700</i>	<i>0,04</i>	<i>79,3</i>
<i>Usługowa</i>	<i>400 000</i>	<i>Wielkopowierzchniowe obiekty handlowe</i>	<i>20 000</i>	<i>25 000</i>	<i>1,2</i>	<i>2,1</i>
		<i>Usługowa inna niż WOH</i>	<i>280 000</i>	<i>350 000</i>	<i>0,60</i>	<i>58,3</i>
		<i>Jako uzupełnienie innych funkcji</i>	<i>200 000</i>	<i>143 000</i>	<i>-</i>	<i>0</i>
<i>Produkcyjno-magazynowa</i>	<i>250 000</i>	<i>Produkcyjno-magazynowa</i>	<i>250000</i>	<i>295000</i>	<i>0,25</i>	<i>117,7</i>
<i>RAZEM</i>						<i>701,5</i>

*Średnia intensywność istniejącej zabudowy mieszkaniowej (brutto) w obszarach przeznaczonych na ten cel w studium kształtuje się następująco:

- 0,53 w przypadku zabudowy wysokiej intensywności*
- 0,20 w przypadku zabudowy niskiej intensywności*
- 0,03 w przypadku zabudowy zagrodowej*

Przyjęto, że w przypadku nowych nie zabudowanych obszarów wskaźnik ten będzie wyższy i wyniesie

- 0,60 w przypadku zabudowy wysokiej intensywności*
- 0,25 w przypadku zabudowy niskiej intensywności*
- 0,04 w przypadku zabudowy zagrodowej*

Analogiczny wskaźnik dla obszarach zabudowy produkcyjno-magazynowej, w miarę monofunkcyjnych, waha się w przedziale od 0,1 do 0,5, z czego dla obiektów produkcyjno-magazynowych od 0,1 do 0,27. Dla nowych obszarów przyjęto 0,25

Dla terenów zabudowy usługowej przyjęto, że średnia intensywność zabudowy brutto wyniesie w przybliżeniu 50% średniej intensywność zabudowy netto uzyskiwanej w obecnie obowiązujących planach miejscowych.

---

koniec załącznika Nr A-1
